

દેખી હૂઈ દુનિયા

જિલ્લ : ૧

સૂરતસે

શાશ (તાશકંદ)

તિરમિઝ

બુખારા

સમરકંદ

મરગીનાન

કા દીની-ઈલ્મી સફર

મુરત્તિબ

હમરત મુફ્તી મહમૂદ બિન મવલાના સુલેમાન હાફિઝખુ

બારડોલી (દા.બ.)

જામિઅહ ઈસ્લામિયહ તા'લીમુદ્દીન ડાભેલ, સિમલક, ગુજરાત, હિન્દ

લિખ્યંતર

અહમદહુસૈન ઉમર ગાઝી

પ્રકાશક

નૂરાની મકાતિબ

WWW.nooranimakatib.com

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

✘ નામે કિતાબ : દેખી હૂઈ દુનિયા

✘ અઝ કલમ : હમરત મુફ્તી મહમૂદ સાહબ બરડોલી દા.બ.

✘ ઈશાઅત : સન હિજરી ૧૪૩૬ મુતાબિક સન ઈસ્વી ૨૦૧૫

✘ લિખ્યંતર : અહમદહુસૈન ઉમર ગાઝી

મિલનેકા પતા

(૧) મવલાના યુસૂફ ભાના આસનાવી, સિમલક : મો.નં. : ૦૯૮૨૪૦ ૯૬૨૬૭

EMAIL id : yusuf-bhana@hotmail.com

(૨) ઈદારતુસ્સિદ્દીક ડાભેલ, ગુજરાત ૦૯૯૧૩૩ ૧૯૧૯૦

(૩) ઈન્ટરનેટ પર : બુખારા, મસ્જિદે અકસા, તુર્કી, સ્પેન, તાઈફ, વગૈરહ અસ્ફારકી કારગુઝારી ઓર દીગર ઈલ્મી બયાનાત ઓર સૂરતમે હોનેવાલી હર પીરકી કુઆને કરીમકી તફસીરકી મજલિસ ઓર જલાલેન શરીફકા દર્સ ઓર મકાતિબમે તા'લીમકા અનોખા આસાન ઓર સહલ તરીકા યે સબ ચીઝે દેખને ઓર સુનને કે લિયે www.nooranimakatib.com પર ઝરૂર તશરીફ લાઝે, બહૂત સારી કિતાબે મુફ્તમે ડાઉનલોડ કરને કી ભી સહુલત હે.

નંબર શુમાર	ઉત્તર	સંક્રાંતિ
●	સફરકે સાથીયોંકા તઆરૂફ	૧૩
●	પેશ લફઝ	૧૫
●	કલિમાતે બાબરકત : હઝરત મવલાના સુલેમાન સાહબ ચોકસી (દા.બ.)	૨૦
૧	અહાદીષ હમ તક કિસ તરહ પહૂંચી ?	૨૨
૨	અહાદીષ નબીએ કરીમ (ﷺ) સે હઝરતે મુહમ્મદીન તક	૨૨
૩	અદબ કે ફવાઈદ	૨૭
૪	ઈસ્લામકી જામિઈયત	૨૭
૫	સફરકે આદાબ	૨૭
૬	સદકહકે બરકાત	૨૯
૭	રફીકે સફર	૨૯
૮	અમીરે સફરકા ઈન્તિખાબ	૩૦
૯	સફરમેં અમીર ઓર ઉનકી ઈતાઅત	૩૦
૧૦	દૌરાને સફર ઈહ્તિયાત	૩૧
૧૧	ઝરૂરિયાતે સફર	૩૧
૧૨	સફરમેં નમાઝકે અવકાતકા એહ્તિમામ	૩૨
૧૩	સઉદી ઐરલાઈનમેં એક ખાસ ખાત	૩૩
૧૪	સફરમેં સામાનકી મિકદાર	૩૩
૧૫	હઝરત મવલાના મુઝફ્ફર હુસૈન સા. (રહ.)કા તકવા	૩૪
૧૬	સામાનકે મુતઅલ્લિક એક ખાસ હિદાયત	૩૪
૧૭	દૂસરોંકા સામાન લે જાને કે બારેમેં એક ખાસ હિદાયત	૩૫
૧૮	મેઝબાનોંકે લિયે બેહતરીન તુહફા	૩૬

૧૯	સફરમેં ખુફફૈન (મોઝો) કા એહ્તિમામ	૩૬
૨૦	નિયત	૩૭
૨૧	મુસાફિરકે દિલકે જઝબાત પર અલ્લાહ તઆલાકી નુસ્રત (મદદ) કે ફેસલે	૩૭
૨૨	રાતકા સફર	૩૮
૨૩	સવારીકે માલિકકા હક	૩૮
૨૪	રવાનગીસે પેહલે નફલકી ફઝીલત	૩૮
૨૫	સવારીકે વકત દુઆ પળનેકી હિકમત	૩૯
૨૬	સફરકી દુઆએ	૩૯
૨૭	ઘરસે રવાનગીકે વકત	૩૯
૨૮	સરવરે કવનેન (ﷺ) જબ કિસીકો રુખ્સત કરતે તો ઉસે યહ દુઆ દેતે	૪૦
૨૯	રવાનગીકે વકત જબ મકાનકે દરવાઝે પર પહૂંચે તો ઈન અલ્ફાઝ સે દુઆ કરે	૪૦
૩૦	સવારી પર સવાર હોને કી દુઆ	૪૦
૩૧	સફરમેં પાંચ છોટી સૂરતોંકી બરકત	૪૧
૩૨	મુસીબતકે વકત સૂરએ કુરૈશ પળનેકા ફાઈદએ અઝીમહ	૪૨
૩૩	કશ્તીમેં સવાર હોનેકે બાદકી દુઆ	૪૨
૩૪	બુલંદી પર ચળ્લતે ઓર પસ્તી મેં ઉતરતે વકત યહ દુઆ પળ્લે	૪૩
૩૫	કિસી બસ્તીમેં દાખિલ હોનેકી દુઆ	૪૩
૩૬	કિસી આબાદીમેં પહૂંચે તો દુઆ	૪૩
૩૭	સફર કિસ વકત કરના ચાહિયે	૪૫
૩૮	સફર કિસ દિન કરના ચાહિયે	૪૫
૩૯	જુમ્બાકે દિન સફર કરના	૪૫
૪૦	સફરમેં ઝિક્રકી ફઝીલત	૪૬
૪૧	દરમિયાને કિયામ દુઆ	૪૬

૪૨	હર તકલીફસે અમન પાનેકી દુઆ	૪૭
૪૩	મુસાફિરકી દુઆ	૪૭
૪૪	દૌરાને સફર ; હઝર કે મઅમૂલાત પર ભી ષવાબ હે, ચાહે સફરકી વજહ સે મઅમૂલાત પૂરે ન કર સકે	૪૮
૪૫	સાથીયોંકી ખિદમતકા ષવાબ	૪૮
૪૬	દરમિયાને સફરમે શરાફતકે ત્રીન કામ	૪૯
૪૭	મંઝિલ પર સહીહ સલામત પહૂંચને પર અલ્લાહ તઆલા કા શુક્ર	૪૯
૪૮	એક જગા સે દૂસરી જગા જાને કે અહકામ વ અકસામ	૫૦
૪૯	દારૂલ કુફ્ર સે દારૂલ ઈસ્લામકી તરફ જાના	૫૦
૫૦	દારૂલ ખિદમત સે નિકલ જાના	૫૦
૫૧	જિસ જગા પર હરામકા ગલ્બા હો વહાંસે નિકલ જાના	૫૦
૫૨	જિસ્માની અઝિય્તોંસે બચને કે લિએ સફર	૫૦
૫૩	આબોહવાકી ખરાબી ઓર અમરાઝ (બીમારીયોં) કે ખતરે સે બચને કે લિએ સફર	૫૧
૫૪	અપને માલકી હિફાઝત કે લિએ સફર કરના	૫૨
૫૫	(૧) સફરે ઈબ્રત	૫૨
૫૬	(૨) સફરે હજ	૫૨
૫૭	(૩) સફરે જિહાદ	૫૨
૫૮	(૪) સફરે મઆશ	૫૨
૫૯	(૫) સફરે તિજારત	૫૩
૬૦	(૬) તલબે ઈલ્મકે લિએ સફર	૫૩
૬૧	(૭) કિસી મુકામકો મુકદ્દસ ઓર મુતબરક સમઝ કર ઉસકી તરફ સફર કરના	૫૩
૬૨	(૮) ઈસ્લામી સરહદોંકી હિફાઝત કે લિએ સફર	૫૩
૬૩	(૯) અઝીઝોં ઓર દોસ્તોં કી મુલાકાત કે લિએ સફર	૫૩

૬૪	મુલાકાત કે લિએ સફરકી ફઝીલત	૫૪
૬૫	સફરકી શરઈ મિકદાર	૫૪
૬૬	વીઝાકે મરાહિલ, ઉઝબેકિસ્તાનકે સફરકે લિએ	૫૬
૬૭	વીઝામેં અલ્લાહ તઆલાકી ગૈબી મદદ	૫૭
૬૮	સૂરતસે દેહલી (દિલ્હી)	૫૭
૬૯	સફરકે લિએ નાશતા ઓર ખાના	૫૭
૭૦	દેહલીમેં હાજી મન્સૂર સાહબ ઓર હાજી અબ્દુલ્લાહ સા.	૫૮
૭૧	વસ્તે એશિયાકા તઆરુફ	૫૯
૭૨	ઉઝબેકિસ્તાનકા ઝિક્ર	૬૧
૭૩	કમ્પ્યુનિસ્ટોંકે બારેમેં	૬૨
૭૪	હાલાતકી તબદીલીકા અવ્વલ મરહલા	૬૨
૭૫	હાલાતમેં તબદીલીકા દૂસરા મરહલા	૬૪
૭૬	ઉલમા પર સખ્તીયોંકી ઈન્તિહા	૬૫
૭૭	દીન મિટાઓ તહરીક, ત્રીસરા મરહલા	૬૭
૭૮	નામો નિશાન ન રહે, એક ઝબરદસ્ત ગંદી સાઝિશ	૬૮
૭૯	દુનિયાકે દૂસરે લોગોંસે રાબિતા હી કાટ દિયા	૬૮
૮૦	દિવાનોંકી રૂઈદાદ, અલ્લાહ તઆલાને દીન કી હિફાઝત ફરમાઈ	૬૯
૮૧	આઝાદી ; અલ્લાહ તઆલાકા ફઝલ	૭૧
૮૨	રહમત ઓર સલામતીકા મતલબ	૭૨
૮૩	રવાનગીસે કબ્લ મુમુકિનહ ખતરાતસે આગાહી	૭૨
૮૪	ઈબ્રત અંગેઝ વાકિઅહ	૭૩
૮૫	એક ઓરતને જહાઝમેં નમાઝ પળ્હી	૭૩
૮૬	જહાઝમેં નમાઝ	૭૩
૮૭	સફરમેં નમાઝકે બરકાત	૭૪
૮૮	હવાઈ અડે પર નમાઝકી જગહ	૭૫

૮૯	સફરમેં દીની વઝઅ કતઅ (લિબાસ)	૭૫
૯૦	હવાઈ અડે પર કારવાઈ	૭૬
૯૧	શાશ (તાશકંદ)	૭૭
૯૨	હઝરત ઈમામ	૭૭
૯૩	મસાજિદ વ મદારિસકી બે હુરમતી	૭૭
૯૪	ઈહાતએ હઝરત ઈમામ	૭૮
૯૫	હઝરત કિફાલ શાશી (રહ.)	૭૯
૯૬	દૂસરેકી ચીઝ ઉસકી ઈજાઝત લેકર ઈસ્તિઅમાલ કરે	૭૯
૯૭	હુસ્ને અખ્લાકકી વજહ સે મજૂસીકા ઈસ્લામ કબૂલ કરના	૭૯
૯૮	તલબાસે મુલાકાત	૮૦
૯૯	બુખારી શરીફ ઓર મુસ્લિમ શરીફકો દેખનેકી તડપ	૮૦
૧૦૦	મદ્રસા બારહખાન	૮૧
૧૦૧	મસ્જિદે બીવી ખાનમ	૮૨
૧૦૨	મુસ્હફે ઉષમાની	૮૩
૧૦૩	હઝરત ઉષમાન (રદિ.)કે અહદમેં કુર્આન જમા કરના	૮૩
૧૦૪	મુસ્હફે ઉષમાની તાશકંદ કિસ તરહ આયા ?	૮૩
૧૦૫	નઈ તઅમીર શુદહ મસ્જિદમેં નમાઝે ઝોહર ઓર વહાંકી ખુસૂસિયાત	૮૬
૧૦૬	નીચેવાલા ફરશી ઈસ્તિજાખાના ભી એક મુસ્તકિલ નેઅમત હે	૮૬
૧૦૭	ઉલમા તવજજુહ દે	૮૭
૧૦૮	મસાજિદકે તહારતખાને	૮૭
૧૦૯	નમાઝે બા-જમાઅતકા ખાસ અંદાઝ	૮૮
૧૧૦	નમાઝકે બાદ પળનેકા એક અમલ, ફુકરાવાલી તસ્બીહ	૮૯
૧૧૧	મસાજિદમેં કિરાઅત	૮૯

૧૧૨	ઝુબાનકા અપર તહઝીબ પર	૯૦
૧૧૩	હઝરત કારી સિદીક સાહબ બાંદવી(રહ.)કા મલફૂઝ	૯૦
૧૧૪	અપની અસલી ઝુબાનકો બાકી રખનેકા ફાઈદહ	૯૧
૧૧૫	મદ્રસા ગૂગલદાસ	૯૧
૧૧૬	હિન્દૂસ્તાની હોટલ	૯૨
૧૧૭	તાશકંદમેં પહલી દા'વત	૯૨
૧૧૮	હજ વ ઉમરહકા એહતિરામ	૯૩
૧૧૯	ઈમામ તિરમિઝી (રહ.) અપને વતનમેં અજનબી	૯૩
૧૨૦	તાશકંદ સે તિરમિઝ રવાનગી, જહાઝમેં નમાઝ	૯૫
૧૨૧	ઈસ્લામ અપનોમેં અજનબી	૯૭
૧૨૨	તિરમિઝ શહરમેં	૯૭
૧૨૩	તિરમિઝ શહર	૯૮
૧૨૪	તિરમિઝ શહરકી સુબહ, પીરકા દિન	૯૯
૧૨૫	જન્નતી નહર જયહૂનકી ઝિયારત	૯૯
૧૨૬	જયહૂનકે કિનારે કિનારે	૧૦૦
૧૨૭	હકીમ તિરમિઝી (રહ.) કે મઝાર પર	૧૦૦
૧૨૮	હકીમ તિરમિઝી (રહ.)કા તઆરૂફ	૧૦૦
૧૨૯	હકીમ તિરમિઝી (રહ.) કા એક વાકિઅહ	૧૦૧
૧૩૦	હકીમ તિરમિઝી (રહ.) કી નકલ કરદહ હદીષ	૧૦૨
૧૩૧	સુલતાનઆબાદ	૧૦૨
૧૩૨	ઈસાલે સવાબકા અનોખા તરીકા	૧૦૩
૧૩૩	ઝિક્રકી જગહ	૧૦૪
૧૩૪	એક ઝિન્દહ કરામત	૧૦૪
૧૩૫	ઈમામ તિરમિઝી (રહ.) કે મઝારકી તરફ રવાનગી	૧૦૫
૧૩૬	માઝી ઓર હાલકા તકાબુલ (બરાબરી)	૧૦૫

૧૩૭	આજ ભી હદીષ શરીફ કે બરકાત	૧૦૬
૧૩૮	ઈમામ તિરમિઝી (રહ.) કે મઝાર કે હાલ કા મંઝર	૧૦૬
૧૩૯	ઈમામ તિરમિઝી (રહ.) કે મઝાર પર	૧૦૭
૧૪૦	અલ્લાહ તઆલાકે નેક બંદોકા હાલ	૧૦૯
૧૪૧	કીમત ભી મઅમૂલી	૧૧૦
૧૪૨	ઈમામ તિરમિઝીકી દા'વત	૧૧૦
૧૪૩	શીરઆબાદ સે બુખારાકી તરફ	૧૧૧
૧૪૪	અસલી દેહાતી ઝિંદગી	૧૧૨
૧૪૫	કુર્આનકી તા'લીમ	૧૧૨
૧૪૬	બારી તઆલાકા નિઝામે રિઝ્ક	૧૧૩
૧૪૭	બુખારાકે રાસ્તેમેં અસરકી નમાઝ	૧૧૩
૧૪૮	બાતચીત મેં મુશિકલાત	૧૧૪
૧૪૯	"કર્શ યા કર્શી" શહરમેં	૧૧૫
૧૫૦	"નસફ" શહર	૧૧૬
૧૫૧	નવલ કિશોર	૧૧૬
૧૫૨	રાસ્તેકે ખૂબસૂરત પહાડ ઓર સદે ઝુલકરનૈનકી યાદ	૧૧૭
૧૫૩	બુખારા શહરમેં હાઝરી	૧૧૭
૧૫૪	મદ્રસા મીરઅરબ	૧૧૮
૧૫૫	મંગલકા રોઝ બુખારા શહરમેં	૧૧૮
૧૫૬	મકાતિબ વ મદારિસ કી અહમિયત	૧૧૯
૧૫૭	અલ્લાહ તઆલાકા ફઝલ ઓર મવલાના રહમતુલ્લાહ સાહબકી કરામત	૧૧૯
૧૫૮	જામિઅ ઈમામ બુખારી	૧૧૯
૧૫૯	જામિઅ ઈમામ બુખારીમેં દર્સે બુખારી	૧૨૦
૧૬૦	કસ્રે આરિફાંમેં	૧૨૧

૧૬૧	હઝરત શૈખ બહાઉદ્દીન નફ્શબંદી (રહ.)	૧૨૧
૧૬૨	હઝરત શૈખ બહાઉદ્દીન નફ્શબંદી(રહ.) કી કરામત	૧૨૨
૧૬૩	કાઝીખાનકે મઝાર પર	૧૨૨
૧૬૪	મસાજિદ વ મદારિસ કા શહર	૧૨૩
૧૬૫	ઈમામ અબૂ હફ્સ કબીર (રહ.) કે મઝાર પર	૧૨૩
૧૬૬	દો ગુંબદવાલી મસ્જિદ	૧૨૩
૧૬૭	સમરકંદકી તરફ રવાનગી	૧૨૪
૧૬૮	ખ્વાજા અબ્દુલ ખાલિક ગઝદવાની (રહ.) કે શહરમેં	૧૨૪
૧૬૯	ખ્વાજાએ જહાં યા'ની ખ્વાજા અબ્દુલ ખાલિક (રહ.)	૧૨૪
૧૭૦	ખ્વાજા બાયઝીદ બુસ્તામી (રહ.)	૧૨૫
૧૭૧	સમરકંદ શહરમેં હાઝરી	૧૨૬
૧૭૨	હઝરત મુફ્તી સાહબકા અજીબ ખ્વાબ	૧૨૬
૧૭૩	ઈમામ બુખારીકે મઝાર પર	૧૨૭
૧૭૪	બરતંગકી તહકીક	૧૨૭
૧૭૫	ઈમામ બુખારી (રહ.) કે મઝાર પર દર્સે બુખારી	૧૩૧
૧૭૬	ઈમામ બુખારી (રહ.) કે મઝાર કે ઈલાતેકી મસ્જિદમેં	૧૩૨
૧૭૭	એક નવજવાન લડકીકા વાકિઅહ	૧૩૩
૧૭૮	ઈમામ સાહબકી તરફ સે ઝિયાફત	૧૩૩
૧૭૯	ઈમામ બુખારી (રહ.) કે મઝાર કે કરીબ મ્યૂઝિયમ	૧૩૪
૧૮૦	ખ્વાજા ઉબેદુલ્લાહ અહરાર(રહ.) કે મઝાર પર	૧૩૫
૧૮૧	"ખ્વાજા ઉબેદુલ્લાહ અહરાર (રહ.)" કા એક વાકિઅહ	૧૩૬
૧૮૨	ઝા'ફરાનસે લિખી હૂઈ યાસીન શરીફ	૧૩૬
૧૮૩	લિખી હૂઈ યાસીન શરીફ પીને કી બરકત	૧૩૭
૧૮૪	બુખારી પુલાવ	૧૩૭
૧૮૫	સાહિબે બુખારી ઓર ઉનકી તરફ સે દઅવત	૧૩૮

१८६	कअरस्ताने मुहम्मदीन	१३८
१८७	ईमाम तिरमिजी (रड.) के मजार पर	१३८
१८८	उजरत कुषुम बिन अब्बास (रद्वि.) के मजार पर	१४०
१८९	उजरत सईद बिन उषमान (रद्वि.)	१४१
१९०	तैमूरलंग	१४२
१९१	दौलत लंगणे के घर आई	१४२
१९२	तैमूर नामकी कषरत	१४३
१९३	ईमाम दारमी (रड.)	१४३
१९४	इकीड अबूलख और अल्लामा मरगीनानी (रड.) के मजार पर	१४४
१९५	समरकंद से ताशकंद	१४५
१९६	उजरत दामत बरकतुलुम की तहजुद	१४५
१९७	उजरत दामत बरकतुलुम का तहजुद के लिये अक तरीका	१४६
१९८	उजरत दामत बरकतुलुम का सफरमें कियाम के लिअे मस्जिद या मद्रसा पसंद इरमाना	१४७
१९९	जुमेरातका दिन, साहिबे डिदायाके हियारमें	१४७
२००	"इरगाना" की तरफ	१४८
२०१	साहिबे डिदायड के डुजरमें	१५०
२०२	डिदायड किताब लिबनेका वाकिअड	१५०
२०३	जामिअड डामेलके अक तालिबे ईल्मका रोजडके साथ डिदायड पण्डना	१५०
२०४	अल्लाड तआलाके नेक बंदोंकी मुतबरक जगडों पर हुआ	१५१
२०५	मरगीनानसे ताशकंद	१५२
२०६	"मुसुडके उषमानी" की जियारत	१५२
२०७	घोडेका गोशत	१५३
२०८	दौराने सफर मसाईल बतानेमें अडतियात	१५४

२०९	ताशकंद से देडली	१५५
२१०	ताशकंदकी शबे जुम्अड	१५५
२११	सुन्नत किराअतका अडतिमाम	१५५
२१२	ताशकंदमें जुम्आकी सुब्ड	१५६
२१३	ताशकंदका निराला जुम्आ	१५६
२१४	कुछ भास भास बार्ते	१५८
२१५	डुज और दाण्डी(दाढी)	१५८
२१६	ईमाम बुभारी (रड.) की निस्बत से डाल्जयोको इरईदा	१५८
२१७	औरतों के लिबासका डाल	१५८
२१८	औरतों के जडिरी लिबास की तीन डालत और ईमानी गयरत	१५८
२१९	कब्रों पर तस्वीर और घोडेके डाल और पंजेका निशान	१५८
२२०	डानेमें सादगी	१५९
२२१	अमानतदारी	१५९
२२२	इल और पानी	१५९
२२३	हुआका अडतिमाम	१६०
२२४	उजरत इकीडुल उम्मत उजरत मुफती मडमूड डसन साडब नव्वरल्लाडु मरकदडू की बरकत का अक वाकिअड	१६१
२२५	उजरत शैबुल ईस्लाम मदनी (रड.)	१६१
२२६	अल्लाडडालों के कदमकी बरकत	१६१
२२७	डालातका बुलासा	१६१
२२८	नेअमत पर शुक्र	१६२
२२९	उजरत दामत बरकतुलुमका बिताब	१६४
२३०	पेशेबिदमत:उजरत मवलाना ईब्राडीम साडब कावी (रड.)	१६७
२३१	असातिजड और मुरब्बी उजरतको याद रणो	१७२
२३२	मुअदिलइकी दीगर ता'लीइत	१७४

સફરકે સાથીયોકા તઆરુફ

(૧) મુશિક્કી વ મુહસિની વ ઉસ્તાઝી ઓર મેરે મુરશિદે ધાની (ખલીફએ અર્શદ હઝરત ફકીહુલ્ ઉમ્મત મુફતી મહમૂદ હસન ગંગોહી નવ્વરલ્લાહ) હઝરત અકદસ મવલાના મુફતી અહમદ સાહબ ખાનપૂરી (દા.બ.) શૈખુલ હદીથ વ સદર મુફતી જામિઅહ ઈસ્લામિયહ તઅલીમુદીન ડાભેલ, સિમલક – ગુજરાત, રૂકને શુરા દારૂલ ઉલૂમ દેવબંદ વ નદવતુલ્ ઉલમા લખનવ.

નોટ : ઈસ પૂરે સફરનામામે જહાં કહી ભી "હઝરત દામત બરકાતુલુમ" "હઝરત મુફતી સાહબ" યા સિફ "હઝરત" કા લફઝ આયેગા તો વહાં હઝરત મુફતી અહમદ સાહબ દા.બ. હી કી ઝાત મુરાદ હે.

(૨) હઝરત અકદસ મવલાના ઈબ્રાહીમ સાહબ પાંડોર અફીકી દા.બ. (ખલીફએ શૈખુલ હદીથ મવલાના ઝકરિયહ સાહબ નવ્વરલ્લાહુ મરકદહૂ ઓર જાનશીને ફકીહુલ ઉમ્મત હઝરત અકદસ મવલાના મુફતી મહમૂદ હસન સાહબ ગંગોહી (રહ.)

(૩) હઝરત મવલાના રહમતુલ્લાહ સાહબ મીર કાસિમી કશમીરી ઝીદત્ મઆલીકુમ, મુહતમિમ મદરસા રહીમીયહ બાંડીપૂરા, મુદીર "અન્નૂર", રૂકને શુરા દારૂલ ઉલૂમ દેવબંદ.

(૪) મવલાના મહમૂદ ખેરવાંવાલે, મુહતમિમ: મદ્રસા મહમૂદિયા ખેરવાં.

(૫) ખૂદ રાકિમુલ હુરૂફ, મુદરિસ જામિઅહ ઈસ્લામિયહ તઅલીમુદીન ડાભેલ, સિમલક, ગુજરાત.

(૬) મુહતરમ હાજી સાજિદ મેમણ સાહબ દમણ.

SKY INTER NATIONAL TOUR AND TRAVELS DAMAN

(૭) મુહતરમ હાજી આબિદ ડંગમાર, મુકીમ લેસ્ટર બરતાનિયહ.

ઉઝબેકિસ્તાનકી ટૂર કંપની જિનકે સાથ ઈસ કાફલેકા સફર હુવા, બાદમેં હઝરત શૈખુલ હદીથ હઝરત મવલાના હનીફ સાહબ લૂહારવી (મ.ઝી.) કે કાફલહને ભી ઉનકે સાથ સફર કિયા, ઉનકા મુકમ્મલ પતા યહ હે :

**ABDURRAHMAN
REST AND TRAVEL TOUR COMPANY
TOURS & SIGHTSEEING
+ 998951445566**

**REST AND TRAVEL TOUR COMPANY
5\1 MIRABAD STREET 100031
TASHKENT UZBEKISTAN**

પેશ લફ્લ

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله رب العالمين والصلوة والسلام على سيدنا محمد خاتم النبيين وعلى

الله وصحبه وعلى من تبعهم باحسان الى يوم الدين آمين اما بعد!

મુઝે પિછલે કુછ સાલોંસે બિફ્ઝલિલ્લાહી તઆલા અપને મુશ્ફિક વ મુહસિન, ઉસ્તાઝ ઓર મુરશિદે ધાની શૈખલ હદીષ હઝરત મવલાના મુફ્તી અહમદ સાહબ ખાનપૂરી (દા.બ.) કી મઈય્યત (શોહબત) મેં મુલ્ક વ બેરૂને મુલ્ક દીનકી નિસ્બત સે જાનેકી સઆદત હાસિલ હોતી રહી હે.
 ذلك من فضل الله علينا

મદ્રસહમં જિન અય્યામમં અસ્બાકકા સિલસિલહ મવફૂફ હોતા હૈ, મધલન ઈસ્તિહાનાતકે અય્યામ ઓર તઅતીલાત કે અય્યામ ઈસમં યે દીની દઅવતી અસ્ફાર હો જાતે હૈ, સાલે ગુઝશતા શવ્વાલ કે મહીનામં મુહતરમ મુફ્તી અબ્દુલ હમીદ સાહબ ઓર મુફ્તી યુસૂફ ઈબ્ને મુફ્તી શબ્બીર સાહબ ઓર કારી ઝાકિર આલીપૂરી સાહબ (મુકીમ બ્લેકબર્ન બરતાનિયા) કી દઅવત પર બરતાનિયાકા સફર તય હુવા થા.

એક તવીલ અરસે સે યે દાઈયહ પેદા હો રહા થા કે તારીખી મકામાત બુખારા, સમરકંદ, તિરમિઝ વગૈરહ દેખને યાહિયે ઓર ઈસ બહાને વહાંકે મુસલમાનોંકો ભી દીની બાત પહૂંચાનેકા મૌકા મિલ જાએગા.

હમારે બેરૂન કે અસ્ફાર કે ટિકટ, વીઝા વગૈરહ કી ખિદમત દમણ કે હમારે મુહતરમ હાજી સાજિદ મેમણ સાહબ અંજામ દેતે હૈ, ઉન્હોંને યે બાત બતાઈ કે ઉઝબેકિસ્તાન ઐરલાઈન કે ઝરીએ અગર બરતાનિયાકા સફર ક્રિયા જાએ તો દૂસરી ઐર લાઈનકે મુકાબલહમં ટિકટ કે મસારિફ(ખર્ચ) ભી કુછ કમ હે ઓર હર ઐરલાઈન અપને મુલ્ક કે કિસી બળે શહરસે હોકર કે હી સફર કરતી હે, લિહાઝા બરતાનિયહ જાતે હૂએ તાશકંદ, બુખારા, તિરમિઝ વગૈરહ ભી બીચ મેં આ હી જાએગા, ઉનકી યે બાત બંદેકો પસંદ આઈ; ઈસ લિયે ઈસ ચીઝકો મલહૂઝ રખકર ઉઝબેકિસ્તાન હોતે હૂએ બરતાનિયહ કે સફરકા નિઝામ બનાયા ગયા, યે પૂરા સફર દીની નિસ્બત પર હુવા થા.

બરતાનિયહ મેં હર જગહ મુખ્તલિફ મજાલિસમં ઉલમા ઓર આમ્મતુલ મુસ્લિમીન કે મજમઅ મેં તાશકંદ, તિરમિઝ, બુખારા, સમરકંદ, ગજદવાન વગૈરહ શહરોં કે કુછ હાલાત બયાન ક્રિએ થે. ફિર જબ સફર સે વાપસી હૂઈ તો બહૂત સારે ઉલમાકા ઈસ્સાર રહા કે ઈસ સફરકી કારગુઝારી કી મુકમ્મલ મજલિસ હોની યાહિએ, તાકે પૂરે આલમે ઈસ્લામ કો ઈલ્મો મઅરિફત કે બેશબહા (કીમતી) ખઝાને જિન શહરોં સે મિલે, ઉનકી તાઝહ સૂરતે હાલસે વાકિફીયત હો.

યુનાન્ચે જામિઅહ ડાભેલ કે વસીઅ હોલમં ઈસ મજલિસ કા ઈન્ઈકાદ ક્રિયા ગયા, બમ્બઈ સે અહમદાબાદ તક કે નામવર ઉલમા ઓર મુફ્તિયાને ઈઝામને ઈસ મજલિસમં શિરકત ફરમાઈ ઓર હઝરત (દા.બ.) કી તવજજુહાતકી બરકત સે તકરીબન દો ઘંટે સે ઝાઈદ મુફ્સસલ ખિતાબ હુવા, ચૂંકે સફરકી બહૂત સારી બાર્તે જિનકા તઅલ્લુક હઝરત દા.બ. કી ઝાતે આલી સે થા, ઉસકો મેં હઝરત કી હાજરીમેં બયાન કરને કી હિમ્મત નહીં કર સકતા થા, કયૂંકે હઝરત દા.બ. કા મિઝાજ યે હે કે વહ અપના તઆરૂફ પસંદ નહીં ફરમાતે.

ઈસ સફરકી કારગુઝારી કે લિએ ખૂદ હઝરત દા.બ.ને બળા એહતિમામ ફરમાયા, ઝુઅફ ઓર પીરાનાસાલી કે બાવજૂદ શુરૂઅ સે આખિર તક મજલિસમં તશરીફ ફરમા રહે, દરમિયાન મેં એક— દો જગા પર દોરાને ખિતાબ હઝરતને કુછ રહબરી ભી ફરમાઈ, તવજજુહાત ઓર દુઆએ તો મુસલસલ શામિલેહાલ રહી ઓર આખિરમેં દસ બારહ મિનટ કા એક જામિઅ ખિતાબ ભી હઝરતને ફરમાયા, ઈસે ભી ઈસ સફરનામામે બતોરે નગીનહ કે જોળ દિયા ગયા હે, બાહિર સે આનેવાલે ઉલમાકે લિયે એક બળી મિકદારમેં ખાના ખૂદ હઝરતને તૈયાર કરવાયા, જબ યે મજલિસ મુકમ્મલ હૂઈ તો ઈન્ટરનેટ કે ઝરીએ આલમ કે દૂર દરાઝ મમાલિક ઓર શહરોં કે ઉલમા ઓર મુસલમાનોંને સુના, બેહદ પસંદ ક્રિયા ગયા ઓર બહૂતસોં કી યાહત થી કે ઉસકો કિતાબી શકલમેં શાઈઅ ક્રિયા જાએ.

ડાભેલકી ઈસ મજલિસકા શુહરહ હુવા તો ઓર ભી બહૂત સી જગહોં સે બ—ઈસ્સાર યે તકાઝે હૂએ કે કારગુઝારીકી મજાલિસ હોની યાહિએ, ખુસૂસન સૂરત શહરમેં મુહતરમ વ મુકર્મ હાજી ઈસ્માઈલ જાનૂ ઓર હાજી અખ્તર મેમણ સાહબ જિનકે ઝરીઅહ સે ઉલમાકી મજાલિસ સૂરત શહરમેં હુવા કરતી

હૈં, ઈસમ્ને ખાસ કર ઈસ્માઈલભાઈકી તરફ સે શહીદતરીન ઈસ્તાર હુવા, લિહાઝા સૂરત કી ચુઘર મસ્જિદમ્ને એક દૂસરી મજલિસ કા ઈન્ઈકાદ હુવા, ડાભેલકી મજલિસમ્ને જો બાતે અર્ઝ નહીં કર સકા થા, ઝિયાદહતર બાતે સૂરત કી મજલિસમ્ને અર્ઝ કી ગઈ હે, અલહમ્દુલિલ્લાહ દોનોં મજલિસ કી C.D. ભી સેંકડોં કી તઅદાદમ્ને લોગોંને લીં ઓર ઈન્ટરનેટ પર ભી હઝારોં લોગોંને ઈસસે ઈસ્તિફાદહ ક્રિયા.

ઉઝબેકિસ્તાન કે ઈસ સફરમ્ને એક ઓર નામવર આલિમે દીન હઝરત મવલાના રહમતુલ્લાહ સાહબ કાસિમી કશ્મીરી (ઝિદત્ લુલ્હુ) કી સુહબત કા શર્હ ભી હાસિલ હુવા, વહ રિસાલહ "અન્નૂર" કે બાની ઓર મુદીર ભી હે, લિહાઝા ઉન્હોંને સફરકી કારગુઝારી મુખ્તલિફ કિસ્તોંમ્ને અપને રિસાલા "અન્નૂર" મ્ને લિખી.

હઝરત અકદસ મવલાના ઝૂલફિકાર સાહબ નકશબંદી દા.બ. કી ઈસ ઈલાકે કી એક કારગુઝારી શાઈઅ હો કર મકબૂલ હો ચુકી હે, હઝરત વાલા કે સફર કે કઈ સાલ ગુઝર ચુકે હૈં, લંબે ઝમાનહ કી વજહ સે ઉઝબેકિસ્તાનકી સૂરતે હાલ મ્ને પૂરી તબદીલી આ ચુકી હે, ઈસ લિઅે તાઝહ સૂરતે હાલ કા સામને લાના એક અહમ કામ થા.

ઈસ કારગુઝારી કો મુરત્તબ કરનેમ્ને હસ્બે ઝેલ ઉમૂર કી રિઆયત કી ગઈ હૈં :

(૧) ડાભેલ ઓર સૂરત દોનોં જગહ પર જબ કારગુઝારીવાલા બયાન હુવા, તબ બંદા કે હાથમ્ને તહરીરી નોટ્સ મવજૂદ થે, યે નોટ્સ સફર કે દોરાન બંદેને તૈયાર ક્રિઅે થે.

(૨) દોરાને સફર શરઈ હુદૂદમ્ને રહતે હૂઅે મુહતરમ ભાઈ આબિદ ડંગમાર સાહબને જદીદ ઝરાઈઅ સે મુખ્તલિફ મકામાત પર વાકિઆત ઓર મકામાત કો મહફૂઝ ક્રિયા થા.

ઉન દોનોં ચીઝોં સે ભરપૂર ઈસ્તિફાદહ (ફાઈદા ઉઠા) કર કે યે સફરનામા તૈયાર હુવા હે.

(૩) હઝરત મવલાના રહમતુલ્લાહ સાહબ (દા.બ.) કા જો મઝમૂન "અન્નૂર" મ્ને શાઈઅ હુવા થા, ઈસસે ભી કાફી ઈસ્તિફાદહ ક્રિયા ગયા હે.

(૪) હઝરત મવલાના ઝૂલફિકાર સાહબ નકશબંદી (દા.બ.) કે સફરનામે સે ભી કદરે ઈસ્તિફાદહ ક્રિયા ગયા હે.

(પ) સફર કે અન્વાઅ, અકસામ ઓર આદાબ કે સિલસિલહમ્ને હઝરત મુફ્તી મુહમ્મદ શફીઅ સાહબ (રહ.) કી કિતાબ " મઆરિફુલ કુઆન" ઓર મવલાના મુફ્તી ઈન્આમુલહક સાહબકી કિતાબ " અહકામે મુસાફિર" સે ભરપૂર ઈસ્તિફાદહ ક્રિયા ગયા. فاعبتر وایا اولی الابصار

ઈસ સફરમ્ને દેખે હૂઅે બા'ઝ અહવાલકા ભી ઈસ કારગુઝારીમ્ને તઝકિરહ હે, ઉસકા મકસદ કિસી કમઝોર હાલતકી ઈશાઅત હરગિઝ નહીં હે, કિસી મુસલમાન કે ઐબ યા બુરાઈકો ઉછાલને સે અલ્લાહ તઆલા હમારી હિફાઝત ફરમાઅે, ઈન અહવાલ કે ફેલાનેકા મકસદ યે હે કે સામિઈન (સુનનેવાલે) ઓર કારિઈન (પણહેવાલે) કી ઈબ્રત કે વાસ્તે ઈન વાકિઆત કો બયાન ક્રિયા ગયા હે, સાથ હી સામિઈન ઓર કારિઈન અપની અપની ઈસ્તિઆત કે મુતાબિક ઉસ ઈલાકે કે મુસલમાનોં કે લિઅે ઓર અપને લિઅે ઓર પૂરે આલમ કે મુસલમાનોં કે લિઅે હિદાયત ઓર દીન પર ઈસ્તિકામત કી દુઆ કા એહતિમામ કરેં ઓર જિસસે જિસ તરહ જિસ કદર બન સકે ખુસૂસન ઉસ ઈલાકે કે મુસલમાન ઓર ઉમૂમન પૂરે આલમમ્ને દીની બેદારી, ઈશાઅતે દીન ઓર હિફાઝતે દીનકી ફિક્ર ઓર કોશિશ કરેં ઓર ઉમ્મતકો અસ્બાબે ઝવાલ સે બચાને કી ભરપૂર કોશિશ કી જાઅે.

અલ્લાહ તઆલા ઈન સતરોં (લખાણ)કો કુબૂલ ફરમાવે, અપની રઝા ઓર ખૂશનૂદી કા ઝરીઅહ બનાઅે. આમીન. કાશ ઉઝબેકિસ્તાન કે યે સબ ઈલાકે ફિર સે ઉલૂમો મઆરિફત કે મરાકિઝ બન જાઅે. وماذلك على الله بعزیز

ઐસે તો અલ્લાહ તઆલા કી યે અજબો ગરીબ શાન રહી હે કે અહાદીષ કો કિતાબી શકલોંમ્ને જમઅ કરને કા કામ ઝયાદહતર અહલે અજમ સે લિયા ગયા, ઈસ લિઅે પૂરી દુન્યા કે મુસલમાનોં કો બુખારા, સમરકંદ, તિરમિઝ સે ઈલ્મી રૂહાની નિસ્બતે હૈં લેકીન માદરે ઈલ્મી જામિઅહ ડાભેલ કો યે સઆદત ભી હાસિલ હે કે જામિઅહ કે દોરે અવ્વલમ્ને જબ ઈમામુલ અસ્ર અલ્લામા અનવર શાહ કશ્મીરી (રહ.) ઓર અલ્લામા શબ્બીર અહમદ ઉખ્માની (રહ.) જામિઅહ કી મસ્નદે ઈલ્મી કી ઝીનત થે ઉસ દોરમ્ને બુખારા, સમરકંદ કે ઈલાકે સે ભી તિશનગાને (પ્યાસે) ઉલૂમે નુબુવ્વત યહાં પહૂંચે, ગોયા કે જામિઅહ કા

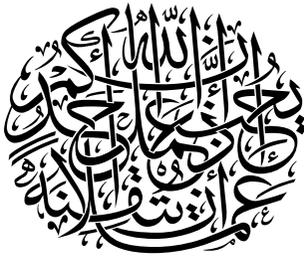
ઈલ્મી, રૂહાની ફયજ અલ્લહુલિલ્લાહ ઉન મરાકિજે ઈલ્મો મઅરિફત બુખારા, સમરકંદ વગૈરહ ભી પહૂંચા હૈ. ذلك فضل الله يعطيه من يشاء

મુજે અપની તમામતર ઈલ્મી કોતાહિયો કા એ'તિરાફ હે, ઈસ સફરનામામે જો કોતાહી આપકો નઝર આએ તો ઝરૂર મુત્તલિઅ ફરમાએ. ઈન્શાઅલ્લાહ આઈન્દહ એડિશનમે ઉસકી ઈસ્લાહ કર લી જાએગી ઓર ઈસ નેક કામમે આપભી શામિલ હોંગે, ઈસ સફરનામા કી મુકમ્મલ તૈયારીમે અઝીઝે મુહતરમ મવલાના મુફતી ઉવૈસ ઈબ્ને ફારૂક કંજરી સલ્લમુહુ વ આફાહુ કી મેહનતો કા બહૂત બળા હિસ્સા રહા હે, અલ્લાહ તઆલા અઝીઝ મવસૂફ કો જઝાએ ખૈર અતા ફરમાએ ઓર ખિદમતે દીન કે લિયે કુબૂલ ફરમાએ.

વસ્સલામ

અલ અબ્દ મહમૂદ બારડોલી

જામિઅહ ઈસ્લામિયહ તા'લીમુદીન ડાબેલ- ગુજરાત

ફલિમાતે બાબરકત

ઉસ્તાઝી વ મુશ્ફિકી હઝરત મવલાના સુલેમાન સાહબ ચોકસી (દા.બ.)

نحمده ونصلی علی رسولہ الکریم

સહીહ બુખારીમે હઝરત અબૂ મૂસા અશઅરી (રદિ.) કી રિવાયત હે કે નબીએ કરીમ (ﷺ) ને ઈલ્મો હિદાયત કો બારિશ સે તશબીહ દી હે :

مثل ما بعثنى الله به من الهدى والعلم كمثل الغيث الكثير

રિહલાત વ અસ્ફાર ઈસ ઉમ્મતકા ખાસ કર ઈલ્મો હિદાયત કી નિસ્બત પર તુર્અ ઈમ્તિયાઝ રહા હે, નબીએ કરીમ (ﷺ) કે રિહલાત (સફર) સહાબએ કિરામ (રદિ.) કે અસ્ફાર વ રિહલાતુલ મુહદિધીન તો ઈસ્લામી તારીખકા એક બહૂત વસીઅ બાબ હે.

ઈસ લિએ હઝરતજી મવલાના મુહમ્મદ યુસૂફ સાહબ (રહ.) દાઈકો સૂરજ સે તશબીહ દે કર ફરમાતે થે કે સૂરજ કી ત્રીન સિફત દાઈ મે હો :

(૧) સૂરજ હમેશા ચલતા હે. (૨) અપના નૂર લે કર ચલતા હે, (૩) જિસે ભી ફયઝયાબ કરતા હે ઈસ સે ઉજરત નહી માંગતા. બકોલ ઈકબાલ મહૂમ :

જહાં મે અહલે ઈમાં સૂરતે ખૂરશીદ જીતે હૈ

ઈઘર ડૂબે ઉઘર નિકલે ઉઘર નિકલે ઈઘર ડૂબે

મવજૂદહ દોરમે અસ્બાબો વસાઈલ કી સહૂલતો કે બાઈષ સફર બહૂત આસાન ઓર આરામદેહ હો ગયા હે, ઈસ લિયે દુન્યામે લોગ મુખ્તલિફ મકાસિદ કે તહત સફર કરતે હૈ.

મગર અલ્લાહ તઆલા કે કુછ મકબૂલ બંદે સૂરજકી તરહ આલમ કે ઉફુક પર તુલૂઅ હોતે હૈ, ઓર બાદલ બનકર ઈલ્મો હિદાયતકી બારિશ લે કર ગાંવ ગાંવ, બસ્તી બસ્તી, બંજર ઝમીનો મે જાકર બરસ્તે હૈ : બકોલ શખ્સે

સુબહ ચલતે હૈ શામ ચલતે હૈ ઈશ્કવાલે મુદામ ચલતે હૈ,

સાથ ચલતી હે ઉનકે યૂ દુન્યા જેસે પીછે ગુલામ ચલતે હૈ

ઉન્હી નફૂસે કુદસીયહ મે મેરે ઉસ્તાઝે મુહતરમ ઓર મુશ્ફિક મુરબ્બી હઝરત મુફતી અહમદ સાહબ ખાનપૂરી (ઝી.મ.) હૈ. ગુઝશતા સાલ હઝરતને બુખારા, સમરકંદ વગૈરહ ઈલાકો કા સફર ફરમાયા, ઉસ સફર મે રફીકે સફર

હઝરત મવલાના ઈબ્રાહીમ પાંડોર સાહબ (દા.બ.) ઓર બકોલે સઅદી (રહ.)

હમઅઝ અહદ ખૂરદી આખારે બુઝુર્ગી દર નાસિયએ ઉ પયદા

કે મિસ્દાક અઝીઝમ મુફતી મહમૂદ સાહબ બારડોલી હકિઝહુલ્લાહ વ રઆહૂ થે.

સફરનામા ઈફાદીયત કે એ'તિબાર સે બળી અહમિયત રખતા હે, " સફર વસીલઆ ઝફર" સહીહ મઅનોમો ઉસી વકત હો સકતા હે જબ કે મુસાફિર અપને સફરમો દૂસરો કો શરીક કરે ઓર સફરમો દૂસરો કો શરીક કરના ઈસ તરહ મુશ્કિન હે કે તમામ તજરુબાત વ મુશાહદાત કો ઈસ તરહ બયાન કર દિયા જાએ કે સફરનામા પળનેવાલા ઝહની તૌર પર ઈન રાસ્તો ઓર ગુઝરગાહો પર અપને કો મવજૂદ મહસૂસ કરે, જિનસે સફરનામા કા મુસાફિર ગુઝરા હે. ઓર ઉસકો ઈલમી, ઈસ્લાહી, સિયાસી, જુગરાફિયાઈ (ભૌગોલિક), તમદુની (સંસ્કૃતિક) અહવાલ સે વાકિફીયત હો.

ફિર જબ કે સફર કરનેવાલી શખ્સિયત સાહિબે સિલસિલા ભી હો તો ઈસ સફરનામહસે ઉનકે બેશુમાર મુસ્તરશિદીન ઓર મુતઅલ્લિકીન કો ઈસ્લાહે નફસ કે સાથ સુહબતે શૈખ કા બદલ ભી મિલ જાતા હે.

એક એસી હી શખ્સિયત કા ઝેરે નઝર સફરનામા ઝેવરે તબઅ સે આરાસ્તહ હો કર મંઝરે આમ પર આ રહા હે, જિસે અઝીઝમ મહમૂદ બારડોલી (ઝી.મ.) ને મુરત્તબ કિયા હે.

અલ્લાહ તાલાઆ સે દસ્ત બ — દુઆ હૂં કે ઉસે તમામ મુસ્તશિદીન, મુતઅલ્લિકીન કે લિયે બે ઈન્તિહા મુફીદ ફરમાએ ઓર હઝરત અકદસ મુફતી અહમદ સાહબ ઝીદત્ મકારિમહુમ કો બાઈહમા સિહતો આફીયત તાદેર હમારે સરો પર બાકી રખે.

દુઆગો : સુલેમાન ચોકસી

ખાદિમુત્તદરીસ, દારૂલ ઉલૂમ ઝકરિય્યાહ, જુનૂબી અફીકા

સાબિક ઉસ્તાઝ વ નાઝિમ તઅલીમાત જામિઅહ ઈસ્લામિય્યાહ તા'લીમુદીન

ડાબેલ, સિમલક, ગુજરાત

અહાદીષ હમ તક કિસ તરહ પહૂંચી

અહાદીષ, નબીએ કરીમ (ﷺ) સે હઝરાતે મુહદિષીન તક

હઝરત નબીએ કરીમ (ﷺ) ને જો બારે અપની ઝુબાને અકદસ સે ઈશાદ ફરમાયી, ઉસકો હમ " કૌલી અહાદીષ" સે તઅબીર કરતે હૈ, નબીએ કરીમ (ﷺ) ને જો ચીઝ કર કે દિખાઈ, ઉસ અમલ કો " હદીષે ફેઅલી" કહતે હૈ, ઓર કોઈ કામ નબીએ કરીમ (ﷺ) કે સામને કિયા ગયા ઓર આપને ખામોશ રહ કર તાઈદ ફરમાઈ, ઉસકો હમ "તકરીરે રસૂલ" સે તઅબીર કરતે હૈ, યે તીનો ચીઝો કિયામત તક કે ઈન્સાનો કે લિએ અલ્લાહ તઆલા કી એક કીમતી નેઅમત હે, યે સબ ચીઝો હઝરાતે સહાબા (રદિ.) ને અપને સીનો મો મહફૂઝ કી, અપની ઝિંદગીયોમો ઉસકો અમલી તૌર પર અપનાયા ઓર હઝરાતે સહાબએ કિરામ (રદિ.) ને ઈસ અઝીમ અમાનત કો અપને શાગિદો તક પહૂંચાયા જિન કો હમ હઝરાતે તાબિઈન સે તઅબીર કરતે હૈ.

હઝરાતે તાબિઈન કો નબીએ કરીમ (ﷺ) કી અહાદીસ કે ઈસ ખઝાને કે સાથ સહાબા (રદિ.)કે અકવાલ ઓર આ'માલ ઓર તરબિયતકી ઈઝાફી દોલત ભી નસીબ હૂઈ, હઝરાતે તાબિઈનને યે તમામતર ખઝાને અપને તલામિઝહ જિનકો હમ તબએ તાબિઈન કે નામ સે યાદ કરતે હૈ, ઉન તક મુન્તકિલ કિયે ઓર હઝરાતે તાબિઈન યા તબએ તાબિઈન યા ઉનકે શાગિદો સે યે અઝીમુશ્શાન ઝખીરહ અઈમ્મએ હદીષ કો મિલા, અઈમ્મએ હદીષને અપને અપને અંદાઝ સે ઈસકો મુરત્તબ ઓર મુદવ્વન કિયા, જો આજ ઉમ્મત કે હાથો મો કુતુબે અહાદીષ કી શકલ મો મવજૂદ હે, ઉમ્મતે મુસ્લિમા કે લિયે કિયામત તક કુર્આન મજ્હદ કે સાથ યે અમલી ઝખાઈર રહનુમા ઓર આખિરત મો નજાત કા ઝરીઅહ હે. અઈમ્મએ મુજતહિદીન (મુફતીઓ) ને ઉન્હી ખઝાનો કો સામને રખ કર નયે પેશ આનેવાલે મસાઈલમો ઈજતિહાદ કર કે ઉમ્મત કી સહીહ રહબરી કી, બિલાશુબા યે અઈમ્મએ હદીષ પૂરી ઉમ્મત કે મુહસિનીન મો સે હૈ, ઝિન્હોને અહાદીષ કે ઝખીરહ કો બળી મેહનત ઓર મશક્કત કે સાથ જમઅ કર કે ઈન્સાનો કે લિએ મહફૂઝ કર લિયા, વાકિઅહ યે હે કે કિયામત તક આનેવાલે ઈન્સાનો પર ઉન હઝરાતે મુહદિષીન કા બળા એહસાન હે, ઈસ લિએ હર મો'મિન કો ઉન હઝરાત સે અકીદત વ મુહબ્બત કા રિશ્તા હોના ચાહિએ.

કુર્આને કરીમ, અહાદીષે મુબારકહ, ઈજમાઅ ઓર ક્રિયાસ અહકામે ઈસ્લામકી મજબૂત બુનિયાદ હૈં ઓર કિસી ભી ઈમારત કા એક ભી સુતૂન અગર કમઝોર હો તો ઈમારત કા વુજૂહ બતરેમેં પડ જાતા હે, યહી સૂરતે હાલ આજ ઈસ્લામ જૈસે દીને મતીન કે સાથ ભી પેશ આ રહી હે, ઈસ્લામકે દુશ્મનો કી જાનિબસે ગલત તરીકેસે જાનબૂઝકર (દંભ) ઈસકી બુનિયાદોં કો કમઝોર બતલાને કી કોશિશ રોઝ અફઝૂં તેઝ સે તેઝતર હોતી જા રહી હે, ઈસીમેં સે એક "અહાદીષે રસૂલ" ભી હૈં.

આએ દિન યે સુવાલ ઉઠાયા જાતા હે કે આપ(ﷺ) કે ઝમાને મેં અહાદીષ કી કિતાબત નહીં હૂંઈ ઓર ન સહાબાએ કિરામને અહાદીષ કો કલમબંદ ક્રિયા ; બલકે તદવીને અહાદીષ(સંપાદન) કા ખ્યાલ ડેઢ સદી બાદમેં પેદા હુવા જબકે આપ(ﷺ) સે બરાહે રાસ્ત અહાદીષ સુનનેવાલે સહાબા (રદિ.)મેં સે કોઈ ભી મવજૂહ ન થા. નીઝ ખૂદ આપ(ﷺ)ને ભી કિતાબતે હદીષ સે સખતી સે મનઅ ફરમાયા થા, ઈસ ઈશાદ કી તા'મીલમેં ભી સહાબાએ કિરામ (રદિ.) ને અહાદીષ કલમબંદ કરને સે પરહેઝ ક્રિયા થા, ઝાહિર સી બાત હૈં કે ઈન હાલાતમેં સેંકડોં સાલ બાદ જબ મહઝ હાફિઝા કી બુનિયાદ પર અહાદીષ કી જો કિતાબે આલમે વુજૂદમેં આઈ ઈન પર કિસ તરહ એઅતિમાદ ક્રિયા જા સકતા હૈં ? દર્જે ઝેલ સુતૂર મેં ઈસી એઅતિરાઝ કે ઈઝાલહ(જવાબ દેને) કી સઈ કી ગઈ હૈં.

સબ સે પહલી બાત તો યે હે કે એસી બાત તો વહી શખ્સ કર સકતા હૈં જિસ ને તારીખ કા મુતાલઅહ હી નહીં ક્રિયા, નીઝ યે એક તારીખી જૂઠ હૈં કે આપ(ﷺ) કે ઝમાના મેં કિતાબતે હદીષ નહીં હૂંઈ ઓર ઉસ ઝમાનહ મેં સિફ હાફિઝહ કે ઝરીએ હિફઝત કી ગઈ, કયૂંકે હજજતુલ વિદાઅ કે મશહૂર ખુત્બહ મેં ખૂદ આપ(ﷺ) ને અહાદીષ કી નશરો ઈશાઅત કા અમ્મ ફરમાને કે બાદ હઝરત અબૂ શાહ (રદિ.)કી દરખ્વાસ્ત પર ઉસ ખુત્બે કો લિખવા કર ઈનાયત ભી ફરમાયા.

ઈમામ બુખારી (રહ.)ને ઉસકી તખરીજ કરતે હૂંએ ફરમાયા :

الا ليلغ الشاهد الغائب فلعل من يبلغه ان يكون اوعى له من بعض سمعه
(સહીહ બુખારી :૨/ ૫૪)

હઝરત અબ્દુલ્લાહ ઈબને ઉમર (રદિ.) કા બયાન હે કે આપ(ﷺ)ને ફરમાયા : ઈલ્મકો મુકય્યદ કર લો, હઝરત અબ્દુલ્લાહ (રદિ.) ને દરયાફત ફરમાયા કે મુકય્યદ કા કયા મતલબ હે ? ઈશાદ ફરમાયા કે : લિખના .

(મજમઉઝઝવાઈદ : ૧૫૨)

હઝરત અનસ (રદિ.) ફરમાતે હૈં કે એક શખ્સ ને આપ(ﷺ)સે અહાદીષ યાદ ન રહને કી શિકાયત કી તો ફરમાયા : અપને હાથ સે મદદ લો, યા'ની લિખ લિયા કરો. (અયઝન)

આમ સી બાત હૈં કે જબ ખૂદ દરબારે રિસાલત સે અહાદીષ કો મહફૂઝ રખને ઓર યાદ ન રહને પર ઉનકી કિતાબત કી ઈજાઝત દી જાતી હૈં તો સહાબાએ કિરામ (રદિ.) જૈસે પરવાના સિફત નુફૂસ ઈસ શમએ નુબુવ્વત પર કયૂં જાન ફિદા ન કર દેતે ? ઓર એસા હી હુવા કે સહાબાએ કિરામ (રદિ.) ને હિફઝતે હદીષકે લિએ ઉસ દોર કે મુનાસિબ હર મુશ્કિન તરીકહ ઈખ્તિયાર ફરમાયા, બડે સહાબા હઝરત અબૂ બક્ર (રદિ.), સઅદ બિન ઉબાદહ (રદિ.), અબ્દુલ્લાહ બિન અબ્બાસ (રદિ.), સમુરહ બિન જુન્દુબ (રદિ.), જાબિર બિન અબ્દુલ્લાહ (રદિ.), અબૂ હુરયરહ (રદિ.), અનસ બિન માલિક (રદિ.) ઓર અબ્દુલ્લાહ બિન અમ્મ બિન આસ (રદિ.) જૈસે હઝરાત આપ(ﷺ)કે ઝમાનેમેં ઝિયાદહ અહાદીષ લિખા કરતે થે.

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન અમ્મ બિન આસ (રદિ.) કા મુરત્તબ કરદહ એક હઝાર અહાદીષ પર મુશ્તમિલ મજમૂઆ " સહીફએ સાદિકહ" કહલાતા થા, હઝરત અબૂ હુરયરહ (રદિ.) કે એક શાગિદને ઉનકી બયાન કરદહ રિવાયાત કો જમઅ ક્રિયા થા, જિસમેં ૧૩૮ અહાદીષ દર્જ થી, જો "સહીફએ હુમામ બિન મુનબ્બહ" કે નામ સે મશહૂર હે, તાબિઈનકે ઝમાનેમેં ઈકરમહ મવલા ઈબને અબ્બાસ (રહ.), ઉરવહ બિન ઝુબેર (રહ.), રજાઅ બિન સુલેમાન અઅમશ (રહ.) વગેરહ હઝરાત ઈસ ખિદમતમેં નુમાયાં તોર પર સરગરમ નઝર આતે હૈં.

ઈબને શિહાબ ઝોહરીને હઝરત ઉમર બિન અબ્દુલ અઝીઝ (રહ.) કે હુકમ પર સબસે પહલે અહાદીષ કો જમઅ ક્રિયા થા, ઉસી ઝમાનહમેં ઈમામે આ'ઝમ હઝરત ઈમામ અબૂ હનીફહ (રહ.) કી કિતાબ "કિતાબુલ આષાર" ભી બહોત

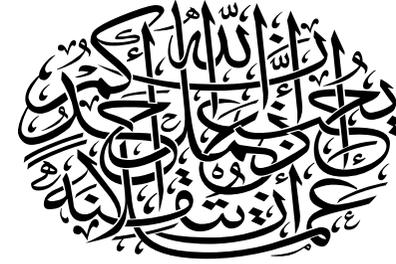
મશહૂર હૂઈ, જિસકો ચાલીસ હજાર અહાદીષ મેં સે મુન્તખબ કર કે લિખવાયા ગયા થા ઓર ૨૦ સે ઝાઈદ શાગિદોં ને મુખ્તલિફ અવકાત મેં ઉન સે સુન કર તરતીબ દી થી, ઉસકે દો નુસ્ખે આજભી બરિવાયતે ઈમામ મુહમ્મદ (મુ. ૧૮૮) ઓર બરિવાયતે ઈમામ અબૂ યુસૂફ (મુ. ૧૮૨) "કિતાબુલ આધાર" આજભી શાઈઅ હે, ઈસી તરહ ઈમામ સાહબ કી દૂસરી કિતાબ " મુસ્નદે ઈમામ આ'ઝમ" બહોત મશહૂર હૂઈ, જિસકો તકરીબન ૧૭ / શાગિદોં ને અપની તરતીબ સે ઉમ્મતકે સામને પેશ કિયા, ઈમામ મુહમ્મદ જો ઈમામ સાહબકે માયએ નાઝ શાગિદ હે, ઉન્હોંને કિતાબુલ આધાર કી રિવાયત કે સાથ સાથ દૂસરી કિતાબે ભી મુસ્તબ કી, જિસમેં " મુઅત્તા ઈમામ મુહમ્મદ " બહોત મકબૂલ હે જો ઉન્હોંને ઈમામ માલિક સે સુન કર તરતીબ દી હે ઈસી તરહ ઉનકી તીસરી કિતાબ " الحجة على اهل المدينة " ભી ફિકહુલ હદીષકી બુનિયાદી કુતુબ મેં શામિલ હે.

સન હિજરી ૨૨૧ તક કા ઝમાનહ તબએ તાબિઈનકા દોર કહલાતા હે, ઈમામ મુહમ્મદ (૨હ.) ઓર ઈમામ અબૂ યુસૂફ ભી ઉસી દોર મેં ગુઝરે હે, ઉસ દોર મેં ઉનકે અલાવહ ઈબને જુરેજ (મુ. ૧૫૦), ઈમામ અવઝાઈ (મુ. ૧૫૬) મુઅત્તા ઈબને અબી ઝઅબ (મુ. ૧૫૮), મુસન્નફે શઅબહ બિન હજજાજ (મુ. ૧૬૦), જામિઅ સુફિયાન ધોરી (મુ. ૧૬૧), જામિઅ સુફિયાન ઈબને ઉયઅહ (મુ. ૧૮૮), મુસન્નફે લયથ બિન સઅદ (મુ. ૧૭૫), મુઅત્તા ઈમામ માલિક (મુ. ૧૮૨), અબ્દુલ્લાહ બિન મુબારક કી કિતાબ "અઝઝહદ" (મુ. ૧૮૧), મુસ્નદે તયાલિસી (મુ. ૨૦૪), મુસ્નદે ઈમામ શાફઈ (મુ. ૨૦૪), મુસ્નદે દારમી (મુ. ૨૦૫), જામિઅ અબ્દુરઝઝાક (મુ. ૧૧૨) ઓર મુસ્નદે હુમૈદી (મુ. ૨૧૮) જૈસી અઝીમુશ્શાન કુતુબે અહાદીષ મુસ્તબ હૂઈ.

બાદમેં આનેવાલે મુહદિષીન ઓર ફુકહાએ કિરામ તક સહીહ અહાદીષ પહૂંચને કા ઝરીઅહ ઉન્હી હઝરાત કી યે બુલંદો બાલા કાવિશોં બની હે, ઈસી તરહ બાદ કે દોર કી તમામ તસાનિફ ઈન કિતાબોંકી નકલ યા અકસ ભી કહી જા સકતી હે, સહીહ બુખારી, સહીહ મુસ્લિમ, સહીહ ઈબને ખુઝયમા, સહીહ અબી ઉવાના, સહીહ અલમુન્તકા ઈબનુસ્સકન, સહીહ ઈબને હિબ્બાન, અબૂદાઉદ, તિરમિઝી, નસાઈ, ઈબનેમાજહ વગૈરહ કુતુબે અહાદીષ આજ ભી ઈલ્મી હલકોં મેં બળી મોઅતબર અને મુસ્તનદ હે જો મઝહૂરહ બાલા કુતુબ હી

સે મા'બૂઝ હે.

ઈસસે યે બાત બ-ખૂબી વાઝેહ હોતી હે કે ઝમાનએ નબવી, દોરે સહાબા વ તાબિઈન હતા કે અઈમ્મએ સિત્તા કે દોર તક મુસલ્સલ્ કિતાબતે અહાદીષ કા કામ જારી રહા ઓર કોઈ એસા મુઅતદ બિહી ખલા નહીં પાયા ગયા જો ઝખીરએ અહાદીષ સે રફઅ એઅતિમાદ કા ઝરીઅહ બન સકે. (મુલખ્ખસ કિતાબતે હદીષ, માહનામહ અલફારક-જમાદિયુષ્ષાનીયહ સન હીજરી ૧૪૧૮)

અદબ કે ફવાઈદ

ઈન્સાની જિંદગીમાં અદબ વ તહઝીબ વો જવહર હૈ કે ઈસસે અપ્લાક રોશન ઓર કિરદાર મુઝયિન હોતે હૈ, શબો રોઝ કે આ'માલમૈ હુસ્નો જમાલ ઓર મુઆશિરતી મિઝાજમૈ ખૂશગવારી પેદા હોતી હૈ.

મઘલ મશહૂર હૈ "બાઅદબ બાનસીબ બે અદબ બેનસીબ" અદબ સે કામ કરનેવાલા અચ્છા નસીબ પાતા હૈ ઓર બેઅદબ અચ્છે નસીબ સે મહરૂમ રહતા હૈ.

ઈસ્લામકી જામિઈચ્યત

ઈસી બિના પર હયાતે ઈન્સાની કા કોઈ ઐસા ગોશા ઓર પહેલૂ નહી, કે શરીઅતે ઈસ્લામીને અદબ વ તહઝીબ કે ઝરીઅહ રહનુમાઈ ન કી હો, ઓર ઈન્સાની જિંદગી કે હર દો અહવાલ સફર વ હઝરત કા કોઈ ઐસા પહેલૂ નહી, જો આદાબે ઈસ્લામીકી તા'લીમ સે ખાલી હો, હઝરત નબીએ કરીમ (ﷺ) ને અપને ઈર્શાદાત ઓર અમલે મુબારક સે હર શોઅબહ મૈ અપની ઉમ્મતકી બેમિઘાલ રહબરી ફરમાઈ

જિંદગી કા કોઈ શોઅબહ હો સફર હો કે હઝરત ગોશાએ જિંદગી હો યા મઅરિકએ ફિક્રો નઝર રાહત વ અલમ કા આલમ હો કે હંગામએ ખતર અરસએ જંગ હો કે બારગહે ઈલમો હુનર રહનુમાઈ કી જહાં જબ ભી ઝરરત હોગી રહનુમા સિફ મુહમ્મદ (ﷺ) કી શરીઅત હોગી

સફરકે આદાબ

યહાં હમ જિંદગીકે સિફ એક શોઅબહ યાની સફરકે આદાબ ઝિક્ર કરના ચાહતે હૈ.

હઝરત ઈમામ ગિઝાલી (રહ.) ફરમાતે હૈ : કે મુસાફિર આગાઝે સફર સે પહેલે ઈન હુકૂક કી અદાયગી સે સુબુકદોશ હો જાએ જિન કા તઅલ્લુક અહલો ઈયાલ કે નાન વ નફકહ સે હો, યા કિસીકી અમાનત ઓર કર્ઝ સે હો, ઈન ઝિમ્મેદારીયોકા ઈન્તિઝામ બખૂબી કરે, જિનકી જવાબદારી ઈસકે સર પર હૈ ઓર હલાલ વ પાકીઝહ તોશહ કો અપને હમરાહ લે.

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન ઉમર (રદિ.) કે બકોલ ઈન્સાની શર્ફ કી અલામત યે હૈ કે :

(૧) ઉસકા ઝાદે સફર હલાલ વ પાકીઝહ હો.

અસ્હાબે કહફ કા હાલ જો ખૂદ બારી તઆલા ને કુઆને મજીહ મૈ ઈર્શાદ ફરમાયા :

فَابْعَثُوا أَحَدَكُمْ بِوَرِقِكُمْ هَذِهِ إِلَى الْمَدِينَةِ فَلْيَنْظُرُوا أَيُّهَا أَزْكَى طَعَامًا فَلْيَأْتِكُمْ بِرِزْقٍ مِنْهُ وَلْيَتَلَطَّفْ وَلَا يُشْعِرَنَّ بِكُمْ أَحَدًا

તરજમા : અબ અપને મૈ સે કિસી એક સાથી કો યે ચાંદીકા સિક્કા લેકર શહર ભેજો વહ જા કર દેખે (તહકીક કરે) કે કોન સા ખાના ઉમ્દહ (યા'ની હલાલ, પાકીઝહ) હૈ, ફિર ઉસમૈ સે કુછ ખાના તુમહારે લિયે (વહાંસે) લે આએ ઓર યે કામ હોશિયારી સે કરે ઓર કિસીકો તુમહારી ખબર ન હોને દે. (સૂરએ કહફ : ૧૮)

યે હઝરાત ખૂદ ઝરૂરી ઈખરાજાતકા નઝમ કરકે ગએ થે, સફર દીની હો યા દુન્યવી ખૂદ હી ઈખરાજાતકા નઝમ કરકે નિકલના બેહતર હે, બા'ઝ હઝરાત બગૈર ઝાદો તૌશા કે હજ કે લિયે આ જાયા કરતે થે, ફિર આકર ખૂદ ભી પરેશાન હોતે ઓર સુવાલ કર કે દૂસરો કો ભી પરેશાન કરતે થે, ઉસ પર બારી તઆલાને ઉનકો આઈન્દહ ઝાદેરાહ સાથ લાને કા હુકમ દિયા. وَتَزَوَّدُوا

(પારહ ૨/સૂરએ બકરહ : આયત ૧૮૭)

તરજમા : ઓર તુમ (હજ કે સફરમૈ) ઝરૂરી ચીઝૈ સાથમૈ લે લો.

(૨) દોરાને સફર અંદાઝે ગુફતગૂ શીરી હો.

દેખો ! હઝરત મૂસા (અલૈ.) ઓર હઝરત હાઝન (અલૈ.) દઅવતી સફરમૈ તશરીફ લે જા રહે હૈ તો ખૂદ બારી તઆલા ને નરમ વ શીરી કલામકા હુકમ ફરમાયા :

فَقُولَا لَهُ قَوْلًا لَنَا لَعَلَّهٖ تَدْعُرُ أَوْ يَحْشَى

(પારહ ૧૬/સૂરએ તાહા : આયત ૪૪)

તરજમા : ફિર ઉસસે નરમ બાત કહો, શાયદ વો નસીહત હાસિલ કરે યા ડરે.

મોકઅ કયૂં ન આએ, જો વાકિઅતન અમીર હે ઉસીકો અમીર બતલાતે હૈ, ઈસ કિતાબમેં આપ આગે ચલ કર પળહેંગે કે જબ હમ ખરતંગમેં ઈમામ બુખારી (રહ.) કે મઝાર પર હાઝિર હૂએ તો વહાં કી મસ્જિદ કે ઈમામ સાહબ કી જબ મુલાકાત હૂઈ ઓર ઉન્હોને અપને દફતરમેં હમકો બુલવાયા તો ઉન ઈમામ સાહબ કા સબસે પહલા સુવાલ યે થા કે આપ કે ઈસ કાફલહ કે અમીર કોન હે? ઓર ઝાહિર બાત હે કે કમાલાતે ઈલમિયહ, અમલિયહ, રૂહાનીયત, નૂરાનીયત બારોનક ચેહરે કી વજહ સે ખૂદ સાઈલકા ઝહન ભી અમારત કે સિલસિલેમેં બેઈખિતયાર હઝરત (દા.બ.) હી કી તરફ જા રહી થા, લેકીન હઝરત (મ.ઝી.) ને સફર કે ઈન્તિઝામી મુઆમલાત કે પેશોનઝર પૂરે કાફલેમેં સબસે કમ ઉમ્મ, કમ ઈલ્મકો, જો અમીર બનાયા થા ઉસીકી તરફ ઈશારહ કરતે હૂએ ફરમાયા : કે યે હમારે સફર કે અમીર હે ઓર ઈમામ સાહબ અમીરે સફરકો જિસ ઈમ્તિયાઝી કુરસી પર બિઠાના ચાહતે થે, ઉસકી તરફ ભી ઈસ મુકરરર કિએ હૂએ અમીર કો આગે બખ્લાયા, અગરચે બા'દમેં ઈસ્રાર કરને પર હઝરત (મ.ઝી.) ને કુરસીકો ઝીનત બખ્શી, લેકીન ઈસમેં હમારે લિએ એક બળી નસીહત હે કે જિસકો ભી અમીર તય કર લિયા જાએ ઈસકો દિલો જાન સે અમીર સમઝા જાએ ઓર ઉસકા ઈઝહાર ભી હો ઓર ઉસમેં હઝરત (મ.ઝી.) કા શરીઅત પર અમલ કરને કા જઝબા, ખુદનવાઝી જેસે અવસાફે હમીદહ કા ઝુહૂર ભી હોતા હે.

દોરાને સફર ઈહતિયાત

સફર ઓર હઝરતકી હાલતમેં ઈહતિયાત કા દામન ન ઘોળના ચાહિએ, દિનમેં કાફલા સે જુદા ન હો ઓર ન રાતમેં ગફલત કી નીંદ સોએ, ઈસી બિના પર મુસ્તહબ યે હે કે યકે બાદ દીગર રુફકા જાગતે રહે ઓર અગર ખોફ વ હરાસ વ વહશત મહસૂસ હો, તો આયતુલકુર્સી, *شَهِدَ اللَّهُ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ وَالْمَلَائِكَةُ وَأُولُو الْعِلْمِ قَائِمًا بِالْقِسْطِ، لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ* સૂરએ ઈખ્લાસ વ મુઅવ્વઝતૈન પળહ કર દમ કર લે.

ઝરિયાતે સફર

સફરમેં જિતના સામાન કમ હો બેહતર હે, ફિર ભી ઝરૂરી ચીઝે ઝરૂર સાથ

રખે, વરના દિક્કત ઓર પરેશાનીકા સામના કરના પળતા હે, હુઝૂર (ﷺ) સફરમેં ખાસ તોર પર પાંચ ચીઝે રખતે થે. (૧) મિસ્વાક (૨) સુરમાદાની (૩) કાંસકી (૪) કેચી (૫) આઈના.

બા'ઝ બુઝૂગોંકે મુતઅલ્લિક સુના હે કે વહ સફરમેં રવાના હોને સે દો – ચાર દિન પહલે સે હી ઝરૂરિયાત કી તૈયારી શુરૂઅ કર દેતે, કિસી ચારપાઈ યા કિસી કોનેમેં સફરકી ઝરૂરી ચીઝે અલગ રખના શુરૂઅ કર દેતે, ઉસકા એક તરીકા યે ભી હે કે અપની સફરકી ઝરૂરિયાત કી એક ફેહરિસ્ત બના કર રખ લી જાએ, તાકે હર સફર કે મોકઅ પર ઝરૂરી સામાન સાથ લે જાને મેં સહૂલત રહે, ખાસ કર જહાં સફરમેં જાના હે વહાં કે મોસમ કે લિહાઝ સે ઝરૂરી કપળે , અપની ઝરૂરી દવાએં વગેરહ સાથ લેવે.

મેરે હઝરત મુફતી સાહબ (મ.ઝી.) જહાં જાના હો વહાંકા મોસમ વગેરહ ઝરૂર મઅલૂમ કરવાતે હૈ, તાકે ઉસકે મુતાબિક તૈયારીમેં આસાની રહે. પાસપોર્ટ કી ત્રીન કાપી રખે ઓર હર એક કો અલગ અલગ બેગમેં રખે, તાકે બવકતે ઝરૂરત ઝેરોક્ષ કાપી કામ આએ. મેઝબાન કા પતા ઓર ફોન નંબર ઝરૂર સાથ રખે.

સફરમેં નમાઝકે અવકાતકા એહતિમામ

સફરમેં નમાઝ કે અવકાત કી બળી એહમિયત હોતી હે, ઈસ લિયે મુનાસિબ હે કે " અલ અન્ન યા અલ ફજ" કંપની કી બની હૂઈ હાથ કી ઘળી ઝરૂર રખે, એસે ભી એક મુસલમાન ઘળી કો ઝરૂરત કી વજહ સે પહનતા હે ઓર યે ઘળી આમ અવકાત બતલાને કે સાથ નમાઝ કે અવકાત ભી બતલાતી હે, ઈસ લિયે ઉસકે ફવાઈદ બખ્લ જાતે હૈ.

વેસે હવાઈ જહાઝ વગેરહ મેં નમાઝ કે અવકાત કા અંદાજહ; સૂરજ કી રફતાર, સુબહે સાદિક કી રોશની વગેરહ સે ભી લગા સકતે હૈ, લેકીન વકત કે અંદાઝે કા એક આસાન તરીકા યે ભી હે કે હવાઈ જહાઝ મેં સામને લગે હૂએ સ્ક્રીન પર હવાઈ જહાઝ કે પૂરે રુટ કા નકશા ભી હોતા હે ઓર હવાઈ જહાઝ કહાં સે ગુઝર રહા હે, વહ ભી બતાયા જાતા હે ઓર આમ તોર પર વહ સહીહ હોતા હે. ઈસ લિએ જિસ મુલક કે જિસ શહર સે જહાઝ ગુઝર રહા હો, વહ આપ "અલ્ અસ્ર" ઘળી મેં નિકાલે ઓર ઉસ શહરકા નમાઝકા વકત ઘળીમેં દેખ

લીજિએ ઓર ઉસકો સામને રખ કર ચંદ મિનટોં કા એહતિયાત કર કે નમાઝ અદા કર સકતે હૈં ઓર સાથમેં હવાઈ જહાઝમેં ખિદમત કરને વાલોં સે આપ પૂછેંગે તો વહ પાઈલોટ કો પૂછ કર મક્કા કી જાનિબ કી રહબરી કરતે હૈં.

સઉદી ઐરલાઈનમેં એક ખાસ બાત

આમ તૌર પર સઉદી અરબ કે હવાઈ જહાઝમેં પીછેવાલે હિસ્સેમેં એક છોટી સી જગહ નમાઝ કે લિએ ખાસ હોતી હે, વહાં કિબ્લાનુમા ભી હોતા હે ઓર નમાઝકે લિએ કાલીન ભી હોતી હે.

અપને સફર કે સામાનમેં કિબ્લાનુમા ભી સાથ રખના ચાહિએ ઓર "અલઅસ્ર" ઘણીમેં ભી કિબ્લાનુમા હે ઓર હમેશા સફર કે હાથવાલે બેગમેં સફરકે લિએ બનાયા જાનેવાલા ખાસ જાએનમાઝ (મુસલ્લા) ભી રખના ચાહિએ.

સફરમેં સામાનકી મિકદાર

સફરમેં હવાઈ જહાઝ ઓર ટ્રેનમેં હર ફર્દ કી ટિકટ કે સાથ જિતના સામાન લે જાને કી ઈજાઝત હોતી હે, ઈસ મિકદાર કી ભી ખુસૂસી રિઆયત કરની ચાહિએ, ઈજાઝત સે ઝિયાદહ મિકદાર સામાન લે જાનેમેં કઈ તરહ કી તકલીફ સામને આ સકતી હૈં.

એક મરતબા હજ સે વાપસીમેં જિદહ એરપોર્ટ પર હુજજાજે કિરામ કે પાસ ઝયાદહ મિકદારમેં સામાન થા, જો હર ટિકટ સે દો ત્રીન ગુના ઝિયાદહ થા, જિસ કી વજહ સે બળી રુકાવટ પેશ આઈ ઓર ખતરા યે હો ગયા કે હવાઈ જહાઝ શાયદ છૂટ જાવે, જબ હર તરહ કી કોશિશ નાકામ રહી, તો ઉસ હજ ગ્રુપ કે એક ઝિમ્મેદાર સાહબને બંદાકો મુકલ્લફ ક્રિયા કે મેં જાકર ઓફીસર સે અરબીમેં બાત કર કે કુછ દરખવાસ્ત કરૂં, જબ બંદાને જા કર એક બળે ઓફીસર સે બાત કી તો ઉસ આફીસર સાહબને મુઝ સે કહા કે આપ અપને હાજીયોં કે પાસ જા કર યે સુવાલ કરો કે વહ હજ કરને આએ થે યા ખરીદારી કરને આએ થે ?

ઈસ લિયે અપને ટિકટ કે સાથ દેખ લેના ચાહિએ કે કિતની મિકદાર માલકી ઈજાઝત હે, ઉસકી રિઆયત કી જાએ ઓર હમારે હઝરત (દા.બ.) કા મઅમૂલ

યે હે કે આમ તૌર પર સફરમેં સિર્ફ ઝરૂરી ચીજોં કે અલાવહ ઝિયાદહ સામાન નહીં રખતે, જિસકી વજહ સે કઈ મરતબા યે હુવા કે ટિકટ કે સાથ જિતની મિકદાર ઈજાઝત હોતી હે, ઉસસે બહૂત કમ મજમૂઈ સામાન હોતા હે.

હઝરત મવલાના મુઝફ્ફર હુસૈન સાહબ (રહ.)કા તકવા

હઝરત મવલાના મુઝફ્ફર હુસૈન સાહબ (રહ.) કે મુતઅલ્લિક મશહૂર હે કે જબ વહ કિસી સવારી કા કિરાયા અદા કરતે તો ગાડીકે માલિક કો ચીઝે દિખાયા કરતે થે, અગર બાદમેં કોઈ ખત ભી લાતા તો ફરમાતે કે ભાઈ મેંને સારા અસ્બાબ માલિક કો દિખા દિયા હે ઓર યે ઉસમેં સે નહીં, લિહાઝા માલિક સે ઈજાઝત લે લૂં. (આપ બીતી : ૨/૧૬૦)

સામાનકે મુતઅલ્લિક એક ખાસ હિદાયત

આજ કલ બહૂત સારી ચીજોં એસી હો ગઈ હૈં, જો હવાઈ જહાઝમેં લે જાના મમનૂઅ હે, લિહાઝા ઈસકી મઅલૂમાત પહલે સે હાસિલ કર લે ઓર ઈસ તરહ કી ચીજોં હરગિઝ સફરમેં સાથ ન રખે ઓર ખાસ કર કે હાથવાલે બેગમેં નાખૂન કાટને કા આલહ, કેચી, ધારદાર ચીજોં હરગિઝ ન લે, વરના વહ ઝાઈઅ કર દી જાતી હૈં, ઓર સચ્ચાલ ચીજોં (પ્રવાહી ચીજ) મખલન ઈત્ર વગેરહ ભી ૨૦૦ મિ.લી. સે કમ કી ઈજાઝત હૂતી હે, ઉસકો ભી પ્લાસ્ટીક કી બેગમેં પેક કરવાના હોતા હે, ઉસસે ઝાઈદ સચ્ચાલ ચીઝ હાથ મેં ન લે.

ન્યૂઝીલેન્ડ કે એક દીની સફર સે વાપસીમેં હવાઈ અડે પર એક મુખ્લિસને વહાં કે મશહૂર શહદ "માનૂકા" ૪૦૦ ગ્રામ કી એક બોતલ મુઝે ઓર હઝરત (દા.બ.) કો હદિયામેં પેશ કી, બહૂત હી ઈસ્સાર સે ઉન્હોંને યે ચીઝ પેશ કી ઓર યે શહદ બહૂત હી આ'લા કિસમ ઓર કીમતી થા, એક બોતલ વહાં કે તકરીબન ૧૦૦ ડાલર કી હોતી હે, હમને ઉસકો દસ્તી બેગમેં રખ લિયા ઓર આપસ કે મુઝાકરેમેં યે સોચા થા કે ઈસમેં સે એક બોતલ બમ્બઈમેં હમારે મુખ્લિસ મુહિબ્બે ઉલમા હાફિઝ આસિફ સાહબ રેન્કોટવાલે કો પેશ કરેંગે ઓર દૂસરી બોતલ હમારે અસ્ફાર કે વીઝા ટિકટ કી કોશિશ કરનેવાલે દમણ કે હમારે મુખ્લિસ હાજી સાજિદ મેમણ સાહબ કો પેશ કર દેંગે, લેકીન જબ જાંચ હૂઈ તો યે દો શહદ કી બોતલ હાથવાલે બેગમેં લે જાના મમનૂઅ કરાર દિયા ગયા ઓર ચૂંકે યે કારવાઈ હવાઈ જહાઝ મેં બેઠને કે કરીબ હોતી હે ઈસ લિએ બાહિર આ

કર વાપસ કિસી કો દેના ભી મુશ્કિન નહીં હોતા, તો બંદાને એક અકલી હુજજતબાઝી સે કામ ચલાને કી કોશિશ કી, મેંને ઉનસે કહા કે એક મુસાફિર કો ૨૦૦ ગ્રામ પ્રવાહી ચીઝ કી ઈજાઝત હે, ઈસ લિએ હમ દો કો મિલા કર ૪૦૦ ગ્રામ કી ઈજાઝત હો જાતી હે, લિહાઝા હમ દો કે ઈસ્તિહકાક કે મુતાબિક એક બોતલ કી ઈજાઝત તો હોની હી ચાહિએ તો ઈસ પર જાંચ કરનેવાલે અફસરને કહા કે હર એક કે લિએ ઈન્ફિરાદી તૌર પર ૨૦૦ ગ્રામ પ્રવાહી ચીઝ કી ઈજાઝત હે, ઈસ તરહ મજમૂઈ તૌર પર જોળને કી ઈજાઝત નહીં હે, તો અબ અફસર ઉસકો ઝાઈઅ કરને જા રહા થા તો ઈતની કીમતી ચીઝ ઝાઈઅ હો જાએ, ઉસસે બચને કે લિએ મેંને ઉનસે હંસતે હૂએ કહા કે યે દોનો બોટલે મેં આપ કો હદિયેમેં દેતા હું, આપ ઉસકો ઘર લે જાકર ઈસ્તિઅમાલ કરે, તો ઉસ વકત ઉસને અપને ફરાઈઝે મનસબી કા હક અદા કરતે હૂએ કહા, મેં ઈસ વકત ઈસ તરહ આપ સે યે ચીઝે હદિયામેં વુસૂલ નહીં કર સકતા, મુઝે મઅલૂમ હે કે યે હમારે મુલક કા મશહૂર ઔર કીમતી શહદ હે, લેકીન " કાનૂન કાનૂન હે" યે કહ કર ઉસને દોનો બોતલોં કો કચરે કે ડબ્બે કે હવાલે કર દિયા.

દૂસરોકા સામાન લે જાને કે બારેમેં એક ખાસ હિદાયત

બા'ઝ મરતબા સફરમેં જાતે હૂએ, બા'ઝ રિશ્તેદારોં ઔર દોસ્તોં કી તરફ સે કિસીકો પહૂંચાને કે લિએ કોઈ સામાન દિયા જાતા હે, તો ઈસ સિલસિલેમેં યે બાત ખાસ યાદ રખની ચાહિએ કે અવ્વલન તો એસી બેગારીવાલી (વેતન વગરની) ખિદમત સે મઅઝિરત હી અચ્છી હે ઔર અગર લે જાના ઝરૂરી હે તો ઈસ સામાનકો ખોલ કર અચ્છી તરહ દેખ લેના ચાહિએ, બા'ઝ મરતબા શરઅન ઔર કાનૂનન મમનૂઅ ચીઝેં કપડે વગેરહ કે બીચ રખ કર કે લોગ દે દેતે હેં ઔર જાંચ હોને પર લે જાનેવાલા હી બેચારહ સઝા કા મુસ્તહિક હોતા હે, હમારે યહાં કે એક સાહબ ઈસ તરહ કે એક મુઆમલહમેં ફંસ કર કે કઈ સાલ જેલમેં ગુઝાર ચુકે હેં, ઔર બળા જુરમાના અદા કરના પળા વહ અલાહીદહ.

ન્યુઝીલેન્ડ કે ઈસી સફરમેં જાતે વકત વહાં કે હમારે મેઝબાન મવલાના ઈમ્તિયાઝ સાહબ ખેરગાંવી કે ઘર સે ઉનકે બચ્ચોં કે લિએ કુછ કપડે ઔર ખિલોને આએ હૂએ થે, બમ્બઈ ઐરપોર્ટ પર જબ જાંચ હૂઈ તો ઉસ સામાનકી ચેકીંગમેં ખતરે વાલી ઘંટી બાર બાર બજતી રહી, હમ ડરતે રહે કે યે ઘંટી કયું

બજ રહી હે, કાફી દેર જુસ્તજૂ વ તલાશ કે બાદ પતા ચલા કે સામાનમેં કોઈ ખિલોના હે, જિસમેં બેટરી (પાવર) લગે હૂએ હેં, જિસકી વજહ સે યે ઘંટી બજ રહી થી, બહૂત તલાશ કે બાદ વહ ખિલોના મિલા, ઉસમેં સે બેટરી અલગ કી, તબ જા કર કારવાઈ આગે બળ્હી, ઉસમેં કાફી દેર તક ઝહની ઉલઝન રહી ઔર કાફી વકત ઝાઈઅ હુવા.

ઈસ સે યે બાત સીખને કો મિલી કે ખિલોના યા મૂંછ કી સફાઈ કી મશીન યા ટોચ વગેરહ હો તો ઉસમેં સે બેટરી (પાવર) કો અલગ કરકે રખના ચાહિએ.

મેઝબાનોંકે લિએ બેહતરીન તોહફા

મેરે હઝરત (દા.બ.) મેરી દરખ્વાસ્ત પર મેઝબાનોંકે લિએ કિતાબે સાથ લેજાને કી ઈજાઝત મરહમત ફરમાતે હેં, ખાસ કર હઝરત (દા.બ.) કી મુફીદ કિતાબે મહમૂદલ ફતાવા, હદીષ કે ઈસ્લાહી મઝામીન, નિકાહ કે મસાઈલ ઔર ઉનકા હલ જેસી મુફીદ કિતાબે વહાં કે મદારિસ ઔર ઉલમાકે લિએ એક બેહતરીન તુહફા હોતા હે ઔર ઉમદહ કિસમ કા ઈત્ર વહ ભી કીમતી તુહફા હે, લેકીન ઉસકો હાથવાલે બેગમેં ન લે જાએ.

સફરમેં ખુફફૈન (ચમડે કે મોઝે) કા એહતિમામ

દૌરાને સફર નમાઝ કે મોકે ભી પેશ આતે હેં ઔર હર જગા વુઝૂ કરને કી સહૂલત મયસ્સર નહીં હોતી, ખાસ કર હવાઈ જહાઝમેં પેરોં કો ધોના મુશ્કલ તરીન કામ હે, ઈસ લિએ સફર શુરૂઅ કરને સે પહલે મુકમ્મલ વુઝૂ કર કે ખુફફૈન પહન લિએ જાએ, ઈસકી વજહ સે દૌરાને સફર વુઝૂ કરનેમેં બળી સહૂલત હો જાતી હે, લેકીન ખુફફૈનમેં એક બાત ખાસ ઝહનમેં રહે કે લોહે યા કિસી ઘાત કી ચેન યા બટન ઈસમેં ઈસ્તિઅમાલ ન હૂએ હો, ચૂંકે હવાઈ અડે પર જિસ્મ કી જાંચ કે લિયે જો આલા ઈસ્તિઅમાલ હોતા હે ઉસમેં ઘાતવાલી ચીઝોં કી વજહ સે એલારામ બજતી હે ઔર બહૂત સી મરતબા મોઝે નિકલવા દિએ જાતે હેં; ઈસ લિએ ઘાત કે અલાવહ કી ચેન યા બટન યા કિસી ઔર શકલ સે મઝા ચિપક સકતા હો, ઈસ તરહ કે ખુફફૈન ઈસ્તિઅમાલ કિએ જાએ.

નીઝ હવાઈ જહાઝમેં જબ વુઝૂ કરે તો વહાં કમ સે કમ પાની ઈસ્તિઅમાલ કરનેકા એહતિમામ કરે, ચૂંકે ચેહરા ઔર હાથ હી ધોને હેં, સર ઔર ખુફફૈન પર મસહ હી કરના હે, તજરબા સે યે બાત મઅલૂમ હૂઈ કે એહતિયાત સે પાની

ઈસ્તિઅમાલ કરેંગે તો એક ગલાસ સે ભી કમમે વુઝૂ હો સકતા હે.

ઔર હવાઈ જહાઝમે હાથ ધોને કી જગા બહૂત છોટી હોતી હે, જિસકી વજહ સે પાની કે છીંટે નીચે ગિરતે હૈં, દૂસરે મુસાફિરોકો તકલીફ હોતી હે, ઈસ લિએ વુઝૂ સે ફારિગ હો કર ટિશૂપેપર ફર્શ પર ડાલ કર પાની સુખા લેના ચાહિએ.

નિયત

સફરમે રવાનગી કે વકત નિયત ભી બહૂત અહમ ચીઝ હે, નિયતકી દુરુસ્તગી સે સફર ઈબાદત બન જાતા હે, દીનકી ઈશાઅત વ હિફાઝત અમ્મ બિલમઅરૂફ ઔર નહય અનિલમુન્કર, દીન કી દઅવત, હુસૂલે ઈલ્મ, ઈશાઅતે ઈલ્મ, ઈહયાએ સુન્નત, અકરબાઅ ઔર સબ રિશ્તેદારો કી મુલાકાત, અલ્લાહ તઆલા કે વાસ્તે મુહબ્બત કરનેવાલો કી મુલાકાત વગૈરહ.

મેરે હઝરત ફરમાતે હૈં કે અલ્લાહ તઆલા કા ઝિક્ર ઝિંદહ હો જાએ જા બજા ઝિક્ર કી મજાલિસ કાઈમ હોને લગે, યે ભી મેરે સફર કે મકાસિદમે સે હે.

મુસાફિરકે દિલી જઝબાત પર અલ્લાહ તઆલાકી નુસ્રતકે ફેસલે

મેરે બિરાદર મહૂમ મવલાના મુહમ્મદ સાહબ (રહ.) કો નિઝામુદીન દેહલીમે બંગલેવાલી મસ્જિદ જિસકો " આલમી મરકઝે તબલીગ" કહા જાતા હે, વહાં મદ્રસા કાશિફુલ ઉલૂમ હે, દરજએ અરબી અવ્વલ સે દવરએ હદીષ તક પળહને કી સઆદત હાસિલ હૂઈ, ગુજરાત કે વહ સબ સે પહલે આલિમ હે, જિન કો નિઝામુદીન સે તકમીલે દવરએ હદીષ શરીફકી સઆદત હાસિલ હૂઈ ઔર ઉનકો નિઝામુદીન કે માઝી કરીબ કે તમામ હી અકાબિરકી બહૂત કરીબ સે સફર – હઝરમે ઈસ્તિફાદા કી સઆદત હાસિલ રહી, ઉન્હોને મુઝે સુનાયા થા કે હઝરતજી મવલાના ઈન્આમુલ હસન સાહબ (રહ.) ફરમાતે થે કે હવાઈ જહાઝ, ટ્રેન યા કોઈ સવારી કિસી બસ્તીમે પહૂંચ રહી હો, ઉસ વકત મુસાફિર કે દિલ મેં જો જઝબાત, જો ઈરાદે, જો નિયત હોતી હૈં ઈસકે મુતાબિક અલ્લાહ તઆલા કે યહાંસે ફેસલે હુવા કરતે હૈં, ઈસી લિએ હમ અપને દીની સફરોમે દીન કે મુતઅલિલક બુલંદ અઝમ વ ઈરાદે કે સાથ ચલે, અલ્લાહ તઆલાકી નુસ્રત વ મદદ ઈન્શાઅલ્લાહ શામિલે હાલ હોગી.

રાતકા સફર

રાસ્તે પુરઅમન ઔર હાલાત સાઝગાર હોં તો સિર્ફ દિનમે સફર પર કનાઅત ન કરના ચાહિએ, બલકે હસ્બે સહૂલત રાતમે કુછ સફર કરના ચાહિએ, કયૂંકે રાતકે સન્નાટેમે તવીલ સફર બઆસાની તય હો જાતા હે ઔર મુસાફિરકો ઝિયાદહ એહસાસ ભી નહી હોતા, હઝરત અનસ (રદિ.) ફરમાતે હૈં કે હુઝૂર (ﷺ)ને ઈર્શાદ ફરમાયા : કે રાત કે વકત ઝરૂર ચલા કરો, કયૂંકે રાત કે વકત ઝમીન લપેટ દી જાતી હે. (અબૂ દાઉદ શરીફ)

સવારીકે માલિકકા હક

જબ કોઈ અપની સવારીમે આગે બિઠાને લગે તો અવ્વલન ઉસકો બતા દિયા જાએ કે આગે બેઠને કા હક આપકો હે, ફિર ભી અગર વહ દરખ્વાસ્ત કરે તો કુબૂલ કરતે હૂએ આગે બેઠ જાએ.

આદાબે સફરમે સે એક યે ભી હે કે જબ કિસી મકામ પર કિયામ કરે તો અહબાબ એક સાથ મુજતમઅ હો કર રાસ્તે સે હટ કર કિયામ કરે, ઝિયાદહ જગા ન ઘેરે ઔર દરમિયાને સફર કિસી મંઝિલ પર પહૂંચે ઔર કિયામકા ઈરાદહ હો તો બેઠને સે પહલે દો રકઅત અદા કરે, ઉસમે યે ભી ખાસ ધ્યાન રહે કે અપની અપની ગાડીયો કો ભી મુનાસિબ જગા રખે, જો જગહે ખાસ ગાડીયો કે લિયે બનાઈ જાતી હૈં, વહી રખે, નામુનાસિબ જગહ ગાડી રખ કર દૂસરો કે લિયે તકલીફકા ઝરીઅહ ન બને.

રવાનગીસે પહલે નફિલકી ફઝીલત

હઝરત જાબિર (રદિ.) નકલ કરતે હૈં :

ماخلف عبد الى اهله افضل من ركعتين يركعهما عندهم يريدهم سفرًا

(કન્ઝુલ ઉમ્માલ અલલમુસ્નદ : ૩/૩૮)

યા'ની બવકતે સફર ઘરવાલો કે પાસ જો દો રકઅત પળહતા હે, વહ ઉનકે લિએ છોળી હૂઈ ચીઝમે સબ સે અફઝલ હે.

ઈસ લિએ કોશિશ કરની ચાહિએ કે રવાનગી સે કબલ દો રકઅત નફિલકા એહતિમામ હો જાએ.

સવારીકે વક્ત દુઆ પઠાનેકી હિકમત

અબૂલાસ ખિઝાઈ (રદિ.) ફરમાતે હૈં કે સદકહકે ઊંટોંમેં સે એક ઊંટ રસૂલુલ્લાહ (ﷺ)ને હમારી સવારી કે લિએ હમેં અતા ફરમાયા કે હમ ઉસ પર સવાર હોકર હજ કો જાએ. હમને કહા યા રસૂલુલ્લાહ ! હમ નહીં દેખતે કે આપ હમેં ઉસ પર સવાર કરાએ. આપ (ﷺ)ને ફરમાયા હર ઊંટકી કોહાન મેં શયતાન હોતા હે તુમ જબ ઉસ પર સવાર હો તો જિસ તરહ મેં તુમહૈં હુકમ દેતા હું, અલ્લાહ તઆલાકા નામ યાદ કરો ફિર ઉસે અપને લિએ ખાદિમ બનાલો. યાદ રખો કે અલ્લાહ તઆલા હી સવાર કરાતા હે. (મુસ્નદે અહમદ)

મુસ્નદકી એક ઓર હદીષમેં હે કે હુઝૂર (ﷺ) ફરમાતે હૈં કે હર ઊંટ કી પીઠ શયતાન હે તો તુમ જબ ઉસ પર સવારી કરો તો અલ્લાહકા નામ લિયા કરો ફિર અપની હાજતોં મેં કમી ન કરો.

(તફસીર ઈબ્ને કધીર બહવાલા ગુલદસ્તઅે તફસીર : ૬ / ૩૭૫)

સફરકી દુઆએ

મુસાફિર જબ સફર મે રવાના હોતા હે તો ઉસકા વહ સફર કિતની હી ઉમ્મીદ વ તમન્ના ઓર ઉમંગોં કા કયૂં ન હો, ઉસકે કલ્બ વ દિમાગમેં ખૂશી ઓર રંજ કે મિલે જુલે જઝબાત વ એહસાસાત કી અજબ કેફીયત હોતી હે, એહલેખાનહ સે મુફારકત (જુદાઈ), ઉનકી ખૈરો આફીયત કી ફિક, સફર કી પરેશાનીયોં કા તસવ્વુર, અહબાબ વ અકરબા સે જુદાઈ, ફિર રાહત વ સુકૂન કે સાથ વાપસીકા ખ્યાલ, ગર્જ ન મઅલૂમ કિતને અફકાર વ ખયાલાત કે હુજૂમ મેં વહ રવાના હોતા હે, મગર અફકાર વ એહસાસ કે ઉસ હુજૂમમેં જો ચીઝ હમેશા તોશએ તમાનીનત (ઈત્મિનાનકા સબબ) બનતી હે, વહ દુઆએ હૈં જિનમેં મુસાફિરકી ઝરિયાત કે હર હર પહલુ કા લિહાઝ રખા ગયા હે, ઉનમેં સે ચંદ હસ્બે ઝૈલ હૈં.

ઘરસે રવાનગીકે વક્ત

સફરકી ઈબ્તિદામેં રિશ્તેદાર, દોસ્ત વ અહબાબ ઓર મુતઅલિલીન સે હંસતે ચેહરે કે સાથ મુઆફી તલાફી કરકે રુખ્સત હો ઓર યે દુઆ પઠહે:

أَسْتَوْدِعُ اللَّهَ دِينَكَ وَأَمَانَتَكَ وَخَوَاتِيمَ عَمَلِكَ

તરજમા : મેં તુમહારે દીન વ અમાનત ઓર અંજામે અમલકો ખુદાકે સુપુદ કરતા હું. (કન્ઝુલ ઉમ્માલ : ૩ / ૩૬)

સરવરે કવનેન (ﷺ) જબ કિસીકો રુખ્સત કરતે તો ઉસે યે દુઆ દેતે

رَوَدَكَ اللَّهُ التَّقْوَى وَعَفَرَ ذَنْبَكَ وَيَسِّرْ لَكَ الْخَيْرَ حَيْثُ مَا كُنْتَ

તરજમા : અલ્લાહ તઆલા તુઝે તકવાકા તોશા અતા ફરમાએ, તેરે ગુનાહ મુઆફ ફરમાએ, જહાં ભી તૂ જાએ ખૈરકી તરફ તેરી રહનુમાઈ કરે.

રવાનગીકે વક્ત મકાનકે દરવાઝહ પર પઠાનેકી દુઆ

بِسْمِ اللَّهِ تَوَكَّلْتُ عَلَى اللَّهِ وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ رَبِّ أَعُوذُ بِكَ أَنْ أَضِلُّ أَوْ أَضَلَّ أَوْ أَزِلَّ أَوْ أُزِلَّ أَوْ أَظْلِمَ أَوْ أُظْلِمَ أَوْ أَجْهَلَ أَوْ أُجْهَلَ عَلَيَّ

તરજમા: અલ્લાહ તઆલાકી ઝાત પર તવક્કુલ કરકે ઉનકા નામ લે કર નિકલ રહા હું, ગુનાહોં સે બચનેકી કુદરત ઓર ઈતાઅતકી તાકત અલ્લાહ તઆલા હી કી મદદ સે હાસિલ હો સકતી હે, એ અલ્લાહ તઆલા ! મેં આપકી પનાહ યાહતા હું, ઈસ બાત સે કે ખૂદ ગુમરાહ હોવું યા ગુમરાહ કિયા જાવું, ફિસલું યા ફિસલા જાવું, ઝુલ્મ કરું યા ઝુલ્મ કિયા જાવું, જહાલત કરું યા મુઝ પર જહાલત કી જાએ.

સવારી પર સવાર હોનેકી દુઆ

(૧) અબૂદાઉદ,તિરમિઝી, નસાઈ ઓર બગ્વી ને લિખા હે કે હઝરત અલી (રદિ.) ને જબ અપના કદમ રિકાબ મેં રખા તો ફવરન بسم الله કહા ફિર ઠીક હો કર બેઠ ગએ તો الحمد لله કહા, ફિર ફરમાયા :

سُبْحَانَ الَّذِي سَخَّرْنَا هَذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ وَإِنَّا إِلَىٰ رَبِّنَا لَمُنْقَلِبُونَ

ઈસકે બાદ તીન મરતબા કબર الله કહા ફિર કહા أَنْتَ ظَلَمْتَ نَفْسِي لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ ظَلَمْتُ نَفْسِي فَاعْفِرْ لِي فَإِنَّهُ لَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ اَمِيرُالْمُؤْمِنِينَ ! આપ કિસ વજહ સે મુસ્કુરાએ, ફરમાયા : બંદા જબ લાલે હો તો અલ્લાહ

તઆલા ઉસકે ઈસ ફેઅલકો પસંદ કરતા હે, (અવ કમા કાલ) ઉસ મવકઅહ પર હુઝૂર(ﷺ) ભી મુસ્કુરાએ થે તો હઝરત અલી (રદિ.) ભી મુસ્કુરાએ.

(તફસીરે મઝહરી)

તરજમા : પાક હે વહ ઝાત જિસને ઈસ સવારી કો હમારી બિદમતમે લગા દિયા જબકે હમમે ઉસકી તાકત ન થી ઓર યકીનન હમ અપને રબકી તરફ લોટ કર જાનેવાલે હૈં.

(૨) بِسْمِ اللّٰهِ وَاعْتَصَمْتُ بِاللّٰهِ وَتَوَكَّلْتُ عَلَى اللّٰهِ وَلَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ وَاللّٰهُ اَكْبَرُ (૨)

તરજમા : અલ્લાહ તઆલા કે નામ સે સફર શુરૂઅ કરતા હૂં ઓર અલ્લાહ તઆલાકા સહારા લેતા હૂં ઓર ઉસ પર ભરોસા કરતા હૂં, ઉસકે અલાવહ કોઈ મઅબૂદ નહીં, અલ્લાહ તઆલા હી સબ સે બળે હૈં.

(૩) اَللّٰهُمَّ اَنْتَ الصّٰحِبُ فِى السَّفَرِ وَالْخَلِيفَةُ فِى الْاَهْلِ وَالْمَالِ وَالْوَالِدِ (૩)

તરજમા : એ અલ્લાહ તઆલા ! આપ હી મેરે સફરકે સાથી હૈં ઓર આપ હી મેરી ગેર મવજૂદગીમે ઘરવાલોં, મેરી અવલાદ ઓર મેરે માલકે મુહાફિઝ બન જાઈએ.

(૪) اَللّٰهُمَّ اِنِّىْ اَعُوْذُبِكَ مِنْ وَعَثَاءِ السَّفَرِ وَكَآبَةِ الْمُنْظَرِ وَسُوْءِ الْمُنْقَلَبِ فِى الْاَهْلِ وَالْمَالِ وَالْوَالِدِ (૪)

તરજમા : એ અલ્લાહ તઆલા ! મેં પનાહ યાહતા હૂં સફર કી પરેશાની સે ઓર એસે મંઝર સે જો ગમ અંગેઝ હો ઓર ઈસ બાત સે કે જબ મેં અપને ઘરવાલોં, અવલાદ ઓર માલકે પાસ આવું તો બુરી હાલતમે આવું.

(૫) اَللّٰهُمَّ اِنِّىْ اَسْئَلُكَ فِى سَفَرِىْ هَذَا الْبِرَّ وَالتَّقْوٰى وَمِنَ الْعَمَلِ مَا تَرْضٰى (૫)

તરજમા : એ અલ્લાહ તઆલા ! મેં આપસે અપને ઈસ સફરમેં નેકી ઓર તકવાકી તૌફીક માંગતા હૂં ઓર એસે અમલકી જિસસે આપ રાઝી હો.

(૬) اَللّٰهُمَّ هَوِّنْ عَلَيْنَا هَذَا السَّفَرَ وَاطْوِعْنَا بَعْدَهُ (૬)

તરજમા : એ અલ્લાહ તઆલા ! હમારે લિએ સફરકો આસાન બના દીજિએ ઓર ઉસકી મસાફત કો હમારે લિએ લપેટ દીજિએ.

સફરમેં પાંચ છોટી સૂરતોકી બરકત

હઝરત જુબેર બિન મુતઈમ (રદિ.) ફરમાતે હૈં કે રસૂલલ્લાહ (ﷺ)ને ઉન સે

ફરમાયા કે તુમ યે યાહતે હો કે જબ સફરમેં જોવો તો વહાં તુમ અપને સબ રુફકા સે ઝિયાદહ બૂશહાલ – બામુરાદ હો ઓર તુમ્હારા સામાન ઝિયાદહ હો જાએ, ઉન્હોંને અર્જ કિયા કે યા રસૂલલ્લાહ! બેશક મેં એસા યાહતા હૂં, આપ (ﷺ)ને ફરમાયા કે આબિર કુર્આન કી પાંચ સૂરતે(સૂરએ કાફિરૂન, સૂરએ નસ્ર, સૂરએ ઈબ્લાસ, સૂરએ નાસ અને સૂરએ ફલક) પળહા કરો, ઓર હર સૂરત બિસ્મિલ્લાહ સે શુરૂ કરો ઓર બિસ્મિલ્લાહ પર હી ખત્મ કરો (ઈસ તરહ મજમૂઈ દસ મરતબા બિસ્મિલ્લાહ હોગી) હઝરત જુબેર (રદિ.) ફરમાતે હૈં કે ઉસ વકત મેરા હાલ યે થા કે સફરમેં અપને દૂસરે સાથીયોં કે બિલમુકાબિલ કલીલુઝ્ઝાદ,ખસ્તાહાલ હોતા થા, જબસે રસૂલલ્લાહ (ﷺ) કી ઈસ તઅલીમ પર અમલ કિયા, મેં સબસે બેહતર હાલમેં રહને લગા.(મઝહરી બ-હવાલા અબૂ યઅલા અઝ મઆરિફુલ કુર્આન:૮/૮૩૨)

મુસીબતકે વકત સૂરએ કુરૈશકે પળહેનકા ફાઈદએ અઝીમહ

અબૂલ હસન કઝવીનીને ફરમાયા કે જિસ શખ્સકો કિસી દુશ્મન ઓર કિસી મુસીબતકા ખોફ હો, ઈસકે લિએ ફરિશ લાયલાફ કા પળહના અમાન હે, ઈસકો ઈમામ જઝરી નકલ કરકે ફરમાતે હૈં કે યે અમલ આઝમૂદહ ઓર મુજર્બ હે, હઝરત કાઝી ધનાઉલ્લાહ પાનીપતી (રહ.)ને તફસીરે મઝહરી મેં ઉસકો નકલ કર કે ફરમાયા કે મુઝે મેરે શૈખ મિરઝા જાન જાનાં (રહ.)ને ખોફ વ ખતર કે વકત ઈસ સૂરત કે પળહને કા હુકમ દિયા ઓર ફરમાયા કે હર બલા વ મુસીબત કે દફઅ કરને કે લિએ ઈસકી કિરાઅત મુજર્બ હે, હઝરત કાઝી સાહબ મવસૂફ ફરમાતે હૈં કે મેંને ભી બારહા ઈસકા તજરુબા કિયા હે.

(મઆરિફુલ કુર્આન : ૮/૮૨૪)

મેરે હઝરતકા મઅમૂલ મુબારક હે કે મરનૂન દઆઓં કે સાથ ગયારહ મરતબા સૂરએ કુરૈશ પૂદ ભી ઓર હર રુફકાએ સફર મેં સે હર એક સે પળહાને કા એહતિમામ ફરમાતે હૈં.

કશ્તીમેં સવાર હોનેકે બાદકી દુઆ

હઝરત ખવલા બિન્તે હકીમ (રદિ.)સે રિવાયત હે કે રસૂલલ્લાહ (ﷺ)ને ફરમાયા : મેરી ઉમ્મત કશ્તીમેં સવાર હોતે વકત યે દુઆ પળહે તો ડૂબનેસે

મહફૂઝ રહેગી :

بِسْمِ اللَّهِ مَجْرَهَا وَمُرْسَاهَا إِنَّ رَبِّي لَغَفُورٌ رَحِيمٌ

(સૂરઅ હુદ : આયત નં. ૪૧)

وَمَا قَدَرُ اللَّهِ حَقَّ قَدْرِهِ وَالْأَرْضُ جَمِيعًا قَبْضَتُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَالسَّمَوَاتُ مَطْوِيَّاتٌ

بِيَمِينِهِ سُبحَانَهُ وَتَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ

(મુન્તબબ કન્ઝુલ ઉમ્માલ અલલ્લ મુસ્નદ : ૩/૩૭)

તરજમા : ઓર ઉન લોગોને અલ્લાહ તઆલાકી કદર હી નહીં પહચાની જૈસા કે ઉસકી કદર પેહચાનનેકા હક થા, હાલાંકે પૂરી કી પૂરી ઝમીન કિયામત કે દિન ઉસકી મુટ્ટીમે હોગી ઓર સારે કે સારે આસ્માન ઉસકે દાએ હાથમે લિપટે હૂએ હોંગે, વહ પાક હે ઓર બહૂત બાલા વ બરતર ઈસ શર્ક સે જિસકા ઈરતિકાબ વહ લોગ કર રહે હૈં.

બુલંદી પર ચળહતે ઓર પસ્તીમે ઉતરતે વક્ત યે પળે

દરમિયાને સફરમે જબ બુલંદી પર ચળે તો ત્રીન બાર "અલ્લાહુ અકબર" કહે ઓર જબ ઉતરને લગે તો ત્રીન બાર "સુબ્હાનલ્લાહ" કહે.

કિસી બસ્તીમે દાખિલ હોનેકી દુઆ

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ مِنْ خَيْرِ هَذِهِ الْقَرْيَةِ وَخَيْرِ أَهْلِهَا وَخَيْرِ مَا فِيهَا وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّهَا

وَمِنْ شَرِّ أَهْلِهَا وَمِنْ شَرِّ مَا فِيهَا

તરજમા : એ અલ્લાહ તઆલા! મેં આપસે ઈસ બસ્તી કી, ઈસકે રહનેવાલો ઓર ઈસમે મવજૂદ થીઝોંકી ભલાઈ ચાહતા હૂં ઓર બસ્તી ઓર રહનેવાલો ઓર ઉસમે મવજૂદ થીઝોં કે શર સે પનાહ ચાહતા હૂં.

કિસી આબાદીમે પહૂંચે તો યે દુઆ પળે

જબ હમ દીનકી નિસ્બત પર સફર કરે તો દુઆઓં કા ખૂબ એહતિમામ હો કે અલ્લાહ તઆલા હમારે ઈસ જાને કો દીની એઅતિબાર સે ખૈર વ બરકતકા ઝરીઅહ બનાએ ઓર હમારે જાને કો અલ્લાહ ઈશાઅતે દીન વ હિફાઝતે દીન, ઈહયાએ સુન્નતકા ઝરીઅહ બનાએ, અમ્નબિલમઅરૂફ ઓર નહય અનિલ મુન્કરકા ઝરીઅહ બનાએ, અપને ઝિક્ર કે ઝિન્દહ હોનેકા ઝરીઅહ બનાએ ઓર

ઝિક્રકી મજાલિસ કે કિયામ કા ઝરીઅહ બનાએ.

મેરે હઝરતકા આમ મઅમૂલ યહી રહા હે કે રવાનગી સે કઈ દિન પહલે દુઆ કા એહતિમામ કરતે હૈં ઓર મુતઅલ્લિકીન સે ભી ખૂબ દુઆઓં કા એહતિમામ કરવાતે હૈં ઓર સફર ખાલિસતન લિવજહીલ્લાહ હો ઓર ફિત્નોં સે હિફાઝત હો, ઈસકે લિએ ભી ખુસૂસી દુઆઓં કા એહતિમામ ફરમાતે હૈં ઓર ફરમાતે હૈં કે ઉસકા ખ્યાલ રખના કે હમારા સફર ખાલિસ દીની, તબલીગી, દઅવતી હો ઓર જાબજા અલ્લાહ તઆલા કે ઝિક્રકી મજાલિસ કાઈમ હો, અલ હમ્દુલિલ્લાહ ઈસકા ખૂબ મુશાહદહ હુવા કે મુલ્ક ઓર બેરૂને મુલ્કમે જહાં કહી ભી જાના હોતા હે તો હર જગા સુબ્હે સાદિક સે તકરીબન એક ઘંટા પહલે ઝિક્રે જહરી કી મજલિસ હોતી હે ઓર ઉલમા, આમ્મતુલ મુસ્લિમીન કી એક બહૂત બળી જમાઅત પૂરે શોક ઓર રગબત કે સાથ જમઅ હો જાતી હે, અકષર હઝરાતકો તહજજુદ પળને કી સઆદત હાસિલ હોતી હે, ફિર ઝિક્રે જહરી કી મજલિસ ઓર ઈજતિમાઈ દુઆ હોતી હે, હઝરત ફરમાયા કરતે હૈં કે મવલાના ઈલ્યાસ સાહબકા મઅમૂલ ઈસ તરહ થા કે વહ સુબ્હે સાદિક સે પહલે ઝિક્રે જહરી સે ફારિગ હો જાતે થે, ઈસ તરહ કી મજાલિસ કે બળે બરકાત ઓર ધમરાત હૈં ઓર ઉસકી બરકત સે ફિત્નોં સે બળી હિફાઝત હોતી હે, ખુસૂસન દીની કામોંમે મશગૂલ રહનેવાલે હઝરાત કે લિએ તિલાવત, ઝિક્ર, તસ્બીહાતકી પાબંદી, ઉનકે દીની કામોંમે તકવીયતકા ઝરીઅહ હે, હઝરત દામત બરકાતુહુમ ખુસૂસીયતકે સાથ મદારિસમે એસી મજાલિસ કાઈમ હો, ઉસકા એહતિમામ કરવાતે હૈં, ગર્જ યે હે કે સફર શુરૂઅ કરને સે પહલે નિયત દુરૂસ્ત કર લેની ચાહિએ, હમારે હઝરત દા.બ. કા બરતાનિયા કા પહલા સફર હઝરત કારી સિદીક બાંદવી (રહ.) કે સાથ હુવા થા, ફિર એક લખ્મે અરસા તક બરતાનિયા કે અસ્ફાર નહીં હૂએ, અહબાબ કી તરફ સે બાર બાર ઈસ્રા ભી હોતા રહતા થા, એક મોકઅ પર ઈશાદ ફરમાયા : જબ તક દિલમે એક પાઉન્ડ કા ભી ખ્યાલ મહસૂસ હોગા, બરતાનિયા નહીં જાઉગા, અલ્હમ્દુલિલ્લાહ ! ઈસકે બાદ ખૂબ અસ્ફાર હૂએ ઓર હઝરત ખૂદ અપને લિએ રુફકાએ સફરકે લિએ દુઆઓંકા ખુસૂસી એહતિમામ ભી ફરમાતે હૈં ઓર બાર બાર નસીહત ભી ફરમાતે હૈં કે ઈસ તરહ કે અસ્ફારમે માલ ઓર જાહ કી મુહબ્બત ઝરૂં બરાબર ભી શામિલ નહીં હોની ચાહિએ.

સફર કિસ વકત કરના યાહિએ

સુબહ કા વકત બહૂત હી બાબરકત હોતા હે કિસી કામકે શુરૂઆ કરનેકે લિએ વહ નિહાયત મુનાસિબ વકત હે, ઈસ લિએ જહાં તક હો સકે સુબહ સવેરે સફરકી ઈબ્તિદાઅ કરની યાહિએ.

હઝરત જાબિર બિન અબ્દુલ્લાહ (રદિ.) ને આકા (ﷺ) કી દુઆ નકલ ફરમાઈ હે بِكُورْهَا فِي لَامْتِي يَا بَارِكُ اللَّهُمَّ (મિશકાત : ૨ / ૩૩૮) કે અલ્લાહ તઆલા ! એ મેરી ઉમ્મત કે લિએ સુબહ સવેરે ચલનેમોં બરકત અતા ફરમા. હઝરત સપ્રહ (રદિ.) ફરમાતે હોં કે ઈસ દુઆકે બાદ મોં અપના સામાને તિજારત દિનકે ઈબ્તિદાઈ હિસ્સેમોં બેચને લગા તો ઉસ દુઆ કી બરકત સે પહલેકે મુકાબલેમોં ગેર મઅમૂલી બરકત હોને લગી.

સફર કિસ દિન કરના યાહિએ

ઈમામુલ અંબિયા હુઝૂર (ﷺ) અકષર વ બેશતર જુમેરાતકો સફર ફરમાયા કરતે થે, નીઝ પીરકે રોઝ ભી આપ (ﷺ)ને સફર પસંદ ફરમાયા હે, લિહાઝા કોઈ મજબૂરી ન હો તો ઈન અધ્યામમોં સફર કરના યાહિએ, કયૂંકે ઈન અધ્યામમોં સફર કરના મુસ્તહબ હે. (અબૂદાઉદ)

બાકી ટિકટકા નિઝામ જિસ તરહ હો જાવે સફર શુરૂઆ કરદે

જુમ્આકે દિન સફર કરના

જુમ્આકે દિન અગર સફર હો તો ઝવાલ સે પહલે નિકલને મોં કોઈ હર્જ નહી, અગરચે ઐસી જગા જાના હો જહાં જુમ્આ ન હોતા હો, અલબત્તા ઝવાલ કે બાદ જુમ્આ સે પહલે સફરમોં જાના મકરૂહે તહરીમી હે, કયૂંકે ઈકામતકી હાલતમોં જુમ્આમોં શિરકત વાજિબ હે.

عن ابن عمر رضی الله عنه قال ان الجمعة لا تمنعه من السفر ما لم

يحضرو وقتها

(કન્ઝુલ ઉમ્માલ અલા હામિશિલ મુસ્નદ : ૧/૪૦)

યા'ની જુમ્આકા દિન સફરકે લિએ માનિઅ નહી હોતા જબ તક કે જુમ્આકા વકત ન આ જાએ.

સફરમોં ઝિફકી ફઝીલત

સફરમોં ફિફે રાહત વ આરામ ઓર મશકકત વ પરેશાની કે હુજૂમમોં મુસાફિર કે કલ્બ વ દિમાગ પર કભી કભી ઈઝતિરાબી કેફીયત(બેચેની) તારી હોતી હે, ઈસકા બેહતરીન ઈલાજ ઝુબાને રિસાલત (ﷺ)ને તજવીઝ ફરમાયા કે અલ્લાહ તઆલાકા ઝિફ કષરત સે કરો. યુનાન્યે વારિદ હે કે દૌરાને સફર મુસાફિરકી ઝુબાન જબ ઝિફે ઈલાહીમોં મશગૂલ હોતી હે તો એક ફરિશતા ઉસકે સાથ હો લેતા હે ઓર વહ હર વકત કલ્બી,ઝહની રાહત વ સુકૂનકા સામાન ફરાહમ કરતા હે ઓર ઝિફકી હલાવત વ યાશની ઝુબાન કો તરો તાઝહ કિએ રહતી હે ઓર અગર લગ્વ શઅર વ શાયરી ઓર ગાને સુનને મોં મશગૂલ રહે તો એક શયતાન ઉસકા રફીકે સફર બન કર રંજો ગમ કે અસ્બાબ પેદા કરતા હે.

ما من راكب يخلو في سيره بالله وذكره الاردفه بملك ولا يخلو بشعره

ونحوه الاردفه بشيطان

(મુન્તાબબ કન્ઝુલ ઉમ્માલ અલલ મુસ્નદ : ૩/૩૮)

યા'ની જો મુસાફિર દરમિયાને સફર અલ્લાહ તઆલા કે ઝિફસે ગાફિલ નહી રહતા તો એક ફરિશતા ઉસકા રફીક વ હમસફર હો જાતા હે ઓર જો મુસાફિર શઅર ગોઈ મોં મશગૂલ હોતા હે તો કોઈ શયતાન ઉસકા રફીકે સફર બન જાતા હે.

દરમિયાને કિયામ દુઆ

સફરકે દરમિયાન મુસાફિર જબ કહી કિયામ કરે તો ખ્વાહ કેસા હી જન્નતનુમા હોટલ યા સરાએ (ગેસ્ટ હાઉસ) હો, ઉસે વહ સુકૂન વ રાહત કહાં મયસ્સર ? જો વતને માલૂફ(પ્રિય વતન) મોં હાસિલ હુવા કરતી હે, કભી ગૈરમાનૂસ જગાકી વહશત તો કભી કોઈ ખતરા, ઐસે ગૈર મુતમઈન હાલાતમોં જો ચીઝ કલ્બ વ દિમાગકો ઈન્મિનાન વ એતિમાદકી ફિઝા મુહથ્યા કરતી હે, વહ સરકારે દો આમલ (ﷺ) કી મુબારક દુઆ હે, જો બવકતે કિયામ પળ્હી જાતી હે. ઉસ દુઆકી બરકતસે જિસ બસ્તીમોં પહૂંચેંગે વહાંકી કોઈ ચીઝ નુકસાન નહી દેગી.

أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللَّهِ التَّامَّةِ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ

(કન્ઝુલ ઉમ્માલ અલલ મુસ્નદ : ૩/૩૭)

हर तकलीफ़से अमान पानेकी दुआ

أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللَّهِ التَّامَّةِ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ

कभीलअे अस्लमके अेक आदमीने उजूर (ﷺ) से कडा के आजकी रात मुजे नीद नही आई.

आप (ﷺ)ने पूछा :

किस वजह से ?

उन्होंने कडा : मुजे भिछछुने ऽस लिया.

तो आप (ﷺ)ने इरमाया अगर शामको तुमने ये दुआ पण्ड ली डोती तो (ई-शाअल्लाह अजूज वजल) कोई चीज तुम्हें तकलीफ़ न पछूयाती.

(मुस्लिम : २ / ३४७, तबरानी, डदीस नं. : ३४६, २/८५५)

नोट : तिरमिजी शरीफ़की अेक रिवायतमें आया हे के शाम के वकत तीन मरतबा उसको पण्डनेसे उस रातमें भुभार – जहर (वगैरड कोई चीज) नुकसान नही देगी (तिरमिजी: २/२००)

मुसाफ़िरकी दुआ

यूं तो बारगाडे ईलाहीमें भंठों की इरियाह की कुभूलीयत का आम अेलान हे, मगर कुछ अकराह अैसे भी हैं, जिनकी इरियाह व पुकार भास अेडमियत रभती हे और कुभूलीयतका उन्हे भुसूसी दरजह डसिल हे, उनमें अेक हे: अवलाह के डकमें वालिहैन की दुआ, दूसरे मजलूमकी इरियाह और तीसरे मुसाफ़िर की दुआ. (तिरमिजी : २ / ८)

ईस लिअे मुसाफ़िर जब तक वतन न पछूंय जाअे, उसे वड कुर्बे भास डसिल रहता हे, लिडाला उनसे दुआ करनेकी दरभवास्त करनी याडिअे, लेकीन मुसाफ़िरकी ये डैषियत मुतलकन नही, बल्के ये उस वकत हे जबके वड डलाल रिजक पर कनाअत करता डो और रिजके डराम से भयता डो.

साडिभे जमडेल इवाईदने अेक रिवायत नकल की हे :

के मुसाफ़िर दरमियाने सइर या रभ, या रभ की रट लगाता हे, जबके उस का लिभास, पाना, पीना और ज़ादेराड (सइर भर्य) माले डराम से डोता हे तो दुआ कैसे कुभूल डोगी ?

दौराने सइर हरके मअमूलात पर भी षवाभ मिलेगा, याहे सइरकी वजहसे मअमूलात पूरे न कर सके.

जभ अल्लाह तआलाका कोई भंढा शभो रोज की जिंढगीमें किसी नेक अमलका पाभंड डोता हे और जिटना डो सके पाभंडीका जजबा भी उसके कलम में डोता हे, मगर जब वड राडे सइर इभितयार करता हे तो निजामे जिंढगी दरडम भरडम डोने से पाभंडी छूट जाती हे और उस पर अमल नही कर पाता, इर भी इजले ईलाही उसके साथ डोता हे और जब तक वड सइरमें डोता हे उसके नामअे आ'मालमें उन तमाम आ'मालका षवाभ लिभा जाता हे जिसकी उसने डजरमें पाभंडी कर रभी थी, ईसी तरड तंदुरस्ती और जवानीमें जिन आ'मालकी पाभंडी की, भीमारी और भुण्डापेमें अमल न कर सकने के भावजूह उन तमाम आ'मालका षवाभ मिलता रहता हे. मुल्ला अली कारी (रड.) लिभते हैं :

قوله صلى الله عليه وسلم ان العبد اذا كان على طريقة حسنة من العبادة ثم مرض قيل للملك المؤكل به اكتب له مثل عمله اذا كان طليقاقلت وكذا ورد في المسافر والشيخ الكبير (ميركات : ७ / २७०)

साथीयोकी भिदमतका षवाभ

सइरमें अकधर डेलजन व परेशानी का सामना रहता हे, डर शप्स सडूलत व आराम तलभी याडता हे, अैसे डालातमें अपनी राडत कुरभान कर देना और साथीयोकी राडतकी इिक और उनकी भिदमत करना, ईषार व डमदई और आ'ला अज्लाककी भात हे. डदीषे नभवीमें हे के रुकआअे सइरका अमीर दर डकीकत वड डम सइर हे जो अपने अडभाभकी भिदमत करता हे और जिसने सइरमें भिदमतमें पेश कदमी की तो इजीलत व षवाभमें उससे दूसरा कोई सभकत नही ले जा सकता, डं ! सिवाअे उस मर्हे मुजाडिदके जिसने शडदत का जाम नोश किया डो.

سيد القوم في السفر خادهم فمن سبقهم بخدمته لم يسبقوه بعمل الا الشهادة (क-जुल उम्माळ : ३/ ३८)

સફરમે કવમકા વાકિઈ સરદાર ઉનમે કા ખિદમત કરનેવાલા હે, જિસને ઉનકી ખિદમત કી તો સિવાએ શહાદત કે ઓર કિસી ભી અમલ કે ઝરીએ ઉસ કો કોઈ સબકત નહીં કર સકતા.

દરમિયાને સફરમે શરાફતકે ત્રીન કામ

હઝરત અલી કર્મલ્લાહુ વજહલૂકા ઈશાદ હે : કે શરાફત વ ઈન્સાનીયત કે છે (૬) કામ હૈં :

ત્રીન હઝરકે ઓર ત્રીન સફરકે

હઝરકે ત્રીન કામ યે હે : કુઆને કરીમકી તિલાવત, મસ્જિદોંકો આબાદ કરના, એસે દોસ્તોંકી જમઈયત બનાના જો દીનકે કામોંમે મદદ કરે.

ઓર સફરકે ત્રીન કામ યે હૈં : અપના તોશા ગરીબ પર ખર્ચ કરના, હુસ્ને અખ્લાકસે પેશ આના ઓર રુફકાએ સફર કે સાથ મુહઝઝબ ખૂશતબઈ (ખુશ મીજાઝી)કા તર્જે અમલ રખના. (મઆરિફુલ કુઆન : ૧/ ૨૪૩)

મંઝિલ પર સહીહ સલામત પહૂંચને પર અલ્લાહકા શુક્ર

જબ હમ કિસી શહર યા આબાદીમે સહીહ સલામત પહૂંચ જાએ તો અલ્લાહકા શુક્ર અદા કરે કે અલ્લાહ તઆલાને સફરકે તમામ મરાહિલકો આસાન ફરમાયા ઓર સહીહ સલામત વતન યા મંઝિલે મકસૂદ તક પહૂંચા દિયા, અલ્લાહ તઆલાકે નેક બંદે સે સુના કે જબ સહીહ સલામત પહૂંચ જાવે તો યે પઠના યાહિએ :
 الْحَمْدُ لِلَّهِ مَعَ السَّلَامَةِ وَالْعَافِيَةِ

એક જગાસે દૂસરી જગા જાનેકે અહકામ વ અકસામ

દારૂલ કુફ્રસે દારૂલ ઈસ્લામકી તરફ જાના

સફરકી યહ સૂરત અહદે રિસાલતમે ભી ફર્જ થી ઓર કિયામત તક બશર્તે ઈસ્તિતાઅત વ કુદરત ફર્જ હે, (જબકે દારૂલ કુફ્રમે અપની જાન વ માલ ઓર આબરૂકા ઈત્મિનાન હો યા દીની ફરાઈઝકી અદાયગી મુમકિન ન હો) ઉસકે બાવજૂદ જો દારૂલ હર્મમે મુકીમ રહા તો ગુનેહગાર હોગા.

દારૂલ બિદઅતસે નિકલ જાના

ઈબને કાસિમ કહતે હૈં કે મેને ઈમામ માલિક (૨૯.) સે સુના હે કે કિસી મુસલમાનકે લિએ ઉસ મુકામમે કિયામ કરના હલાલ નહીં, જિસમે સલફે સાલિહીન પર સબ્બો શિતમ કિયા જાતા હો. ઈબને અરબી યે કોલ નકલ કરકે લિખતે હૈં કે યે બિલકુલ સહીહ હે, કયૂંકે અગર તુમ કિસી મુન્કરકા ઈઝાલહ નહીં કર સકતે તો તુમ પર લાઝિમ હે કે ખૂદ વહાં સે ઝાઈલ યા'ની અલાહિદહ હો જાએ, જેસા કે ઈશાદે રબ્બાની હે :

وَإِذَا رَأَيْتَ الَّذِينَ يَخُوضُونَ فِي آيَاتِنَا فَأَعْرِضْ عَنْهُمْ

જિસ જગહ પર હરામકા ગલ્લા હો વહાંસે નિકલ જાના

કયૂંકે તલબે હલાલ હર મુસલમાન પર ફર્જ હે,

જિસ્માની અઝીયતોંસે બચનેકે લિએ સફર

યે સફર જાઈઝ ઓર અલ્લાહ તઆલાકી તરસ સે ઈન્આમ હે કે ઈન્સાન જિસ જગા દુશ્મનોં સે જિસ્માની અઝીયતકા ખતરા મહસૂસ કરે વહાં સે નિકલ જાએ, તાકે ઉસ ખતરાસે નજાત હો, યે સફર સબસે પહલે હઝરત ઈબ્રાહીમ અલૈ.ને કિયા, જબ કવમકી ઈઝાઓં સે નજાત હાસિલ કરને કે લિએ ઈરાક સે મુલ્કે શામકી તરફ રવાના હૂએ ઓર ફરમાયા :
 إِنِّي مُهَاجِرٌ إِلَى رَبِّي

ઉનકે બાદ હઝરત મૂસા અલૈ.ને એક એસા હી સફર મિસ્ર સે મદયનકી તરફ કિયા:

فَخَرَجَ مِنْهَا خَائِفًا يَتَرَقَّبُ

આબોહવાકી ખરાબી ઓર અમરાઝકે ખતરે સે બચનેકે લિએ સફર

શરીઅતે ઈસ્લામને ઉસકી ભી ઈજાઝત દી હે કે આદમી તબદીલીએ આબોહવા યા અમરાઝ સે બચનેકે લિએ મોઅતદિલ આબોહવાકી હામિલ જગાકી તરફ સફર કરે, જેસા કે રસૂલુલ્લાહ (ﷺ)ને ચંદ ચરવાહોંકો મદીના સે બાહિર જંગલમે કયામ કરનેકા હુકમ ઈર્શાદ ફરમાયા : કયૂંકે શહરી આબોહવા ઉનકો મુવાફિક ન થી. ઈસી તરહ હઝરત ફારૂકે આ'ઝમ (રદિ.)ને હઝરત અબૂ ઉબૈદહ (રદિ.)કો હુકમ ભેજા થા કે દારૂલ ખિલાફહ ઉરદુન સે મુન્તકિલ કરકે કિસી સતહે મુરતફઅ પર લે જાઓ, જહાં આબોહવા ખરાબ ન હો.

લેકીન યે ઉસ વકત હે જબ કિસી મકામ પર તાઉન યા વબાઈ અમરાઝ ફેલે હૂએ ન હો ઓર જિસ જગા કોઈ વબા ફેલ જાએ ઈસકે લિએ હુકમ યે હે કે જો લોગ ઈસ જગા પહલે સે મવજૂદ હૈં તો વહ વહાં સે ન ભાગે ઓર જો બાહિર હૈં વહ ઉસકે અંદર ન જાઓ, જેસાકે હઝરત ફારૂકે આ'ઝમ (રદિ.)કો સફરે શામ કે વકત પેશ આયા કે સરહદે શામ પર પહૂંચ કર મઅલૂમ હુવા કે મુલકે શામમે તાઉન ફેલા હુવા હે તો આપકો ઉસ મુલકમે દાખિલ હોનેમે તરદુદ (શક) પેશ આયા, સહાબએ કિરામ (રદિ.) સે મુસલસલ મશ્વેરોં કે બાદ આખિરમે હઝરત અબ્દુરહમાન બિન ઓફ (રદિ.)ને ઉનકો યે હદીષ સુનાઈ કે રસૂલુલ્લાહ (ﷺ)ને ફરમાયા હે :

إذا وقع بارض وانتم بهافلا تخرجوا منها وإذا وقع بارض ولستم بها فلا تهبطوا عليها

તરજમા : જબ કિસી ઈલાકેમે તાઉન ફેલ જાએ ઓર તુમ વહાં મવજૂદ હો તો અબ વહાં સે ન નિકલો ઓર જહાં તુમ પહલે સે મવજૂદ નહીં વહાં તાઉન ફેલને કી ખબર સુનો તો ઉસમે દાખિલ ન હોવે. (તિરમિઝી)

ઉસ વકત હઝરત ફારૂકે આ'ઝમ (રદિ.)ને હુકમે હદીષકી તઅમીલ કરતે હૂએ પૂરે કાફલેકો લેકર વાપસીકા એલાન કર દિયા.

બા'ઝ ઉલમાને ફરમાયા કે હદીષ શરીફકે ઈસ હુકમમે એક ખાસ હિકમત યે ભી હે કે જો લોગ ઉસ જગા મુકીમ હૈં જહાં કોઈ વબા ફેલ ચુકી હે, યહાં કે લોગોમે વબાઈ જરાધિમકા મવજૂદ હોના ઝન્ને ગાલિબ હે, વહ અગર યહાં સે

ભાગેંગે તો જિસમે યે માદએ વબાઈ સિરાયત કર ચુકા હે વહ તો બચેગા નહીં ઓર જહાં યે જાએગા વહાં કે લોગ ભી ઉસસે મુતઅખિર હો કર બચ નહીં પાએંગે ઈસ લિએ યે હકીમાના ફેસલા હે.

અપને માલકી હિફાઝતકે લિએ સફર કરના

અગર કોઈ શખ્સ કિસી મકામમે ચોરો, દાકૂઓકા ખતરા મહસૂસ કરે તો વહાં સે મુન્તકિલ હો જાએ શરીઅતે ઈસ્લામને ઈસકી ભી ઈજાઝત દી હે, કયૂંકે મુસલમાનકે માલકા ભી એસા હી એહતિરામ હે જેસા ઉસકી જાનકા હે.

યે છે (૬) કિસમ તો તર્કવતન કી હૈં, જો કિસી ચીઝ સે ભાગને ઓર બચને કે લિએ કિયા ગયા હો ઓર જો સફર કિસી ચીઝકી તલબ વ જુસ્તજૂ કે લિએ કિયા જાએ ઉસકી નવ કિસ્મે હૈં.

(૧) સફરે ઈબ્રત

યા'ની દુન્યાકી સયાહત (પ્રવાસ)વ સફર ઈસ ગર્જ સે કરના કે અલ્લાહ તઆલા કી મખ્લૂકાત ઓર કુદરતે કામિલહકા ઓર અકવામે સાબિકાકા મુશાહદહ કરકે ઈબ્રત હાસિલ કરે, કુઆને કરીમને એસે સફરકી તરગીબ દી હે :

أَوْ لَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَلْيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ

હઝરત ઝુલ કરનેનકે સફરકો ભી બા'ઝ ઉલમાને ઈસી કિસમકા સફર કરાર દિયા હે ઓર બા'ઝને ફરમાયા કે ઉનકા સફર ઝમીન પર અલ્લાહ તઆલાકા કાનૂન નાફિઝ કરને કે લિએ થા.

(૨) સફરે હજ

ઉસકા ચંદ શરાઈતકે સાથ ફરીઝએ ઈસ્લામી હોના સબકો મઅલૂમ હે.

(૩) સફરે જિહાદ

મુખ્તલિફ અહવાલ વ અવકાતમે ઈસકા ફર્ઝ યા વાજિબ યા મુસ્તહબ હોના ભી સબ સબ મુસલમાનોકો મઅલૂમ હે.

(૪) સફરે મઆશ

જબ કિસી શખ્સ કો અપને વતનમે ઝરૂરતકે મુતાબિક મઆશી સામાન હાસિલ ન હો સકે તો ઉસ પર લાઝિમ હે કે યહાં સે સફર કર કે દૂસરી જગા

તલાશે રોઝગારમેં જાએ.

(૫) સફરે તિજારત

યા'ની ઝરૂરત સે જાઈદ માલ હાસિલ કરને કે લિએ સફર કરના, યે ભી શરઅન જાઈઝ હે, હક તઆલાકા ઈશાદ છે :

لَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَنْ تَبْتَغُوا فَضْلًا مِنْ رَبِّكُمْ

ઈબ્તિગાએ ફઝલ સે મુરાદ ઈસ આયતમેં તિજારત હે, અલ્લાહ તઆલાને સફરે હજમેં ભી તિજારતકી ઈજાઝત દે દી હે તો મહઝ તિજારતકે લિએ સફર કરના બદરજાએ અવલા જાઈઝ હુવા.

(૬) તલબે ઈલમકે લિએ સફર

ઉસકા બકદરે ઝરૂરત તહસીલે દીનકા ફર્જે એન હોના ઓર ઝાઈદ અઝ ઝરૂરતકા ફર્જે કિફાયા હોના મઅલૂમ વ મઅરૂફ હે.

(૭) કિસી મકામકો મુકદ્દસ ઓર મુતબરક સમઝ કર ઉસકી તરફ સફર કરના.

કિસી મકામકો મુકદ્દસ વ મુતબરક સમઝ કર ઉસકી તરફ સફર કરના, યે બજુઝ તીન મસ્જિદો કે દુરુસ્ત નહીં, મસ્જિદે હરામ (મક્કા મુકર્રમા), મસ્જિદે નબવી (મદીના તય્યિબા), મસ્જિદે અકસા(બયતુલ મકદિસ) યે કુર્તુબી ઓર ઈબને અરબીકી રાય હે, દૂસરે અકાબિર ઉલમાએ સલફ ઓર ખલફને આમ મકામાતે મુતબરકાકી તરફ સફર કરનેકો ભી જાઈઝ કરાર દિયા હે.

મુહમ્મદ શફીઅ

(૮) ઈસ્લામી સરહદોંકી હિફઝાતકે લિએ સફર

ઈસ્લામી સરહદોંકી હિફઝાતકે લિએ સફર કરના જિસકો "રિબાત" કહા જાતા હે, કપીર અહાદીષમેં ઉસકી બળી ફઝીલત મઝકૂર હે.

(૯) અઝીઝો ઓર દોસ્તોંકી મુલાકાતકે લિએ સફર

હદીષમેં ઉસકો ભી બાઈષે અજો ધવાબ કરાર દિયા હે કે આદમી અઝીઝો ઓર દોસ્તોંકી મુલાકાતકે લિએ સફર કરે, જૈસાકે સહીહ મુસ્લિમકી હદીષ મેં અકરબા વ અહબાબકી મુલાકાત કે વાસ્તે સફર કરનેવાલે કે લિએ ફરિશતોંકી

દુઆકા ઝિક ફરમાયા ગયા હે, (યે જબ હે કે ઉનકી મુલાકાત સે અલ્લાહ તઆલાકી રઝા મકસૂદ હો, કોઈ માદી ગર્જ ન હો) વલ્લાહુ અઅલમ (કુર્તુબી, સફા ૩૪૮ તા ૩૫૧, જિલ્દ:૫, સૂ.નિસાઅ)

(મા'ખૂઝ અઝ મઆરિફુલ કુર્આન : ૫/૩૪૧ તા ૩૪૩)

મુલાકાતકે લિએ સફરકી ફઝીલત

બાહમી ઉલ્ફત વ મુહબ્બત, ઈઝઝત વ એહતિરામકી બિના પર મુસલમાનોંકા મિલના જુલના, ઉઠના —બેઠના ભી ધવાબ સે ખાલી નહીં ઓર મુલાકાતકે લિએ મુસ્તકિલ સફર કરના યે તો મઝીદ બાઈષે ધવાબ ઓર રહમતે ઈલાહીકે હુસૂલકા સબબ હે, યુનાન્યે ઈશાદે નબવી હે : અગર કોઈ શખ્સ કિસી મુસલમાનકી મુલાકાતકે લિએ જાએ તો જબ તક વો વાપસ નહીં લોટતા, ઉસ વકત તક રહમતે ઈલાહી ઉસ પર સાયા ડાલતી રહતી હે, ઈસી તરહ જો શખ્સ બગર્જે ઈયાદત જાતા હે વહ ભી ફેઝાને ઈલાહી સે સરફરાઝ હોતા હે, ફરમાને નબવી (ﷺ) હે :

من عاد مريضاً او زار خاله في الله ناداه مناد بأن طيب وطاب ممشاك وتبوات من الجنة منزلاً (તરગીબ : ૩/ ૩૬૪)

જિસને કિસી મરીઝકી ઈયાદત કી, યા અલ્લાહ તઆલાકે વાસ્તે અપને ભાઈકી ઝિયારત કી તો ઉસે એક ફરિશતા નિદા દેતા હે કે ખૂબ કિયા, ઓર તેરા ચલના મુબારક હો ઓર જન્નતમેં તુમને એક દરજા હાસિલ કર લિયા.

સફરે શરઈકી મિકદાર

સફરે શરઈકી મિકદાર ૭૭/ કિલો મીટર, ૨૪૮/મીટર, ૫૧/સેન્ટીમીટર બા'ઝને સવા સતત્તર ઓર બા'ઝને કસર ખતમ કર કે ૭૮ / કિલો મીટર લિખા હે. (અલ મસાઈલુલ મુહિમ્મહ : ૧૩૮, મહમૂદુલ ફતાવા)

મુસાફિરીનકા સફર અગર મુસાફતે સફર પર યા'ની ૭૮ / કિલો મીટર સે આગે કા હો ઓર ઈસ જગા ૧૫ / દિન સે કમ રહનેકી નિયત હો તો નમાઝમેં કસર યા'ની ચાર રકઅતવાલી નમાઝ દો રકઅત પળહેંગે ઓર ઉસકે લિએ અપને વતનકી હદ સે આગે નિકલતે હી કસર શુરૂઅ કર દે ઓર જબ તક વતન ન લોટે કસર કરતા રહે ઓર અગર ૧૫ / દિન સે ઝયાદહ એક હી મકામ પર રહનેકી નિયત હો તો ઈત્મામ યા'ની પૂરી ચાર રકઅત પળહેંગે.

الحمد لله نحمده ونستعينه ونستغفره ونؤمن به ونتوكل عليه ونعوذ بالله من شرور انفسنا ومن سيئات اعمالنا، من يهده الله فلا مضل له ومن يضلل فلا هادى له ونشهد ان لا اله الا الله وحده لا شريك له ونشهد ان سيدنا ومولانا محمدا عبده ورسوله صلوة الله تبارك وتعالى عليه وعلى اله واصحابه وازواجه

وذرئته وبارك وسلم تسليما كثيرا كثيرا - اما بعد

فاعوذ بالله من الشيطان الرجيم ، بسم الله الرحمن الرحيم

لَقَدْ كَانَ فِي قَصَصِهِمْ عِبْرَةٌ لِأُولَى الْأَلْبَابِ

(पारल : १३/ सूअरतु सुसूक : १११)

तरजमा: पककी ढात ये डे के उन नढीयों के (और ँस सूअरतमें ढास कर डरतर तुसूक (अलै.) और उनके त्ढाँयोंके और ढिछली उढढतों के) वकित्ढातमें अकलवलों के लिये ँढ्रत का ढणा सामान डे.

डढ ँस वकत अक कारगुजारीकी मजिलसमें जढअ डूअे डैं, कुआँन मज्ढह के ढाह डढारे मजडढमें जिस कितढढका हरजा डे, वड ँमाम ढुढारी (रड.) की जढअ की डूर्ध कितढढ "अल जढिउरसडीडुल मुढ्तसर ढिन उढूरी रसूविल्लड (ﷺ) व सुननिडी व अथ्याढिडी" जिसको डढ सढ ढुढारी शरीकके ढाम से ढाह करते डैं. जिस सरजढीन ढर ये कितढढ लिढी गँ, तरतीढ ही गँ, ँसी तरड सिडड सित्तडमें से अक हूसरी कितढढ "तिरढिजी शरीक" वड जिस ँलढकेढे, जिस शडरमें लिढी गँ, तरतीढ ही गँ, ँस ँलढके के सकर की ये कारगुजारी डे.

ँस साल सन डिजरी १ॡउॡ शव्ढल के ढडीनेमें हूसरी तारीढ को १० अगस्ट सन ँस्वी २०१३ को ये सकर शुअरु डुवा. ढुढारा, सढरकँह, तिरढिज ये सढ तारीढी ँलढके ँस वकत उजढेकिस्तान ढामी अक ढुलकके ँडढतेमें आते डैं.

वीजढके ढराहिल, उजढेकिस्तानके सकरके लिये

तकरीढन शअढानका ढडीढा और रढजानुल ढुढारकके कुछ अथ्याढ उस ढुलककी वीजढके डुसूलकी तगु डोर (डुडढाम) में ढर्य डूअे, ढणे ढुशिकल ढराहिल से गुजरनेके ढाह अल्लड तआलढके इजलु करढ से वीजढ डसिल डुवा, रढजान से कढल जो ढश्वरा डुवा थढ, उसमें उस सकरके लिये हर्जेलेल अडढढ तढ डूअे थे, अल्लन डरतर ढुफती अडढह सडढ ढानढूरी डढ.ढ. और ढँहअे ढाथीज और सढथमें डढारे तीन सढथी : अक हढल से डडि सढजिह ढेढल सडढ और अक सढथी डडि शुकत कुरैशी ढडूढ जिढका ढासढुड अढी वीजढमें गढ डुवा थढ, (लेकीढ तकडीरकी ढात १० रढजानको डढेल से तरढीडमें ढढे कुआँनकी मजलिसके ढाह वढढसीके सकरमें कारके डडढेमें आलीढूर के करीढ ँन्तिकल डु गढढ, अल्लड तआलढ ढडूढकी करवट करवट ढगकिरत इरढाअे. डक ढढशे ढडूढ सी ढूढीढाँथी ढरनेवलढेमें) और उनके अलढवड डढारे अक ढुढिलस डुरेड डडि आढिह डंगढार सडढ हढनी (ढुकीढ डल ढरतढढिया) ये सढ डरतर सकर के लिये तढ थे.

रढजानके हूसरे अशरे में डढारे ढढूढ और डढारे डरतर इकीडुल उढढत ढल्लरल्लडु ढरकडडूके जढनशीढ डरतर ढवलढढा ँढ्रढीढ सडढ ढाँडुडर डढ.ढ. और डरतर ढवलढढा रडढतुल्लड सडढ ढाँडीढूरड कशढीरी और डरतर ढवलढढा ढडढूढ सडढ ढेरवां रढस्थढनी, ँढ डरतरकी ढी सकरमें ढरथढतका शरु डसिल डुने की ढात आँ, रढजानमें डरतर अकडस ढवलढढा ँढ्रढीढ सडढ ढाँडुडर डढ.ढ. का कियढ ँस सल ढील विशररढ ढडूस में थढ, डरतर अकडस ढुफती अडढह सडढ डढ.ढ.का ढअढूल डे के डर रढजानके ढँह अथ्याढ डरढेढनें और ढँह अथ्याढ डरतर ढवलढढा ँढ्रढीढ सडढके सढ गुजरते डैं और ढकियड जढढढतर अवकढत डढेलढे तशरीक रढते डैं.

ढूह डरतर अकडस ढुफती सडढ (डढ.ढ.) का ढील विशररढ से इुन आढढ के उन डरतरकढ ढी आनेका ँरढह डे, ढेने कडढ : डरतर डेढ ढडीढा से डढ वीजढकी कुशिशमें लगे डूअे थे, तढ जढ कर ढुशिकल से वीजढ ढिलढ डे, और अढ ढँडरड हिनमें उनका वीजढ लगढढ ढुशकल कढ तढ डे लेकिन ढढ ढुशिकन ढडी डे. आढ उनसे कडिअे के वड उधर हूआ करे डढ ँधर कुशिश करते डैं, अल्लड तआलढ ढेर ढुकडर इरढाअे.

વીઝામે અલ્લાહ તઆલાકી ગૈભી મદદ

તાખીર સે સહી હમારે ભાઈ સાજિદને ઉન બુઝુગોંકે વીઝાકી કોશિશ શુરૂઅ કર દી, લેકીન વાકઈ એક કરામતકી ખાત ખતલાના ચાહતા હૂં, જુમ્બાકે દિન ઈદ થી, ઈદ સે એક દિન પહલે યા'ની જુમએરાતકી સુબ્હમે વીઝા ઉઝબેકિસ્તાન સે લગ કર આ ગયા ઓર અજબ ખાત યે હૂઈ કે ઉઝબેકિસ્તાનકા સફારત ખાના (વિઝા આફિસ) જો દેહલીમે હે વહ દોપરહમે એક બજે કે બાદ વીઝા કા કોઈ કામ નહીં કરતા, લેકીન અલ્લાહકે યહાં યે મુકદરકી ખાત થી, કે શામકો ૫ / બજે ઉન તીનો બુઝુગોંકા વીઝા લગા, યે વાકઈ અલ્લાહ તઆલાકી તરફસે ફઝલો કરમકા મુઆમલા થા.

સબ હઝરાત હૈરાન થે કે સફારત ખાના કે અવકાત કે બાદ શામ કો ૫ / બજે વીઝા લગના યે અજબ ખાત થી, ફિર વીઝા લગને કે બાદ એક બળા મરહલા ટિકટ કા થા, અલ્લાહકે ફઝલો કરમ સે ઉન તીનો હઝરાતકે ટિકટ ભી રાતમે હો ગઈ ઓર સનીચરકે દિન યાની ૨ / શવ્વાલકો યે સફર બિહમિદલ્લાહ શુરૂઅ હુવા.

સૂરતસે દેહલી

સૂરત ઐરપોર્ટ સે હમ તીન હઝરાત (હઝરાત મુફતી સાહબ દા.બ., જનાબ હાજી સાજિદ મેમણ સાહબ ઓર બંદા) દેહલી ગએ.

દેહલીમે હમારે હઝરાત મુફતી મહમૂદ હસન ગંગોહી (રહ.) સે બળી મુહબ્બત રખનેવાલે ઓર દેહલીમે હઝરાત (રહ.) કે મેઝબાન હાજી અબ્દુલ્લાહ સાહબકે યહાં રાતકા ખાના ખાયા ઓર વહી પર સારે અકાબિરીન જઅમ હો ગએ. મેરઠસે હઝરાત મુફતી ફાઝલ સાહબ ભી તશરીફ લાએ થે.

સફરકે લિયે નાશતા ખાના

મુહતરમ હાજી મન્સૂર સાહબકે યહાં સે સફરકે લિયે તોશાકા વાફિર મિકદારમે ઈન્તિઝામ ભી ક્રિયા ગયા થા. ઈસ તરહકે સફરમે અગર સાથમે ખાના લે લિયા જાએ તો બળી સહૂલત હોતી હે, મુહતરમ હાજી મન્સૂર સાહબને ઈતની મિકદારમે ખાના બનવાયા થા કે પૂરે સફરમે કામ આ સકે ઓર ઉસકો મહફૂઝ કરને કે લિયે ભી ખાસ તરકીબ આઝમાઈ, ઉસકે સાથ રોટીયોંકી ભી

કપીર મિકદાર ઓર મુપ્તલિફ કિસમ કે સૂખે નાશતે ભી સાથ લે લિયે ગએ.

ઈસસે કબ્લ ઉન્દુલસકે સફર મેં બરતાનિયા સે ઈસ તરહ ખાના સાથ લે કર ચલે થે જિસકા એક ફાઈદહ તો યે હોતા હે કે દૌરાને સફર ખાના તલાશ કરને કી ફિફ નહીં રહતી ઓર ખાસ કર જિન મુલ્કો મેં હલાલ ખાના મિલના આસાન નહીં હોતા, વહાં બળી સહૂલત હો જાતી હે.

મુહતરમ હાજી મન્સૂર સાહબકો અલ્લાહ તઆલા જઝાએ ખૈર અતા ફરમાએ, ડાભેલસે હમારે હઝરાત અકદસ મુફતી અહમદ સાહબ દા.બ. કે ખાદિમે ખાસ અઝીઝે મુહતરમ કારી અબ્દુલ હન્નાન સાહબ સૂરતી (સલ્લમહૂ)ને ઉનકો ટેલીફોન પર જો ખાત અર્ઝ કી થી, ઈસસે કઈ ગુના ઝિયાદહ ઓર કઈ દિનોં તક આસાની સે સલામત રહ સકે એસા ખાના ઉન્હોને તૈયાર કરવા લિયા.

દેહલીમે હાજી મન્સૂર સાહબ ઓર હાજી અબ્દુલ્લાહ સાહબ

એસે ભી મેરે મુશિદે અવ્વલ ઓર મુશિફ ઉસ્તાઝ હઝરાત મુફતી મહમૂદ હસન સાહબ ગંગોહી (રહ.) કી હયાતમે જબ રમઝાન ઓર ઈદુલ અઝહા વગૈરહ મોકઅ પર હઝરાત (રહ.) કી સુહબત ઓર ખાનકાહમે જાને કે લિયે મુલ્ક ઓર બેરૂને મુલ્ક સે જો કાફલે દેવબંદ જાયા કરતે, વહ આમ્મતન દેહલી સે હી ગુઝરતે ઓર દેહલીમે ગાડી ઓર હવાઈ જહાઝકી તબદીલી કે દૌરાન હાજી મન્સૂર સાહબકે યહાં કાફલોંકા ક્રિયામ હોતા ઓર મુહતરમ હાજી સાહબ ઓર ઉનકી મર્હૂમા બીવી ઓર ઉનકે ઘરકે ખાદિમ બહૂત હી ખૂશીસે મહેમાનોંકી બળી ખિદમત કરતે, મહેમાનોંકી ટિકટ બનવાને ઓર તબદીલ કરને કે સારે મરાહિલ ભી યે લોગ અંજામ દેતે, ગોયા ઉનકા મકાન મુસ્તકિલ મેહમાનખાના બન જાતા, અલ્લાહ તઆલા ઉન સબ હઝરાતકો જઝાએ ખૈર અતા ફરમાએ, આમીન. પહલે હાજી મન્સૂર સાહબકા મકાન બિલ્લી મારાન ગલી કાસિમ જાન કે કરીબ હોતા થા, અબ માશાઅલ્લાહ સિવીલ લાઈન પર બળા વસીઅ, કુશાદહ મકાન હો ગયા હે.

હફ્તેમેં સિર્ફ એક બાર દેહલી સે તાશકંદ જાને વાલી ઉઝબેક ઐરલાઈન સે રાત તીન બજે સફર શુરૂ હુવા.

વસ્તે એશિયાકા તઆરફ

ઉસ મુલકકે સફરકી કારગુઝારીસે પહલેમે આપ હઝરાતકો ઉસ મુલકકા તઆરફ કરાતા ચલૂ.

મશહૂર મુહકિકક વ આલિમે દીન ઓર સય્યાહ(પ્રવાસી) આલિમ હઝરત અકદસ મવલાના મુફતી મુહમ્મદ તકી સાહબ દા.બ. કા યે જામિઅ ઈકતિબાસ (લેખ) નકલ કરના કાફી હે :

વસ્તે એશિયાકી જો મુસ્લિમ રિયાસતે. જો સત્તર સાલ સે ઝાઈદ સોવિયેટ યૂનિયનકી મહકૂમ રહી ઓર સોવિયેટ યુનિયન કે તાર તાર હોને કે બાદ આઝાદ હૂઈ, વહ ઉઝબેકિસ્તાન, તાજિકિસ્તાન, કિર્ગિઝસ્તાન, કઝાકિસ્તાન ઓર તુર્કમેનિસ્તાન કે નામો સે અબ અલગ અલગ મુલકો કી હેષિયત કર ગઈ હૈ, યે પૂરા ઈલાકા કિસી ઝમાનેમે તુર્કમેનિસ્તાન કહલાતા થા ઓર ઈલ્મો ફઝલકા બહૂત બળા મરકઝ થા, જહાંસે તારીખે ઈસ્લામકી વહ જગમગાતી હૂઈ શખ્સીયાત પેદા હૂઈ, જિનકે ઈલ્મ સે આજ પૂરા ઈસ્લામ ફયઝયાબ હો રહા હે, સોવિયેટ યુનિયન કે અહદે ઈકતિદારમે ઉન રિયાસતોંકે ઉલમા વ સુલહા પર જો ક્રિયામત ગુઝરી હે ઉનકે મુફસ્સલ હાલાત શાયદ કભી મંઝરેઆમ પર ન આ સકે, સત્તર સાલ તક ઉન રિયાસતોંકા રાબિતા ન સિફ આલમે ઈસ્લામ બલકે સારી દુન્યા સે ઈસ તરહ કટા રહા હે કે ન બાહિરકા કોઈ શખ્સ વહાં આસાની સે પહૂંચ સકતા થા ઓર ન વહાં કે લોગ બાહિર આ સકતે થે બલકે ખત્તો ક્રિતાબતકે ઝરીએ ભી ઉનસે રાબિતા નહીં હો સકતા થા, ઉન રિયાસતોંકી આઝાદીકે બાદ અબ રાસ્તે ખુલે હૈ ઓર વહાં આમદો રફત મુશ્કિન હૂઈ હે, ઉન રિયાસતોં મેં ઉઝબેકિસ્તાન વહ રિયાસત હે જહાં મુસલમાનોંકી ઈલ્મી તારીખ કે સબસે બળે મરાકિઝ બુખારા, સમરકંદ, તિરમિઝ, ફરગાના, તાશકંદ વાકિઅ હૈ.

(મા'ખૂઝ અઝ સફરનામા હઝરત મવલાના મુફતી મુહમ્મદ તકી ઉખ્માની સાહબ દા.બ. "સફર દર સફર")

શાયદ હઝરત અકદસ મવલાના મુફતી મુહમ્મદ તકી ઉખ્માની સાહબ દા.બ. ખાસ ઉસ મુલક યા'ની ઉઝબેકિસ્તાનકા સફર અબ તક નહીં કર સકે, શાયદ યહી વજહ હે કે આપકા ઉઝબેકિસ્તાનકા કોઈ સફરનામા બાવજૂદ તલાશ

કે ન મિલ સકા. તા હમ હઝરત મવલાના ઝૂલફિકાર અહમદ સાહબ નકશબંદી (મ.ઝી.)ને ઉસ મુલક કા સફર સન ૧૯૯૨ ઈસ્વીમે ક્રિયા હે જિસકા તફસીલી તઝકિરહ ઉનકે સફરનામા "લાહોર સે તા ખાકે બુખારા વ સમરકંદ" મેં દર્જ હે જો નિહાયત દિલચ્છપ ભી હે ઓર ઈમાન અફરોઝ ભી.

જબ ઉઝબેકિસ્તાનકા નામ આહી ગયા તો મવલાના ઝૂલફિકાર સાહબકી ક્રિતાબસે ઉસકે બારેમે ચંદ મુફીદ બાર્તે અર્જ કર દેતા હું :

ક્રિતાબમે હઝરત અકદસ મવલાના ઝૂલફિકાર સાહબ દા.બ. ને ઉસ ઈલાકે કા તઝકિરહ ઈન અલ્ફાઝમે ક્રિયા હે :

ફકીરકો મેહમાન હઝરાત કે ઝરીએ મધ્ય એશિયાકે બારેમે દર્જે ઝેલ મઅલૂમાત હાસિલ હૂઈ:

વસ્તે (મધ્ય) એશિયાકી સરહદે શિમાલમે રૂસી સાઈબિરયા કે યખ બસ્તા મેદાનોં કો ઘૂતી હૈ ઓર જુનૂબ મેં અફઘાનિસ્તાન વ ઈરાન સે મિલતી હે, યે વસીઅ વ અરીઝ ઈલાકા એક તરફ ચીનકી સરહદ સે મિલતા હે દૂસરી તરફ કાસપીયન કે સાહિલ તક જા પહૂંચતા હે, અફઘાનિસ્તાન ઓર વસ્તે એશિયા કે દરમિયાનમે દરિયાએ જયહૂન મિલતા હે, ઈસ લિયે હિન્દ વ પાક કે લોગ ઈસ ઈલાકેકો "દરિયાપાર" યા'ની અરબી ઝુબાન મેં "માવરાઉન્નહર" કા ઈલાકા કહતે હૈ.

યે ઈલાકા સીર, કારા, ઝર અફશાં ઓર આમોદરિયાઓંકી સર સબ્ઝ ઓર ઝરબેઝ ઝમીન પર મુશતમિલ હે, જિસકે બતનમે સોને, ચાંદી, યૂરેનિયમ, ગેસ ઓર તેલ કે વાફિર ઝખાઈર હૈ, ઈસકે મેદાનોંમે કપાસ ઉગતી હે ઓર રાસ્તેકે દોનોં જાનિબ કે બાગાત ફૂલોં સે લદે રહતે હૈ, ઉસકે એક તરફ પામીર કે બરફપોશ પહાળ હૈ તો દૂસરી તરફ તુર્કમેનિસ્તાન કે વસીઅ વ અરીઝ રેગિસ્તાન ભી હૈ.

માઝીમે વસ્તે એશિયાકી ઈસ સરઝમીનમે ચૂંકે શાહરાહે રેશમ ગુઝરતી થી, લિહાઝા યે ઈલાકા ઝબરદસ્ત ફૈજી ઓર ઈકતિસાદી અહમિયતકા હામિલ રહા હે, ઈસી વજહ સે વકત કે તાલિઅ આઝમાઓં ઓર તવસીઅ પસંદોં કી યલગાર કા મરકઝ ભી યહી ઈલાકા રહા હે.

તીન સો સાલ કબ્લ મસીહમે યે ઝમીન સિકંદર આ'ઝમ કે તાબેઅ રહી હે, ફિર સાતવી ઓર આઠવી સદીમે અરબોં કે ઝરીએ યહાં ઈસ્લામ કી બહાર

આઈ, તેરહવી સદીમે મંગોલિયા સે ચંગેઝખાનકી સફાકી(જુલ્મ) કા તૂફાન ઉઠા ઓર ઉસને ઈસ ઈલાકે કી ઝિંદગી વ તહઝીબ પર ગેહરે નુકૂશ છોળે, કઝા વ કુદરત કે ફેસલે હૈં કે ઉન્નીસવી સદીકે શુરૂઅમે ઈસ કદર દીની તહઝીબ વ તમદુન રખનેવાલી જગહ એક મરતબા ફિર ઝારેરૂસ કી જારહીયતકે નતીજેમે કુફ્ર કે હાથોમે ચલી ગઈ, સત્તર સાલ તક યહાં કમ્યૂનિસ્ટ કે સુખ ઈન્કલાબકા દૌર દોરહ રહા ; હત્તા કે અલ્લાહ તઆલાને સન ઈસ્વી ૧૯૮૧ કે અખીરમે ઉન લોગોંકો આઝાદી કી નેઅમત અતા કી ઓર કમ્યૂનિઝમકા સૂરજ હમેશા કે લિયે ગુરૂબ હો ગયા.

ફકીરકે લિયે યે માલુમાત દિલચસ્પ હી નહી, બલ્કે ઈબ્રતકા બાઈષ ભી થી, કવમોં કે ઉરૂજ વ ઝવાલ કી દાસ્તાને બહરે કાનોં ઓર બંદ આંખોંકો ખોલને કે લિયે કિબરીતે અહમર કા દરજા રખતી હૈં.

(લાહોર સે તા ખાકે બુખારા વ સમરકંદ : સફા : ૨૦)

ઉઝબેકિસ્તાનકા ઝિફ

ઉઝબેકિસ્તાન કો વસ્ત એશિયા કે જમહૂરયાઓંમે મરકઝી એહમિયત હાસિલ હે, ઈસકી આબાદી દો કરોડ ઓર રકબા એક લાખ ૫૮ હઝાર મુરબબઅ મીલ હે, ઉઝબિક લોગોંકા સિલસિલા મોંગોલોંકે ઈન ખાનદાનોં સે મિલતા હે, જિન્હોંને ઉસ વકત મેં રૂસ ઓર કેફ તક બાદશાહી કી, અખીર તેમૂર ને અપને દૌરમે તહઝીબ વ ષકાફત કે વહ ગહરે નુકૂશ છોળે કે જિસકી ઝલક સાત સો સાલકે બાદ અબ સમરકંદ, બુખારા ઓર ખીવાકી હસીનો જમીલ મસાજિદ ઓર આલીશાન મદારિસકી ઈમારતોંમે નુમાયાં હે, ઉઝબિક લોગોંકો ન સિફ ઈસ ખાત પર નાઝ હે કે યે તેમૂર ઓર બાબરકા વતન હે, બલ્કે ઈસ ખાત પર ભી ફખ હે કે યે ઈમામ બુખારી (રહ.), ઈમામ તિરમિઝી (રહ.), ઈમામ મન્સૂર માતુરીદી (રહ.) જેસે ઉલમા ઓર શેખ બહાઉદીન નકશબંદી (રહ.) જેસે મશાઈખ ઓર અલી શેર નવાઈ જેસે શાઈર, ઈબને સીના જેસે સાઈન્સદાં ઓર અલબયરૂની ઓર ફારાબી જેસે ફિલાસફોં કી સરઝમીન હે.

(લાહોર સે તા ખાકે બુખારા વ સમરકંદ સફા : ૩૨)

લેકીન આજ જબ યે બંદા ઉસ મુલ્કકા તઝકિરહ કર રહા હે તો વહ હઝરત મવલાના ઝૂલફિકાર સાહબ (દા.બ.) કે સફરનામામે કિસી ઈઝાફા કા બાઈષ

નહી હોગા, અલબત્તા અહલે ફિક્ર વ નઝર કો મુઝતરિબ કરનેવાલા ઝરૂર હોગા.

યૂં તો મશહૂર સય્યાહ ઈબને બતૂતાને ભી ઉન ઈલાકોંકા સફર કિયા હે ઈસ વજહ સે યે બહૂત પહલે સે તારીખમે દર્જ હૈં, ફિર મુહદિષીન વ ફુકહાએ અહનાફ (રહ.) ઈસ સરઝમીન પર પેદા હૂએ હૈં, લિહાઝા હદીષ વ ફિકહકી કિતાબોંકે ઝિમ્નમે બલ્કે મુકદમામે ઈસ ઈલાકેકે ખૂબ તઝકિરે હોતે હૈં.

કમ્યૂનિસ્ટ ઈન્કલાબ કે બાદ ઉસ ઈલાકે સે ઈસ્લામ ઓર ઈસકે નિશાનાત મિટાને કી જો કોશિશોં હૂઈ મુસલસલ ઉનકે નતીજેમે યહાં અબ ઈસ્લામકા નામો નિશાન ભી નહી મિલના ચાહિએ થા, લેકીન ઈસ્લામકી હિફઝત માલિકે કાઈનાત કરતા હે, લિહાઝા ઈકબાલ મહૂમ કે મશહૂર શઅર :

નૂરે ખુદા હે કુફ્ર કી હરકત પે ખંદહઝન

ફૂંકો સે યે ચિરાગ બુઝાયા ન જાએગા

કી અમલી તફસીર દેખની હો તો ઈન રિયાસતોં કો દેખા જા સકતા હે.

ઈસ્લામ ઓર મુસલમાનોંકા નામો નિશાન મિટાને કે લિયે બાતિલ ખુસૂસન કમ્યૂનિસ્ટોં ઓર યહૂદીયોંને કિસ તરહ મુનઝ્ઝમ(યોજના બદ્ધ) ઓર મુસલસલ કોશિશોં કી, ઉનકો સુન કર અકલ હેરાન રહ જાતી હે.

કમ્યૂનિસ્ટોંકે બારેમે

બુખારાકે હી એક મુફતી સાહબકી ઝબાની હાલાત દર્જ કિએ જાતે હૈં જો ઉન્હોંને હઝરત મવલાના ઝૂલફિકાર નકશબંદી દા.બ. કી ફરમાઈશ પર બયાન ફરમાએ થે, વહ હાલાત ઉન્હી કી કિતાબ સે દર્જ કિએ જા રહે હૈં, કમ્યૂનિસ્ટોંકે હાલાત ઈતને તવીલ હે કે વહાં કે મુફતી સાહબને યે શઅર પળહ કર હાલાત સુનાના શુરૂ કિયા :

કહાં સે ઈબ્તિદાઅ કીજિએ બળી મુશ્કલ હે દુરવેશ

કહાની ઉમરભર ઓર જલ્સા રાતભર કા હે.

હાલાતકી તબદીલીકા અવ્વલ મરહલા

સમરકંદ, બુખાર શુરૂઅ હી સે ઈલ્મી મરાકિઝ રહે હૈં, યહાં પર હર તરફ દીની માહોલ થા, લોગ ઉલમાકી કદર કરતે થે, રૂસ કે યહૂદીયોંને ચાહા કે ઈસ્લામ કે ઈન મરાકિઝકો તબાહ કિયા જાએ, તો ઈસકે લિયે ઉન્હોંને બળી

ગેહરી સાજિશ તૈયાર કી, અપને ચંદ ખાનદાનોં કો તિજારત કે બહાને સે બુખારા મુન્તકિલ ક્રિયા, યે લોગ મેહનત કરકે તિજારતકો ચમકાનેમેં ખૂબ કામિયાબ હૂએ, બચ્ચોંકો બુખારાકે બળે બળે મદરસેમેં દાખિલ કરવા દિયા, બચ્ચે ચૂંકે બહૂત ઝહીન થે ઓર ખાનદાનમેં સે ચુન કર ઉન્હોં ઈસ કામ કે લિયે મુખ્તસ (ખાસ) ક્રિયા ગયા થા, ઈસ લિયે વહ અપની પળહાઈમેં બહૂત તેજ થે, અપને હમજમાઅત લડકોંકો પીછે છોળને વાલે થે, અસાતિઝહ ભી ઉનકી અકલમંદી કે મદાહ (પ્રશંસક) થે, લિહાઝા વહ હમેશા ઈમ્તિહાનાતમેં પહલી પોઝિશન હાસિલ કરતે ઓર ઉન્હોં હમેશા દૂસરોં પર સબકત હાસિલ હોતી મદરસામેં યે બચ્ચે દીનકા ઈલ્મ હાસિલ કરતે ઓર જબ ઘર આતે તો માં—બાપ ઉનકે ઝહન સે હર ચીઝ સાફ કર દેતે, ઓર બતાતે કે હમ તો યહૂદી હોં, મગર તુમ્હેં એક ખાસ મકસદ કે લિયે દીને ઈસ્લામકા ઈલ્મ સિખા રહે હોં, યે બચ્ચે દીનકા ઈલ્મ હાસિલ કરતે રહે, મગર ઉસકે નૂરસે મહરૂમ રહે, ચૂંકે ઉનકે દિલોંમેં શક ભર દિયા ગયા થા, જબ કઈ સાલોંકે બાદ તઅલીમ મુકમ્મલ હૂઈ તો ઉન બચ્ચોંકી ઝહાનતકી વજહ સે ઉન્હોં મદરસાકા ઉસ્તાઝ બના દિયા ગયા, યે તલબામેં બહૂત મકબૂલ હૂએ ઓર અપની અકલમંદીકી વજહ સે લોગોંકે દિલોંમેં અપની જગા બનાનેમેં કામિયાબ હો ગયે, વકત કે સાથ સાથ યે ખામોશ સાજિશ પરવાન ચળહતી રહી, હત્તા કે એક વકત એસા આયા કે યે યહૂદી ઉલમા બુખારા કે મુફતી બન ગએ, યહાં પર મુફતીકી ખાત પર સબ લોગ અમલ કરતે થે, ઉન્હોંને કુછ અસેં તો ઈતના અચ્છા કામ ક્રિયા કે લોગ અકીદતમંદ બન ગએ ઈસકે બાદ આહિસ્તા આહિસ્તા ઉન્હોંને એસે ફત્વે દેને શુરૂઅ કર દિયે જો આપસમેં ઈલ્મી ઈખ્તિલાફ કા સબબ બને, શુરૂઅ શુરૂઅમેં તો ઉલમાને ચશમપોશી કી, લેકીન જબ દેખા કે પાની સર સે ગુઝર રહા હે, તો ઉન્હોંને ઉનકે ખિલાફ ઈલ્મી જંગ શુરૂઅ કર દી, ઉલમાકી જમાઅત જો સેકળોં સાલ સે મુત્તહિદ થી, અબ ઉસમેં દો ઢળે (શુપ) બન ગએ, હર વકત મુનાઝરહ ઓર બહધો મુબાહષહ કી કેફીયત રહતી, અવામુન્નાસ ઈસસે બળે તંગ હોતે, હત્તા કે ઉનકે દિલોંસે ઉલમાકા એહતિરામ જાતા રહા ઓર ઉન્હોંને ઉલમા સે હટ કર અપની ઝિંદગી ગુઝારની શુરૂઅ કર દી, મુઆશિરેમેં ઈતિહાદે યગાનિગત કી વજહ સે જો બરકાત થી,

વહ હટ ગઈ ઓર સાજિશ કા પહલા મરહલા મુકમ્મલ હો ગયા.

આજ કલ ઉમ્મતમેં નિત નઈ બિદઆત ઈજાદ હો રહી હોં ઓર ઉસકી ખૂબી બળહા ચળહા કર લોગોંમેં આમ કરનેકી કોશિશ હો રહી હોં, ઈસી તરહ ગેર ઝરૂરી નિત નયે મસાઈલ બળે કરકે જો ફિત્નેકા માહોલ બનાયા જા રહા હોં, જિસસે અસલ ઝરૂરી મસાઈલ સે અહલેઈલ્મકી તવજજુહ કો હટાનેકી નાપાક સાજિશો કો દેખ કર એસા લગતા હે કે મઝકૂરહ બાલા સાજિશકા હમારે મુલ્કોં મેં ભી તજરુબા હો રહા હે ઓર ઉસકે કુછ શવાહિદ ભી સામને આયે હોં, અલ્લાહ તઆલા એસે ફિત્નોંસે ઉમ્મતકી હિફાઝત ફરમાએં.

હાલાતમેં તબદીલીકા દૂસરા મરહલા

એસે હાલાત મેં ઝારે રૂસને મુસલમાન મમાલિક પર કબ્જા જમાને કી પાલીસી પર અમલ દર આમદ શુરૂઅ ક્રિયા, યે સાજિશકા દૂસરા મરહલા થા, ઈસકા તરીકએ કાર અપનાયા ગયા કે તમામ મુસલમાન મમાલિક સે દોસ્તી કી ગઈ, ચંદ સાલ બળે અચ્છે તઅલ્લુકાત રખને કે બાદ મુસ્લિમ મમાલિકકો તજવીઝ પેશ કી ગઈ કે હમ આપકે મુલ્ક મેં સાઈન્સી તરકકી લાના ચાહતે હોં, આપકે મુલ્ક મેં રેલ્વે લાઈન બિછાએંગે, સનઅતે લગાએંગે, માલ વ દોલતકી ફરાવાની હોગી, મુસ્લિમ મમાલિક કે હુક્કામ કો યે પેશકશ બહૂત અચ્છી લગી, ઉલમાને મનઅ ભી ક્રિયા, મગર કિસીને એક ન સુની, ઉલમાકા એહતિરામ પહલે હી સે દિલોં સે નિકલ ચુકા થા, નકકારખાનેમેં તોતી કી આવાઝ કોન સુનતા હે ? જબ ઝારેરૂસને દેખા કે તમામ મમાલિક કે અંદર હાલાત મુઝે અચ્છી તરહ મઅલૂમ હો ગએ હોં તો ઉન્હોંને હર હર મુલ્ક કો યે કહના શુરૂ ક્રિયા કે : દેખો ! તુમ્હારા મુલ્ક તો સોને કી ચિરયા હે, મઅદનિયાત હે, તેલ હે, સોના મવજૂદ હે, અગર આપ દૂસરે મમાલિક સે જુદા હો જાએં તો આપકે પાસ માલો દોલતકી ફરાવાની હો જાએંગી, અગર ઈસી હાલતમેં વસાઈલ ઝાહિર કર દિયે ગએ તો દૂસરે મમાલિક ભી આપસે હિસ્સા માંગેંગે.

યે સાજિશ ઈતની કામિયાબ હૂઈ કે મુસ્લિમ મમાલિક ખૂદ હી એક દૂસરે સે જુદા હોને લગે, જબ ઈખ્તિલાફ બળહ ગએ ઓર ચંદ સાલમેં સબ મમાલિક એક દૂસરે સે જુદા હો ગએ તો ઝારેરૂસને ઉનમેં સે સબસે કમઝોર કે સાથ જાન બુઝ કર એક ઝઘળા બળા કર લિયા, દૂસરે મમાલિક કો યે યકીન દહાની કરાઈ કે

તુમ્હારા ઔર હમારા તઅલ્લુક તો ન ટૂટને વાલા હે, મગર ફલાં કો હમ મજહ યખાના ચાહતે હૈં, લિહાજા એક મુલ્ક પર કબ્જા કર લિયા, દૂસરે સે દોસ્તી કે પેંગે બળહતી રહે, મુસ્લિમ મમાલિક કે હુકમરાન ઈસ ધોકા કો સમજ ન સકે ઔર વકતકે સાથ સાથ એક એક મુલ્ક પર કબ્જા કરતે કરતે વહ વકત ભી આયા જબ ઉન્હોને તમામ મમાલિક કો અપની તહવીલમે લે લિયા.

ઉલમા પર સખ્તીયોંકી ઈન્તિહા

મુફ્તી સાહબને અપના સિલસિલા કલામ જારી રખતે હૂએ ફરમાયા કે : તીસરા મરહલા યે થા કે ઈન્કિલાબ આને કે બાદ કમ્યુનિસ્ટોને સબસે પહલા નિશાના ઉલમાકો બનાયા, ઉનકો યુન યુન કર કત્લ કર દિયા ગયા, ફાંસી પે લટકા દિયા ગયા, ઉલમાકા ઈતના કત્લ હુવા કે ઉનકી લાશોં કા અંબાર લગા કર કેનોં કે ઝરીએ ઉસ પર મિટ્ટી ડાલ દી ગઈ, વહ ઈજતિમાઈ કબ્રે આજ ભી કઈ જગહોં પર મવજૂદ હૈં, બા'ઝ ઉલમાકો જહાઝમે લે જાકર સાઈબિરિયા કે બરફાની સમંદરોંમે છોળ દિયા ગયા, ઉનમે સે અકષર સદી કી વજહ સે થથર કર મર ગએ, ચંદ એક જો બચ નિકલનેમે કામિયાબ હૂએ, ઉન્હોને બતાયા કે વહ સદી સે બચને કે લિયે હર વકત હરકત કરતે રહતે, જબ ભૂક સતાતી તો બરફ તોળ કર નીચે પાનીમે હાથ ડાલ કર મછલી પકળતે ઔર ઝિંદહ મછલી કો ખા લેતે, દિન રાત કિસી ભી વકત વહ સો નહીં સકતે થે, ઝરા નીંદ ગાલિબ આતી ઔર બદન પુરસકૂન હોને લગતા તો આ'ઝા સદી કી વજહ સે શલ હોને લગતે, ચારોના ચાર (મજબૂર હો કર) ફિર અપને બદનકો હરકત દેતે રહતે, જિધર અંદાઝહ હોતા કે ઈધર જાના ચાહિએ ઉસ તરફ કો ચલતે રહતે, યૂં દિન રાત ગુઝરતે રહતે, અલ્લાહ તઆલા કો મંઝૂર થા કે સાઈબિરિયા કે બરફ સે નિકલનેમે કામિયાબ હો ગએ.

બા'ઝ અવકાત ઉલમા કો ઈકઠા કર કે દો ટ્રેનોમે બિઠાયા ઔર દોનોં કો મુખ્તલિફ સ્ટેશનોં સે ચલાયા ઔર ફિર વેરાનેમે તેઝ રફતાર ટ્રેનોં કો ટકરા દિયા, અકષર મરજાતે ઔર કુછ લોગ મઅઝૂર હો જાતે, ફિર બોહતાન ભી ઉલમા પર લગાયા જાતા કે ઉન્હોંકે તખ્રીબકારી (તોડફોડ) કી હે, ઉન પર સખ્તી ઔર ઝયાદતી કી જાતી, ગર્ઝ કમ્યુનિસ્ટોને ઉલમાકા નામો નિશાન મિટાને મેં કોઈ કસર નહીં છોળી.

સમરકંદ કે નઝદીક એક આલિમ અભી ઝિંદહ હૈં, જો રૂસીયોં કે મઝાલિમ કી દાસ્તાનેં સુનાતે હૈં તો રોંગતે બળે હો જાતે હૈં, ઉન્હોંને બતાયા કે એક બરતનમે ઉનકા હાથ મુંહ ઘુલાયા જાતા ફિર ઉનકે સામને પાની ફેંક દિયા જાતા ઔર ઉસી બરતનમે ખાના ડાલ કર ખાને કે લિયે દિયા જાતા તાકે ઉનકી તબીઅતમે કરાહત હો ઔર ખાના ભી ન ખાએ, રહને કે લિયે છોટી સી જગા દી જાતી તાકે ન બેઠ સકે, ન લેટ સકે, ન પાવ ફેલા સકે, સખત સદી કે મોસમ મેં ઠંડા પાની ઉનકે જિસ્મ પર ડાલા જાતા, કભી સારી સારી રાત ઠંડે પાનીમે બિઠા દિયા જાતા, તાકે સો ન સકે, ઝાલિમોં ને ઈસ કદર ઝુલ્મ કિએ કે ઉલમાને ઉનસે દરખવાસ્ત કી કે હમેં ફાંસી દે દો, યે બાત સુન કર ઝાલિમ મુસ્કુરાએ ઔર મોસ્કોવાલોં કો ખૂશ ખબરી સુનાઈ કે હમને ઉન ઉલમા કો ઈતના તંગ કિયા કે મૌત ઉન્હેં અચ્છી લગને લગી હે, આફરી (શાબાશી)હે ઉન ઉલમાએ કિરામ પર જિન્હોંને યે સારી સખ્તીયાં બરદાશત કી, મગર કુફ કબૂલ ન કિયા.

ચંદ અજબ બાર્તે ભી સુની કે સમરકંદ કે કરીબ એક ગાર મિલા હે જિસમે એક નેક આદમી ઈસ હાલતમે શહીદ પાયા ગયા કે વો અત્તહિયાત પળહ રહા થા, ગોલી ઉસકે સીનેમે લગી ઔર પુશત સે નિકલ ગઈ, ઈસી હાલતમે જાન નિકલ ગઈ, ઉસકે રીશ કે બાલ ગિર ગએ, મગર બકીચ્હ જિસ્મ સો સાલ કે બાદ ભી સલામત મિલા.

એક પહાળ પર એક ગારમે કુછ પાકદામન વ પાકબાઝ ઔરતોંકી લાશોં મિલી, દરવાઝે કે કરીબ એક સાહબ પહરહ દેનેકી હાલતમે કત્લ કર દિએ ગએ થે, આજ ભી કોઈ આદમી ઈસ ગારમે જાને કે લિયે ઉપર ચળહે તો ઉસે છોટે છોટે પથ્થર ઈસ તરહ સે આ લગતે હૈં, જેસે કિસીને નિશાના મારા હો, જિતના ઉપર ચળહતે જાએ પથ્થરોં કી બારિશ તેઝ હોતી હે, ઈસી લિયે અબ કોઈ આદમી ઉસ પહાળ પર ચળહને કી કોશિશ હી નહીં કરતા.

સુખ્ ઈન્કિલાબ મેં હઝારોં ઉલમાકો સિફ ઈસ લિયે શહીદ કિયા ગયા કે યે ખુદાકે માનનેવાલે હૈં.

બિના કરદંદ ખૂશ રસમે બ—ખાક વ ખૂન ગલતીદન

ખુદા રહમત કુંદ ઈ આશિકાને પાક તીનત રા

(ખાક વ ખૂન મેં તળપને કી કેસી અચ્છી રસ્મ કી બુનિયાદ ડાલી, ઉન આશિકાને પાક ફિતરત પર અલ્લાહ તઆલાકી હઝારોં રહમતે હો.

દીન મિટાવો તહરીક, તીસરા મરહલા

ઉલમાકે વુજૂદ કો અપને ઝઅમમ્ બત્મ કરને કે બાદ તીસરા મરહલા યે થા કે ઈસ્લામકો લોગોંકી ઝિંદગીયોં સે બત્મ કર દિયા જાએ, ઈસકે લિએ ઉન્હોંને ન સિફ કુઆન ઐર ઉસકી તા'લીમ પર પાબંદી લગાઈ, બલકે કાનૂન બનાયા કે અરબી ઐર ઉર્દૂ રસ્મુલખત(લિપિ)મ્ લિખી હૂંઈ કોઈ ઈબારત યા કિતાબકા સફહા કિસી ઘર સે નિકલ આયા તો ઉસકે ઘરકે સબ લોગોંકો ફાંસીકી સજા દે દી જાએગી, લોગ અપની જાન કે ખોફ સે દીની તા'લીમ સે બિલકુલ મહરૂમ હો ગએ, ઉઝબિક ઐર તાજિક ઝુબાન કે હુરૂફ અબજદ અરબી સે મિલતે થે, ઉન્હોંને ઉસકો ભી બદલ ડાલા ઐર રૂસી ઝુબાનકો મુસલ્લત કર દિયા તાકે ઉનકી આનેવાલી નસ્લેં દીની ઈલ્મસે મહરૂમ હો જાએ.

ઐરતોં કો સર પર કપળા લેને સે રોકા જાતા, સ્કૂલ વ કાલેજ જાનેવાલી બચ્ચીયાં સર પર કોઈ કપળા લેતી તો પૂલીસવાલે ઉનકો બાઝારમ્ ખળા કરતે ઐર સર સે કપળા ઉતાર લેતે, ફિર અગર ઉનકે બાલ લખ્બે દેખતે તો કેંચી સે બાલ કાટ દેતે, લોગોંકો યે તા'લીમ દી જાતી કે મઝહબ અફૂનકે નશકે માનિન્દ હે, ખુદાને ઈન્સાનકો પેદા નહી કિયા, બલકે ઈન્સાનને ખુદાકે તસવ્વુરકો પેદા કિયા હે, સાથ હી યે તા'લીમ દેતે કે ઈન્સાનકી કુછ ઝરૂરિયાત હે, જિનકો પૂરા કરનેમ્ ઉસે શર્મ મહસૂસ નહી કરના ચાહિએ, મષલન : જહાં ભૂક લગે, વહાં ખાનેમ્ કયા શર્મ, જહાં પ્યાસ લગે વહાં પીનેમ્ કયા શર્મ ? જહાં નીંદ આએ વહાં સોનેમ્ કયા શર્મ ? ઐર જહાં શહવત મહસૂસ હો વહાં કિસી કરીબી લડકી સે જિમાઅ (સોહબત) કરને મ્ કયા શર્મ ?

મ્યુઝિક કો ઈસ તરહ આમ કિયા ગયા કે હર ઘર કે અંદર રેડિયો કા એક રિસીવર લગવાના ઐર ઉસે હર વક્ત ચાલૂ રખના ઝરૂરી થા, હત્તા કે ચંદ એક મસાજિદ જો દિખાને કે લિએ બાકી રખી ગઈ થી, ઉનકે મેહરાબમ્ ભી યે સ્પીકર લગવાયા ગયા, ઉસ સ્પીકરમ્ હર વક્ત દહરીયતકી તા'લીમ દી જાતી, યા ફિર મ્યુઝિક સુનાયા જાતા, હર મર્દ વ ઐરતકો ન ચાહતે હૂએ ભી મ્યુઝિક સુનના પળતા, લિહાઝા ઉનમ્ અચ્યાશી કા રુજહાન બળહતા રહા.

શરાબકો ઈતના આમ કિયા ગયા કે સેવનઅપકી બોતલ ચાર રોબલકી ઐર

શરાબકી બોતલ દો રોબલ કી મિલતી, આમ લોગ મજબૂરીકી વજહ સે સેવન અપ કે બજાએ શરાબ પીતે, શરાબ ઈસ લિએ આમ કર દી ગઈ તાકે શર્મ વ હયા મુઆશરે સે બત્મ હો જાએ, લોગોં કે ઝહનસે દીનકા નામ વ નિશાન બત્મ હો જાએ, રોબલ રૂસી કરંસી કા નામ હે, આજ કલ ઉઝબેકિસ્તાનમ્ સૂમૂ કરંસી હે.

સુવ્વરકે ગોશતકો આમ કર દિયા ગયા, તાકે હરામ ગોશત ખાને સે બે હયાઈ પેદા હો, યુનાન્યે ભુના હુવા ગોશત ઈતના સસ્તા કે લોગ કબાબ ખાને કે આદી બન ગએ, આમ આદમી જો પકા હુવા સાલન નહી ખરીદ સકતા થા, વો સીખ કબાબ વગૈરહ લે કર રોટી સે ખા લેતા ઐર યૂં ઉસકે જિસ્મમ્ હરામ સરાયત કરતા.

નામો નિશાન ન રહે, એક ઝબરદસ્ત ગંદી સાઝિશ

જબ કમ્યુનિસ્ટોંને લોગોંકી ઝિન્દગીયોં સે દીનકો મિટા દિયા, તો ઉન્હેં ખતરા હુવા કે કુછ લોગ ચોરી છુપે દીન પર અમલ ન કરતે હો, ઈસકે લિએ ઉન્હોંને ઈન્કિલાબ કે તીન સાલ બાદ એક મરતબા એ'લાન કિયા કે : હમ ઈબાદત કરને વાલોં પર નરમી કરતે હૈં, હર બંદા અપની મરઝીકે મુતાબિક ઈબાદત કરે, મુસલમાન ઈસ એ'લાન પર બહૂત ખૂશ હૂએ, આહિસ્તા આહિસ્તા લોગોંને ઘરોંમ્ નમાઝ પળહની શુરૂઅ કર દી.

ખુફિયહ એજન્સીયાં ઉનકી રિપોર્ટ બતાતી રહી, તીન સાલ તક ફેહરિસ્તેં બનતી રહી, ફિર અચાનક એક દિન ઉન તમામ લોગોંકો ગિરફતાર કર કે કતલ કર દિયા ગયા જો દીનકા નામ લેતે થે, ઈસ આપરેશન કે બાદ કમ્યુનિસ્ટ લોગ બહૂત ખૂશ હૂએ કે અબ હમને દીનકા નામો નિશાન મિટા દિયા.

નોટ : મવજૂદહ પોર્ટુગલ કા એક ઈલાકા સાબિકા ખિલાફતે ઈસ્લામિયહ ઉન્દુલુસ કા એક હિસ્સા થા, સુકૂતે ઉન્દુલુસ (ઉન્દુલુસના પરાજય) કે મૌકઅ પર ઈસાઈયોંને ઈસ ઈલાકેમ્ છુપે હૂએ મુસલમાનોંકી શનાખત કે લિએ ઈસી તરહ કી એક ભયાનક સાઝિશ કી થી, જિસકો ઈન્શાઅલ્લાહ પુર્તુગાલ (પોર્ટુગલ) કે સફરનામામ્ ઝિક્ક કરુંગા. (મહમૂદ)

દુનિયાકે દૂસરે લોગોંસે રાબતા હી કાટ દિયા

કમ્યુનિસ્ટ હુકમરાનોંને અપને નિઝામકો થોસને કે લિએ અવામુન્નાસકા

બેરૂની દુનિયા સે બિલકુલ રાબતા કાટ દિયા, અવ્વલ તો બાહિરકા સફર કરને કે લિયે પાસપોર્ટ હી નહીં મિલતા થા, અગર કોઈ લે લેતા તો ઉસકે પીછે ખુફિયાહ એજન્સીયાં લગ જાતી, હર આદમી પર ખોફ મુસલ્લત રહેતા, મિયાં – બીવી એક દૂસરેકી મુખ્બરી કરતે, હત્તા કે સગે ભાઈ બહનોં કો એક દૂસરે પર એઅતિમાદ ન રહા, યૂં એક ઘરમેં રહનેવાલોં કા ભી એક દૂસરે સે પતા કાટ દિયા ગયા. ઉન તમામ અઝીયતનાક બાતોં કો સુનને કે બાદ ફકીર (મવલાના ઝૂલફિકાર સાહબ નકશબંદી) ને મુફતી સાહબ સે સુવાલ ક્રિયા કે આપ યે બતાઓં કે ફિર સત્તર સાલ કે બાદ ભી દીન કે આધાર કેસે બચે ? મુફતી સાહબને ઠંડી સાંસ લે કર બતાયા.

દીવાનોંકી ર્ફદાદ (કાર્યવાહી), અલ્લાહ તઆલાને દીનકી

હિફાઝત ફરમાઈ

કમ્પ્યુનિસ્ટ લોગોંકી હુકૂમત અવામ કે જિસ્મોં પર થી, અવામ કે દિલોં પર નહીં થી, જો લોગ દિલ મેં ઈમાનકા નૂર રખતે થે, ઉનહોંને અપને ઈમાન કો મખ્ફી રખા ઓર قلبه مطمئن بالايمان (ઉનકા દિલ ઈમાન પર મુત્મઈન રહા) વાલા દરજહ પાયા ગયા, રૂસીયોંને ઉનકા સુરાગ (શોધખોળ) લગાને કી હર મુસ્કિન કોશિશ કી, બા'ઝ પકળે ગએ ઓર બા'ઝ તક ઉનકી રસાઈ ન હો સકી, મખલન મેરે વાલિદ સાહબ બહૂત બળે આલિમ થે, ઈન્કલાબ આતે હી ઉનહોંને અપની વઝઅ કતઅ ઐસી બનાલી જૈસે ઉન્હે " અલિફ – બા " ભી નહીં આતી, વહ સારા દિન ટ્રેકટર પર સવાર હો કર સરકારી ઝમીનમેં હલ ચલાતે રહતે, સોલહ સે અઠારહ ઘંટે તક કામ કરતે, હત્તા કે સબ લોગ ઉનકો ટ્રેકટરકા આશિક સમઝતે, મગર ઉનકા હાલ યે થા કે રાત બારહ બજે જબ ખેત સે ફારિગ હો કર ઘર આતે, તો મુઝે ઉસ વકત બુખારી શરીફકા દર્સ દિયા કરતે થે.

મેં છોટા બચ્ચા થા, ઉસ વકત મેરે વાલિદ સાહબ ઘરમેં મેરી વાલિદહ સે ફરમાતે કે : યાય બનાવો, ફિર મુઝે દસ્તરખ્વાન પર બિઠાતે ઓર ઈતની દેર તક કમરેમેં છુપ કર નમાઝ પળહ લેતે કભી કભી બાહિર પૂલીસવાલે આતે ઓર મુઝે મિઠાઈ દેતે ઓર પૂછતે કે તેરા બાપ ઘરમેં નમાઝ પળહતા હે ? મેં કહતા કે નહીં, ઈસ લિએ કે મેં તો યાય કે દસ્તરખ્વાન સે ઉઠ કર જાતા થા, બા'ઝ બચ્ચોં સે પૂલીસવાલે પૂછતે કે બતાવો! તુમ્હારે વાલિદેનને તુમ્હે અરબીકા કોઈ ફકરહ

યાદ કરવાયા હે યા નહીં ? અગર વહ હાં કર દેતા તો ઉસકે બાપ કો ફાંસી દે દેતે, અગર કિસી બચ્ચે કો બિસ્મિલ્લાહ કા લફઝ યાદ હો તો ઉસકે વાલિદ કો જેલ ભેજ દિયા જાતા, જો બચ્ચે સ્કૂલ જાતે ઉનકે ઉસ્તાઝોંકી ઝિમ્મેદારી હોતી કે અગર કિસી બચ્ચેકો અરબી અલ્ફાઝ આતે હોં તો KGB જાસૂસ એજન્સીકો રિપોર્ટ કરે.

ઉલમા ઈસ કદર ઝેરે ઝમીન રહકર કામ કરતે કે કિસીકો કાનોં કાન ખબર ભી ન હો સકે, મુખ્તલિફ મકાનાતમેં ઓર હુજરોંમેં ખુફિયા (છુપકે) તા'લીમ દેનેકા સિલસિલા ચલતા રહતા.

હમ બા'ઝ અવકાત એક બળા હાલ બનાતે ઓર ઉસકી ઝરૂરિયાતકી હર ચીઝ મુહય્યા કરતે, ફિર ઉસકે ગિર્દ દૂસરે કમરે બનાતે ઓર ઉસ હાલ કમરેકો સાઉન્ડ પ્રુફ બનાતે કે આવાઝ બાહિર ન જા સકે, એક કમરેસે ઈસ હાલકા દરવાજા હોતા તો ઉસકે દરવાજહકો લકળી ઓર કીલોં કે ઝરીઅહ પક્કા બંદ કર દેતે, આગે અલમારિયાં રખ દેતે, ફિર ઈસ કમરેમેં શરાબકી બોતલોં ઓર ચંદ નંગી તશવીરોં રખ દેતે, પોલીસવાલે જબ ઘરકી તલાશી લેતે તો શરાબવાલે કમરે કો દેખકર સમઝતે કે યે કમ્પ્યુનિસ્ટ લોગ હૈં, ઉનકા દીનસે કયા વાસ્તા ? વહ ખૂશ હો કર ચલે જાતે, ઉન્હે કયા પતા કે જહાં વહ બળે હોતે થે, વહાંસે ચંદ મીટર પર બચ્ચે અપની મઅસૂમ ઝબાનોં સે અલ્લાહકા કુર્આન પળહ રહે હોતે થે, હમ ઉસ્તાઝ ઓર બચ્ચોંકો બા'ઝ અવકાત છે (૬) મહીનોંકે બાદ બાહર નિકાલતે, બા'ઝ બચ્ચે અંદર જાતે વકત કુર્આનકા લફઝ નહીં જાનતે થે, લેકીન જબ બાહિર નિકલતે તો પૂરા કુર્આન પળહના સીખ ચુકે હોતે થે, મુસલમાન ઓરતોંકી બળી કુર્બાની હોતી કે વહ અપને બેટે કો જબ હાલમેં ભેજ દેતી તો ખૂદ ઘરકે સહનમેં હોતી, મગર ૬ મહીને તક અપને બચ્ચેકી શકલ નહીં દેખ સકતી થી, હમારે લોગ ફરજાને હોતે તો દીનસે ખાલી હો જાતે મગર યે લોગ તો દીવાને થે, લિહાઝા અલ્લાહ તઆલાને ઉનકા દીન સલામત રખા.

લોટ આએ જિતને ફરજાને ગએ

તા બ-મંઝિલ સિર્ફ દીવાને ગએ.

(લાહોર સે તા ખાકે બુખરા વ સમરકંદ : સફહ / ૮૦)

જૈસા કે અર્ઝ ક્રિયા જા ચુકા કે હઝરત મવલાના ઝૂલફિકાર સાહબકા સફર

૧૯૮૨ ઈસ્વીમેં હુવા થા ઔર જબ હમ ઉસ મુલ્કકા સફર કર રહે હૈં યે સન ઈસ્વી ૨૦૧૩ હે ગોયા કે દરમિયાનમેં તકરીબન બાઈસ સાલકા વક્ફા હે, યે બાત કાબિલે ઝિક્ક હે કે રૂસીયોંકે તસલ્લુતસે યે મુલ્ક દીગર વસ્તે એશિયાઈ રિયાસતોંકી તરહ સન ઈસ્વી ૧૯૯૧ મેં ઈસ હાલમેં આઝાદ હુવા કે આઝાદીકે લિયે ન હી કોઈ તહરીક ચલી ઔર ન હી જલ્સે જુલૂસ હૂએ, ન કોઈ ખૂન — ખરાબી, કત્લો કિતાલ યા હંગામા આરાઈ. બલ્કે યે રિયાસતેં ઉસ વક્તકી મઝબૂત ઔર ખતરનાક સુપરપાવર તાકત" સોવીયેટ યૂનીયન" રૂસસે ટૂટ કર બિખર જાને કે નતીજેમેં વુજૂદમેં આઈ.

આઝાદી ; અલ્લાહ તઆલાકા ફઝલ

હમારે સફરકે ઉઝબિક સાથી નાઝિમ ભાઈ અબ્દુરહમાનને અલ્લાહ તઆલાકા શુક્ર અદા કરતે હૂએ એક અજીબ બાત બતલાઈ કે અલહમ્દુલિલ્લાહ ! હમારે ઉન મુલ્કોંકો જો આઝાદી નસીબ હૂઈ વહ મહઝ અલ્લાહ તઆલા કે ફઝલો કરમ સે હૂઈ હે, અઝાદી કે લિયે ન હમેં જુલૂસ (રેલીયાં) નિકાલની પળી, ન કોઈ હથિયારોંસે જિદ્દો જુહદ કરની પળી. સન ઈસ્વી ૧૯૯૧મેં હમારા મુલ્ક અલ્લાહ તઆલા કે ફઝલો કરમસે આઝાદ હુવા.

ઈસ બાતકો ઈન્તિહાઈ દર્દ કે સાથ બયાન કિયે બગૈર રહા નહીં જા સકતા કે સન ઈસ્વી ૧૯૯૧ મેં રૂસી તસલ્લુતસે અઝાદ હોને કે બાદ સે લેકર અબ તક બાઈસ સાલ કે અરસેમેં સખ્ત પાબંદીકી વજહ સે યહાં પર કોઈ કાબિલે ઝિક્ક અલાનિયા (ખુલ્લમ ખુલ્લા) ઈસ્લામકે અપાર વ નુફૂદ વ ઈશાઅત વ હિફાઝતે દીનકા કામ નઝરોંમે નહીં આતા, જો કુછ હે વો ઈસ્લામકે આશિકોં ઔર દીને મતીનકી મુહબ્બતમેં સરશાર કુલૂબકી ઈસ્લામ સે વાબસ્તગી હે, સદીયોંસે અહલે ઈમાન કે દિલોંમે ઈસ્લામકી જો મુહબ્બત રચી બસી ઔર રગોંમે પેવસ્ત હે, ઉસને યહાં પર ઈસ્લામ ઔર ઈમાનસે મુહબ્બત ઔર તઅલ્લુકકો બાકી રખા હુવા હે ઔર ઉસકા ઈઝહાર ઈન લોગોં કે યહાં મવજૂદ "રહમત" વ સલામત" કે મુહબ્બતભરે અલ્લાહસે હોતા હે, વરના અઅમાલે ઈસ્લામ, શિઆરે ઈસ્લામ, તઅલીમાતે ઈસ્લામિયહ, ઉલૂમે દીનિયહ, ઈસ્લામી તહઝીબ વ તમદુન હલ્તા કે કલિમએ ઈસ્લામ; બલ્કે કુર્આને પાક ઔર સયિદુલ મુરસલીન બાતમુન્નબિય્હીન કે ઈસ્મે મુબારક સે ભી યે હઝરાત વાકેફ નહીં હૈં,

ચૂંકે ઉસકી તઅલીમ વ તરબિયતકા ઉનકે યહાં કોઈ નિઝામ ભી મવજૂદ નહી, ન હી ઉસકે કાઈમ કરનેકી ઈજાઝત

રહમત ઔર સલામતકા મતલબ

યે દોનોં અલ્લાહ ઉસ મુલ્કમેં બળે, છોટે, મર્દ, ઔરત સબકી ઝુબાન પર હોતા હૈં, ગોયા એસા મહસૂસ હુવા કે યે દોનોં લફઝ વહાં એક મો'મિન કે ઈમાની તઆરુફકા શિઆર બને હૂએ હૈં ઔર એસા ભી અંદાઝહ હુવા કે કિસી કો મુબારકબાદી દેને કે લિયે, ઈસી તરહ કિસીકા ઈસ્તિકબાલ કરને કે લિએ ઈસ તરહ કે અલ્લાહ ઈસ્તિઅમાલ હોતે હૈં ઔર જબ વહાં કે લોગ ઈસ તરહ કે અલ્લાહ બોલતે હૈં તો બહૂત પ્યારા લગતા હે કે એક દૂસરેકો રહમત ઔર સલામતીકી દુઆએ દે રહે હૈં.

રવાનગીસે કબલ મુફ્કિનહ ખતરાતસે આગાહી

ઉઝબેકિસ્તાનમેં હમારે સફરકે નાઝિમ ભાઈ અબ્દુરહમાન થે, જો નસલન ઉઝબેકી હે, હમારે ભાઈ સાજિદ દમનવાલોંકા ઈન્ટરનેટ કે ઝરીઅહ ઉનસે રાબતહ હુવા થા, ઉન્હોને હમેં બતલાયા થા કે આપ સબ હઝરાત અપને સાથ કોઈ મઝહબી કિતાબ ન લાએ, યહાં બહૂત સખતી હોતી હે, કિતાબોંકો કોળેદાન (કચરા પેટી) મેં ડાલ દેતે હૈં ઔર આપ હઝરાત તબ્લીગી જમાઅતમેં આયે હુએ હો યા દીની સિલસિલહમેં આએ હૂએ હો, એસી કોઈ બાત ભી એરપોર્ટ પર ન કરે, વરના આપ લોગોંકી તફતીશ ઔર જાંચ પળતાલ બહૂત ઝિયાદહ હો જાએગી, ઈસ તાકીદકી વજહ સે હમારે ઝહન પર એક કિસમકે ખોફ ઔર ડરકી કેફીયત થી કે પતા નહીં કે કેસા માહોલ હોગા ? હાલાંકે હમ સુન રહે થે કે ૯૯ / ફીસદ મુસ્લિમ આબાદીવાલા મુલ્ક હે, આગે બરતાનિયાકા દીની સફર ભી થા ઔર વહાં કે હઝરાત કે લિએ દીની કિતાબોં કે સેટ લે જાને થે, વહ ભી સાથ ન લે જા સકે ઔર ઉસકો હિન્દુસ્તાન હી સે દૂસરોં કે ઝરીઅહ સીધા બરતાનિયહ ભેજ દેના પળા, વેસે એરપોર્ટ પર જબ સુવાલ વ જવાબ હૂએ ઔર ઉનકો બતાયા ગયા કે હમારે સફરકા એક મક્સદ ઝિયારત ભી હે તો ઈસસે આ'લા અફસરાન ખૂશ હૂએ ઔર હવાઈ અરેકી કારવાઈમેં કદરે સહૂલત હૂઈ.

ઈબ્રાહિમ અંગે વાકિઅહ

જબ હમ દેહલી ઐરપોર્ટ સે હવાઈ જહાઝમ્ બેઠે ઓર RUN WAY પર હવાઈ જહાઝ પહૂંચ્યા તો ઉઝબેકિસ્તાન કે દો મુસલમાન ભાઈ જો ઈસ હવાઈ જહાઝમ્ હમારે સાથ સફર કર રહે થે, મેને ઉનકો અપની આંખ સે દેખા કે જહાઝ કે રવાના હોતે હી દોનોને હાથ ઉઠા કર દુઆએ માંગના શુરૂ કર દી, ચંદ લમ્હે દુઆ માંગને કે બાદ દુઆ કે ઈખ્તિમામ પર અપને ચેહરે પર હાથ ફેરા, જિસસે અંદાઝા હુવા કે સાલહા સાલ તક કમ્યૂનિસ્ટો કે ઈસ્લામકો મિટાનેકી કોશિશો કે બાવજૂદ ઈસ દીને હક કી ચિંગારી મુસલમાનોકે કુલૂબમેં રોશન હે, ગોયા ઈકબાલ મર્દૂમકા મિસ્રઅ હકીકતે વાકિઅહ બનકે સામને આયા થા :

" આસાં નહી મિટાના નામો નિશાન હમારા "

ઝાહિરી વઝઅ કતઅ સે ઈસ્લામી શનાપ્ત (ઓળખ) તો દુશ્વાર થી, લેકીન દુઆ કા એહતિમામ બતલા રહા થા કે માશાઅલ્લાહ દીની ફિઝા કાઈમ હે.

એક ઓરતને જહાઝમેં નમાઝ પળી

ફજર કા વકત કરીબ થા, દેખા કે એક બુળ્હી ઉઝબિક ઓરતને જહાઝમેં બેઠે બેઠે સામને કી સીટ પર તયમ્મુમ ક્રિયા ઓર ઈસી હાલમેં ઈશારે સે નમાઝ અદા કી. સુબ્હાનલ્લાહ ! યે ઈસ્લામ હી કી કુવ્વત ઓર તાકત હે કે તકરીબન પોન સદી તક દુશ્મનાને ઈસ્લામકી મુસલસલ બે-પનાહ કોશિશો કે બાવજૂદ વહ ઈસ અઝીમ મઝહબકો મિટાનેમેં નાકામ રહે, કિસ કદર જાની, માલી, અસ્કરી કુવ્વત (સૈન્ય તાકત) ઉન દુશ્મનાને ઈસ્લામને ઈસકો મિટાને કે લિએ સર્ફ કી ઉસકે બાવજૂદ મુસલમાનો કે કુલૂબ સે જઝબએ ઈમાન જુદા ન કર સકે.

જહાઝમેં નમાઝ

હમ લોગોકી કોશિશ જહાઝમેં ભી યે રહતી હે કે નમાઝ જમાઅત સે અદા હો જાએ ઓર કમ અઝ કમ ક્રિયામ, કુઉદ, રૂકૂઅ ઓર સજદહકી તકમીલ કે સાથ નમાઝ અદા હો જાએ ઓર અકષર મમાલિક કે જહાઝમેં ઈસકી ઈજાઝત મિલ જાતી હે, ફલિલ્લાહિલ હમ્દ ! યહાં ભી જહાઝ કે અમલે સે દરખ્વાસ્ત કી ગઈ કે " હમ નમાઝ પળના ચાહતે હે, નમાઝ પળનેકી ઈજાઝત દે " ઉન્હોને કતઅન મુમાનઅત કર દી જિસકી વજહ સે પરેશાની લાહિક હો ગઈ, એક

રફીકે સફરને ઉનકો સમઝાનેકી કોશિશ કી તો અમલહ કા જવાબ થા " જહાઝ કે કપ્તાન કી તરફ સે મુકમ્મલ મુમાનઅત હે, ઈસ લિએ હમ ઈજાઝત દેને સે મઅઝૂર હે "

અલગર્જ હવાઈ જહાઝ દો મુલ્ક પાકિસ્તાન ઓર અફઘાનિસ્તાન પર સે ગુઝરતે હૂએ ઉઝબિક કી સરહદમેં દાખિલ હુવા તો ફજરકા વકત ખત્મ હોને કે કરીબ થા.

ફિર હમને અલ્લાહ તઆલા સે દુઆ કી ઓર હિમ્મત કરકે દો બારહ દરખ્વાસ્ત કી તો હવાઈ જહાઝ કે સ્ટાફને ખામોશી બરતી તો ઉસકો હમને ઈજાઝત પર મહમૂલ કર કે દો દો સાથી કરકે નમાઝ પળના શુરૂ કર દી ઓર અલ હમ્દુલિલ્લાહ ! હમારી ફજરકી નમાઝ અદા હો ગઈ.

સફરમેં નમાઝકે બરકાત

એસે ભી આમ તોર પર યે દેખા ગયા કે જબ ભી સફર કે દોરાન નમાઝકા વકત હો ઓર હમ નમાઝ પળ લેતે હે તો નમાઝકી બરકત સે સફરમેં શામિલ દૂસરે મુસાફિર હઝરાત ઓર સાથ બેઠનેવાલે ઈકરામ કરને લગ જાતે હે, અકષર યે બાત તજરબામેં આઈ કે નમાઝ પળને સે કબલ જિસ નઝર સે લોગ હમકો દેખતે હે, નમાઝ કે બાદ લોગોકી મુહબ્બત ઓર ઈકરામમેં ઈઝાફા હી હો જાતા હે ઓર લોગ યે સમઝ લેતે હે કે યે મઝહબ પર અમલ કરનેવાલે હઝરાત હે.

હવાઈ જહાઝમેં નમાઝ પળને કે લિએ આપ વહાં કે બુદામ કો અદબ ઓર નરમી સે દરખ્વાસ્ત કીજિએ ઓર આપ ઉનકો બતલા દીજિએ કે હમારી નમાઝ પળનેમેં હમ કો ત્રીન ચાર મિનટ સે ઝયાદહ વકતકી ઝરૂરત નહી હે, બહૂત હી મુખ્તસર વકતમેં હમ નમાઝસે ફારિગ હો જાએગે તો ઈન્શાઅલ્લાહ વહ ખૂશી ખૂશી ઈજાઝત દે દેંગે ઓર હમ ભી ઈજાઝત તલબ કરને સે પહલે હર તરહ તૈયાર હો જાએ ઓર કમ સે કમ વકત મેં નમાઝસે ફારિગ હોને કી ફિઝા કરે, ખાસ કર જબ મુસાફિર હઝરાતકી ખિદમત કા વકત હોતા હે, મથલન ખાના યા મશરૂબાત પેશ કર રહે હો, એસે વકતમેં ઈજાઝત લેને મેં એહતિયાત સે કામ લે, ચૂંકે ઉસ વકત ઈજાઝત તલબ કરનેમેં વહ અપની ખિદમાતસે રૂકાવટ સમઝતે હે, જો મનઅકા ઝરીઅહ બન સકતી હે, નીઝ જબ હવાઈ જહાઝ ઉતરનેવાલા

હો યા ફિઝામ્ અભી ઉસકી પરવાઝ શુરૂઅ હૂઈ હો યા મોસમકી ખરાબીકી વજહ સે પટ્ટા બાધે રખને કે નિશાનાત જારી હો એસે વક્ત ભી ઈજાઝત તલબ કરને સે એહતિયાત કરના યાહિએ, બાકી કઈ મરતબા દેખને કો મિલા કે નમાઝ કે લિયે જબ ઈજાઝત માંગી ગઈ તો વહ બાકાઈદહ ધૂલી હૂઈ, સાફ સુથરી યાદર ભી દેતે હૈં ઓર ફર્સ્ટ કલાસ કી સીટૈં જહાં હોતી હૈં, વહાં લે જાકર નમાઝકી જગા ફરાહમ કરતે હૈં, બા'ઝ મરતબા હવાઈ જહાઝ મેં જો અમલહ હોતા હે વહ કિસી વજહ સે મનઅ કરતા હે તો આપ ઉસકે મેનેજર સે પૂરે ઈત્મિનાન કે સાથ બાત કીજિએ તો વહ ખૂદ ભી આપકી મદદ કરેંગે.

એક મરતબા અમલેકી એક ખાદિમાને નમાઝકે લિયે જગા દેને સે ઈન્કાર કર દિયા, કુછ વક્ત ગુઝર જાને કે બાદ ઉનકે રઈસ સે બાત ચીત કી તો ઉન્હોને અપને માતહતો કી તરફ સે જો મના કિયા ગયા થા ઈસ પર મઅઝિરત પેશ કી ઓર ફિર ઉસ ખાસ ખાદિમા કો બુલા કર ઉસકો ભી હુકમ દિયા કે વહ ભી મઅઝિરત પેશ કરે.

હવાઈ અઢે પર નમાઝકી જગા

અબ તો માશાઅલ્લાહ બહૂત સારે હવાઈ અઢોં પર નમાઝકી જગહ બની હૂઈ હૈં, ઉસ પર PRAYER ROOM લિખા હુવા હોતા હે, ઉસમેં હર મઝહબકે લોગોંકો ઈબાદતકી ઈજાઝત હોતી હે, મુસલમાનોંકે લિયે ભી નમાઝકી ગુંજાઈશ હોતી હે વહાં જા કરકે નમાઝ અદા કર સકતે હૈં.

સફરમેં દીની વઝઅ કતઅ

ઈસી તરહ સફરમેં દીની વઝઅ કતઅ, લિબાસકા ભી એહતિમામ કીજિએ, હમારી ઈઝઝત દીન મેં હે, હમારી ઈસ્લામી પહચાન ઓર દીનદારી સફર — હઝર સબ જગા હોની યાહિએ, બા'ઝ લોગ સફરમેં લિબાસ તબદીલ કર દેતે હૈં, ગોયા ઈસ્લામી લિબાસ મેં સફર કરનેમેં આર, શર્મ મહસૂસ કરતે હૈં, કે લોગ કયા બાત કરેંગે, કયા સોચેંગે.

(પારહ:૨૨/ સૂરએ અહઝાબ :૩૭) وَتَخَشَى النَّاسَ وَاللَّهُ أَحَقُّ أَنْ تَخَشَهُ

તરજુમા : ઓર તુમ લોગોં સે ડરતે રહો હાલાંકે અલ્લાહ તઆલા ઈસ બાતકા ઝિયાદહ હકદાર હે કે તુમ ઈસસે ડરો.

હવાઈ અઢે પર કારવાઈ

જબ હમારા જહાઝ તાશકંદ હવાઈ અઢે પર પહૂંચા તો વહાં કારવાઈ ભી અજબો ગરીબ હો રહી થી, કઈ કઈ ફારમ પુર કરવાએ જા રહે થે, ઓર યે ભી એક અજબ બાત દેખી કે જો મમાલિક બળે સમઝે જાતે હૈં ઓર તાકતમેં મઝબૂત સમઝે જાતે હૈં, વહાં હવાઈ અઢે પર કારવાઈયોં કે કાગઝાત કમ સે કમ હોતે હૈં ઓર છોટે ઓર કમઝોર સમઝે જાનેવાલે મમાલિકમેં હવાઈ અઢોં પર કાગઝાતી કારવાઈ બહૂત ઝિયાદહ હોતી હે, ફિર ઈતના સામાન લાદ કર બાહિર લે જાને કે લિયે હવાઈ અઢે પર જો ટ્રોલી હોતી હે, બા'ઝ મમાલિકમેં મુફત હોતી હે ઓર બા'ઝ મમાલિકમેં ઈસકે લિયે ભી પૈસે ચુકાને હોતે હૈં, યહાં પર ભી કુછ એસા હી થા કે સામાનકી એક ટ્રોલી લેને કે લિયે મકામી ૩ હઝાર સોમૂ દેને પળતે થે, ઈતની મિકદાર પળહ કર હમ દંગ રહ ગએ ઓર ટ્રોલી કે બજાએ હાથ સે સામાન મુન્તકિલ કરનેકા ઈરાદા કર લિયા, ગરચે બાદમેં ઈસસે ભી ઝયાદહ હેરત અંગેઝ બાત સામને આઈ કે એક અમરીકી ડાલરકે મુકાબલેમેં વહાં મુકામી તકરીબન ૨૪૦૦ કરંસી આતી હે, ઈસસે યે ભી સીબનેકો મિલા કે જિસ મુલ્કમેં જાએ, વહાંકી કુછ કરંસી ભી અપને સાથ રખ લેની યાહિએ ઓર હમારે હિન્દુસ્તાન કે એક રૂપિયે કે મુકાબલેમેં વહાં કે ૩૯ કરંસી મિલ રહી થી, યે બાત જબ સુની તો ઉસસે એક ખૂશી યે હૂઈ કે ચલિએ ! હમારા હિન્દુસ્તાની રૂપિયે ભી કુછ વઝન રખતા હે.

ફિર હમ વહાં સે બાહિર નિકલે તો મકામી સફરકે લિયે જિસ કંપની સે હમારા મુઆમલા હુવા થા, ઉનકા એક નુમાઈન્હહ હમકો લેને કે લિયે ઐરપોર્ટ પર આ ચુકા થા, હમ સબ લોગ ગાડીમેં સવાર હૂએ ઓર એક હોટલ પર પહૂંચે વહાં જાકર નાશતા કિયા, નાશતા કરને કે બાદ કુછ દેર આરામ કિયા ઓર આરામકે બાદ યે મશ્વરહ કિયા કે આજ કિન કિન જગહોંકી ઝિયારત કે લિયે જાના હે ? યે પહલા દિન હે, ઈતવાર કા દિન ૩ શવ્વાલ મુતાબિક ૧૧ અગસ્ત હે. પળહનેવાલે હઝરાત પાંચ દિનોંકી તરતીબ સે સમઝતે જાએ તો સમઝના આસાન હોગા, કયૂં કે સનીચરકી શામકો હમારી યહાં સે રવાનગી હૂઈ થી ઓર ઈતવાર ૧૧ અગસ્ત કો અલરસુબહ હમ તાશકંદ પહૂંચે.

શાશ (તાશકંદ)

વહાં એક બાત સુન કર હમકો હૈરાની ભી હૂઈ ઓર એક નઈ બાત હમારે ઈલ્મમેં આઈ કે હમ જો આજ તક અપની કિતાબોમેં સુનતે રહતે હૈ " શાશ" સાહિબે ઉસૂલુશ્શાશી જો શાશ કે રહનેવાલે થે,યે શાશ તાશકંદ હી કા પુરાના નામ હે, કદીમ ઝમાનેમેં ઉસકો શાશ કહતે થે, જહાઝમેં એક રિસાલા થા જિસમેં ઉઝબેકિસ્તાનકે શહરોંકા તઆરૂફ થા, ઈસમેં યે બાત પળહને મેં આઈ થી ઓર આજ ઉસકો તાશકંદ કહા જાતા હે,યે ઉઝબેકિસ્તાનકી રાજધાની હે, હમ વહાં પહૂંચે.

હઝરત ઈમામ

હમારે સફરકા નિઝામ જિસ કંપનીકે ઝરીએ તય હુવા થા ઈસકે નાઝિમ ભાઈ અબ્દુરહમાન હે, જો વહાં કે બળે માલદાર ભી હે ઓર ખાસી સિયાસી દસ્તરસ (પહોંચ) ભી ઉનકો હાસિલ હે, અલ્લાહ તઆલાકે ફઝલ, ઉનકે તવસ્સુત (માધ્યમ) સે હમારે બહૂત સારે કામ આસાન હો ગએ, ઉન્હોંને કહા કે આજ કી ઝિયારત કે લિયે હમકો સબસે પહલે " હઝરત ઈમામ " જાના હે.

સફરમેં જાને સે પહલે હઝરત મવલાના ઝૂલફિકાર સાહબ કી કિતાબ " લાહોર સે તા ખાકે બુખારા વ સમરકંદ" પળહી હૂઈ થી ઓર ગુગલ(GOOGLE) કે ઝરીએ ભી ઉન તમામ જગહોંકી મઅલૂમાત હમ પહલે હી હાસિલ કર ચુકે થે, ઈસ લિયે કુછ કુછ મઅલૂમાત ઈજમાલી તૌર પર હમારે ઝહનમેં મવજૂદ થી.

યહાં એક બુનિયાદી બાત ફિર મેં આપ હઝરાતકી ખિદમતમેં પેશ કરના મુનાસિબ સમઝતા હૂં કે ઉઝબેકિસ્તાન ઉન પંદરહ મુલ્કોમેં સે એક મુલ્ક હે, જિનકો રૂસને ઝાલિમાના ઓર જાબિરાના તૌર પર કબ્ઝેમેં લે લિયા થા ઓર કમ્યૂનિસ્ટોંકી ખિદમત વહાં સાલહા સાલ તક રહી, તકરીબન ૩૨ સાલ તક કમ્યૂનિસ્ટોં ને ઈન મુલ્કોં કો ગુલામ બનાએ રખા.

મસાજિદ વ મદારિસકી બે હુરમતી

જબ ઈન મુલ્કોંમેં કમ્યૂનિઝમ આયા તો ઉસને સબસે પહલે ઈસ્લામકો

મિટાનેકી ઝબરદસ્ત મેહનત કી, ઉસી મેહનતકા એક હિસ્સા યે થા કે ઉન્હોંને ઉન પંદરહ મુલ્કોંમેં જિનમેં ઉઝબેકિસ્તાન ભી આતા હે, તાજિકિસ્તાન ભી આતા હે, વહાં કી મસ્જિદોં કે સાથ બહૂત બેહુરમતી કા બરતાવ કિયા.

વહાં જાકર હમ લોગોંને સુના કે યહાંકી મસાજિદમેં રૂસીયોંને ઘોળે ઓર ગદે બાંધના શુરૂઆ કર દિએ થે, મસાજિદ કો અસ્તબલ (તબેલા) બના દિયા, બહૂત સી મસ્જિદોંકો ઉન્હોંને વિચર હાઉસ (ગોદામ) બના દિયા, બહૂત સી મસ્જિદોં પર બા કાઈદહ મંઝીલે ચળહા દી ગઈ, દૂસરા ફલોર, તીસરા ફલોર બના દિયા : તાકે મસ્જિદકી શનાખત વ પહચાન બાકી ન રહે ઓર બહૂત સી મસાજિદકો રહાઈશગાહોંમેં તબદીલ કર દિયા ગયા.

મદરસે સબકે સબ બંદ કરવા દિએ ગએ,કુછ મદારિસ સ્કૂલોંમેં તબદીલ કર દિએ , કુઆને મજહદકી તા'લીમ પર પાબંદી લગા દી ગઈ, ગર્જ કે જિતની ઈસ્લામી ચીઝે હો સકતી હૈં કમ્યૂનિસ્ટોંને ઈન પર સખ્તી કે સાથ પાબંદી લગાડી.

ઈલાતએ હઝરત ઈમામ

હમને પૂછા કે હમ જો યે હઝરત ઈમામ જા રહે હૈં, ઉસકે મુતલ્લિક કુછ મુખ્તસર બાત હમારે સામને આયે તો ઉન્હોંને કહા કે હઝરત ઈમામ કો AL IMAM COMPLEX ભી કહા જાતા હે.

જબ હમ વહાં પહૂંચે તો હમકો બતલાયા ગયા કે ઈસ મુલ્કમેં દસ્તૂર યે હે કે જહાં મસ્જિદ હો ઓર સાથ કિસી બળે બુઝુર્ગકી કબ્ર ભી હો તો ઉસકો લોગ "હઝરત ઈમામ" કહતે હૈં ઓર અંગ્રેઝીમેં AL IMAM COMPLEX સે તા'બીર કરતે હૈં.

જબ હમ વહાં પહૂંચે તો દેખા કે એક બહૂત બળા ઈલાતા હે, તકરીબન હમારે જામિઅહ ડાભેલ કે ઈલાતા સે દો તીન ગુના બળા વહ ઈલાતા થા ઓર ઉસ ઈલાતેમેં ચાર અલગ અલગ ઈમારતે થી.

એક ઈમારત થી જિસમેં "હઝરત કિફાલ શાશી" કા મઝાર થા.

દૂસરી ઈમારત "બીવી ખાનમ" કી મસ્જિદ હે.

તીસરી ઈમારત" મદરસા બારહખાન" હે.

ચોથી ઈમારત મેં "મુસ્હફે ઉખ્માની" રખા હુવા હે, અબ ઉન ચારોં ઈમારતોં કી કદરે તફસીલ આપ હઝરાતકી ખિદમતમેં પેશ કરતા હૂં.

હઝરત કિફાલ શાશી (રહ.)

હમ સબસે પહલે હઝરત કિફાલ શાશી (રહ.) કે મઝારવાલી ઈમારત કે ઈલાતા મેં દાખિલ હૂએ, હઝરત કિફાલ શાશી (રહ.) કે મુતલિલક મશહૂર હે કે મુલ્કે ઉઝબેકિસ્તાન મેં મઝહબે ઈસ્લામ ઉનકી મેહનતોં સે આમ હુવા હે, વેસે તો પહલી સદી હિજરીમેં હી ઈસ્લામ ઉસ મુલ્કમેં પહૂંચ ચુકા થા, આગે જબ હઝરત કુષુમ બિન અબ્બાસ (રદિ.) કા તઝકિરહ આએગા તો મેં વહાં બતલાવુંગા કે હઝરત કુષુમ બિન અબ્બાસ (રદિ.) ઓર હઝરત સઈદ બિન ઉખ્માન બિન અફફાન (રદિ.) યે દો બુઝુર્ગ હૈં, જિનકી બરકત સે પહલી સદી હિજરીમેં ઈસ્લામ ઈસ સરઝમીનમેં પહૂંચા, બાદમેં હઝરત કિફાલ (રહ.) કી મેહનત સે ઈસ્લામ વસીઅ પેમાને પર ફેલા.

કહતે હૈં કે ઉનકો અલ્લાહ તઆલાને ઈફહામ વ તફહીમ (સમઝાને ઓર સમઝાને) કા બહુત અચ્છા અંદાઝ અતા ફરમાયા થા, ઈસ નેઅમત સે ફાઈદહ ઉઠા કર ઉન્હોંને લોગોંકો ઈસ્લામકે કરીબ લાનેકા કારનામા અંજામ દિયા.

દૂસરેકી ચીઝ ઉસકી ઈજાઝત લે કર ઈસ્તિઅમાલ કરે

હુસ્ને અખ્લાકકી વજહ સે મજૂસીકા ઈસ્લામ કબૂલ કરના

કિફાલ શાશી કે મુતઅલિલક વહાં એક અજબ વાકિઅહ સુનનમેં આયા કે જબ વો ચૌદહ બરસ કે થે તો ઉસ વકત પૂરે ઉઝબેકિસ્તાનમેં મજૂસી મઝહબ આમ થા, મજૂસ મઝહબકા બોલ બાલા થા, ઉનકા એક પળોસી ભી મજૂસી થા, ઉસકે બાળે (વાડા) મેં અંગૂરકી એક બેલ થી, ઉસ બેલકા કુછ હિસ્સા હઝરત કિફાલ શાશી (રહ.) કે કમ્પાઉન્ડમેં ભી આતા થા, ઉસ બેલ પર જો અંગૂર લગે થે ઉસમેં સે ચંદ્ર અંગૂર ઉન્હોંને તોળ કર ખા લિયે. બાદમેં હઝરત (રહ.) કો યે એહસાસ હુવા કે મેંને પળોસીકી ઈજાઝત કે બગેર યે અંગૂર ખાએ હૈં તો ફવરન પળોસી કે યહાં ગએ, ઓર ઉન સે મુઆફી માંગી ઓર મઅઝિરત યાહી ઓર કહા કે જો કીમત તય કરેંગે મેં વહ કીમત આપકો દેને કે લિયે તૈયાર હૂં, વહ પળોસી મજૂસી થા, ઉસને મોકઅ સે ફાઈદહ ઉઠાયા ઓર આમ કીમત સે કઈ ગુના ઝિયાદહ બળી કીમત હઝરત (રહ.) સે માંગી, હઝરત રહ. ને અંગૂર ખાને કી યે મહંગી કીમત ચૌદહ સાલકી ઉમ્રમેં ખૂશી ખૂશી ચુકાદી,

યે દેખ કર ઉસ મજૂસીકી બીવી કહને લગી કે દેખો ! એક મુસલમાન ચૌદહ સાલકા લડકા હે, ઈસકા મઝહબ ઉસકો કહતા હે કે પળોસી કે અંગૂર બગેર ઈજાઝત કે ખા લિયે ઈસકી કીમત અદા કરો ઓર તુમને ઉસકી મજબૂરી કા ફાઈદહ ઉઠા કર અંગૂરકી ઈતની બળી કીમત ઉસસે વુસૂલ કી ઓર ઈસ બચ્ચેને ખૂશી ખૂશી અંગૂરકી કીમત અદા કર દી, ઈસસે પતા ચલતા હે કે યકીનન ઈસ બચ્ચેકા મઝહબ સહીહ હે.

ઈસ વાકિઅહને ઉસ મજૂસીકી બીવી કે દિલ પર બળા ગહરા અપર ડાલા ઓર વહ સબસે પહલે મુસલમાન હૂઈ ઓર ઉસકે સાથ ઉસકા શોહર ભી ઈસ્લામમેં દાખિલ હુવા, ફિર બાદમેં હઝરત કિફાલ શાશી (રહ.) કી બરકત સે પૂરે મુલ્કમેં ઈસ્લામ ફેલના શુરૂઅ હુવા, ઈસસે કિતના અચ્છા દર્સ હમકો મિલતા હે કે દૂસરેકી ચીઝ બગેર ઈજાઝત કે ઈસ્તિઅમાલ ન કરે, દેખીએ એક મુસલમાનકે અખ્લાક હઝારોંકે લિયે હિદાયતકા ઝરીઅહ બન ગએ.

હમ ઉનકે મઝાર પર હાઝિર હૂએ, ઈસાલે ષવાબ, દુઆએ મગફિરત કી ઓર ભી બહુત સારે વહાં કે ઉલમા ઓર મુફતિયાન કે મઝારાત ઈસ ઈલાતામેં મવજૂદ થે, સભી કે લિયે ઈસાલે ષવાબકી સઆદત હાસિલ હૂઈ.

તલબાસે મુલાકાત

હઝરત કિફાલ શાશી (રહ.) કે મઝારકે બાહિર બેહતરીન હરી હરી ઘાસમેં હમ એક દરખ્તકે સાયેમેં બેઠે હૂએ થે કે દો ઉઝબિક ગોરે ચટ્ટે નવજવાન આ ગએ, ઉન્હોંને હમકો બતલાયા કે હમ યહાં કે મદરસા કે તાલિબે ઈલ્મ હે.

ગુફતગૂ કે બાદ પતા ચલા કે વહ હઝરત શાહ વલીયુલ્લાહ મુહદિષ દહેલવી (રહ.) સે વાકિફ થે, ઈસમેં સે એક નવજવાનને બતલાયા કે મેરે અબ્બાને શાહ વલીયુલ્લાહ સાહબકી નિસ્બત સે હી મેરા નામ વલીયુલ્લાહ રખા હે.

બુખારી શરીફ ઓર મુસ્લિમ શરીફકો દેખનેકી તળપ

ઉન દોનોંમેં સે એક કો કુછ અરબી આતી થી, ઈસસે બાત હૂઈ, ઉસ નવ જવાનને મુઝસે પૂછા : શેખ મેં યે ચાહતા હૂં કે મેં સિહાહ સિત્તા, બુખારી શરીફ, મુસ્લિમ શરીફ, તિરમિઝી શરીફ વગેરહ ખરીદૂં, આપ પતા બતલાએ કે યે કિતાબોં કહાં મિલ સક્તી હૈં ?

મેંને પૂછા ભાઈ ! આપકે મુલકકે કુતુબખાનોંમેં યે કિતાબેં નહીં મિલતી ? તો ઉસ નવજવાનને બહૂત અફસોસ કે સાથ મુઝકો યે બાત બતલાઈ કે હમારે મુલક કે કુતુબખાનોંમેં હમારે લિયે સિહાહ સિત્તા ખરીદને કા કોઈ ઈન્તિજામ નહીં હેં.

ઉસને બતલાયા કે યહાં મતબૂઆત(બુક સ્ટોર) કે નામ સે આપકો જાબજા દુકાનેં નઝર આએંગી, યે હમારે યહાં કે કુતુબખાને હેં, લેકીન વહાં પર એક ભી ઈસ્લામી કિતાબ આપકો નઝર નહીં આએંગી, સિહાહ સિત્તા ખરીદને ઓર દેખને કે લિયે હમ તરસતે હેં ઓર વાકિઅતન બાદમેં હમનેં વહાં કે મુખ્તલિફ શહરોંમેં "અલ મતબૂઆત" નામી બહૂત સારી દુકાનેં દેખી યે સબ બુક સ્ટાલ થે લેકીન ઉસમેં એક ભી ઈસ્લામી કિતાબ ફરોખ્ત નહીં હોતી થી.

જબ ઈન નવજવાનોંને યે બાત કહી તો સુન કર અજબ કેફીયત તારી હો ગઈ, રોના આ ગયા કે યા અલ્લાહ ! જિસ સરઝમીન પર યે અહમ અહમ કિતાબેં લિખી ગઈ, આજ ઈસ સરઝમીન કે બાશિન્દે ઈન કિતાબોંકો દેખને ઓર ખરીદને કે લિયે તરસ રહે હેં.

યે નવજવાન તલબા પૂરે કાફલેકી ઈસ્લામી વઝઅ કતઅ દેખ કર બહૂત મુતઅબ્ધિર થે ઓર ખુસૂસન હઝરત દા.બ. કા નૂરાની ચેહરા દેખકર વહ લડકે કરીબ આ કર બેઠ ગએ, ઈલ્મી બાત ચીત કરને લગે ઉસમેં એક નવજવાનને હઝરત મુફતી સાહબ દા.બ. સે દરખ્વાસ્ત કી કે હઝરત મેરે ઓર મેરે સાથી કે લિયે ઈલ્મો અમલકી દુઆ કર દીજિએ, તો હઝરત દા.બ. ને ઉસ દરખ્ત કે નીચે બેઠે બેઠે ઉન નવાજવાનોં કે લિયે ઈલ્મો અમલ, સલાહો તકવાકી દુઆ કી, સબ હઝરાત ઈસ દુઆમેં શામિલ હૂએ.

મુઝે અલ્લાહ તઆલાકી ઝાતસે યકીને કામિલ હે કે ઈન બુઝુગોંકી દુઆઓંકી બરકતસે ઉઝબેકિસ્તાનમેં ઉન નવજવાનોં કે ઝરીએ કભી ન કભી દીની ઈન્કલાબ આએગા. ઈન્શાઅલ્લાહ

મદરસા બારહખાન

ફિર હમ દૂસરી ઈમારતકી તરફ મદરસા બારહખાન કો દેખને કે લિયે બળહે, યે વહ મદરસા હે જો કિસી ઝમાનેમેં ઉઝબેકિસ્તાનકા મઅરૂફ વ મશહૂર મદરસા રહા હે, લેકીન મુઝે બળે અફસોસ કે સાથ યે બાત કહની પળ રહી હે કે આજ વહ મદરસા શોપિંગ મોલમેં તબદીલ હો ચુકા હે, પૂરે મદરસેકો માર્કેટમેં તબદીલ

કર દિયા ગયા હે, બેહતરીન છોટે છોટે કમરે જો કિસી વકત તલબાકી રહાઈશ કે લિયે રહે હોંગે જિસમેં કુદરતી રોશનીકા ભી ઈન્તિજામ હે, તાકે તલબા યકસૂઈ કે સાથ હુસૂલે ઈલ્મ કર સકે, લેકીન આજ ઉન તમામ કમરોંમેં ઉઝબેકિસ્તાનકા જો મશહૂર હેન્ડી ક્રાફ્ટ (હાથ સે બનને વાલી ચીજો) હે ઉસકી દુકાનેં લગી હૂઈ થી, ઉસમેં સે એક દુકાનમેં હમ ગએ, તો ઉન્હોંને એક હેરત અંગેઝ ચીઝ હમકો દિખાઈ કે એક છોટી સી લકળી કી બની હૂઈ ચીઝ હે ઓર ઉસસે મુખ્તલિફ દસ ચીજો બનતી હે, કુઆને કરીમ(રખને) કા રિહાલ ભી બન જાતા હે ઓર કિતાબ રખને કા ઝર્ફ ભી બન જાતા હે, એક હી ચીઝકો અલગ અલગ તોર પર ઈસ્તિઅમાલ કિયા જા સકતા હે, ઉસકો મોબાઈલ કે સ્ટેન્ડ કે તોર પર ઈસ્તિઅમાલ કિયા જા સકતા હે, હમ ઉસકો હેરતકી નિગાહોં સે દેખ રહે થે, હઝરત મવલાના રહમતુલ્લાહ સાહબ કશ્મીર (ઝી.લુલ્કુહૂ) ને ફરમાયા યે એસી મલ્ટીપલ ઈસ્તિઅમાલમેં આને વાલી ચીઝ હે, કે જિસ ઝહનીયતકા આદમી હોગા વૈસા ઉસકા ઈસ્તિઅમાલ હોગા.

મસ્જિદે બીવી ખાનમ

એક તીસરી ઈમારત જો સામને થી યે એક આલીશાન મસ્જિદ હે જિસકો મસ્જિદે બીવીખાનમ કહતે હેં, તયમૂર લંગ કી એક બીવી થી ઉસકે નામ સે યે મસ્જિદ બની હે ઓર હમેં વહાં બતલાયા ગયા કે ઈસ મસ્જિદકી તા'મીરમેં તયમૂર લંગને હિન્દૂસ્તાનસે નિન્નાન્વેં હાથીયોંકો ભેજા થા ઓર નિન્નાન્વેં હાથીયોંકી ખિદમત ઈસ મસ્જિદકી તા'મીરમેં લગી હે, બળી આલીશાન,બળી ખૂબસૂરત મસ્જિદ હે, ઉસ મસ્જિદકે એક એક સુતૂનકો દેખા તો તકરીબન સાંઠ – સત્તર ફિટ ઊંચે લેકીન અજબ બાત યે થી કે સબકે સબ સુતૂન એક દરખ્તકી લકળીસે બને હૂએ થે, દરમિયાનમેં કહી કોઈ જોળ નહીં ઓર ઉસમેં બેહતરીન નકશો નિગાર સે અલ્લાહ, લા ઈલાહ ઈલ્લલ્લાહુ" વગેરહ કન્દા (નકશીકામ) કિયા ગયા થા, મસ્જિદકા દરવાજા ભી બળા આલીશાન ઓર ખૂબસૂરત થા, મસ્જિદકે બાહર દાયે – બાયે આસ્માનકો ધૂને વાલે ઊંચે ખૂબસૂરત મિનારેં હેં, હમ દેખકર સોચ રહે થે કે ઉસ દોરમેં આજકી તરહ આલાત નહીં થે, ઉસ દોરમેં ઈતને ઊંચે મિનારેં ઈન્સાનને કેસે બનાએ હોંગે.

હમ ઉસ મસ્જિદમેં દાખિલ હૂએ તો ઈસ કદર આલીશાન મસ્જિદ દેખકર

હેરાન રહ ગએ, આપ ઉસકા અંદાજા ઈસસે લગા સકતે હૈં કે હમારે જામિઅહ ડાભેલકી જો મસ્જિદ હે ઉસસે બળી યા કરીબ ઈતની હી બળી વહ મસ્જિદ થી, લેકીન બહૂત દુબકી બાત સુનનેકો મિલી કે ઈતની આલીશાન મસ્જિદમેં સિફ જુમ્આકે દિન નમાઝ હોતી હે, પૂરા હફતહ ઉસ મસ્જિદમેં કોઈ નમાઝ નહીં હોતી.

મુસ્હફે ઉષ્માની

એક ઓર ઈમારત સામને થી, અગરચે વહ ઈતવારકા દિન થા ઈસ લિયે વહ ઈમારત બંદ થી ઉસ ઈમારત મેં એક મુસ્હફે મુબારક (પવિત્ર કુર્આન) રખા હુવા હે હમ સબ જાનતે હૈં કે હઝરત ઉષ્માન ગની રદી. કે ઝમાનેમેં જબ કુર્આને મજ્હકો જમઅ ક્રિયા ગયા ઓર સાત નુસ્ખે તૈયાર ક્રિયે ગએ થે, ઉસમેં એક નુસ્ખા જો બાદમેં મોસ્કો કે મ્યુઝિયમમેં થા, વહ નુસ્ખા ઈસ ઈમારતમેં રખા હુવા હે.

હઝરતે ઉષ્માન(રદિ.)કે અહદમેં જમ્એ કુર્આન

કુર્આને મજ્હકો હઝરતે સહાબા (રદિ.) કે મશવરેસે હઝરતે ઉષ્માન રદી.ને બા—કાઈદહ યકજા જમઅ કરકે ઉસકે મુતઅદિદ નુસ્ખે તૈયાર કરવાનેકા અહમ કારનામા અંજામ દિયા.

આમ તૌરસે મશહૂર યે હે કે હઝરતે ઉષ્માન(રદિ.)ને પાંચ મુસ્હફ તૈયાર કરવાએ થે, લેકીન અબૂ હાતિમ સજિસ્તાની (રહ.) કા ઈર્શાદ હે કે કુલ સાત નુસ્ખે તૈયાર ક્રિયે ગએ થે, જિનમેં સે એક મક્કા મુકર્રમા, એક શામ, એક યમન, એક બહરૈન, એક બસ્રા ઓર એક કુફા ભેજ દિયા ગયા ઓર એક મદીના મુનવ્વરામેં મહફૂઝ રખા ગયા, ઉસીકી તિલાવત કરતે હૂએ આપ શહીદ હૂએ ઓર આયતે કરીમા فَسَيَكْفِيكَهُمُ اللَّهُ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ પર પહૂંચ કર આપકી શહાદત હૂઈ.

ઈસ નુસ્ખેકો દેખનેકી કારગુઝારી જુમએરાતકે દિનકી કારગુઝારીમેં ઈન્શાઅલ્લાહ આ રહી હે.

મુસ્હફે ઉષ્માની તાશકંદ કિસ તરહ આયા ?

મુસ્હફે ઉષ્માની કા યે નુસ્ખા તાશકંદ કિસ તરહ પહૂંચા ઉસકી કારગુઝારી મુહતરમ ડાકટર હમીદુલ્લાહ સાહબસે સુનિએ. હઝરત ઉષ્માન (રદિ.) કે

ઝમાનેસે આજ તક કુર્આને મજ્હકે જો નુસ્ખે હમારે પાસ નસલન બઅહ નસલિન યલે આ રહે હૈં વહ પહલી સદી હિજરીસે લેકર આજ તક વહી હૈં, હઝરતે ઉષ્માન (રદિ.)ને જો યાર યા સાત કલમી નુસ્ખે મુખ્તલિફ મકામાત પર ભેજે ઉનમેં સે કુછ અબ તક મહફૂઝ સમજે જાતે હૈં, સુબૂત કોઈ નહીં, લેકીન યે રિવાયત હે કે યે ઉન્હી નુસ્ખોમેં સે હે, એક નુસ્ખા આજ કલ રૂસ કે શહર તાશકંદમેં હે, વહાં કેસે પહૂંચા ? ઈસકા કિસ્સા યે હે કે યે નુસ્ખા પહલે દિમશ્કમેં પાયા જાતા થા જો બની ઉમય્યહકા સદર મકામ થા જબ દિમશ્કકો તૈમૂર લંગને ફતહ ક્રિયા તો વહાં કે માલે ગનીમતમેં સબસે જયાદહ કીમતી ચીઝ કે તૌર પર હઝરતે ઉષ્માન રદી. કા કુર્આને મજ્હકા નુસ્ખા પાયા, ઉસે લિયા ઓર અપને સાથ પાયએ તખ્ત સમરકંદ લાયા ઓર વહાં ઉસે મહફૂઝ રખા, યે નુસ્ખા સમરકંદમેં રહા, તા આંકે ગુઝશતા સદીમેં રૂસીયોને સમરકંદકો ફતહ કર લિયા, ફતહ કરનેકે બાદ ઈસ નુસ્ખેકો જિસકી બળી શોહરત થી રૂસી કમાન્ડર ઈનચીફને વહાંસે લેકર સેન્ટ પિટર્સ બર્ગ મુન્તકિલ કર દિયા જો આજ કલ લેનીન ગ્રાડ કહલાતા હે, રૂસી મુઅરિબ બયાન કરતે હૈં કે ઈસ નુસ્ખે કો સમરકંદ કે હાકિમને રૂસી કમાન્ડર કે હાથ પચીસ યા પચાસ રૂપિયેમેં ફરોખ્ત કર દિયા થા હમને ઉસે ચુરાયા નહીં, બલ્કે ખરીદ કર લાએ હૈં, બહર હાલ પહલી જંગે અઝીમકે ઈખ્તિતામ તક વહ નુસ્ખા લેનીન ગ્રાડમેં રહા, ઉસકે બાદ જેસા કે આપકો મા'લૂમ હે,ઝારકી હકૂમત ખત્મ હો ગઈ ઓર કમ્યૂનિસ્ટોને હુકૂમત પર કબ્જા કર લિયા ઉસ વકત બહૂત સે રૂસી બાશિન્દે જો કમ્યૂનિસ્ટ હુકૂમત કે મા—તહત રહના નહીં યાહતે થે, રૂસ છોળ કર દુનિયામેં તિત્તર બિત્તર (વેરવિખેર) હો ગએ ઉનમેં સે એક શપ્સ પેરિસ ભી આએ જો જનરલ અલી અકબર તોપચીકે નામ સે મશહૂર થે, મેં ખૂદ ઉનસે મિલ યુકા હૂં, ઉન્હોને ઉસકા કિસ્સા મુઝે સુનાયા, કહને લગે કે જબ ઝારકો કત્લ ક્રિયા ગયા ઉસ વકત મેં ફૌજ કે એક બળે અફસર કી હેષીયત સે સેન્ટ પિટર્સ બર્ગ હી મેં મવજૂદ થા, મેંને એક કમાન્ડો (ફૌઝી દસ્તા) ભેજા કે જા કર શાહી મહલ પર કબ્જા કરો ઓર શાહી કુતુબખાનેમેં હઝરતે ઉષ્માન (રદિ.)કા જો કુર્આને મજ્હકા નુસ્ખા હે તલાશ કરકે ઉસે લે આઓ. કમાન્ડર ગયા ઓર વહ કુર્આને મજ્હક લે આયા, ઉન્હોને એક ફૌજીકી હેષીયત સે રેલવે સ્ટેશન પર જા કર વહાં કે સ્ટેશન માસ્તર સે કહાં

કે મુઝે રેલકા એક ઈન્જન દરકાર હે, ઉસ ઈન્જનમે ઈસ કુઆનકો રખા ઔર અપને આદમીયોં કી નિગરાનીમે ઈન્જન ડ્રાઈવરકો હુકમ દિયા કે જિસ કદર તેઝીસે જા સકતે હો ઈસ ઈન્જન કો તુર્કિસ્તાન લે આઓ, યુનાન્યે કુઆને મજીદકા યે નુસ્ખા ઈસ તરહ તુર્કિસ્તાન પહૂંચ ગયા, ઉસકી ઈતિલાઅ કમ્યૂનિસ્ટ ફોજી કમાન્ડરોં કો ચંદ ઘંટે બાદ મિલી, યુનાન્યે ઈસકે તઆકુબ (પીછા કરને)મેં દૂસરા ઈન્જન ઔર કુછ અફસર રવાના કિએ ગએ, લેકીન વહ ઈન્જન ઉનકે હાથસે નિકલ ચુકા થા ઔર ઈસ તરહ યે નુસ્ખા તાશકંદ પહૂંચ ગયા, જબ કમ્યૂનિસ્ટ દૌરમેં તાશકંદ પર રૂસીયોંને દો બારહ કબ્જા કર લિયા તો ઉસ નુસ્ખે કો વહાં સે લેનીનગ્રાડ મુન્તકિલ કરનેકી કોઈ કોશિશ નહીં કી ગઈ, યુનાન્યે વહ નુસ્ખા અબ તક તાશકંદમેં મહફૂઝ હે, ઝારકે ઝમાનેમેં ઈસ કુઆને મજીદકા ફોટૂ લેકર એક ગઝ લંબી તકતીઅ (ટુકડા) પર કુલ પચાસ નુસ્ખે છાપે ગએ થે, ઈસમેં સે ચંદ નુસ્ખે મેરે ઈલમમેં હેં ઔર વહ દુનિયામેં મહફૂઝ હે, એક અમરીકામેં હે, એક ઈંગલિસ્તાનમેં હે, એક નુસ્ખા મેંને કાબૂલમેં દેખા થા, એક મિસ્ર કે કુતુબખાનેમેં પાયા જાતા હે, મેરે પાસ ઈસકી માઈક્રોફિલ્મ ભી હે, યે એક નુસ્ખા હે.

દૂસરા નુસ્ખા ઈસ્તમ્બૂલમેં ટોપ કાપી સરાએ મ્યૂઝિયમમેં મવજૂદ હે જિસ કો હઝરતે ઉષમાન (રદિ.) કી તરફ મન્સૂબ કિયા જાતા હે, મેંને ખૂદ દેખા હે કે ઉસમેં સૂરએ બકરહ કી આયત **اللَّهُ فَسَيَكْفِيكَهُمُ** પર સુર્ખ ઘબ્બે પાએ જાતે હેં ઔર કહતે હેં કે હઝરતે ઉષમાન (રદિ.) કા ખૂન હે કયૂંકે વહ જિસ વકત તિલાવત કર રહે થે ઉસ વકત ઉન્હેં શહીદ કર દિયા ગયા થા.

નોટ : ઈસ્તમ્બૂલકે ટોપ કાપીમેં મવજૂદ ઉસ નુસ્ખેકી ઝિયારતકી સઆદત અલહમ્દુલિલ્લાહ રાકિમુલ હુરૂફ મહમૂદ ગુફિરલહૂ કો ભી હાસિલ હૂઈ હે, જબ હઝરત દા.બ. કે સાથ તુરકીકા પહલા સફર હુવા થા, તબ ઉસકી ઝિયારતકી સઆદત હાસિલ હૂઈ થી, તુર્કીકે પહલે ઔર દૂસરે સફરકી કારગુઝારી ભી ઈન્શાઅલ્લાહ અનકરીબ મન્ઝરે આમ પર આએગી, આજ કલ તુર્કી હુકૂમતને ઉસકા અકસ લેકર ઉસકો હૂ બ હૂ શાઈઅ કિયા હે વહ મતબૂઆ નુસ્ખા સાઉથ અફ્રિકામેં "મિયાસ ફાર્મ" મેં દેખનેકી સઆદત હાસિલ હૂઈ હે. (નોટ મુકમ્મલ હૂઈ)

તીસરા નુસ્ખા ઈન્ડિયા આફ્રિસ લાઈબ્રેરી લાંડન મેં હે, ઉસકા ફોટૂ મેરે પાસ

હે, ઉસ પર સરકારી મહરેં હેં ઔર લિખા હે કે યે હઝરતે ઉષમાન (રદિ.) કા નુસ્ખાએ કુઆન હે, ઉન નુસ્ખે કે ખત ઔર તકતીઅ મેં કોઈ ફર્ક નહીં હે, એસા મઅલૂમ હોતા હે કે યે નુસ્ખે એક દૂસરે કે હમઅસર હેં, યે નુસ્ખે ઝિલ્લી પર લિખે ગએ હેં, કાગઝ પર નહીં હેં, મુમ્કિન હે હઝરત ઉષમાન (રદિ.) કે નુસ્ખે હોં યા ઉસ ઝમાનેમેં યા ઉસકે કુછ હી અરસા બાદ કે લિખવાએ હૂએ નુસ્ખે હોં, બહર હાલ યે બાત હમારે લિયે કાબિલે ફખ્ર ઔર બાઈષે ઈત્મીનાન હે કે ઉન નુસ્ખોંમેં ઔર હમારે પાસ મવજૂદ કુઆનમેં કહી ભી, કોઈ ફર્ક નહીં પાયા જાતા(ખુત્બાતે ભાવલપૂર : ૪૦-૪૧)

નઈ તા'મીર શુદહ મસ્જિદમેં નમાઝે ઝોહર ઔર વહાંકી

ખુસૂસિયાત

ઈસી ઈહાતામેં એક તરફ પર એક છોટી સી મસ્જિદ બની હૂઈ હે, જિસમેં રોઝાના પાંચોં નમાઝ બા-જમાઅત અદા કી જાતી હે. અભી ચંદ સાલ પહલે બની હૂઈ હે, હમ ઉસ મસ્જિદમેં ઝોહરકી નમાઝ અદા કરને કે લિયે ગએ, મેરા વુઝૂ નહીં થા તો મેં ઔર દૂસરે સાથી મસ્જિદ કે નિયલે હિસ્સેમેં વુઝૂખાનામેં ગએ, વુઝૂખાના સે આને કે બાદ હઝરત દા.બ. કો કારગુઝારી સુનાઈ કે હઝરત ! વુઝૂખાના બળા અજીબ હે !

નીચેવાલા ફર્શી ઈસ્તિન્જાખાના ભી એક મુસ્તકિલ નેઅમત હે

ફરમાયા : વુઝૂખાના મેં કયા બાત દેખી ?

મેંને કહા : વુઝૂખાનામેં પહલી બાત તો યે દેખી કે યહાં જિતને ઈસ્તિન્જાખાને બને હૂએ હેં વહ સબ હિન્દુસ્તાની અંદાઝે કે બને હૂએ હેં, બેરૂન મમાલિકમેં યે ભી એક બહૂત બળી નેઅમત હુવા કરતી હે, ઉસકો આપ લોગ ઝહનમેં રખિએ, બા'ઝ મરતબા હિન્દુસ્તાની અંદાઝકા ઈસ્તિન્જાખાના તલાશ કરને કે લિયે બહૂત દૂર દૂર તક જાના પળતા હે.

હિન્દુસ્તાની અંદાઝ કે ઈસ્તિન્જાખાને, જિસમેં ઉકળું બેઠ કર ફરાગત હોતી હે, યે બહૂત હી ઉમ્દહ તરીકા હે, ઉસમેં નજાસત પૂરી બાહિર આતી હે, ઈસ્તિન્જામેં બેઠનેકા જો મસ્નૂન તરીકા હે, ઉસકા ભી લિહાઝ હોતા હે ઔર ઈસ્તિન્જા બહૂત આસાની સે હો જાતા હે ઔર તહારત પૂરી તરહ હાસિલ હોતી હે.

મેરે મુખિલસ દોસ્ત જો બૈનલ અકવામી આર્કિટેક હે, દુનિયા કે કઈ મમાલિકમ્ મસાજિદ ઓર દૂસરી ઈમારતોં કે નકશે ઉન્હોંને બનાએ હૈં, મલાવીમોં મુસ્તકિલ મુકીમ હે, જનાબ હાજી ઈસ્માઈલ સાહબ, જો અસલન ગુજરાત હી કે રહનેવાલે હૈં ઓર બળી ફન્ની મહારત કે માલિક હે, ઉન્હોંને ખૂદ તા'મીરી ફનકે માહિરીન ઓર હકિમોં કી ખાત મુજે બતલાઈ કે ઈસ તરહ કે ફર્શી બયતુલ ખલાઅ ઈસ્તિઅમાલ કરને સે કઈ અમરાઝ(બિમારીયાં) સે હિફાઝત હોતી હે ઓર ઉસમોં સિહત ઓર તંદૂરસ્તી ભી હે, અફસોસ કે ખૂદ મુસલમાન અપને ઘરોંમેં ઉસકા એહતિમામ નહીં કરતે, મઅઝૂરોં કે લિયે એક દો ઊંચે બયતુલ ખલાઅ બના લિયે જાએ, બાકી ઈસ તરહ ફર્શી (નીચે) બયતુલ ખલાઅકા નઝમ ભી ઝરૂર હોના ચાહિએ.

ઉલમા તવજબુ દે

અફ્રિકી મુલ્કોં કે પહલે સફરમેં મલાવીકે એક શહરમેં એક બળે આલિમ સાહબકે મદરસેમેં પ્રોગ્રામ થા પ્રોગ્રામ ઓર ઈશાકી નમાઝ સે ફરાગતકે બાદ મદરસે સે કુછ ફાસલે પર ઉસ આલિમ સાહબકે મકાન પર ખાને કે લિયે જાના હુવા, હઝરત (મ.ઝી.) કો ઈસ્તિન્જાકા તકાઝા થા, પતા ચલા કે ઉનકે ઘરમેં એક ભી ફર્શી બયતુલ ખલાઅ નહીં હે તો હઝરતને નારાઝગી કે ઈઝહાર કે સાથ ફરમાયા : ઉલમા ભી ઘરમેં ફર્શી બયતુલ ખલા નહીં બનાતે, તાકીદ ફરમાઈ કે ઘરોંમેં કમ અઝ કમ એક ફર્શી બયતુલ ખલાઅ ઝરૂર બનવાઓં, ફિર ઉનકે મકાન સે દો બારહ મદરસા તશરીફ લાએ ઓર ફર્શી ઈસ્તિન્જા ખાનામેં ફરાગત કે બાદ ફિર ઘર જાકર ખાના તનાવુલ ફરમાયા.

મસાજિદકે તહારત ખાને

અલ ગર્જ મેંને હઝરત દા.બ. સે અર્જ કિયા : કે હઝરત દૂસરી ખાત યે હે કે હર બયતુલ ખલાઅમેં એઈર કંડીશન ભી લગા હુવા હે.

વુઝૂખાનામેં હર હર નલ પર ગરમ પાનીકા ભી ઈન્તિઝામ હે ઓર ઠંડે પાનીકા ભી ઓર વુઝૂખાના નિહાયત સાફ સુથરા હે, વુઝૂખાનેકે દરવાઝે પર જહાં આપ દાખિલ હોંગે, વહાં પર ટિશ્યૂપેપર ઓર ઈસ્તિન્જેકા એક ખાસ

કિસમકા કાગઝ હોતા હે. દોનોંમેં સે જો ચાહો હર એક કો દિયા જાતા હે તાકે આપ કામિલ તહારત હાસિલ કર સકે, સાથ હી બયતુલ ખલાઅમેં પાનીકા મઅફૂલ ઈન્તિઝામ હે.

માશાઅલ્લાહ ઉમ્દહ ઈન્તિઝામ થા, નિહાયત સાફ શફફાફ બયતુલ ખલાઅ કી લંબી કતાર બની હૂઈ હૈં, જબ કે વુઝૂ કરને કે લિયે નલોં કી અલગ કતાર, બેઠને કે લિયે ઊંચી ઊંચી સીટોં કે આદમી આરામસે ટાંગોં લટકા કર બેઠ સકે, એક આદમી વહાં પર તોલિયા ઓર ટિશ્યૂપેપર દેને કે લિયે મુકર્રર હે, કોઈ ઉન સે હાથ, મુંહ પૂંછને કે લિયે લેતા હે તો કોઈ પેર કે લિયે લેતા હે, વહાં પર પેર કે લિયે ભી અલગ સે એક તોલિયા દિયા જાતા હે, ફિર મુસ્તઅમલ (વપરાયેલ) તોલિયા ઉસકો વાપસ દેતે હૈં તો વહ ઉસકો અલગ ડબ્બેમેં જમા કર લેતા હે.

નમાઝ બા-જમાઅતકા ખાસ અંદાઝ

વુઝૂઅ સે ફરાગતકે બાદ હમ જમાઅત ખાનેમેં આએ, થોળી દેરમેં મસ્જિદ શરીફ ભર ગઈ, લેકીન નમાઝીયોંકી અકબરિયત બૂળહોં કી થી બલ્કે તમામ હી બૂળહે થે, સુન્નતોં પળહ કર સબ લોગ અપની જગા પર ખામોશ બેઠે રહે, નિહાયત ઈત્મીનાન ઓર સુકૂન કે સાથ સર ઝુકાએ હૂએ બેઠે થે, હમારે યહાં કી તરહ બાર બાર ઘળી કો દેખતે રહના યા નમાઝ સે પહલે ઈમામ સાહબ કે ઈન્તિઝારમેં રાહ તિકતે રહનેકી આદત નહીં હે, ઈમામ સાહબ તશરીફ લાએ અલમારી ખોલી, ઉસમેં સે અમામા નિકાલ કર સર પર રખા, એક યોગા નિકાલ કર અપને શર્ટ - પેન્ટ પર પહન લિયા, દાઢી મુંડી હૂઈ, બિલ્કુલ કલીનશેવ મુસલ્લે પર તશરીફ લાએ ઓર નમાઝ પળહાઈ, નમાઝ મુકમ્મલ હો જાને કે બાદ ઈમામ સાહબને બિલજહૂર (આવાઝસે) દુઆ કરવાઈ, કુઆને પાકમેં વારિદ દુઆએ પળહી, લોગોંને સુન્નતોં અદા કી, ઈમામ સાહબને આગે હી સુન્નતે અદા કરને કે બાદ લોગોંકી તરફ રૂખ કર કે એક બાર બલંદ આવાઝ સે સુબ્હાનલ્લાહ કહા, સભી લોગ આહિસ્તા આવાઝ સે ડડ મરતબા સુબ્હાનલ્લાહ પળહતે રહે, ફિર ઈમામ સાહબને બલંદ આવાઝ સે અલ્હમ્દુલિલ્લાહ કહા, સબ હઝરાત અપની અપની તસ્બીહ ડડ મરતબા આહિસ્તા આવાઝ સે પળહતે રહે, ફિર ઈમામ સાહબને એક બાર ઝોર સે અલ્લાહુ અકબર કહા તો સભી યહી પળહતે રહે, ડડ મરતબા ઉસકો પળહનેકે

બાદ અખીરમેં તસ્બીહકો મુકમ્મલ કરતે હૂએ એક બાર"લા ઈલાહ ઈલ્લલ્લાહુ વહદહુ લા શરીકલહુ લહુલ મુલ્કુ વલહુલહમ્દુ વહુવ અલા કુલ્લી શયઈન કદીર" કહા, ઈસકે બાદ દુરૂદ શરીફ પઠ્ઠ કર ઈમામ સાહબને દુઆ કી.

નમાઝકે બાદ પઠ્ઠનેકા એક અમલ, કુકરાવાલી તસ્બીહ

હઝરત અબૂ હુરયરહ (રદિ.) હુઝૂર ﷺ સે રિવાયત કરતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ (સલ.) ને ફરમાયા જો શખ્સ નમાઝ કે બાદ

૩૩ – મરતબા સુબ્હાનલ્લાહ

૩૩ – મરતબા અલ્હમ્દુલિલ્લાહ

૩૩ – મરતબા અલ્લાહુ અકબર

પઠ્ઠે, બસ યે કુલ ૯૯ મરતબા ઓર સો વી મરતબામેં

"લા ઈલાહ ઈલ્લલ્લાહુ વહદહુ લા શરીક લહુ લહુલ મુલ્કુ વલહુલહમ્દુ વહુવ અલા કુલ્લી શયઈન કદીર"

પઠ્ઠે તો ઉસકે સારે ગુનાહ મુઆફ હો જાતે હૈં યાહે સમંદરકી ઝાગકે બરાબર હો (મુસ્લિમ શરીફ : ૧ / ૨૧૯)

મસાજિદમેં કિરાઅત

ફિર ઓર એક ચીઝ જો પૂરે ઉઝબેકિસ્તાનમેં દેખી ઓર ઈસસે પહલે ઈસ્તમ્બૂલકે સફરમેં ભી દેખનેમેં આઈ થી કે નમાઝકે બાદ મજમઅ બેઠા રહતા હે ઓર ઈમામ સાહબ યા મુઅઝિઝન સાહબ કુઆને મજ્હકી ચંદ આયતેં પઠ્ઠ કર સુનાતે હૈં, બેહતરીન મિસરી અંદાઝમેં ચંદ આયતેં પઠ્ઠી જાતી હૈં, પૂરા મજમઅ ધ્યાન સે સુનતા હે, પાંચ સે દસ મિનટ તક તિલાવત સુનનેકે બાદ મજમઅ બાહિર નિકલના શુરૂઅ હુવા ઓર હમ લોગ ભી મસ્જિદકે બાહિર નિકલ આએ, તો ઈમામ સાહબકી ઓર દૂસરે લોગોંકી મુલાકાત હૂઈ.

મસ્જિદકે બાહર એક બોર્ડ લગા હુવા થા જિસ પર નમાઝોંકે અવકાત લિખે હૂએ થે, અંગ્રેઝી હન્દસોં (અંકોમાં) મેં હી દર્જ થે, લેકીન નમાઝોં કે નામ કુછ ઈસ અંદાઝ સે લિખે હૂએ થે જો અંગ્રેઝીકે હુરૂફ તો થે લેકીન મિલાને સે કોઈ લફઝ સમઝમેં નહીં આ રહા થા, એક સાહબ સે મઅલૂમ કિયા તો ઉન્હોંને બતાયા કે યે ઉઝબિક ઝુબાનમેં નમાઝકે નામ હે લેકીન અસલ અરબી ઓર

ફારસીકા રસ્મુલ ખત જો ઉસ ઝબાનકા થા ઉસકો ખત્મ કર કે નયા રસ્મુલખત અંગ્રેઝીકા જારી કર દિયા ગયા, યહાંકી આમ બાતચીત મુકામી ઝુબાનમેં હે, જેસે ઉનકી આદત પહલે થી, લેકીન લિખાઈ બદલ દી ગઈ ઓર રસ્મુલખત બિગાળ દિયા ગયા, રૂસીયોંકે તસલ્લુતકે ઝમાનેમેં દૂસરા એક ખત રૂસી જારી કિયા ગયા, જિસસે અબ યે લોગ બહૂત નફરત કરતે હૈં, મગર સાઠ – સત્તર સાલ તક ચલાએ ગએ ઓર રિવાઝ દિએ ગએ ઈસ નિઝામકો યકસર (અચાનક) યે લોગ બદલ નહીં સકતે હૈં.

ઝુબાનકા અષર તહઝીબ પર

ઝુબાનકા બળા અષર તહઝીબ પર પળતા હે, ઈસ લિયે જો કોમ અપની મઝહબી, ઈલાકાઈ, આબાઈ ઝુબાનકો બાકી રખતી હે તો ઉસ કોમકા તઅલ્લુક અપની તહઝીબ સે બાકી રહતા હે લેકીન જબ ઝુબાન બદલને લગતી હે તો તહઝીબ ભી બદલને લગતી હે, મુખ્તલિફ મમાલિક કે અસ્ફારમેં યે બાત ખાસ તૌર સે મહસૂસકી કે જિસ કોમને અપની અસલી ઝુબાન બાકી રખી વહ અપની અસલી તહઝીબ પર બાકી હે ઓર જિનકી ઝુબાને બદલ ગઈ તો ઉનકો દેખ કર અંદાઝા લગાના ભી મુશ્કિલ હો જાતા હે કે ઉનકા અસલ તઅલ્લુક કહા સે હે ? મુખ્તલિફ મમાલિકમેં હમારે અરબી બોલનેવાલે ભાઈયોં સે મુલાકાત હોતી હે વહ અરબી ઝબાન બોલતે હૈં તો ઉનમેં અરબોં જેસી ઝિંદગી ઓર ઈસ્લામી અષરાત નુમાયાં નઝર આએ, ગરચે ઝરૂરત કે પેશનઝર જહાં જાકર બસ ગએ વહાંકી ઝબાન ભી સીખના હે, લેકીન ઘરોંમેં ઓર આપસમેં તો અપની અસલી ઝબાનકો બાકી રખના ચાહિએ.

હમારે હિન્દુસ્તાન સે ઓર ખાસ કર ગુજરાત સે જાનેવાલે હમારે દીની ભાઈયોંકે ઘરોંમેં ગુજરાતી ઝબાન યા ઉર્દૂ ઝબાન બોલી જાતી હે તો ઉનકા વતન સે રિશ્તા બાકી રહતા હે, રિશ્તેદારોં સે ભી વહ જુળે રહતે હૈં ઓર અસલી તહઝીબ ભી બાકી રહતી હે, જિસકી વજહ સે બહૂત સારી ખરાબિયોં સે હિફઝત હો જાતી હે.

હઝરત કારી સિદ્દીક સાહબ બાંદવી (રહ.)કા મલફૂઝ

હમારે હઝરત મુફતી સાહબ દા.બ. હઝરત કારી સિદ્દીક સાહબ બાંદવી (રહ.) કા મલફૂઝ નકલ ફરમાયા કરતે હૈં કે સાઉથ અફ્રિકામેં એક સફર કે

મોકઅ પર હઝરત કારી સાહબ (રહ.) ખૂબ તાકીદ સે ફરમાતે થે કે ઘરોંમેં ગુજરાતી ઝબાન બાકી રખો, ઈસકી બરકત સે અપની અસલી તહજીબ બાકી રહેગી.

અપની અસલી મુબાનકો બાકી રખનેકા ફાઈદા

ઈસ ઉર્દૂ – ગુજરાતીકો બાકી રખનેકા એક અહમ ફાયદા યે ભી હોતા હે કે હિન્દ વ પાક સે જાનેવાલે અકાબિર ઉલમા સે ઈસ્તિફાદહ ભી આસાન રહતા હે ઓર ઉનકી સોહબતકી બરકત સે ફિત્નોં સે બળી હિફાઝત હોતી હે ઓર મન્ફી પહલૂ ભી દેખનેમેં આયા કે જિન્હોંને અપની અસલી ગુજરાતી યા ઉર્દૂ ઝબાન ઘરોંમેં બાકી ન રખી ઉનકે ઘરોંમેં ખાને, પીને, રહન સહન, લિબાસ વગૈરહકા અંદાઝ ભી ઉન્હોં જૈસા હો ગયા હે, જહાં જા કર વહ બસ ગએ હેં ઓર વતન, રિશ્તેદારોં, ખાનદાન ઓર અકાબિર સે ભી બે-તઅલ્લુકી હો ગઈ.

મદરસા ગુગલદાસ

આગે હમ તાશ્કંદ હી મેં એક દૂસરી જગા પર પહૂંચે જિસકા નામ "મદરસા ગુગલદાસ" થા, હમ સબકો યે નામ હિન્દુસ્તાની અંદાઝકા મઅલૂમ હુવા, બતાયા ગયા કે પૂરે મુલકમેં સિફ દો મદરસે એસે હેં જિનમેં ઈસ વકત ઈસ્લામિય્યાતકી તા'લીમ હોતી હે, ઉસમેં સે એક મદરસા હે "મદરસા ગુગલદાસ" દૂસરા મદરસા "મદરસા મીરઅરબ" જિસકા તઝકિરહ આગે બુખારાકે ઝેલમેં ઈન્શાઅલ્લાહ કરાએંગા.

ચૂંકે શવ્વાલુલ મુકર્મકા મહીના ચલ રહા થા ઈસ લિયે મદરસા બંદ થા લેકીન મદરસાકે નાઈબ મુદીર સે હમારી મુલાકાત હૂઈ, ઉન્હોંને બતલાયા કે માશાઅલ્લાહ હમારે યહાં "હિદાયહ" ભી પળ્હાઈ જાતી હે, "બુખારી શરીફ" ભી પળ્હાઈ જાતી હે.

નિસાબ મઅલૂમ કરને પર અંદાઝા હુવા કે ઉપ ફિસદ યહાં ઈસ્લામિય્યાતકી તા'લીમ હોતી હે, બાકી અકષર અસ્રી તા'લીમ હોતી હે, ફિર ભી બળી ગનીમત હે કે નામ રખા ગયા કે યે દીની મદરસા હે ઓર હિદાયહ વ બુખારી શરીફકે નામ સુનનેકો મિલ જાતે હેં, હમ ઉસ મદરસેકો દેખને કે બાદ બાહિર નિકલે.

હિન્દુસ્તાની હોટલ

કાફી દેર હો ગઈ થી ઓર નાશતા કિએ કાફી વકત હો ગયા થા, તકરીબન શામકે ચાર બજ રહે થે હમ લોગ ખાના ખાને કે લિયે હોટલ પહૂંચે ઉસ હોટલ કા નામ " મહારાજા હોટલ" થા, હોટલકા યે નામ સુનકર હમારે દિલમેં ખૂશી હૂઈ કે યે તો હમારા INDIAN (હિન્દુસ્તાની) નામ હે, હમારે સફરકે મુકામી નાઝીમ ભાઈ અબ્દુરહમાન સાહબને હમારા દોપહરકા ખાના ઉસી હોટલમેં તય કિયા થા.

અજબ બાત બતલાઉ ! ઉસ હોટલમેં હમારી દઅવત ભાઈ અબ્દુરહમાન સાહબકી તરફ સે થી, હમને ઉનસે બહૂત ઈસ્તાર કિયા કે હમ દેહલી સે બહૂત સારા ખાના અપને સાથ લેકર ચલે હેં, હમ હોટલમેં ખાના નહી ચાહતે, લેકીન ઉન્હોંને બહૂત ઈસ્તાર કિયા કે આજ આપકો હમારી દઅવત ખાની હી ખાની હે.

ઈસ્તારકી વજહ યે થી કે કુછ તકલીફ વ અફસોસકી બાર્તે હેં જો ઝબાન પર લાને સે ભી શર્મ મહસૂસ કરતા હૂં કે સફર સે પહલે ટેલીફોન પર ઉનસે ભાઈ સાજિદ કે જો મુસલસલ રાબેતા હો રહા થા તો ઉન્હોંને હમારે સાથ કુછ એસે અંજાઝ સે ગુફતગૂ કી કે હમ લોગ હૈરાન રહ ગએ, ઉન મમાલિકમેં મુસાફરી કી નિયત સે જાનેવાલોં કે જો ગેરશરઈ મુતાલબાત હોતે હેં ઉન્હોંને દૂસરોં પર કિયાસ કર કે હમેં ભી ઉન મુતાલબાત મેં શામિલ કર લિયા થા, ફિર જબ ઉનકો બતલાયા કે યે આનેવાલા કાફલા હિન્દુસ્તાની ઉલમા ઓર મશાઈખીન કા કાફલા હે ફિર તો વહ બહૂત હી અદબ ઓર ઈકરામ કે અંદાઝમેં બાતચીત કરને લગે ઓર ગુફતગૂકા અંદાઝ હી બદલ ગયા.

તાશ્કંદમેં પહલી દઅવત

વહ બતા રહે થે કે મેંને સોચ લિયા થા કે જિસ દિન આપ લોગ યહાં પહૂંચેંગે સબસે પહલેમેં આપ લોગોંકી દઅવત કરૂંગા ઓર ઉન્હોંને દૌરાને સફર બાર બાર ઉસકા તઝકિરહ કિયા કે મેં ઉલમા, મશાઈખીનકી મેઝબાની કર રહા હૂં યે મેરે લિયે બળી સઆદતકી બાત હે ઓર આપસે પહલે બહૂત સારે તફરીહી ગ્રુપ (પ્રવાસી) આતે રહતે હેં લેકીન મેંને કભી કિસીકી ખાનેકી દઅવત નહી કી સબ સે અવ્વલ આપકી જમાઅત હે કે મેં ખાનેકી દઅવત કર રહા હૂં, ઈસ લિયે ઝરૂર કુબૂલ ફરમા લેં.

હજ વ ઉમરહકા એહતિરામ

હમને બહૂત કહા કે હમારે સાથ બહૂત સારા ખાના હે આપ ભી હમારે સાથ ખા લેં તો ઉનકો યે મહસૂસ હુવા કે શાયદ હમકો ઉનકે ખાનેકે બારેમં શક હોગા, તો ભાઈ અબ્દુરહમાનને અખીરમં હમસે કહા કે મેરે ખાને કે મુતઅલ્લિક કોઈ શક ન કરે, મેં અલ્લહુલિલ્લાહ ઉમરહ કર ચુકા હૂં.

ઉન્હોને બતલાયા કે વેસે તો હમારે યહાં નવજવાનોકો હજ વ ઉમરહકા વિઝા નહીં મિલતા, પૂરે મુલ્કમં મુશ્કીલ સે પાંચ હઝાર હાજ્યોકા વિઝા આતા હે ઓર વહ ભી સિફ બૂળહે લોગ હી હજમં જા સકતે હેં, લેકીન ચૂંકે મેરી હુકૂમતમં બહૂત પહચાન હે ઈસ લિયે મેં ઉમરહ કર ચુકા હૂં ઓર હમારે યહાં જો હજ ઓર ઉમરહ કર લે વહ આદમી બહૂત હી બા-ઈઝઝત, બા-કરામત સમઝા જાતા હે, ઈસ લિયે મેં આપકો મેરે ઉમરહકા વાસ્તા દે કર કહતા હૂં કે આપ મેરી દઅવત કુબૂલ કરને સે ઈન્કાર મત કરો, કુબૂલ કર લો, જબ ઉન્હોને બહૂત ઈસ્તાર ક્રિયા તો હમ ઉનકી દઅવત પર "મહારાજા હોટલ" પર પહૂંચે.

જિસ દિન હમ દેહલી સે ચલે થે, તો ઉસ દિન ઉઝબેકિસ્તાન ઐર લાઈનમં ૨૮ આદમીયોકા એક કાફલા હમારે સાથ થા, વહ સબ હિન્દુસ્તાનકી એક મશ્હૂર TRACTOR કંપની કે DELLAR લોગ થે ઓર TRACTOR કંપનીને અપને મસારિફ (ખર્ચ) પર ઉનકો વહ TOUR કરવાઈ થી, ઉસમં એક મુસલમાન ભી થે, હવાઈ જહાઝમં ઉનસે કુછ બાતચીત હોતી રહતી થી, જબ હમ દો પહરકા ખાના ખાને "હોટલ મહારાજા" પહૂંચે તો વહ ૨૮ આદમી ભી ઉસ વકત ઉસ હોટલમં ખાના ખાને આએ હૂએ થે.

વહાં હમં હિન્દુસ્તાની અંદાઝકા ખાના મિલ ગયા, ઉસ હોટલકે માલિક એક ઉઝબિક નવજવાન હે, ઉન્હોને અચ્છી અસરી તા'લીમ હાસિલ કર રખી થી ઓર ઉસ હોટલમં પકાનેવાલે CHIEF COOK (સદર બાવરચી) એક હિન્દુસ્તાની પંજાબી થે, ખાનેસે ફારિંગ હૂએ ઓર ચાયકી મેહફિલ ચલ રહી થી.

ઈમામ તિરમિઝી (૨૬.) અપને વતનમં અજનબી

મેંને હોટલકે માલિક ઓર સદર બાવરચી કે સાથ કુછ બાતચીત શુરૂઅ કી, વહ મુઝ સે પૂછને લગે, આપ કહાં સે આયે ? મેંને તફ્સીલાત બતલાઈ, ફિર મુઝસે પૂછને લગે કે આગે આપકા કયા પ્રોગ્રામ હે ?

બળી અજબ દર્દ કી બાત મેં આપકો બતલાને જા રહા હૂં, તો મેંને ઉનસે કહા : આજ ઈતવારકી શામકો જહાઝ સે હમ તિરમિઝ જાએંગે (ઈસ લિયે કે તિરમિઝ વહાં સે કાફી દૂર હે, તાશ્કંદ સે હવાઈ જહાઝમં તકરીબન દેખ્હ વંટા લગતા હે) યે સુનકર વહ હોટલકા માલિક ઓર સદર બાવરચી બહૂત તઅજજૂબ સે પૂછને લગે, આપ તિરમિઝ કયૂં જા રહે હેં ? યે સુવાલ ઉસ નવજવાનને ક્રિયા તો મેરે દિલકો ઉસકે ઈસ સવાલને હિલા દિયા કે આપ તિરમિઝ કયૂં જા રહે હેં ?

મેંને દિલમં કહા : હે અલ્લાહ ! જિસ સરઝમીનમં ઈમામ તિરમિઝી (૨૬.) જેસે આલિમે બા-કમાલ ઈ-સાન પેદા હૂએ ઓર જિસકા ઈલ્મી એહસાન પૂરી દુનિયા પર હે, હમારે મુલ્ક કે બહૂત સારે બચ્ચે ઈમામ તિરમિઝી (૨૬.) સે વાકિફ હેં, આજ તિરમિઝ શહર જિસ મુલ્કમં વાકિઅ હે, ઉસ મુલ્ક કે એક નવજવાનકો મઅલૂમ નહીં કે તિરમિઝ શહર કયા હે ? ઓર યે લોગ કયૂં વહાં જાના ચાહતે હેં ?

વાકિઅહ યે કે આજ કલ ઉઝબેકિસ્તાનકો તફરીહગાહ બના દિયા ગયા હે, લોગ તફરીહ ઓર અચ્ચાશીકી નિચ્ચત સે વહાં આતે હેં તો ઉનકી તફરીહગાહકી જો લિસ્ત હે, ઉસમં કહીં તિરમિઝ નહીં આતા, ઈસ લિયે હમારે હિન્દુસ્તાન સે રવાના હોને સે પહલે ફોન સે ઉઝબેકિસ્તાનકે જિન જિન શહરોમં હમ જાના ચાહતે થે, ઉન શહરોકી તઅચીનમં ભી હમારે ભાઈ અબ્દુરહમાનસે બહૂત બહુષ હૂઈ કે "હમ લોગ યહાં નહીં જાએંગે, યહાં જાએંગે" ચૂંકે વહ તફરીહી એઅતેબાર સે પૂરા પ્રોગ્રામ બનાતે હેં ઓર હમ તારીખી મકામાત ઓર અકાબિરીનકી યાદગારેં ઝયાદહ સે ઝયાદહ દેખને કે લિયે જાના ચાહતે થે, ઈસ લિયે હમને સફર મેં ઝાઈદ ઈખરાજાત તય કર કે તિરમિઝ શામિલ ક્રિયા થા.

તો ઉસને પૂછા : આપ તિરમિઝ કયૂં જાના ચાહતે હેં ? તો મેંને બેઠ કર ઉસ કે સામને ઈમામ તિરમિઝી (૨૬.) ઓર આપકી કિતાબકા તઆરૂફ ક્રિયા, વહ બહૂત હેરત સે મેરી બાત સુન રહે થે, ઉન્હોને ગોર સે મેરી બાત સુની ઓ અખીરમં ઉસ નવજવાનને મેરા શુક્રિયા અદા ક્રિયા.

મેંને કહા : એ અલ્લાહ ! યે હમારે મુસલમાન નવજવાન હેં, જિનકો ઈમામ તિરમિઝી (૨૬.) કે નામ તક સે વાકિફીયત નહીં હે, એ અલ્લાહ તઆલા ! કભી ભી એસે બુરે દિન હમારે મુલ્ક કો ન દિખાએગા.

ખાનેસે ફારિગ હોનેકે બાદ હમ લોગ ઐરપોર્ટ પહૂંચે, વહાં ઝરૂરી કારવાઈ ઐર અસરકી નમાઝ વગેરહસે ફારિગ હોકર તાશ્કંદસે તિરમિઝ જાનેવાલે હવાઈ જહાઝમ્ હમ બેઠે.

તાશ્કંદસે તિરમિઝ રવાનગી, જહાઝમ્ નમાઝ

મગરિબકી નમાઝકા વકત હવાઈ જહાઝમ્ હુવા, હમને ઉનસે મગરિબકી નમાઝકે લિયે દરખ્વાસ્તકી તો ઉન્હોને સપ્તી સે મઅમૂલ કે મુતાબિક મનઅ કર દિયા કે આપ હમારે જહાઝમ્ બિલકુલ નમાઝ નહી પળહ સકતે.

હમ લોગોં કી કોશિશ જહાઝમ્ ભી યે રહતી હે કે નમાઝ જમાઅત સે અદા હો જાએ ઐર કમ અઝ કમ કિયામ, કુઉદ, રૂકૂઅ ઐર સજદહકી તકમીલકે સાથ નમાઝ અદા હો જાએ ઐર અકષર મમાલિક કે જહાઝમ્ ઉસકી ઈજાઝત મિલ જાતી હે, ફલિલ્લાહીલ હમ્દ, યહાં ભી જહાઝકે અમલે સે દરખ્વાસ્તકી ગઈ કે હમ નમાઝ પળહના યાહતે હૈં, નમાઝ પળહનેકી ઈજાઝત દેદૈં, ઉન્હોને કતઅન મુમાનઅત કર દી, જિસકી વજહ સે પરેશાની લાહિક હો ગઈ, એક રફીકે સફરને ઉનકો સમઝાનેકી કોશિશ કી તો અમલાકા જવાબ થા " જહાઝ કે કપ્તાનકી તરફ સે મુકમ્મલ મુમાનઅત હે, ઈસ લિયે હમ ઈજાઝત દેને સે મઅઝૂર હૈં" આબિર કાર મવલાના ઈબ્રાહીમ સાહબને મવલાના મહમૂદ સાહબ ખેરવાં કો હિદાયત દી કે વહ જાકર કોશિશ કરૈં, લિહાઝા ઉન્હોને જાકર અમલા કે સરબરાહ (વ્યવસ્થાપક)કો સલામ કિયા ઐર અપના તઆરુફ કરાયા, ઉસને ભી ખૂશગવાર લહજેમ્ અપના તઆરુફ કરાતે હૂએ બતલાયા કે મેં ઉઝબેકિસ્તાનકે ઈલાકે બુખારાકા રહનેવાલા હૂં ઐર મુસલમાન હૂં, ઈસ પર મવલાના મહમૂદને કહા કે હમ ભી મુસલમાન હૈં ઐર નમાઝ પળહના યાહતે હૈં, ઉસને જવાબ દિયા કે નમાઝ પળહનેકી ઈજાઝત નહી દી જા સકતી, મવલાનાને ઉસકો કહા કે મેં જયપૂર કે ઈલાકેકા રહનેવાલા હૂં તુમ કભી જયપૂર આએ હો ? વહાં પૂરી દુનિયાસે લોગ ઘૂમને આતે હૈં, ઉસને પૂછા કે જયપૂર કહા હે ? મવલાનાને જવાબ દિયા કે જયપૂર હિન્દુસ્તાન મેં હે, હિન્દુસ્તાનકા નામ સુનતે હી ઉસને પૂછા વહ હિન્દુસ્તાન જહાંકા "રાજકપૂર" હે, મવલાના સમઝ ગએ કે ઈસ ભોલેભાલે મુસલમાનકો સિર્ફ ફિલમી દુન્યાકે એક શખ્સકા તઆરુફ હે, મવલાનાને ફવરન કહા કે હાં વહી હિન્દુસ્તાન જહાંકા ફિલ્મસે તઅલ્લુક

રખનેવાલા યે શખ્સ હે, અબ ઉસ શખ્સકી આંખો મેં ખૂશી ઐર ચમક થી ઉસકા ઈન્કિબાઝ (સંકોચ) કુછ દૂર હો ચુકા થા, મવલાનાને ઉસે ગલે લગા કર ઉસકે સાથ એક દો બાતૈં ઐર કી, મવલાનાને કહા કે તુમ રાજકપૂર કો કેસે જાનતે હો ? ઉસને કહા ટેલીવીઝન કે ઝરીઅહ જાનતા હૂં.

મવલાનાને કહા ઐર ભી કિસી કો જાનતે હો ? ચૂંકે વહ બીચારહ ટીવીકી ઝિંદગી સે હી વાસ્તા રખતા થા, તો ઉસને ફિલ્મી દુનિયા સે તઅલ્લુક રખનેવાલે દૂસરે શખ્સકા નામ લિયા યા'ની શાહરૂખખાન કા.

અબ મવલાનાને કહા કે હમ મુસલમાન હૈં, હમ નમાઝ પળહના યાહતે હૈં, નમાઝ કઝાઅ હો જાએગી, આપ હમારી મદદ કર સકતે હૈં ? અબ ઉસકે મિજાઝમ્ નરમી આ ચુકી થી, ઉસને જવાબ દિયા કે હમારે જહાઝમ્ આપ નમાઝ નહી પળહ સકતે હૈં, અગર આપને નમાઝ પળહ લી તો હમારે લિયે પરેશાની હો જાએગી, લેકીન એક હલમ્ નિકાલ સકતા હૂં વહ યે કે જહાઝ કે આખરી હિસ્સેમ્ જહાં જહાઝ સે નિકલને કી સીળ્હી(દાદર) લગતી હે, ઉસકે પીછે જહાઝકી દુમકી તરફ મેં એક હિસ્સા ખોલ લેતા હૂં, ઈસ છોટી સી જગામ્ એક આદમી ખળા હો સકતા હે, મેં વહાં પર આગેકો ખળા રહૂંગા ઐર આપ લોગ પીછે જાકર એક એક કર કે અપની નમાઝ અદા કરૈં, ઈકઠ્ઠે હોકર ન આએ, જબ એક આદમી નમાઝ અદા કર કે અપની સીટ પર વાપસ પહૂંચે તો દૂસરા આદમી આએ, યુનાન્યે એસા હી કિયા ગયા, ઉસ તરતીબ પર જા કર એક એક કર કે નમાઝ અદા કી ગઈ ઐર માલિકી હકીકી કા શુક્ર બજા લાએ.

અબ વહ શખ્સ ઉસ દરજા કરીબ હો ગયા કે ઉસને તમામ સફરકે સાથીયોં કો એક એક કર કે ખૂદ ચાચ બના કર પિલાઈ, જબકે વહ ઉસસે કબ્લ બાત કરને કો ભી તૈયાર નહી થા યકીનન બે—નિયાઝ હે વહ પાક ઝાત જિસ ને અપને ગની હોનેકા મઝાહિરહ અપની મુખ્તલિફ શાનોં કે સાથ કિયા હે, *و لا يزال*, ન કિસીકી ઈબાદતકા વહ મોહતાજ હે ઐર ન કિસી કે ઈન્કારકી ઉસકો પરવા હે.

વહ યાહે તો ઉસકે પાક ઘરમ્ મકકાકે કાફિર તીન સો સાઠ(૩૬૦) બુત રખદૈં ઐર વહ ઉનકો ઠીલ દેદૈં ઐર કભી યાહે તો હાથીયોં કે લશ્કરે જરાર કો અબાબીલ જેસી અદના મખ્લૂકકે ઝરીએ યબાયા હુવા ભૂસા બના દે. *فجعلهم*

كعصف مأكول વહ ચાહે તો બુતકદે મેં અઝાન દિલવાદે ઔર અગર મરઝી હો જાએ તો ઈબ્રતકે લિયે ખાનએ ખુદામેં કુફરકે ઈસ્લામકે ખિલાફ કિયે જાનેવાલે મશવરોં પર તહમ્મુલ ઔર હિલ્મ (સંયમ) કા મુઝાહિરહ કરે.

બહરહાલ જહાઝમેં બકીયા વકત હમ અલ્લાહ તઆલાકી ઉસ શાને ગિનાઅ પર હૈરત વ તઅજજુબમેં રહે કે અપને આપકો મુસલમાન કહને કે બાવજૂદ નમાઝકે લિયે ઉસ શખ્સકો નિસ્બતે ઈમાની નરમ ન કર સકી; બલકે ગૈરમુસ્લિમ ફિલ્મી શખ્સકા તઝકિરહ યે કામ કર ગયા.

ان الله يؤيد هذا الدين بالرجل الفاجر કહી માલિકે હકીકીકી ઝાત ગની હે, કહી ફરમાતે હૈં ઔર બુતકદે સે ઈમાનકે મુહાફિઝ પેદા ફરમાતે હૈં

પાસબાં મિલ ગએ કઅબે કો સનમ ખાને સે અલ્લાહુસ્સમદ

ઈસ્લામ અપનોમે અજનબી

જબ હવાઈ જહાઝકે સ્ટાફસે હમ નમાઝકી ઈજાઝત લે રહે થે તો વહ હમ કો હૈરત સે પૂછને લગે કે આપ લોગ કહાં સે આએ હૈં ? ઔર યે સુવાલ વ જવાબ ઉઝબેકિસ્તાનમેં એક જગા નહીં કઈ જગા સે હૂએ હૈં, અજબ સુવાલ હે, દાબ્હી (દાઢી), કુર્તા ઔર ઈસ્લામી વઝઅ કતઅ દેખ કર ઉનકા પહલા સુવાલ યે હોતા થા કે Are You Muslim (કયા આપ મુસલમાન હૈં?) ઉનકે ઈસ સુવાલ સે દિલ પર એક ચોટ લગતી થી કે આજ મુસલમાનોં કે મુલકમેં ઈસ્લામી પહચાન અજનબી હો ચુકી હે.

ફિર દૂસરા સુવાલ યે હોતા થા કે આપ લોગ કહાં સે આએ હો ? ઔર બહૂત સી જગહોં પર યે હુવા કે હમને જિન લોગોંકો ભી બતાયા કે હમ હિન્દુસ્તાનસે આએ હૈં, તો લોગ જવાબમે કહતે India સે જહાં સે શાહરૂખખાન ઔર રાજ કપૂર હુવા કરતે હૈં, વહાં સે આપ આએ હૈં ?

યે બાત સુનતે તો દિલ રોને લગતા કે યા અલ્લાહ ! ઈસ મુલક કે નવજવાનોં કો ઈમામ તિરમિઝી(રહ.) કોન હૈં ? યે મઅલૂમ નહીં હે લેકીન ઉનકો હિન્દુસ્તાનકે ફિલ્મી ઈદારોંકે નામ મઅલૂમ હે, હાલાંકે હવાઈ જહાઝ તારકંદ સે તિરમિઝ જા રહા થા.

તિરમિઝ શહરમેં

હમ ઈશાકે વકત શહર તિરમિઝ પહૂંચે, ભાઈ અબ્દુરહમાન સાહબ કે એક નુમાઈન્દે ભાઈ મન્સૂર સાહબ વહાં હમારે ઈસ્તિકબાલમેં ગાડી કે સાથ મવજૂદ થે, ઉનકી રહબરી મેં હમ MERIDIN હોટલ જાનેકે લિયે રવાના હૂએ, ઉસ હોટલમેં હમારા રાતકા કિયામ થા, ભાઈ મન્સૂર એક દીની સોચો ફિક કે નવજવાન હૈં, સિલસિલા નકશબંદિયા સે તઅલ્લુક રખતે હૈં, દૌરાને સફર નકશબંદી અકાબિર કે કલિમાત સુનાતે રહે, ઉસસે પહલે તુર્કી ઔર મલેશિયા કે ઉલમાકી રહબરીકી બિદમત અંજામ દે ચુક થે, ચૂંકે યે શહર સરહદી ઈલાકે મેં વાકિઅ હે, ઈસ લિયે બહૂત તફ્તીશ (જાંચ) હૂઈ, ઈસકે નતીજેમેં હમ લોગ રાતકો બહૂત દેર સે હોટલમેં પહૂંચે.

દેહલીસે હાજી મન્સૂર સાહબ ઔર હાજી અબ્દુલ્લાહ સાહબકે ઘરકા લિયા હુવા ખાના નાશતેમેંભી કામ આયા થા ઔર આજ હોટલમેં ભી ઉસીકો ગરમ કરકે ખાને સે ફારિગ હૂએ, રાતકો કિયામ કિયા ઔર ફજરમેં નાશતા વગૈરહ સે ફારિગ હોને કે બાદ હમ લોગ તિરમિઝ શહરમેં નિકલે.

તિરમિઝ શહર

હઝરત મવલાના ઝૂલફિકાર સાહબને અપને સફરનામેમેં "તિરમિઝ" કે તહત યૂં ઝિક્ર ફરમાયા હે.

દિનકે દસ બજે આમૂદરિયાકે કિનારે વાકેઅ તિરમિઝ શહર પહૂંચે, યે અફઘાનિસ્તાનકા દરવાજા કહલાતા હે ઔર અફઘાનિસ્તાનકી જંગમેં રૂસી ફોજકે હમ્લે ઔર સપ્લાઈ લાઈનકા મરકઝ રહા હે, વહાં પર સળક કે દોનોં અતરાફ મેં હઝારોં ટેન્ક ઔર બખતરબંદ ગાડીયોંકો બળે હૂએ દેખા, મુહિબબુલ્લાહને બતાયા કે યે સબ ગાળિયાં ઔર ટેન્ક ખરાબ હો ચુકે હૈં, અફઘાનિસ્તાનકી જંગ મેં રૂસકો બહૂત ઝયાદહ નુકસાન ઉઠાના પળા, ફકીર ટેન્કોંકે કબ્રસ્તાનકો દેખ કર સોચ રહા થા કે

كَمْ مِّنْ فِئَةٍ قَلِيلَةٍ غَلَبَتْ فِئَةً كَثِيرَةً بِإِذْنِ اللَّهِ وَاللَّهُ مَعَ الصَّابِرِينَ

(પારહ નં ૨, સૂ. બકરહ: ૨૪૯)

તરજમા : કિતની દફઅ ઐસા હુવા કે એક છોટી જમાઅત અલ્લાહ તઆલા કે હુકમ સે બળી જમાઅત પર ગાલિબ આ ગઈ ઔર અલ્લાહ તઆલા સબ્ર

કરને વાલોં કે સાથ હે.

આગે તહરીર ફરમાયા હે

" કે તિરમિઝ શહર ચૂંકે ફોજી એઅતિબાર સે બહૂત એહમિયતકા હામિલ હે, લિહાઝા યહાં પર ગેર મુલકી મુસાફિરોકો આનેકી ઈજાઝત બહૂત મુશ્કિલસે મિલતી હે" (લાહોર સે તા ખાકે બુખારા વ સમરકંદ)

તિરમિઝ શહરકી સુબહ, પીરકા દિન

હમને પૂછા કે આજ સબસે પહલે કહાં જાના હે ? તો બતલાયા કે હમ સબ સે પહલે તિરમિઝ શહરસે બાહર હકીમ તિરમિઝી (રહ.) કે મઝાર પર જાઓંગે, હમ તિરમિઝ શહરસે બાહર નિકલે.

જન્નતી નહર જયહૂનકી ઝિયારત

યે તિરમિઝ શહર "આમૂદરિયા" નામી નદીકે કિનારે પર વાકેઅ હે, જિસકા ઈસ્લામી નામ હદીષે પાક મેં "જયહૂન" આયા હે.

જિન ચાર નદીયોં કે મુતઅલ્લિક હદીષે પાકમેં આયા હે કે યે ચાર નહરે જન્નતકી હેં, ઉનમેંસે એક "જયહૂન" હે, વહ હદીષે પાક યે હે...

سَيُّحُونَ وَجَيْحُونَ وَالنَّيْلُ وَالْفُرَاتُ كُلُّ مَنْ أَنْهَارِ الْحَنَّةِ (મુસ્નદે બઝઝાર)

તરજમા : સયહૂન ઓર જયહૂન ઓર નયૂલ ઓર ફુરાત, યે ચારોં નહરે જન્નતી નહરે હેં.

જિસકા આજ કલ વહાં નામ " આમૂદરિયા" હે, ઉસ દરિયાકે પાર અફઘાનિસ્તાન ફિર પાકિસ્તાન, હિન્દુસ્તાન યા'ની બરે સગીરકા સારા ઈલાકા હે ઓર યહી વહ નહર હે જિસકી વજહ સે હમારે ફુકહાએ અહનાફકા એક તબકા " ઉલમાએ મા વરાઉન્નહર" કે નામસે જાના જાતા હે, ઉસકે કિનારે પર તિરમિઝ શહર વાકેઅ હે.

કયા માહોલ રહા હોગા જબ યે સરહદે નહી થી, હર જાનિબ મુસલમાનોં કી ઈસ્લામી સલ્તનતે થી, ઉલમા ઓર તલબાકી ઈલ્મી તિશનગી (પ્યાસ) કો બુઝાનેકે લિયે ઈધર ઉધર આનાજાના હોતા થા, કભી ઉસ ઈલાકે વાલે ઈસ ઈલાકેમેં ઓર કભી વહાંવાલે યહાં દીનકે ખાતિર આતે જાતે હોંગે, ઓર યહાં દર્સ વ તદરીસકે સાથ સાથ ઈલ્મી તહકીકાતકા તબાદલા ફિર કભી ઉસમેં

આપસી મુઝાકરે ઓર બા'ઝ મરતબા તકરાર યા'ની કયા ઈલ્મી હલચલ રહી હોંગી, ઈકતિસાબે ફયઝ કરનેવાલે કભી યહાંકી ખાનકાહોંમેં, કભી વહાંકી ખાનકાહોંમે ઓર દાઈયાને ઈસ્લામ અવલિયાએ કિરામ કભી ઉસ ચોટી પર, કભી ઈસ ચોટી પર સામાને સફર બાંધતે હૂએ સુબહ વ શામ, દિન – રાત, અસ્ફારમેં મશ્ગૂલ રહે હોંગે ઓર આજ યે હાલ હે કે સારા ઈલાકા કયા સારી દુનિયા ટુકળોંમે બટી હૂઈ હે; બલકે હર પળોસી દૂસરેસે ખફા નઝર આતા હે.

જયહૂનકે કિનારે કિનારે

હમ રોડ સે આમૂદરિયાકી ઝિયારત કરતે કરતે આગે બળહ રહે થે, રાસ્તેમેં બોધ મઝહબકે માનને વાલોંકે બહૂત સે ખંડરાત હમ દેખ રહે થે, યે કિસી ઝમાનેમેં બોધ મઝહબ કે માનનેવાલોંકી ઈબાદતગાહે થી, ગાડી સે હી ઉસકો દેખતે દેખતે આગે બળહ રહે થે.

તહકીક સે પતા ચલા કે ઈસ મુલકમેં કિસી ઝમાનેમેં બોધ મઝહબ આમ રહા હે ઓર બતાયા ગયા કે હિન્દુસ્તાન સે બોધ મઝહબ અફઘાનિસ્તાન આયા, આફઘાનિસ્તાન સે ઉઝબેકિસ્તાન ઓર યહાં સે યે મઝહબ ચીન ઓર ઉસકે અતરાફમેં ફેલા હે, બોધ મંદિરોંકે બહૂત સારે ટૂટે હૂએ ખંડરાત હમને રાસ્તેમેં દેખે, બોધોકી ઈબાદતગાહોંકો "પેગૂડા" ભી કહતે હેં.

હકીમ તિરમિઝી (રહ.) કે મઝાર પર

આગે ચલતે હૂએ હમ લોગ એક બહૂત હી વસીઅ ઓર કુશાદહ ઈલાતેમેં પહૂંચે, બતલાયા ગયા કે યે હકીમ તિરમિઝી (રહ.) કે મઝારકા ઈલાતા હે.

હકીમ તિરમિઝી (રહ.) કા મુખ્તસર તઆરૂફ યે હે, ઉનકા મશહૂર નામ " હકીમ તિરમિઝી" હે પૂરા નામ અબૂ અબ્દુલ્લાહ મુહમ્મદ બિન અલી બિન બશીર બિન હાઝન હે, અલા ઈખ્તિલાફીલ અકવાલ ઉનકી પેદાઈશ સન ૨૦૫ હિજરીમેં હૂઈ ઓર વફાત ૩૨૦ હિજરીમેં હૂઈ, ઉન્હોંને ૧૧૫ યા ૧૨૦ સાલકી ઉમ્મ પાઈ.

હકીમ તિરમિઝી (રહ.)કા તઆરૂફ

હકીમ તિરમિઝી (રહ.) કા તઆરૂફ હઝરત મવલાના ઝૂલફિકાર સાહબકી

ઝબાની મુલાહજા ફરમાએ :

હકીમ તિરમિઝી (રહ.) અપને વકતેકે બળે ઉલમા, સુલહામો શુમાર હોતે હૈ, ઉનકા મઝાર આમૂદરિયાકે કિનારે પર વાકેઅ હે, દરિયાકી દૂસરી તરફ અફઘાનિસ્તાનકા મશહૂર શહર મઝારેશરીફ હે. હકીમ તિરમિઝી રહ.ને બચપનમો કઈ અસાતિઝહ સે ઈલ્મે હદીષ હાસિલ ક્રિયા, ફિર તિબ્બકી દુનિયામો અપના નામ પેદા ક્રિયા, ખાનકાહ કે મુતવલ્લીને ફકીરકો હકીમ સાહબ (રહ.) કા મતબ્બ(ડીસ્પેન્સરી) દિખાયા, જેરે ઝમીન બને હૂએ તેહખાને દિખાએ જહાં હકીમ સાહબ (રહ.) અપને બા'ઝ મરીઝોકો રખતે થે, યૂં લગતા થા કે જેરે ઝમીન હસ્પતાલ બનાયા હુવા હે. અલ્લાહ તઆલાને હકીમ સાહબ (રહ.) કો તબીબે જિસ્માની કે સાથ સાથ તબીબે રૂહાની ભી બનાયા થા, હઝારો લોગ આપકી ખિદમતમો આ કર દર્દે દિલકી દવા લેતે રહે, આપકો અલ્લાહ તઆલાને હુસ્નો જમાલ સે ભી નવાઝા થા.

હકીમ તિરમિઝી(રહ.) કા એક વાકિઅહ

આપકી જવાનીકા વાકિઅહ હે કે એક મરતબા એક જવાન ઔરત આપકે પાસ આઈ ઔર કહને લગી કે મોં આપ પર ફરેફતા (આશિક) હૂં, મિલને કે લિયે આઈ હૂં, તન્હાઈ હે, આપ મેરી મુરાદ પૂરી કરે, આપકે દિલ પર ખોફે ઈલાહી ઈસ કદર ગાલિબ આ ગયા કે આપ રોને લગ ગએ, ઔરત યે દેખકર શરમિંદા હો ગઈ ઔર વાપસ ચલી ગઈ, આપ ચંદ દિનકે બાદ ઉસ વાકિઅકો ભૂલ ગએ.

એક મરતબા આપ વુઝૂ કર રહે થે, બુખ્હાપા આ ચુકા થા કે અચાનક દિલમો ઉસ ઔરત કા વાકિઅહ યાદ આ ગયા, તો સાથ હી ખ્યાલ આયા કે મુઝે ચાહિએ થા કે ઉસ ઔરતકી ખ્વાહિશ પૂરી કર દેતા ઔર બાદમો ગુનાહસે તૌબા કર લેતા થા, યે ખ્યાલ દિલમો એસા જમા કે નિકલનેકા નામ હી નહી લેતા, આપ બારગાહે ઈલાહીમો સજદહરેઝ હૂએ ઔર ખૂબ રો રો કર દુઆ માંગી, હત્તા કે ઉસી હાલતમો સો ગએ. ખ્વાબમો નબીએ અકરમ (ﷺ) કી ઝિયારત નસીબ હૂઈ તો આપ (ﷺ)ને ઈશાદ ફરમાયા : હકીમ તિરમિઝી ! ઈતને મગમૂમ કયૂં

હો ? અઝ ક્રિયા કે એ મેરે આકા (ﷺ)! જવાનીમો ખોફે ખુદા ગાલિબ થા કે દઅવતે ગુનાહકે બા-વજૂદ ગુનાહકી તરફ મેલાન પેદા ન હુવા ઔર અબ બુખ્હાપેમો મેરી હાલત ઈતની બિગળ ગઈ હે કે નફસમો ગુનાહકી રગબત મવજૂદ હે, દિલ કહ રહા હે તૂઝે ઉસ વકત ગુનાહ કર લેના થા, અફસોસ કે મોં અપને બાલ સુફેદ કર બેઠા મગર દિલકો સિયાહ કર લિયા, નબીએ કરીમ (ﷺ)ને ફરમાયા: " બાત યે હે કે જબ તુમ જવાન થે તો વહ વકત મેરે ઝમાને સે કરીબ થા; લિહાઝા ઉસમો ખૈર ઝયાદહ થી, અબ તુમ બૂખ્હે હો ગએ તો ઈસ ઝમાનેમો ખૈર કમ હો ગઈ, માહોલકી નૂરાનિયતમો કમી કી વજહ સે તુમ્હારા ખ્યાલ ગુનાહકી તરફ ચલા ગયા, તુમ્હારા રોના અલ્લાહ કે યહાં મકબૂલ હે "આંખ ખૂલી તો હકીમ તિરમિઝી (રહ.)ને અપને દિલકો મુત્મઈન પાયા.

(લાહોર સે તા પાકે બુખારા વ સમરકંદ)

હકીમ તિરમિઝી (રહ.)કી નક્લ કરદહ હદીષ

હદીષે પાકકે મશહૂર રિસાલા

"رسالة الاوائل " لشيخ محمد سعيد بن سنبل رحمة الله

જિસમો ચાલીસ સે ઝાઈદ મુખ્તલિફ કિતાબોંકી પહલી પહલી હદીષે જમઅ કી ગઈ હૈ, ઉનકો પળહા કર મુહદિષીન મુખ્તલિફ સનદોં સે ઈસકી ઈજાઝત દેતે હૈ, ઈસમો હકીમ તિરમિઝી (રહ.) કી

عن ابى هريرة رضى الله تعالى عنه قال : قال رجل : يا رسول الله ! ما نمت البارحة، قال : من أى شىء؟ قال : لدغتنى عقرب، فقال : اما انك لو كنت حين امسيت: اعوذ بكلمات الله التامة كلها من شر ما خلق، لم يضرك شىء

રિવાયત મન્કૂલ હે, જો હકીમ તિરમિઝી રહ. કી મશહૂર કિતાબ

نوادر الاصول فى معرفة احاديث الرسول

સે લી હે.

ઈસ કિતાબકા જદીદ નુસ્ખા હમારે જામિઅહ ડાભેલકે કુતુબખાનેમો ભી મવજૂદ હે, હકીમ તિરમિઝી અપને ઝમાનેકે બહૂત હી મશહૂર વ મઅરૂફ બુઝુર્ગ ગુઝરે હૈ.

સુલ્તાન આબાદ

જહાં ઉનકા મઝાર હે યે " સુલ્તાન આબાદ" નામકા એક છોટા સા દેહાત હે.

કહા જાતા હે કે સુલ્તાન આબાદ કિસી ઝમાનેમેં બહૂત બળા શહર થા ; લેકીન ચંગેઝી ફિન્નેકે ઝમાનેમેં ઉસ શહરકો પૂરા વેરાન વ ખંદેર કર દિયા ગયા, યહાં કત્લે આમ ક્રિયા ગયા ઓર શહરકો ખત્મ કર દિયા ગયા.

હમ ઈહાતેમેં દાખિલ હૂએ તો એક તરફ મ્યૂઝિયમ હે, જિસમેં પુરાને ઝમાનેકી બહૂત સારી યાદગાર ચીઝે ભી હે, જિનકો દેખ કર ઉસ દોરમેં કેસા આસાન, સહલ, તકલ્લુફ સે ખાલી ઝિંદગી ગુઝારનેકા તરીકા થા વહ સમઝમેં આતા હે, જબકે આજ તરકકી યાફતા (પ્રગતિશીલ) કહે જાનેવાલે દોરમેં ઘરેલૂ સામાનકી બોહતાત(ભરમાર) કે બા-વજૂદ જદીદ (નયે) અંદાઝમેં હમારી ઝિંદગીયોંકો મુશ્કલ, મહંગા ઓર પુર તકલ્લુફ બના દિયા હે, ઘરેલૂ સામાન ખરીદનેમેં બહૂત બળી મિકદારમેં માલો દોલત ઓર વકત ખર્ચ હોતા હે, જો ઈસ્રાફ(ફૂઝલ ખર્ચ)કી એક શકલ હે.

ઈહાતેમેં ઈમારતોંકે બાહર બહૂત ખૂબસૂરત બાગીચા ભી હે.

ચલતે ચલતે હમ લોગ હકીમ તિરમિઝી (રહ.)કી મસ્જિદકે પાસ પહૂંચે, યે મસ્જિદ એક તેહબાનેમેં વાકેઅ હે, કહતે હે કે હકીમ તિરમિઝી (રહ.) ને તેહબાનેમેં હોસ્પિટલ બનાયા થા, જિસમેં મરીઝોંકો દાખિલ કરતે થે, જિસ ઝમાનેમેં દુનિયામેં હોસ્પિટલકા તસવ્વુર નહીં થા ઉસ વકત ઉન્હોંને તેહબાનેમેં યે હોસ્પિટલ બનાયા થા, જિસમેં બા-કાઈદહ મરીઝોંકા ઈલાઝ વ મુઆલજા ક્રિયા જાતા થા.

ઈસાલે ધવાબકા અનોખા તરીકા

વહી પર મસ્જિદ ભી હે ઓર વહી પર ઉનકા મઝાર ભી હે, મસ્જિદ ઓર મઝારકે પાસ ઈસાલે ધવાબકા એક અજબો ગરીબ તરીકા દેખા, કે વહાં કે આમ લોગ બીચારે કુઆને મજ્હદકી તિલાવત સે બિલકુલ વાકિફ નહીં, કુઆને મજ્હદ નાઝિરહ પળહના આમ લોગોંકો બિલકુલ નહીં આતા, (ઈસ સિલસિલેમેં મઝીદ બાત મેં ઈન્શાઅલ્લાહ આગે કરૂંગા.) વહાં પર ઈસાલે ધવાબકા તરીકા યે હે કે

મઝારોં પર મુજાવિર હઝરાત બેઠે રહતે હે, મજમઅ આતા રહતા હે, જિસમેં અકષરીયત ઓરતોંકી હોતી હે, પચીસ - પચાસ ઓરતેં જમઅ હોતી હે, મુજાવિર એક આયત પળહતે હે, લોગ સુનતે હે ઓર ઈસ સુની હૂંઈ આયતકા સવાબ સાહિબે કબ્રકો ઈસાલ કર દિયા જાતા હે, ઉસકે બાદ દુઆકી જાતી હે ઓર ઉસકે બાદ મુજાવિર હઝરાતકો નઝરાને દિએ જાતે હે, યે વહાં કે ઈસાલે ધવાબકા આમ તરીકા હે.

ઝિફકી જગહ

હમ વહાંસે બાહર નિકલે તો બતાયા ગયા કે સામને ઉનકી ઝિફગાહ હે, હકીમ તિરમિઝી (રહ.)કી ઝિફો મુરાકબા કરનેકી અજબો ગરીબ જગહ હે, તકરીબન ૩૫ સીળ્હી(દાદર) ઉતર કર હમ ઝમીનમેં નીચે પહૂંચે, યે જગહ બિલકુલ કચ્ચી હે ઓર આજ તક બિલકુલ વૈસી હે, મેં તો ઉસકો હકીમ તિરમિઝી (રહ.)કી કરામત સમઝતા હૂં કે ગ્યારહ સો - બારહ સો સાલકે બાદ ભી કચ્ચી મિટ્ટી રૂકી હૂંઈ હે, નીચે ગળહા હે, ઉસ ગળહેમેં હમ લોગ ઉતરે, અભી ઉસ ગળહેકે ઉપર છત બનાઈ ગઈ હે, હમ આહિસ્તા આહિસ્તા નીચે ઉતરે, ઉતરનેકે બાદ દેખા કે વહાં પાની હે.

એક ઝિંદહ કરામત

બતાયા ગયા કે હકીમ તિરમિઝી (રહ.) જબ ૬૩ સાલકી ઉમ્મરકો પહૂંચે તો ઉન્હોંને અપની ખલવતગાહ(તન્હાઈમેં અલ્લાહકો યાદ કરનેકી જગા) બનવાઈ થી, ઈસમેં રોશની ભી નહીં આતી ઓર ૫૭ સાલ તક ઉસ ગળહેમેં આપને ઝિફો મુરાકબા ક્રિયા હે, ઝિફ કે આધાર વ બરકાત ઈસ તરીકે સે ઝાહિર હૂએ કે એક મરતબા હકીમ તિરમિઝી (રહ.) માહે રમઝાનમેં ઝિફમેં મશ્ગૂલ થે તો કુદરતી તૌર પર ગળહેમેં પાની નિકલ આયા. કહા જાતા હે કે આજ તક હર રમઝાનકે મહીનેમેં વહ પાની નિકલતા હે ઓર જબ માહે રમઝાન ખત્મ હો જાતા હે તો પાની ખુશ્ક હો જાતા હે, હમ ચૂંકે શવ્વાલકે મહીનેકે બિલકુલ શુરૂઅમેં ગએ થે, હમકો ઉસ પાનીકે દીદાર ઓર ઉસકો પીનેકી સઆદત હાસિલ હૂંઈ, ઉસમેં રોશની ભી નહીં આતી.

જબ હમ બાહર નિકલે તો વહાં પર એક દૂસરે મુજાવિર સાહબ બેઠે હૂએ

થે, વહાં પર ભી પચાસ – સો ઓરતોકા આના જાના, તિલાવત ઓર ઈસાલે પવાબકા સિલસિલા જારી થા, વહાં કે જો મુજાવિર સાહબ થે હમ ઉનકે પાસ જાકર બેઠે, હઝરત દા.બ.કે નૂરાની ચેહરેકો દેખ કર ઉન્હોને ખૂદ દરખ્વાસ્ત કી કે દુઆ આપ કરવાએંગે તો હઝરતને વહાં પર પુરસોઝ (દિલકી આવાઝ સે) દુઆ કરવાઈ, એક બહૂત બળા મજમઅ ઉસ દુઆ ઓર આમીનમેં શરીક હુવા.

ઈમામ તિરમિઝી (રહ.) કે મઝારકી તરફ રવાનગી

હમ વહાં સે બાહર નિકલ કર "શૈરઆબાદ" જાનેકે લિયે ગાડીમેં સવાર હૂએ, શૈરઆબાદ યે વહ મુબારક જગા હે, જહાં ઈમામ તિરમિઝી (રહ.) આરામ ફરમા રહે હૈ, તકરીબન ૨૦ કિ.મી. હમારી ગાડી ચલી હોગી કે રાસ્તે પર એક ઊંચા ગેટ આયા, ઉસમેં હમારી ગાડી દાખિલ હૂઈ, ઓર એક કચ્ચે રાસ્તે પર ચલને લગી, તકરીબન દેખ (દેઠ) દો કિ.મી કચ્ચે રાસ્તેમેં હમારી ગાડી ચલી હોગી કે એક બળે કબ્રસ્તાનમેં હમ દાખિલ હૂએ, જિસમેં ચારો તરફ દૂર દૂર પહાળિયાં થી, ખેત થે, કબ્રે થી, અજીબ સન્નાટા થા, દૂર દૂર તક ન કોઈ ઈન્સાન, ન કોઈ મકાન, ન કોઈ બસ્તી, ન કોઈ આબાદી વહાં નઝર આ રહી થી, અલબત્તા રહમતકે ફરિશ્તે ઝરૂર ઉનકી ઉસ ક્રિયામગાહ પર આતે જાતે હોંગે, બતાયા ગયા કે ઉસી કબ્રસ્તાનકે બીચમેં ઈમામ તિરમિઝી (રહ.) આરામ ફરમા હૈ.

માઝી ઓર હાલકા તકાબુલ

જિસ ઝમાનેમેં ઈમામ તિરમિઝી (રહ.) વહાં રહતે થે, કિતને આશિકાને ઈલ્મે હદીષ તલબ વ જુસ્તજૂએ ઈલ્મમેં બલકે ઉસસે આગે બળહ કર બહૂતસે ઉલમા, સુલહા, ફુઝલા, સાહિબે સનદ મુહદિધીન મહઝ અપની સનદકો આલી કરનેકે લિયે ઈસ હાલમેં યહાં આતે રહે હોંગે કે નૂરાની મખ્લૂક યા'ની ફરિશ્તે ઉનકે કદમોંકે નીચે અપને નૂરાની પર બિઘા કર ઉનકા ઈસ્તિકબાલ કરતે હોંગે ઓર રહમતે ઈલાહી ઉનકો ઉપરસે ઢાંપ લેતી હોગી ઓર એક જમાઅત ઉનકો ચારો તરફ સે ઘેર લેતી હોગી. حففتهم الملائكة کا نૂરાની મન્ઝર રહતા હોગા, કિતાબોંકા તો ઝિયાદહ દસ્તૂર નહીં થા ; તાહમ કલમ કાગઝ લેકર કિતને હી ઈલ્મકે મતવાલે સામને ઝાનૂએ અદબ તેહ કરતે હોંગે ઓર જિસ વકત ઈમામ

હુમામ મજલિસમેં આતે હોંગે, યે મુન્તઝિર મજમઅ મુઝતરિબ હો જાતા હોગા, કોઈ પહલી નઝરવાલા દીદાર, કોઈ મુહબ્બતકે અલ્કાબ, કોઈ શાહાના અંદાઝમેં جامع الشيخ الثقه الامين (સુબ્હાનલ્લાહ) કા એલાન કરતા હુવા ઓર જિસ વકત ઈમામેં હદીષ અપને મુબારક લખોંકો ખોલતે હોંગે, રહમતે ઈલાહી ભી જોશ મારતી હૂઈ ઉન નુફૂસે કુદસિય્હ પર લપકતી હોગી ઓર જૂં જૂં યે સનદ حدثنا और اخبرنا કે તસલ્સુલકો લે જા કર قال رسول الله ﷺ પર મુન્તહા હોતી હોગી તો મહબૂબે દો જહાં (ﷺ) કી રૂહ મુબારકકો ઈસ દૂર દરાઝ ઈલાકેસે ઉસ દુરૂદ શરીફ ઓર ઉસકે બાદ મુસલસલ દુરૂદોંકી ખબર ઉસ કામ પર મામૂર જમાઅતે મલાઈકા પહૂંચાતી હોગી, તો સચ્ચિદુષ્કલૈન, ઈમામુલ મુઅલિમીન હઝરત રહમતુલ લિલ્આલમીન (ﷺ) કી રૂહે પુર ફુતૂહકી જાનિબસે મિલનેવાલી દુઆઓ ઓર મસરતોંકા કયા ઠિકાના રહતા હોગા. અલ્લાહ અલ્લાહ !!!

ફિર જિસ કદર આગે સિલસિલા ચલતા રહા હોગા, તલબાકે સુવાલાત, ઈમામ તિરમિઝી (રહ.) કે જવાબાત બા'ઝ સીના—બ—સીના ઓર બા'ઝ કાગઝ વ કલમ લેકર ઈસ ખઝાનેકો સમેટ કર જબ મજલિસસે ઉઠતે હોંગે તો કલ્બો જિગરકા કયા હાલ રહા હોગા !!

આજ ભી હદીષ શરીફકે બરકાત

દુનિયા દેખના ચાહે તો તનઝૂલ (પડતી) કે ઈસ દોરમેં આજ ભી દારૂલ હદીષ કે મનાઝિરકો દેખને આયે حدثنا و اخبرنا और قال رسول الله ﷺ કો મુકમ્મલ સનદ કે સાથ, આદાબે ઈલ્મકી રિઆયત કરતે હૂએ સિર્ફ એક સાલમેં અસાતિઝહ ઓર શગિદોંકે દરમિયાન મુહબ્બત વ મહબૂબિયતકા કયા રિશ્તા પેદા હો જાતા હે કે રુખ્સત ઓર અલ્વિદાઈ મજલિસમેં આંખોં સે જારી હોકર ન થમનેવાલા સેલાબ તો એસા પ્યારા ઓર મુઅષ્ષિર હોતા હે કે ઉસકે ઝિક્રકે વકત આંબે બેહ પળતી હૈ.

ઈમામ તિરમિઝી (રહ.) કે મઝારકા હાલકા મંઝર

એ માલિક! આપ હકીમ દાતા ઓર દાના હૈ, અપની રહમતોંકો ખૂદ જાનતે હૈ. કહાં ગયા ઈસ જગાકા વહ મંઝર ?

કહાં ગઈ વહ મજાલિસ ?
 કહાં ગએ વહ علی الشیخ قرأت કહને વાલે ?
 વહ حدثنا और اخبرنا કી સનદકો સરવરે કાઈનાત (ﷺ) તક પહૂંયાને
 વાલે !
 ये क्या हो गया ?
 आज तो यहाँ कुछ भी नहीं !
 कोई आवाज नहीं !
 कोई तालिबे ईल्म नहीं !
 कोई उस्ताज नहीं !
 मस्जिद तो હે લેકીન કોઈ અજાન દેનેવાલા યા ઈકામત કહનેવાલા નહીં!
 માલિક આપ ગની હૈં યે કયા હો ગયા ?
 वुजूके वकत उस्ताजके लिये पानीका लोटा लानेके लिये दोगनेवाले ખૂશ નસીબ
 શાગિદાન !
 વહ ઉસ્તાજકે જૂતે સીધે કરનેમેં એક દૂસરેસે ઝઘળનેવાલે સઆદતમંદ
 તલામિઝહ !
 વહ એક દૂસરેસે પહલે હદીષ શરીફકી ઈબારત પળ્હનેકી કોશિશ કરનેવાલે
 ખૂશ ઈલ્હાન તાલિબાને ઈલ્મે હદીષ !
 वહ کتابك سے કહ કર કાપી સે હદીષ સુનનેકે શોકીન !
 વહ ઉસ્તાજકી કાપી લાનેવાલે ઓર લેજાને સે કબ્લ હી શોકે ઈલ્મમેં ઝબાની
 સુનાનેકી દરખ્વાસ્ત કરનેવાલે!
 કહા ગએ ? કહા ચલે ગએ ? ઓર ઈસ જગા પર યે સન્નાટા કેસા ?
 ખુદા રહમત કુનદ ઈ આશિકાને પાક તીનત રા
 બહર હાલ فعل الحكيم لا يخلو من الحكمة બંદા કયા દખલ દે માલિકકી
 હિકમતોમેં, ઈસકી તકવીન (કાઈનાત) મેં, વહ જાને ઉસકા કામ. બંદા અપની
 ઝિંદગીકી હુદૂદસે બાહર કયૂં જાએ.
 વહાં એક છોટીસી મસ્જિદ હે, હમ ગાડીસે ઉતર કર ઉસ મસ્જિદમેં ગએ,
 સબને યાશતકી નમાઝ પળ્હી, મસ્જિદકે મુત્તસિલ ઈમામ તિરમિઝી (રહ.)
 આરામ ફરમા હૈં, મસ્જિદકે બાહર એક બળે પથ્થર પર ઈમામ તિરમિઝી
 (રહ.) કે હાલાત લિખે હુએ હૈં.

ઈમામ તિરમિઝી(રહ.) કે મઝાર પર

મઝારવાલે કમરેમેં દાખિલ હોતે હી મવલાના રહમતુલ્લાહ સાહબને વજદકે
 આલમમેં એક જુમલા ઈશાદ ફરમાયા, કે ઈમામ તિરમિઝી એક છલની રખતે થે
 ઓર સનદોકો સામને રખ કરકે ફેસલે ફરયા કરતે થે કે યે હદીષ સહીહ હે, યે
 હસન હે વગૈરહ વગૈરહ.

ફિર હમ સબ ઈમામ તિરમિઝી (રહ.)કી કબ્રકે પાસ બેઠ ગએ ઓર હઝરત
 દા.બ. ને તિરમિઝી શરીફકા પહલા બાબ ઓર ઉસકી હદીષો ઓર બાદમેં
 તિરમિઝી શરીફકે પૂરે એક સફહાકી ઈબારત તિલાવત ફરમાઈ, જબ હઝરતને
 ખુલ્ખા શુરૂ કિયા ઓર ઈસ જુમ્લે પર પહૂંચે

وبالسند المتصل منا الى الامام الهمام الحافظ الحجة ابو عيسى الترمذی

ઉસ વકત સબકી ચીખે નિકલ ગઈ ઓર સબ બે-ઈખ્તિયાર ઝારો કિતાર રોને
 લગે, ફિર જબ તિરમિઝી શરીફકી ઈબારત પળ્હતે પળ્હતે બાબ પૂરા હુવા ઓર
 ઈમામ તિરમિઝીકા તબ્સરહ (વિવરણ) શુરૂઅ હુવા, قال ابو عيسى هذا حديث
 حسن صحيح પર પહૂંચે તો કોઈ ભી અપને આપ પર કાબૂ ન કર સકા ઓર
 સબ ધાળે માર માર કર ઈસ મોકઅ પર રોને લગે, હર એક પર એક અજબ
 ગમ તારી હો ગયા.

ફિર હઝરત દા.બ. ને દુઆ શુરૂઅ કી, ઈસ દુઆમેં સબકો બહૂત રોના
 આયા, પાસ તૌર પર હઝરતકી દુઆકે ઈસ જુમ્લા પર કે " એ અલ્લાહ ! જિસ
 સરઝમીને બા-બરકત સે પૂરી દુનિયા કો ઉલૂમ નસીબ હુએ, હદીષોંકા
 મજમુઆ મિલા, આજ ઉસ સરઝમીન કે ઈન્સાન કિસ હાલાતમેં ઝિંદગી ગુઝાર
 રહે હૈં" ઉનકે લિયે ખૂબ દુઆએં કી ગઈ, ફિર હમ લોગોંને ઈમામ તિરમિઝી
 (રહ.) કો ઈસાલે ષવાબ કિયા.

તિરમિઝી શરીફકી ચંદ હદીષોં ઈમામ તિરમિઝીકે મઝાર પર લિખી ગઈ
 હે, ابو عيسى محمد بن عيسى بن سورة بن موسى الترمذی યે પૂરા નામ ભી
 આપ કે મઝાર પર લિખા ગયા હે.

ફિર હઝરત મવલાના રહમતુલ્લાહ સાહબ બાંડીપૂરાવાલેને ફારસીકા એક
 શઅર પળ્હા, બળા અજબ શઅર થા, ચૂંકે અભી કલ હી હમ કિફાલ શાશી

(રહ.) કે મઝારસે આએ થે ઓર આજ સુબહ હકીમ તિરમિઝી (રહ.) કે મઝાર સે આએ થે, ઉનકે મુકાબલેમો ઈમામ તિરમિઝી (રહ.) કે મઝાર પર બિલકુલ સન્નાટા, ન ઔરતોંકી ભીળ, ન મદોંકી ભીળ, ન કોઈ ઝિયારત કરનેવાલા, ન કોઈ દેખનેવાલા, વહ શઅર યે થા

બર મઝાર મા ગરીબાં ન ચિરાગ ન ગુલે

ન પરવાના સોઝદ, ન સદાએ બુલબુલે

"હમ ગરીબોંકી કબ્રો પર ન ફૂલ હે, ન ચિરાગ હે, ન કોઈ રોને વાલા હે, ન કોઈ આનેવાલા હે, ન કોઈ ચિરાગ હે, કે ઉસ પર કોઈ પરવાના આ કર ગિરે, બસ ઐસી વેરાનીમો હમ સો રહે હો"

ઉમ્મતે મુસ્લિમાકી મવજૂદહ હાલત પર અફસોસ કરતે હૂએ ઉસ જગા સે બાહર આએ, સભી હઝરાત ઉસ મોકઅ પર ઠંડી આહો ભર રહે થે કે હઝરત મુફતી સાહબ દા.બ. ને બર મોકઅ શઅર પબ્હ કર કુલૂબમો તવહીદે ઈલાહી ઔર માલિકુલ મુલક કી શાને બે-નિયાઝી કા ઈસ્તિહઝાર કરવા દિયા.

યે નગમા ફસ્લે ગુલ વ લાલા કા નહી પાબંદ

બહાર હો કે ખિઝાં લા ઈલાહ ઈલ્લલ્લાહ

ફિર જબ હમ બાહર નિકલે તો કલ્બ પર અજબ કેફીયતકા સમાં થા, મઝાર મુબારકસે નિકલકર હમ રોડ પર આયે, ભૂક ઔર પ્યાસ ભી લગી હૂઈ થી.

જબ ચંદ કદમ આગે ચલે તો એક ગાડી દેખી, જિસમો ખેતોંકે તાઝહ તાઝહ ખરબૂઝે ઔર તરબૂઝ બેચે જા રહે થે, હમને ફવરન ગાડી રુકવાઈ ઔર સબ હઝરાત શહતૂતકે દરખતકે ઝુંદમો બની હૂઈ એક જગામો બેઠ ગએ, સામને ખેતોં કા એક બેહતરીન મંઝર થા, તાઝા તાઝા ગેહું અભી કટે હુએ હે, દૂર દૂર તક પ્યારા મંઝર થા, આપ યકીન માનિએ ઝિંદગીમો ઈતને મીઠે, ઈતને નરમ ઔર મુલાઈમ, રસદાર ન તરબૂઝ ખાએ ઔર ન ખરબૂઝ, અજબ કિસમ કે તરબૂઝ ઔર ખરબૂઝ, મો ઈસકી કેફીયત બયાન નહી કર સકતા, રસ સે ભરે હૂએ ઔર અજબો ગરીબ મિઠાસ ઐસા લગતા થા કે ઉસમો શકર ઘૂલી હૂઈ હે, ઐસી મિઠાસ થી ઔર રસ ભી ઉસમો સે ઈતના નિકલ રહા થા કે ગ્લાસ કે ગ્લાસ ભર જાએ. અલ્લાહ તઆલાકી અજબ નેઅમત થી, સબ ખા રહે થે ઔર બાર બાર

ઝબાન સે الحمد لله का तिक्रि डो रहा था अल्लाह तआलाने उस मुल्कको ફलोंकी ફરાवानी કી નેઅમત સે માલામાલ ફરમાયા હે.

અલ્લાહ તઆલાકે નેક બંદોકા હાલ

જબ વાફિર (બડી) મિકદારમો ફલોં સે સેર હૂએ તો હઝરત (મ.ઝી.)ને એક નુકતા ઈશાદ ફરમાયા : ખરબૂઝહ ફારસી ઝબાનમો "ખર" ગઘે કો કહતે હો ઔર તરબૂઝ "બઝ" બકરી કો કહતે હો આજ ખાનેમો હમારા હાલ ખર ઔર બુઝ જૈસા હો ગયા ઔર હમને ખૂબ સેર હો કર ખાયા.

યે જુમ્લે ઈસ તરહ દર્દ સે હઝરતને ઈરશાદ ફરમાએ કે હમારે લિયે એક બડી નસીહત બન ગએ.

અગર ખાના અલ્લાહ તઆલાકે લિયે ખાયા જાએ, અચ્છી નિચ્ચતસે ખાયા જાએ તો વહ ભી ઈબાદત હે.

કીમત ભી મઅમૂલી

જબ સારે હઝરાત ખાકર ફારિગ હો ગએ તો અખીરમો મોને પૂછા કિતની કીમત હૂઈ ? તો કીમત સુનકર ભી આપકો હેરત હોગી કે હમારે હિસાબસે એક ડાલરમો ઈતને સારે ખરબૂઝે ઔર તરબૂઝ હમને ખાએ (હમારે હિન્દુસ્તાનમો એક અમરીકી ડાલરકા આજ કલ ભાવ ૬૨ યા ૬૩ રૂપિયે હો) ઈતને રૂપિએમો હમને તકરીબન બારહ યા તેરહ તરબૂઝ ઔર ખરબૂઝે ખાએ.

ઈમામ તિરમિઝીકી દા'વત

હઝરત મવલાના રહમતુલ્લાહ સાહબ જો કલંદર ઔર ઝિંદહ વલી સાહિબે નિસ્બત બુઝુર્ગ હો, મજહલ બહરૈન હે, એક તો ફકીહુલ ઉમ્મત સચિયદી હઝરત અકદસ મવલાના મુફતી મહમૂદ હસન ગંગોહી (રહ.) કે ખલીફા હો ઔર સાથ હી હઝરત અકદસ મવલાના જૂલફિકાર નકશબંદી સાહબ દા.બ. સે ભી ઈજાઝત હે, ઉનકી ઝબાન સે એક ખાત નિકલી જો વાકઈ બિલકુલ સહીહ થી કે " યે ઈમામે આલી ઈમામ તિરમિઝી (રહ.) કી જાનિબ સે દઅવત હે" યે વાકિઅહ થા કે ફિર પૂરે ઉઝબેકિસ્તાનકે સફરમો હમને ખરબૂઝે ઔર તરબૂઝ બહૂત ખાએ, દુનિયાકે દૂસરે મુલ્કોમો ભી બહૂત મરતબા ખાના નસીબ હુવા લેકીન જો મિઠાસ ઔર લઝઝત ઉસ ખરબૂઝે ઔર તરબૂઝમે થી પૂરે મુલ્કકે સફરમો કહી પર ઐસી લઝઝત ઔર મિઠાસ હમકો નસીબ નહી હૂઈ.

હઝરત દા.બ.ને મુઝસે ફરમાયા કે ખાત દર અસલ યે થી કે ઈમામ તિરમિઝી (રહ.) કે મઝાર પર કોઈ આતા જાતા નહીં, હમ આએ ; ઈસ લિયે ઈમામ તિરમિઝી (રહ.)ને હમારી દઅવત કી ઓર ઉનકી તવજજુ હમકો હાસિલ હૂઈ.

હઝરતને ફરમાયા : હઝરત શૈખ ઝકરિય્યહ સાહબ નવ્વરલ્લાહુ મરકદહૂને અપની "આપ બીતી"મેં લિખા હે કે શુહદાએ ખેબરકી કબ્રોં પર હાઝરી હૂઈ તો જિતની કશિશ ઓર દિલ બસ્તગી ઉન કબ્રોં પર થી, ઈતની હરમૈન કે કિસી કબ્રસ્તાનમેં નહીં હૂઈ, ઈસ પર બળી હેરત ભી હૂઈ ઓર કઈ દિનોં તક ઉસકા અધર ભી રહા, અકાબિરે હિન્દ અલી મિયાં, મવલાના ઈનઆમુલ હસન સાહબ વગૈરહ સે બંદેને ઉસકી વજહ દરયાફત કી કે બકીઅ ઓર જન્નતુલ મુઅલ્લામેં ઈતની કશિશ નહીં, જિતની યહાં હૂઈ, મદીના પાકકે કઈ માહ કિયામમેં ઉન કુબૂર પર બાર બાર જાને કા તકાઝા રહા, ઉન અકાબિરને જાઝબિય્યતકી વુજૂહ મુખ્તલિફ બતલાઈ, ઈસ સિયહકાર કે ખિયાલમેં યે હે કે વહાં હાઝિર હોને વાલે બહૂત કમ હૈં, હાજરીકી નૌબત દૂર હોને ઓર જંગલકી વજહ સે કમ આતી હે, ઈસ લિયે વહાંકી મુકદ્દસ અરવાહકી તવજજુહ આનેવાલોંકી તરફ ઝયાદહ હૂઈ. (આપ બીતી : ૧/૫૨૮-૫૨૯)

તો હઝરતને ફરમાયા : કે જિસ તરહ કિસી કે યહાં કોઈ જાતા નહીં હે, અગર વહાં કોઈ જાએ તો એઝાઝ વ ઈકરામ બળહ જાતા હે તો યહાં પર ભી હમ લોગોંકો યહી ખાત મહસૂસ હૂઈ.

શૈરઆબાદસે બુખારાકી તરફ

યે શીરઆબાદ - જહાં ઈમામ તિરમિઝી (રહ.) કા મઝાર હે વહાંસે હમ રવાના હૂએ તો હમને ભાઈ મન્સૂર સે પૂછા કે હમારી અગલી મંઝિલ કોનસી હે? તો કહા : અબ હમેં બુખારા જાના હે, મેરે પૂછને પર ઉન્હોંને બતાયા કે ૬૫૦ કિલો મીટર હે ઝયાદહ નહીં હે, હમને હિન્દુસ્તાની એઅતિબાર સે અંદાઝહ લગાયા કે ઈન્શાઅલ્લાહ પ યા ૬ ઘંટે મેં તો હમ વહાં પહૂંચ જાએંગે, ગાડી ભી માશાઅલ્લાહ ઉમ્દહ થી, ઐર કંડીશન ભી અચ્છા ચલ રહા થા, અબ તક કે રાસ્તે ભી અચ્છે થે તો સોચા કે પ યા ૬ ઘંટેમેં પહૂંચ જાએંગે, શામકો

અસરકી નમાઝ ઈન્શાઅલ્લાહ બુખારા જાકર અદા કરેંગે, હમ ઈસ ખ્યાલમેં ગાડીમેં સવાર હૂએ ; લેકીન હમારી ગાડી કુછ હી કિલો મીટર આગે ચલી થી કે અબ એસે રાસ્તે આએ કે ઉસસે બેહતર તો યે થા કે પક્કા રાસ્તા બના હી ન હો, એસે રાસ્તે કે બસ ખુદાકી પનાહ ઓર ઉસકો તય કરનેમેં ઈતની તા'ખીર હૂઈ કે તકરીબન ગ્યારહ ઘંટે લગ ગએ ઓર કાફી રાત હો ગઈ, દેર સે હમ લોગ બુખારા પહૂંચે.

અસલી દેહાતી ઝિંદગી

રાસ્તેમેં એક ગાવમેં ઝોહરકી નમાઝ અદા કરને કે લિયે હમ રૂકે થે, વહાં એક બળા અજબ વાકિઅહ પેશ આયા, બિલ્કુલ પુરાને અંદાઝ કા એક ગાવ થા, સીધી સાદી વહાંકી ઝિંદગી થી, ઝોહરકી નમાઝકે લિયે હમ રૂકે ઓર મસ્જિદમેં નમાઝકે લિયે ગએ તો બિલ્કુલ પુરાને અંદાઝ કી મસ્જિદ થી, ઉસકા વુજૂખાના ભી બળા અજબ થા, ઉસમેં કદીમ અંદાઝકે કાફી વઝનદાર લોટે થે, ઓર પુરાની લકળીયોંકી બેઠકે બની હૂઈ થી, એક લંબા ગળહા બનાયા ગયા થા, જિસકે ચારોં તરફ બેઠક બનાદી ગઈ થી ઓર મુસ્તઅમલ (વપરાયેલ) પાની ઉસ ગળહે મેં જા રહા થા ઉસમેં રેત હોનેકી વજહ સે પાની જઝબ હો જાતા થા, ઈસ્તિન્જાખાને ભી બહૂત સાદે બને હૂએ થે, મસ્જિદકે ચારોં તરફ બહૂત હી ખૂબસૂરત દરખ્ત ઓર બેલે થી ઓર પાનીકા ચશ્મા બેહ રહા થા, જિસમેં બહૂત હી ઠંડા પાની થા, જૈસે કિસી ફૂલર સે પાની આ રહા હો, બહૂત હી ઉમ્દહ આબોહવા થી, હમ ઝરૂરિયાત ઓર વુજૂસે ફારિગ હોકર મસ્જિદે શરઈમેં દાખિલ હૂએ, દેહાત કે લોગોંને હમારે કાફલેકો દેખા, વહ બળી હેરત સે હમકો દેખ રહે થે, ઈમામ સાહબકો ઈતિલાઅ હૂઈ તો વહ ફવરન મસ્જિદમેં તશરીફ લે આએ, ગુફતગૂ કે બાદ મઅલૂમ હુવા કે ઉસ ઈમામ સાહબકે વાલિદ બળે આલિમ થે, ઉનકે દાદા ભી બળે આલિમ થે ઓર ઉનકે દાદા મર્હૂમકી યાદમેં ઉનકે વાલિદને યે મસ્જિદ બના રખી થી, વહ ઈમામ સાહબ ચંદ સૂરતોં ઓર આયતોંકે હાફિઝ થે, હમને ઝોહરકી નમાઝ જમાઅત સે અદા કી, ફિર ઈમામ સાહબને કુઆને પાકકી થોળી આયતેં સુનાઈ ઓર ઉન્હોંને હઝરત દા.બ. સે દરખ્વાસ્ત કી કે આપ મેરે વાલિદ ઓર મર્હૂમીનકે લિય ઈસાલે ષવાબકે લિયે દુઆ કરા દીજિએ, હઝરત દા.બ. ને વહાં મસ્જિદમેં બેઠ કર પુરસોઝ દુઆ કરવાઈ.

કુર્આનકી તા'લીમ

ઈમામ સાહબસે તા'લીમે કુર્આનકે સિલસિલેમેં મુઝાકરહ હુવા તો ઉન્હોને બતાયા કે યહાં મકતબ યા મદરસાકા નિઝામ તો બહૂત હી દુશ્વાર હે ; બલકે મેંને અંદાઝા લગાયા કે ઈસ મવજૂઅ પર બાત ચીત કરને સે ભી ડર રહે હેં.

નિકલતે નિકલતે હમને આહિસ્તા સે ઉનસે દરખ્વાસ્ત કી કે કમ સે કમ આપ અપને બચ્ચોંકો તો કુર્આને પાક પળડાઈએ, ઈસ છોટેસે દેહાતમેં તો આપ કુર્આન મજ્હકી તા'લીમકા સિલસિલા શુરૂઅ કીજિએ, યહાં પર કહીં ભી કુર્આનકી તા'લીમકા રિવાજ નહીં હે, ઉસ પર ઈમામ સાહબને બળે દર્દ સે કહા કે " મુઆફ કીજિએ ! કે હમ હમારે મુલકમેં અપને બચ્ચોંકો ભી કુર્આન નહીં પળડા સકતે, હમ પર કાનૂની પાબંદી હે, કુર્આને પાકકી તા'લીમસે હમ લોગ મહરૂમ હેં, આપ દુઆ કર દીજિએ" હમ ઉનકી ઉસ દર્દભરી બાત સુનકર દિલમેં હસરત લિયે આગે બળે.

બારી તઆલાકા નિઝામે રિઝક

બાહિર નિકલે તો તાઝહ ફલ, સબ્જીયાં ઓર દૂસરી ચીઝેં બળી મિકદારમેં છોટે છોટે રાસ્તોં પર નીચે દુકાનોંમેં મિલ રહી થી કુછ ચીઝેં ખરીદ કર ખાને બેઠે, હમારે સાથ હિન્દુસ્તાન સે જો ખાના થા ઉસમેં ઈમામ સાહબ ઓર દૂસરે વહાંકે મુસલમાનોંકો ભી શામિલ ક્રિયા, તો ઉસ વકત દિલમેં યે બાત આઈ કે અલ્લાહ તઆલાકે રિઝકકા નિઝામ દેખો, કહાં દેહલી ? ઓર કહા ઉઝબેકિસ્તાનકા એક છોટા સા દેહાત, ખૂદ પકાનેવાલેકો નહીં મઅલૂમ કે યે ખાના કોન કોન ખાએગા ? ખાનેવાલેકો નહીં મઅલૂમ કે મેરે પાસ આજ કહાં સે ખાના આએગા ? સબ બારી તઆલાકા નિઝામે રિઝક હે :

(પારહ ૧૨ / સૂરએ હૂદ : ૬) وَمَا مِنْ دَابَّةٍ فِي الْأَرْضِ إِلَّا عَلَى اللَّهِ رِزْقُهَا

તરજમા : ઓર ઝમીન મેં કોઈ ચોપાયા નહીં મગર અલ્લાહકે ઝિમ્મે ઉસકી રોઝી હે.

ઈમામ સાહબ ઓર વહાંકે મુસલમાનોંસે અલવિદાઈ સલામ વ મુસાફહા કરકે હમ ફિર ગાડીમેં સવાર હો ગએ.

બુખારાકે રાસ્તેમેં અસરકી નમાઝ

ફિર રાસ્તેમેં એક ઓર જગા અસરકી નમાઝકે લિયે રુકના હુવા, યે એક કરબા થા, વહાં પર એક હોટલ થી વહાં ગાડી રુકવાઈ ઓર જબ હમ ગાડી સે ઉતરે તો વહાં બચ્ચે ઓર જવાન લડકિયાં બળી તઅદાદમેં હમારી તરફ બળી તઅજ્જુબકી નિગાહોં સે દેખને લગીં કે યે કોનસી નઈ મખ્લૂક હે, પહલેકી તરહ યહાં પર ભી સુવાલાત હૂએ કે કયા આપ મુસલમાન હે ? કહાં સે આએ હેં ? વગૈરહ

બાતચીતમેં મુશ્કિલાત

ઉસ મુલકમેં આમ તૌર પર બાતચીતમેં બળી મુશ્કિલાત પેશ આઈ :

(૧) ઉઝબિક ઝબાન હમ નહીં જાનતે, ઉસકે કુછ અલ્ફાઝ ફારસી ઝબાન સે મિલતે ઝુલતે હેં, ઈસ લિયે બા'ઝ બૂળહે લોગ ફારસી ઝબાન બોલને સે કુછ ખુલાસા સમઝ લેતે હેં

(૨) આમ લોગ અંગ્રેઝી નહીં જાનતે ; અલબત્તા હોટલ ઓર બળે શહરોંમેં અંગ્રેઝી સે કામ ચલ જાતા હે.

(૩) મસાજિદકે અઈમ્મહમેં સે બા'ઝ હઝરાત કદરે અરબીસે વાકિફીયત રખતે હેં, ઈસ લિયે કભી કભી કુછ કામ ઉસસે ભી ચલ જાતા હે, અલબત્તા મકામી રહબર ભાઈ મન્સૂર સાહબ અંગ્રેઝી ઝબાન જાનતે થે ; ઈસ લિયે તરજુમાનીમેં વહ મુઆવિન (સહાયક) બને ઓર બળી મુશ્કિલ બાત યે હે કે દુકાન, હોટલ હર જગા લડકિયાં હી લડકિયાં હેં, આમ કામ કાજ વગૈરહમેં ઈસ કદર ઓરતે દૂસરી જગહ કમ દેખનેમેં આઈ

ખૈર ! હમ એક જગા અસરકી નમાઝકી નિચ્યત સે થહર ગએ, વહાં બેહતરીન બગૈર દૂઘવાલી ચાય સે ઓર હમારે સાથ જો ઝખીરએ તઆમ થા, ઉસસે પૂરા કાફલા મહઝૂઝ (ખુશ) હુવા ઓર કુછ મકામી હઝરાત ભી શામિલ હો ગએ, હોટલ કે પિઘલે વાલે હિસ્સેમેં એક નદી બેહ રહી થી, જિસકા પાની બહૂત હી ઠંડા ઓર વાફિર (બળી) મિકદારમેં તેઝી સે બેહ રહા થા ઓર ઉસકે કિનારે પર બહૂત ખૂબ સૂરત નશિસ્તગાહૈં (બેઠક) બની થી, જહાં બેઠ કર ખાના વગૈરહ ખાયા જા સકે, તમામ હઝરાતને વુઝૂ ક્રિયા, ફિર નદીકે કિનારે એક

કુશાદહ જગા પર અઝાન કહી ગઈ ઔર નમાઝકી સફે લગી તો મકામી લોગ બહૂત હેરત સે ઉસ મંઝરકો દેખ રહે થે, ઐસા મહસૂસ હો રહા થા કે જિસ ચીઝકી ઉનકે નુફૂસકો તલાશ થી, વહ એક તવીલ (લંબે) અરસેકે બાદ મિલી, વહાંકે મવજૂદ લોગોકો નમાઝકી દઅવત દેને પર હી ઈકતિફાઅ કરના પળા, વહાં પર ભી બહૂત સારે બચ્ચે થે, ઉનકો કલિમએ તથિયબહકી તલકીનકી સઆદત હાસિલ હૂઈ.

અલબત્તા શહરોસે દૂર ઉસ કસ્બામો હોટલ પર હિન્દી ફિલ્મી ગાને બજ રહે થે, જો હમારી દરખવાસ્ત પર કુછ દેર બંદ કર દિએ ગએ, હમ હસરત ઔર તઅજજુબકે સાથ દુઆ કરતે હૂએ વહાં સે રવાના હૂએ.

કર્શ યા કર્શી શહર

ગુઝરતે હૂએ રાસ્તેમો એક શહર આયા, જિસકા નામ "કર્શ" બતાયા ગયા, વહાં એક ખૂબસૂરત ઈમારત થી, ઈસ પર અરબી ઝુબાનમો કુછ ઈબારતો લિખી થી, વહ ઈમારત દેખકર હમને ગાડી રુકવા દી, પતા ચલા કે યે ઈમારત હઝરત અબૂ ઉબૈદહ બિન જર્હાહ કી (રદિ.) કી યાદમો બનાઈ ગઈ થી, ઉનકા મઝાર તો દિમશકમો હે લકીન ઉનકી કબ્રકી મિટ્ટી લાકર ઉનકી યાદ મો યે ઈમારત બનાઈ ગઈ હે, હમ અંદર દાખિલ હૂએ, ઈમારત મો ઈસાઈયો કા કાફી મજમા નઝર આયા, ઈસ ઈમારતકે મુન્તઝિમકો તલાશ કિયા ગયા, ઉન્હોને હમકો પૂરી ઈમારતમો ઘુમાયા ફિરાયા, એક કમરહ નિહાયત એહતિમામ સે દિખાયા, જિસમો કુછ કિતાબો રખી થી, ઉન કિતાબોમો સે એક પુરાની કિતાબ બહૂત એહતિમામ સે દિખાઈ કે યે નવાદિરાત (અજાયબીઓ) મો સે હે, વહ ખૂદ નહી જાનતે થે કે યે કિતાબ કયા હે? કહાં સે આઈ હે? કિસ ફન કી હે? ઉસકો યહાં કયું રખા ગયા હે? કદીમ કાગઝ ઔર શિક્ષતા (બદહાલ) તહરીર હોનેકી વજહ સે વહ ઉસકો નવાદિરાત મો સે સમઝ રહે થે, હમને ગોર સે દેખા તો મન્તિકકી કિતાબ "કુત્બી" થી ઔર લખનવકી છપી હૂઈ થી ઉપરકી ઈબારતકે સાથ જુમ્લા મુન્સલિક હોનેકી બિના પર المسمى કે બાદ بالقطبي કી શકલમો લિખા હુવા હોનેકી બિના પર શાયદ ઉનકે લિયે કોઈ અજબ ચીઝ થી.

ખૈર તો ઉસ મ્યુઝિયમમો હમને હિન્દુસ્તાનકી મતબૂઆ દો કિતાબો દેખી, એક "કુત્બી" કો કિતાબ જો ફિરંગી મહલ લખનવકી મતબૂઆ થી ઔર દૂસરી

કિતાબ "અત્તિબયાન" જો નવલ કિશોર લખનવ સે છપી હૂઈ થી.

અલગઝ જબ હમ ઉસ મ્યુઝિયમમો મવજૂદ અમલા (કર્મચારીઓ) સે મોને યે બાતચીત કી કે આપકી લાયબ્રેરી મો રખી હૂઈ યે કિતાબ ઈન્ડિયાકી છપી હૂઈ હે તો વહ હેરત મો પળ ગએ કે યે કિતાબ જો હમારે યહાં રખી હો, વહ ઈન્ડિયા સે કેસે આ ગઈ? વહ ભી હેરાન થે, કાફી વકત હો ચુકા થા; ઈસ લિયે હમ વહાંસે રવાના હોને લગે.

પૂરી ઈમારત વગેરહ કે નઝારહસે ફારિગ હોનેકે બાદ રવાનગીસે કબ્લ જબ રહબરસે કહા ગયા કે વહ હમો કિસી ઝિમ્મેદાર સે મિલાએ તો એક સાહબ સે મુલાકાત કરવાઈ, જબ ઉનસે ઈસ્તિફસાર કિયા (પૂછા ગયા) ગયા કે યે ઈમારત હઝરત અબૂ ઉબૈદહ બિન જર્હાહ (રદિ.) કી તરફ મન્સૂબ હે, બાહિર બહૂત નુમાયાં તહરીર ભી દરવાઝહ કે ઉપર લીખી ગઈ હે, યહાં ઐસી કયા ચીઝ હે? ઉન્હોને બતાયા કે અમીર તયમૂર યા ઉનકે લોગ જબ કભી અરબો યા બુઝુર્ગ શખ્સીયાત કે દરબારમો ગએ, વહાં અગર ઉન કો તબર્કુકાત મો સે કોઈ ચીઝ મિલી યા વહાંકી ખાસ ચીઝ મયસ્સર હૂઈ તો ઉસકો સાથ લાકર ઉન્હોને ઉનહી શખ્સીયાતકે નામ સે મન્સૂબ ઈમારત તૈયાર કરવા કે ઉન આધાર યા તબર્કુકાત યા મિટ્ટીકો ઈસ તરહ એહતિમામકે સાથ મહફૂઝ કિયા, ઉનહી મકામાત મો સે યે જગા હે કે હઝરત ઉબૈદહ બિન જર્હાહ (રદિ.) સે મન્સૂબ મિટ્ટી ઈસ જગા પર રખી ગઈ તો ઉન પર યે યાદગાર બનાઈ ગઈ હે, ઉસી અકીદતકી વજહ સે ઝાઈરીન ઔર મુસાફિરો કા યહાં આના જાના રહતા હે.

"નસફ" શહર

યહાં એક બાત મઅલૂમ હૂઈ કે "નસફ" શહર યહાં સે ૫૦ કિલો મીટર દૂર હે ઔર જબ નસફ શહરકા નામ આયા તો હમારે ઝહનમો ઈમામ અબૂલ બરકાત નસફી (રહ.) ઔર શમ્સુલ અઈમ્મહ અલ્લામા હલવાની (રહ.) કી યાદો તાઝહ હો ગઈ, શર્હ અકાઈદ કે માતિન ઔર "અલ અકાઈદ કે મુસન્નિફ અલ્લામા ઉમર નસફી (રહ.) ઝહન પર છા ગએ.

નવલ કિશોર

યે મતબઅ (પ્રેસ) નવલ કિશોર કિસી ઝમાનેમો લખનવકા મશહૂર મતબઅ રહા હે, ઉસકા નામ તો ગૈર મુસલમાનો જૈસા હે, બાકી હકીકતે હાલ અલ્લાહ

તઆલા ઝયાદહ જાનને વાલે હૈં, ઉસ કુતુબખાનેકે માલિકને દીની, ઈસ્લામી બહૂત સી કિતાબે શાઈઅ કી હૈં ઓર મતબઅ નવલ કિશોર કિસી ઝમાનેમે લખનવકા મશહૂર મતબઅ રહા હે, ઉન નવલ કિશોર સાહબકે બહૂત સારે વાકિઆત હૈં ઉનમે સે એક યે હે કે યે કિતાબોકા બહૂત ઝયાદહ અદબ વ એહતિરામ કરતે થે, સુના હે કે જિન પલેટોમે કિતાબે છપતી થી, ઉન પલેટો કો ધોને કે લિયે ગંગા નદી કે કિનારે ભેજતે થે, તાકે ઉન પલેટો કે અંદર સે જો રોશનાઈ નિકલે ઉસકી બે અદબી ન હો ઓર દુકાનમે કિતાબે નિહાયત બા-અદબ અંદાઝ મેં રખી રહતી થી, બાકી આજ કલ મુસલમાન કિતાબ ફરોપ્ત કરનેવાલોકા હાલ ભી બહૂત બુરા હે, નિહાયત ગંદી નાલીયો કે કરીબ હદીષ, તફસીરકી કિતાબોકો રખ છોળતે હૈં, કુર્આન,હદીષ ઓર દીગર કિતાબે જહાં રખી હો વહાં બેઠ કર બીળી, સિગરેટ પીતે હૈં, કુર્આન ઓર કિતાબો કે બીચમે ટી.વી. રખા હુવા હોતા હે ઓર ફિલ્મ દેખી જાતી હે, ગાના બજતા રહતા હે, અલ્લાહ તઆલા હિફાઝત ફરમાએ. આમીન

રાસ્તેકે ખૂબ સૂરત પહાળ ઓર સદે મૂલકરનેનકી યાદ

રાસ્તેમે હમ લોગ ખૂબ સૂરત મુખ્તલિફ રંગકે પહાળ દખતે હૂએ ઓર ઉઝબેકિસ્તાનકી અસલી દેહાતી ઝિંદગીકા નઝારહ કરતે હૂએ આગે બખહ રહે થે, બા'ઝ જગા પર એસે અજબ વઝઅકે પહાળ થે જેસે કે બા-કાઈદહ દીવાર બનાઈ ગઈ હો, જબ ઉન પહાળો કો દેખા તો ગાડી મેં યે મસ્અલા ઈળ ગયા કે સદે મૂલકરનેન કહાં પર વાકેઅ હે ? ઈસ લિયે કે કસસુલ કુર્આનમે મવલાના સીવહારવી (રહ.) ને ઓર દૂસરે મુફ્સિરીન ને જો મુખ્તલિફ રાયે લિખી હૈં, ઉસમે એક બાત યે ભી હે કે રૂસ કે ઈસ ઈલાકે મેં ઈસ દીવારકે હોને કે ઈમ્કાન હે.

ઈસ સફરમે હમને દેખા કે પથ્થર કે બને હૂએ કચ્ચે મકાનાત હૈં, ગઘે ઓર ખચ્ચર પર લોગ સવારીયાં કર રહે હૈં, રાસ્તેમે એક જગા પર દેખા કે પહાળ પર ટ્રેનકા ઈન્જન હે, બતાયા ગયા કે યે રૂસી હુકૂમતકે ઝમાનેમે કિસી ટ્રેનકા ઈન્જન થા, બતોરે યાદગાર પહાળ પર રખા ગયા હે.

બુખારા શહરમે હાઝરી

કાફી રાતકો હમ બુખારા પહૂંચે, હમારે કિયામ કે લિયે જો હોટલ તજવીઝ

કી ગઈ થી, વહાં જાકર હમકો પતા ચલા કે અલહમ્દુલિલ્લાહ હમ લોગ બહૂત હી ખૂશ નસીબ હૈં કે જિસ જગા હમારી હોટલ વાકેઅ હે, યે વહી જગા હે જહાં ઈમામ બુખારી (રહ.) કા મહલ્લા થા, જહાં ઈમામ બુખારી (રહ.) રહા કરતે થે, આપકા ખાનદાન જહાં આબાદ થા, ઉસી મહલ્લેમે અલહમ્દુલિલ્લાહ યે હોટલ વાકેઅ થી.

ફિર દૂસરી અજબ બાત યે થી કે ઉસ હોટલકે સામને વહ મસ્જિદ હે જિસ કો મસ્જિદે "જામિઅ ઈમામ બુખારી" કહા જાતા હે, જિસમે ન જાને કિતની મરતબા ઈમામ બુખારીને સહીહ બુખારીકા દર્સ દિયા હોગા, વહ મસ્જિદ બિલકુલ હોટલકે સામને હે ઓર મદરસા "મીર અરબ" વહ ભી બિલકુલ ; ઉસી મસ્જિદકે સામને થા.

મદરસા મીર અરબ

યે મદરસા મીર અરબ ઉઝબેકિસ્તાનકા મશહૂર મદરસા હે, કમ્યૂનિસ્ટોકે આને કે બાદ જબ તમામ દીની દર્સગાહો પર પાબંદી લગાદી ગઈ તો પૂરે મુલ્કમે યહી એક મદરસા થા જિસમે કુછ ન કુછ દીની તા'લીમ બાકી રહી, ઉસકો ઈમામ બુખારીકી કરામત સમઝના યાહિએ કે કમ્યૂનિસ્ટોકે ઝુલ્મો તશદુદકે દોરમે ભી ઈસ મદરસામે કુછ ન કુછ દીની તઅલીમકા સિલસિલા જારી રહા.

મીર અરબ મદરસાકે બુલંદો બાલા દરવાઝે પર યે હદીષે પાક લિખી હૂઈ હે : من كان في طلب العلم كانت الجنة في طلبه

"જો શખ્સ ઈલ્મકી તલાશમે હોતા હે તો જન્નત ઉસકી તલાશમે હોતી હે"

આજ કલ ઉસ મદરસામે તકરીબન દો સો તલબા કે થહરનેકા ઈન્તિઝામ હે, યે દો મન્ઝલા ખૂબસૂરત મદરસા રૂસી ઈન્કિલાબકે હાથો સે બચા રહા.

ઈસ વકત પૂરે ઉઝબેકિસ્તાનમે સિર્ફ દો મદરસે હૈં : એક મદરસા મીર અરબ ઓર દૂસરા મદરસા ગોગલદાસ જો હમને તાશકંદ મેં દેખા થા, બાકી પૂરે મુલ્ક મેં કહી દીની તઅલીમકા નિઝામ નહી રહા.

મંગલકા રોઝ બુખારા શહરમે

હમને રાતકો ઈશાકી નમાઝ હોટલ હી મેં અદા કી ઓર સુબહ સુબહ અકાબિરીન હઝરાત ઈમામ બુખારી (રહ.)કી મસ્જિદમે નમાઝ પઠ્ઠને ગએ,

તો સખ્ત હેરત હૂઈ કે ફજરકી નમાઝકા વકત હોને કે બા-વજૂદ મસ્જિદ શરીફમેં ન આદમ ન આદમ ઝાદ, યે હઝરાત મસ્જિદમેં ઘૂમે ફિરે, ઉસી દરમિયાનમેં ઈસી મુલ્ક કે એક દૂર દરાઝ ઈલાકે કે તીન અફરાદ ઓર આ ગએ, વહ ભી બા-જમાઅત નમાઝકી તલબકી નિયત સે મસ્જિદમેં આએ થે. કિસી ઝમાનેમેં હઝારોં મુસલમાનોંકી હાઝરી દેખનેવાલે યે મિમ્બરોં મહેરાબ, જિસકે નમાઝીયોમેં ઉલમા, સુલહા, મશાઈખ ઓર અવલિયા શામિલ હુવા કરતે થે, આજ ફજરકી અઝાનકો તરસ રહે થે, ઈસ સૂરતે હાલકો દેખ કર શાઈરે મશરક ઈલાકા ઈકબાલકા વહ તારીખી જુમલા દિલો દિમાગમેં ઘૂમને લગા. જિસકો હકીમ અહમદ શુજાઅને અપની કિતાબ "ખૂનબહા" મેં યૂં નકલ કિયા હે, અલ્લામા લિખતે હૈ.

મકાતિબો મદારિસકી એહમિયત

ઉન મકતબોં કો ઈસી હાલમેં રહને દો, ગરીબ મુસલમાનકે બચ્ચોંકો ઉનહી મદારિસમેં પળને દો, અગર યે મુલ્લા ઓર દુરવેશ ન રહે તો જાનતે હો કયા હોગા ? જો કુછ હોગા વહ અપની આંખોં સે દેખ કર અયા હૂં, અગર બરે સગીર કે મુસલમાન મદરસોંકે અષર સે મહરૂમ હો ગએ તો બિલકુલ ઈસી તરહ હોગા, જિસ તરહ ઉન્દુલુસ મેં મુસલમાનોંકી આઠ સો બરસકી હકૂમતકે બા-વજૂદ આજ ગરનાતા ઓર કુરતુબાકે ખંડરાત ઓર અલહમરાઅકે નિશાનાતકે સિવા વહાં ઈસ્લામકે પેરૂં ઓર ઈસ્લામી તહઝીબકે આષારકા કોઈ નિશાન નહીં મિલતા, હિન્દુસ્તાનમેં ભી આગ્રાકે તાજમહલ ઓર દેહલીકે લાલ કિલએકે સિવા મુસલમાનોંકી આઠ સો સાલા હુકૂમત ઓર ઉનકી તહઝીબકા કોઈ નિશાન નહીં મિલેગા (બ-હવાલા માહનામા અર્શીદ લાહોર, દારૂલ ઉલૂમ દેવબંદ) અલ્લાહ તઆલા હિફાઝત ફરમાએ.

અલ્લાહ તઆલાકા ફઝલ ઓર મવલાના રહમતુલ્લાહ

સાહબકી કરામત

ફજરકી નમાઝ મેં એક અજીબ કરામત સામને આઈ, હમ લોગ રાસ્તેમેં તઝકિરહ કર રહે થે, મવલાના રહમતુલ્લાહ સાહબ સે અર્ઝ કિયા કે આપકા "અન્નૂર" રિસાલા પૂરી દુનિયામેં જાતા હે ઈસ મુલ્કમેં કહી આતા હે ? ઉન્હોંને બાંડીપૂરહ ફોન કિયા ઓર પૂછા કે અપના અન્નૂર રિસાલા ઉઝબેકિસ્તાનમેં કહી આતા હે ? તો બતાયા કે ઉઝબેકિસ્તાનમેં એક સાહબ પર યે રિસાલા જાતા હે,

તો ઉન્હોંને બાંડીપૂરહ અન્નૂરકે દફતરસે ટેકસ મેસેઝ કે ઝરીઆ ઉસ ખરીદારકા પતા મંગવાયા, ફોન નંબર તો ન મિલ સકા, ઈતિફાકકી બાત કે વો રિસાલા મરગીનાન જાતા થા, જહાં સાહિબે હિદાયા રહા કરતે થે, લેકીન ફોન નંબર ન હોને કી વજહ સે મસ્અલા યે થા કે અબ કેસે ઉસ આદમી કો તલાશ કિયા જાએ.

જામિઅ ઈમામ બુખારી

યે હઝરાત જામિઅ ઈમામ બુખારીમેં ફજરકી નમાઝ પળને ગએ, ઈમામ બુખારી (રહ.) જિસ મસ્જિદમેં દર્સ દેતે થે, વહ મસ્જિદ ઈસ વકત ઈતની આલીશાન ઓર વસીઅ હે કે તકરીબન બીસ હઝાર આદમી બયકવકત ઉસમેં નમાઝ પળ સકતે હૈં, લેકીન ઈસ વકત મસ્જિદકે હય્ય અલસ્સલાહવાલે એક છોટે સે હિસ્સેમેં નમાઝ હોતી હે, બળે અફસોસકી બાત હે ઓર ફજરકી નમાઝમેં સિફ યે ઝાઈરીન મુસલ્લી થે, બાકી પૂરી મસ્જિદ નમાઝીયોં સે ખાલી થી.

ઉન અકાબિરકે અલાવહ તીન મુસલ્લી ઓર ભી થે, ઈનમેં સે એક અન્નૂર રિસાલેકે ખરીદાર જો મરગીનાન કે રહનેવાલે હૈં, (મરગીનાન વહાં સે બહૂત દૂર હે) વહ ભી વહી ઈસ મસ્જિદમેં નમાઝકે લિયે મવજૂદ થે, નમાઝકે બાદ ગુફ્તગૂ સે યે બાત મઅલૂમ હૂઈ કે યહી અન્નૂર રિસાલેકે ખરીદાર હે, વહ કિસી ઝમાનેમેં દારૂલ ઉલૂમ દેવબંદમેં હઝરતુલ ઉસ્તાઝ હઝરત મવલાના સઈદ અહમદ સાહબ પાલનપૂરી દા.બ. કે પાસ તિરમિઝી શરીફ પળને આએ થે, હઝરત મવલાના ઈબ્રાહીમ સાહબ પાંડોર ઉન સાહબકો ઓર ઉનકે દો મકામી રફીકોંકો અપને સાથ હોટલ પર લાએ ઉનકે સાથ ઈમામ સાહબ ભી આ ગએ ઓર કાફી દેર તક વહાંકે હાલાતકે મુતઅલિલક બાત ચીત હૂઈ ઉનકે ઝરીએ બહૂત સારી ખુફિયા મઅલૂમાત હાસિલ હૂઈ, સાથ મેં નાશતા હુવા વહ હઝરાત વહાં કી ખાસ ચીઝે લે આએ, જાનિબૈન સે *تهدا دواتها ابو* વાલી હદીષ શરીફ પર અમલકી સઆદત ભી હાસિલ હૂઈ.

નાશતા વગૈરહ સે ફારિગ હોકર હોટલ સે નિકલતે વકત મશ્વરહ હુવા કે કોન કોન સી તારીખી જગહોં કી ઝિયારતકે લિયે જાના હે, ઈસ મશ્વરહ કે બાદ હઝરત મુફ્તી સાહબ દા.બ. ઓર મવલાના રહમતુલ્લાહ સાહબ (ઝી.લુ.) ઓર બંદા મહમૂદ ગુફિર લહૂ હમ તીન હઝરાત ઈમામ બુખારી (રહ.) કી મસ્જિદકો દેખને કે લિયે ગએ.

काजीपानके मजार पर

डम यडां से निकल कर काजीपान (रड.) के मजार के लिये रवाना धूअे, किंकड डनईकी मशडूर किताड "इतावा काजीपान" के मुअद्लिक, जिंनका नाम डसन डिन म-सूर अवजज-दी (रड.) डे, सन डिजरी पलर डें उनकी वइत धूर्ध.

डताया गया के यडां डुडाराडें अेक जगा डे, जिंसको " यार डीनार डलाका" कडा जाता डे. वडां काजीपानका मजार डे, डम उनके मजार पर पडूंये, यडां पर वडी डाल, न कोड जिंयारत करनेवाला न कोड मुसाकिर, न कोड आनेजानेवाले डिल्कुल सन्नाटा. अेक मडल्ले के डीयडें काजीपानका मजार डे, वडां डेडे, डसाले डवाड कडया और किर डम वडांसे निकल आअे.

मसाजिड व मदारिसका शहर

डुडाराके मुतअद्लिक अेक अज्जड डात ये डे के डस शहरडें किंसी जमानेडें १३० मदारिस थे, लेकीन उन तमाम मदारिसको कड्यूनिसटोंकी डुकूमत आने के डाड स्कूलडें तडदील कर दडया गया और आज डी वो स्कूल और यूनीवर्सिटीयोंकी डालतडें मवजूड डे, अल्लाड तआला डजडेकिस्तानके मुसलमानोंको तौडीक डनायत इरमाअें के वड उन स्कूलोंको डे डारड मडरसोंडें तडदील करें ताके अेक डार किर यडांसे कालल्लाड, काल रसूलल्लाडकी सदाअें गुंजे और डुडारा शहरडें आज डी ३०० मसाजिड डें, डसी लिये डसको मसाजिड व मदारिसका शहर कडा जाता डे.

डमाम अबूडइस कडीर (रड.) के मजार पर

डमाम डसन डिन म-सूर काजीपानके मजारकी जिंयारतके डाड डम आगे अेक डडूत डणे कड्रस्तानडें गअे, डसडें सेंकणों डलमा और मशाडिडीनके मजार डें, डास तौर पर जो यीज डस कड्रस्तानडें कशिश की यीज थी वड डमाम अबू डइस कडीर (रड.) का मजार था, जो डमाम मुडडडडेके शागिडोंडें से डे, और डजरत द.ड. ने तारीडके अेअतिडार से मुजे ये डताया के डुडारा और डस डलाकाके ये सडसे पडले आलडडे दीन डे, जिंनकी डरकत से डस

डलाकेडें डलडे दीनकी नशरो डशाअत धूर्ध, ये डमाम डुडारी (रड.) के शागिड डी डें, उनके मजार पर डम पडूंये.

डे गुंजडवाली मरिजड

वडां पर अेक अज्जड मरिजड देडी, जिंस मरिजड पर डे डिस्सोंडें गुंजड डनाया गया था , आधा गुंजड नीया और आधा गुंजड डींया डे, अेक डी गुंजड को डे डिस्सोंडे तकसीम कर के डींया नीया डनाया डे ये अेक अज्जड इन्ने ताअडीरका नडूना देड. मरिजड निडायत डूडसूरत डे, डसके डडगिड यमन डी डडूत डी डुरकेंड डे, मरिजडडें डिन्डुस्तानकी अजन्टा कंपनीकी डनी धूर्ध घणी लगी धूर्ध थी.

वडांके जो डमाम साडड थे उनके साथ डी डडूत सारी डातयीत और गुंजतगू धूर्ध, डस गुंजतगू के डौरान डमने उनसे डी कुआन मज्जडकी तअलीम और मकतडके सिलसिलेडें डात की तो वड अडीरडें कडने लगे के " सुवालको सुवाल डी रडने डे" डडूत से सुवालोंके जवाड डमसे तलड मत करो, डस मुल्लके डालात कुड अैसे डे के डम डडूत से सुवालोंके जवाड आपको नडी दे सकते, यडां कोन आडडी जासूस डे, कड नडी सकते और डस सिलसिलेकी गुंजतगू डंड डी कर डे." डमाम साडड डडूत डकरामके साथ डेश आअे, डडारी गाडी तक डमको रुडसत करने आअे और डम गाडीडें डेठ कर वडांसे रवाना धूअे.

समरकंडकी तरड रवानगी

यूंके डुडारासे आगे डडारा सकर समरकंड का था, मशवरड डुवा के कैसे जाना डे ? ये मंगलका दिन था और डम लोग आगे समरकंड के लिये रवाना डोने वाले थे, पडले ये तय डुवा के ट्रेनसे जाअे ; लेकीन किर डेंने आडिस्तासे कडा के ट्रेनसे जानेडें अेक डे अडम जिंयारत धूट जाअेगी, डस लिये के ट्रेन डुडारासे सीधा समरकंड पडूंया देती डे, कारसे जाने डी डें इाडडड डे, अलडडडुलिल्लाड यडी तय डुवा और डम लोग शामके वकत डुडारा से समरकंड के लिये रवाना धूअे.

ખ્વાજા અબ્દુલ ખાલિક ગજદવાની (૨૯.) કે શહરમે

બુખારાસે તકરીબન હમ લોગ ૫૦ કિલો મીટર આગે ચલે તો સિલસિલાએ નકશબંદિયાકે એક ઓર બુઝુર્ગ ખ્વાજા અબ્દુલ ખાલિક ગજદવાની (૨૯.) કે શહર ગજદવાનમેં પહૂંચે ઓર ઉનકી ખાનકાહ પર હાઝરી હૂંઈ, ઉનકી ખાનકાહ, મઝાર, મસ્જિદ, મદરસાકા એક બહૂત વસીઅ (વિશાળ) ઈલાતા હે,

યે ગજદવાન શહર હે, ખ્વાજા અબ્દુલ ખાલિક (૨૯.) હઝરત ઈમામ માલિક (૨૯.) કે ખાનદાનસે તઅલ્લુક રખતે હે.

ખ્વાજાએ જહાં ચા'ની હઝરત ખ્વાજા અબ્દુલ ખાલિક (૨૯.)

હઝરત મવલાના ઝૂલફિકાર સાહબને હઝરત ખ્વાજા અબ્દુલ ખાલિક (૨૯.) કા ઝિક્ર ઈન અલફાઝ મેં ક્રિયા હે.

હઝરત ખ્વાજા અબ્દુલ ખાલિક (૨૯.) સિલસિલાએ નકશબંદિયાકે બડે નુમાયા બુઝુર્ગોમેંસે ગુઝરે હેં, આપ હઝરત ઈમામ માલિક (૨૯.) કી અવલાદમેં સે થે, આપકો અલ્લાહ તઆલાને ઈતની મકબૂલિયત અતા ફરમાઈ થી કે લોગ "ખ્વાજાએ જહાં" કે લકબસે પુકારતે થે, આપકો હઝરત ખિઝર અલૈ. ને એક સબક તલકીન ફરમાયા થા, જો સિલસિલાએ નકશબંદિયાકા મખ્બન કહલાતા હે ઓર ઉસકા નામ "તહલીલે ખફી" ચા'ની દમકા ઝિક્ર હે, આપકે શશ કલિમાત સિલસિલાએ નકશબંદિયાકી બુનિયાદ બને હે :

ખલવત દર અંજુમન	સફર દર વતન
નઝર બર કદમ	હોશ દર દમ

(લાહોર તા ખાકે બુખારા વ સમરકંદ: ૧૦૮)

ભાઈ અબ્દુરહમાનકી તરફ સે ભાઈ મન્સૂર જો ઉસ ઈલાકેકે મકામાત કે હમારે રહબર થે, વહ ભી નકશબંદિયા સિલસિલાસે જુળે હૂંએ હેં, ઉનસે મઝીદ એક જુમ્લા યે ભી સુના, "દસ્ત બ-કાર દિલ બ-યાર" યાની કોઈ ભી કામ મેં હો હમારા દિલ યાર (અલ્લાહ તઆલા) કી તરફ મુતવજજે હોના ચાહિએ, વહાં ઈસાલે ધવાબ ઓર દુઆસે ફારિગ હોનેકે બાદ હમ ફિર ગાડીમેં સવાર હૂંએ.

ખ્વાજા બા-યઝીદ બુસ્તામી (૨૯.)

ગજદવાન સે સિર્ફ પાંચ કિલો મીટર આગે ચલે કે એક કબ્રસ્તાનસે હમારા

ગુઝર હુવા, એક ટીલે પર કબ્રસ્તાનમેં ખ્વાજા બા-યઝીદ બુસ્તામી (૨૯.) કે મઝાર પર પહૂંચે, વહાં ઈસાલે ધવાબ, દુઆએ મગફિરતસે ફારિગ હૂંએ.

હઝરત ખ્વાજા બા-યઝીદ બુસ્તામી (૨૯.) સિલસિલાએ નકશબંદિયા કે અઝીમ બુઝુર્ગોમેં સે થે, ઉનકે મુતઅલ્લિક જુનેદ બગદાદી (૨૯.) ને ફરમાયા :

"બા-યઝીદ કા મકામ અવલિયા અલ્લાહમેં એસા હે જેસેકે જિબ્રઈલ (અલૈ.) કા મકામ માલાઈકહમેં"

બુખારાસે સમરકંદ જાતે હૂંએ એક જગા "કારનપટ્ટા" કહલાતી હે યહાં પર એક શહર આબાદ હે, ઉસ શહરકે બળે કબ્રસ્તાનકે એક ટીલે પર હઝરત ખ્વાજા સાહબ (૨૯.) કા મઝાર પુરઅનવાર વાકેઅ હે, વહાં ફેઝાનકી બારિશ હો રહી થી.

શમ્મે મઝાર હે ન કોઈ સોગવાર હે

તુમ જિસ પે રો રહે હો વહ કિસકા મઝાર હે

વહાં ભી ઓરતોંકી ભીડ થી, દો છોટે છોટે મઅસૂમ લડકે ઓર લડકિયાં હમને ઉનકો કરીબ કરનેકી કોશિશ કી ઓર હમને ઉનકો કલિમએ તથિબહ પળહાનેકી કોશિશ કી, મેં બહૂત દુખસે કહૂંંગા કે "ઉસ પૂરે સફરમેં જિતને મુસલમાન બચ્ચે ઓર બચ્ચીયાં સે મુલાકાત હૂંઈ ઉનમેં સે નવ્વે ફિસદ બચ્ચે ઓર બચ્ચીયોંકો કલિમા પળહના નહી આતા થા" જબ હમ ઉનકો કલિમા પળહાનેકી કોશિશ કરતે તો વહ બહૂત મુશ્કેલ સે 'લા ઈલાહ ઈલ્લલ્લાહુ" પળહ પાતે થે લેકીન મુહમ્મદુર્સૂલુલ્લાહવાલા હિસ્સા તો પળહ હી નહી પાતે થે, બળી મુશ્કલ સે બા'ઝોંકો પૂરા કલિમા યાદ હુવા.

સમરકંદ શહરમે હાઝરી

ફિર હઝરત ખ્વાજા બા-યઝીદ બુસ્તામી (૨૯.) કે મઝાર પર સે નિકલ કર હમ ગાડીમેં સવાર હો કર આગે સમરકંદકે લિયે રવાના હો ગએ, મંગલકી રાત દેઢ બજે હમ સમરકંદ પહૂંચે, વહાં જાકર હમ લોગ સો ગએ, જબ સુબહ હૂંઈ તો યે બુધકા દિન થા, સમરકંદ મેં આજ સબસે પહલે સબસે બળા ઈશિતયાક (શોખ) કા કામ યે થા હમેં ઈમામ બુખારી (૨૯.) કે મઝાર પર હાઝરી દેની હે, યે આજ સબસે ઝયાદહ તલબ ઓર તળપકી ચીઝ થી.

હઝરત મુફતી સાહબકા અજીબ ખ્વાબ

સુબહ નાશ્તેકે લિયે હોટલકે તેહખાનેમેં ઈન્તિઝામ થા, નાશ્તાકે દસ્તરખ્વાન પર હઝરત મવલાના ઈબ્રાહિમ સાહબ, હઝરત મવલાના રહમતુલ્લાહ સાહબ, હઝરત મવલાના મહમૂદ સાહબ ખીરવાવાલે યે સબ હઝરાત તશિરફ ફરમા થે ઓર મુખ્તલિફ તારીખી ઈલ્મી મવજૂઆત પર બાત ચલ રહી થી, ભાઈ આબિદ દંગમાર સાહબ ઓર મહમૂદકો અલ્લાહ તઆલાકે ઈન નેક બંદોંકી ખિદમતકા મોકઅ હાસિલ હુવા, ઈસી દૌરાન હઝરત મુફતી સાહબ (મ.ઝી.) ને અપના એક અજીબ ખ્વાબ બયાન ફરમાયા.

તમામ હઝરાત હમાતન (ધ્યાન સે) મતવજજેહ હો કર સુનને લગે, હઝરતને ઈશાદ ફરમાયા યે ખ્વાબ મેંને આજ સે ૪૦ સાલ પહલે દેખા થા, લેકીન કિસીકો નહી બતલાયા.

ખ્વાબ યે થા કે મેંને દેખા કે ઉલમાએ કિરામકી એક જમાઅત જિસમેં મવલાના કમરૂદીન ઓર મવલાના શમ્સુદીન હે, સબકે સાથ મેં બુખારા ઓર સમરકંદકા સફર કર રહા હું, અલહમ્દુલિલ્લાહ આજ ૪૦ સાલકે બાદ અલ્લાહ તઆલાને યે ખ્વાબ પૂરા ફરમાયા.

ઓર યે શમ્સુદીન ઓર કમરૂદીન દો નામ લુગ્વી (શાબ્દિક) મા'નેમેં હેં.

અલ્લાહકે એક વલીકે ખ્વાબકી તા'બીરવાલે સફરમેં મેરે જેસે સિયાહકારકી શમૂલિયત યે બારી તઆલાકા મહઝ ફઝલ હે.

ઓર સાથમેં હઝરત યુસૂફ (અલૈ.) વાલી બાત યાદ આ ગઈ કે હઝરત યુસૂફ (અલૈ.)ને બયપનમેં જો ખ્વાબ દેખા થા, જિસકા તઝકિરહ ખૂદ બારી તઆલાને ફરમાયા હે.

أَنِّي رَأَيْتُ أَحَدَ عَشَرَ كَوْكَبًا وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ رَأَيْتُهُمْ لِي سَاجِدِينَ

(પારહ ૧૨, સૂરઅ યુસૂફ : ૪)

ઉસ ખ્વાબકે મુતલિલક બા'ઝ મુફ્તિસરીનને યે લિખા હે કે વહ ખ્વાબ ભી ચાલીસ સાલકે બાદ પૂરા હુવા થા.

ઈમામ બુખારીકે મઝાર પર

નાશ્તા વગેરહ સે ફારિગ હોને કે બાદ ઈમામ બુખારી (રહ.) કે મઝાર પર

ખરતંગ જાને કે લિયે સવાર હૂએ, ખરતંગ કિસી ઝમાનેમેં સમરકંદસે બાહિર રહા હોગા, અબ તો સમરકંદ શહર ઈતના વસીઅ હો ગયા હે કે ખરતંગ ખૂદ સમરકંદ શહરમેં આ ગયા હે.

ખરતંગકી તહકીક

હઝરતુલ ઉસ્તાઝ શૈખુલ હદીષ મવલાના મુફતી સઈદ અહમદ સાહબ પાલનપૂરી દા.બ. ફરમાતે હેં :

ખરકે મા'ના હે ગદા ઓર તંગ કે મા'ના હે કમી, યે સમરકંદસે દસ મીલકે ફાસલે પર એક છોટાસા ગાંવ હે ઓર આબાદ હે, વહી ઈમામ બુખારીકા મઝાર હે, મઝારકે સાથ એક ખૂબસૂરત મસ્જિદ ભી હે, મેંને ઉસ મસ્જિદમેં નમાઝ પઢી હે, કહતે હેં : હઝરતુલ ઈમામ (રહ.) કી વફાતકી ખબર સુનકર ઈતની બળી તઅદાદમેં લોગ વહાં પહૂંચે કે સવારીકે ગઘે કમ પળ ગએ, ઈસ વજહસે ઉસ ગાંવકા નામ ખરતંગ પળ ગયા યા ઓર કિસી બળે આદમીકી વજહસે યે સૂરત પેશ આઈ હોગી, ઈસ લિયે યે નામ મશહૂર હો ગયા.

(તોહફતુલ કારી : ૧/૪૦)

હમ લોગ રવાના હૂએ એક અજીબ શોક થા ઓર ઉમ્મીદે ઓર આરઝૂઓકે ખ્વાબમેં હમ મશગૂલ થે કે ઈમામ બુખારી (રહ.) કે મઝારકી જાનિબ હમ બઠ રહે હેં.

જબ હમ ઈમામ બુખારી (રહ.) કે મઝારવાલી જગા પર પહૂંચે, બુખારી પહલનેવાલે જાનતે હોગે કે ઈમામ બુખારી (રહ.) પર જબ "બલ્કે કુર્આન" કે મસ્અલેમેં આઝમાઈશકા દૌર આયા ઓર બુખારાવાલોને આપકો નિકાલા, સમરકંદવાલોને આપકો રોકા, આપ પર પાબંદી લગા દી તો આપ ખરતંગમેં અપની ખાલાજાનકે યહાં પહૂંચે ઓર વહી ઝિંદગીકે આખરી અય્યામ ગુઝારે ઓર યહી આપકા ઈન્તિકાલ હુવા, ગરીબુલવતનીમેં આબાઈ વતનસે દૂર આપને શહાદતકી વફાત પાઈ.

હદીષ શરીફમેં આતા હે :

من مات غريبا او غريقا مات شهيدا

(હિલયતુલ અવલિયા)

યા'ની જિસકા ઈન્તિકાલ અપને વતનકે અલાવહ દૂસરી જગા હો જાએ યા પાનીમે દૂબ કર મર જાએ વહ શહીદ હે.

હમ વહાં પહૂંચે, એક બહૂત વસીઅ ઈહાતા ! હમારે જામિઆકે ઈહાતેસે ભી બળા ઈહાતા, બહૂત ખૂબસૂરત બના હુવા લેકીન યે દેખકર બહૂત હી અફસોસ હુવા કે ઈમામ બુખારી (રહ.) જેસે ઈમામ મુહદીષકા મઝાર જિસ ઈહાતેમે વાકિઅ હે, આજ ઉસકો તફરીહગાહ બના દિયા ગયા હે, સેંકળો ઔરતે ઔર મદ, કપળે ભી ઉનકે ઐસે કે મેં ઉસકો બયાન નહી કર સકતા, જેસે યૂરપ (યુરોપ)કી કોઈ તફરીહગાહ હો ઈસ અંદાઝેમે લોગ ઘૂમ ફીર રહે થે, બિલામુબાલગા (અતિરેક વગર) નવજવાન લડકે લડકિયાં ઉસ બા-બરકત જગા પર ઐસી હરકતે કર રહે થે, જો દીને ઈસ્લામસે દૂર, હયા વ શર્મસે ખાલી, બિલકુલ અધ્યાશાના અંદાઝ ઉસકો દેખ કર બહૂત હી દુખ હુવા.

હમ આહિસ્તા આહિસ્તા અંદર દાખિલ હૂએ, દરવાઝેકી દોનો જાનિબ બેહતરીન ઠંડે ઠંડે પાનીકી નહરે ચલ રહી હે, ખૂબસૂરત દરખ્ત, બેલોકે તવીલ સિલસિલેકી વજહ સે બળા હી ખૂબસૂરત ઔર પુરકેફ મંઝર હે, હમ ધીમેધીમે દાખિલ હૂએ, સામને એક ઈહાતા આયા, વહાંસે ઈમામ બુખારી (રહ.) કા મઝાર નઝર આને લગા.

પહલા ઈહાતા પૂરા હુવા, ફિર દૂસરે ઈહાતેમે દાખિલ હૂએ, યે મઝારકે ચારો તરફ ઈહાતા હે, હમ ઉસમે દાખિલ હૂએ, ઉસમે એક તરફ મસ્જિદ હે, હમ સબસે પહલે ઈમામ બુખારી (રહ.) કે મઝાર પર પહૂંચે, ઉસ મઝાર પર ગુંબદ હે ઔર ઈસ ગુંબદકે નીચે ઝમીનસે થોળી ઊંચાઈ પર ઈમામ બુખારી (રહ.) કા મઝાર બના હુવા હે, યહાં પર લોગ આતે હે, યહાં ઈસાલે ધવાબકા નયા તરીકા દેખનેકો મિલા, પૂરે ઉઝબેકિસ્તાનમે ઈસાલે ધવાબકા તરીકા યે હે કે વહાં જો મુજાવિર હોતે હે વહ આયત પળતે હે ઔર દુઆ હોતી હે, યહાં પર જો દો મુજાવર થે વહ સહીહ બુખારીકી પહલી ઔર આખરી હદીષકી તિલાવત કરતે હે ઔર ઉસકા ઈસાલે ધવાબ કિયા જાતા હે ઔર દુઆ કી જાતી હે, ઔરતો ઔર મદોંકી ભીડ આતી હૂઈ નઝર આઈ, હમ એક તરફ હોકર છાવમે બેઠ ગએ, હમકો પતા ચલા કે યે જો મઝાર નઝર આ રહા હે, વહ તો બસ નઝીર હે અસલ મઝાર તો તેહખાનેમે હે, ઔર યે ચીઝ દૂસરી જગહોં પર ભી

દેખનેકો મિલી, જેસે આઝા શહરમે તાજમહલ દેખનેકે લિયે લોગ આતે જાતે હે, વહાં મઝાર ઉપર બતાયા જાતા હે, હાલાંકે કાફી નીચે ગહરાઈમે જબ સીળહયોં(દાદરોં) સે ઉતર કર જાતે હે, વહાં અસલ મઝાર હે, ઈસી તરહ બર્મા કે રંગૂન શહરમે બહાદુરશાહ ઝફરકે મઝાર પર હાઝરી હૂઈ તો વહાં ભી ઈસી તરહ હાલ હે, ઉપરકી તરફ નુમાઈશી મઝાર હે ઔર નીચે તેહખાનેમે અસલી મઝાર હે.

અલગઝ મુખ્તસર કોશિશકે બાદ હમકો નીચે તેહખાનેમે જાનેકી ઈજાઝત મિલ ગઈ, યાબી લેકર એક ઝિમ્મેદાર સાહબ હાઝિર હૂએ, તાલા ખોલા ઔર અલહમ્દુલિલ્લાહ ઈમામ બુખારી (રહ.) કા મઝાર જિસ તેહખાનેમે હે ઉસમે જાનેકા અલ્લાહ તઆલાને હમકો મોકા ઈનાયત ફરમાયા.

હમ સીડીયોં સે ઉતરકર નીચે કબ્રકે પાસ પહૂંચે જહાં યે અઝીમ હસ્તી ઈસ વકત આરામ ફરમાં હે. વહ ઈમામ જિસકો અમીરૂલમુઅમિનીન ફીલ હદીષકા લકબ મિલા, જિસકે શાગિદ હદીષમે સેંકળો, હઝારોં નહી બલકે લાખોં હે, જબકે ઉસ ઝમાનેમે મુહદીષીનકે હુજૂમ (ભીડ)મે હદીષ લિખનેવાલોંકી રોશનાઈકી દવાતોંકી તઅદાદ હી હઝારોંમે હુવા કરતી થી, રહતી દુનિયા તકકે લિયે જિસ અઝીમ શખ્સીયતને વહ અઝીમુશ્શાન કારનામા અંજામ દિયા જિસસે આજ તક ઉલમાઅ, સુલહા, અઈમ્મએ દીન, મુજતહિદીન, મુહદીષીન, મુહકિકીન, ફુકહા, મુફરિસરીન ઔર સૂફિયા ફયઝ હાસિલ કર રહે હે, વહ આજ યહાં ઈસ હાલતમે અલ્લાહ તબારક વ તઆલાકી નૂરાની મખ્લૂક મલાઈકહ કે જલ્વ (દિદાર) મેં આસૂદએ ખ્વાબ હે, કે આસપાસ દૂર દૂર તક ઉનકે કારનામેકા કોઈ સિલસિલા ઔર નામોનિશાન નઝર નહી આતા, ન હી ઉન બાતોંકા કોઈ તઝકિરહ કરનેવાલા.

દુનિયા જેસે બાકી સિયાહતી મરાકિઝ (જોવા લાયક સ્થળો) કો દેખને જાતી હે, પૂલોંકો, તઅમીરાતકો, આધારે કદીમામે મુખ્તલિફ અંદાઝકી ઈમારતોંકો, બિલકુલ ઈસી અંદાઝમે આજ યહાં આનેવાલે આતે હે, તસ્વીર ખીચતે ઔર ખિચવાતે હે, યહાંકી ઈન્તિઝામિયહને તવીલ વ અરીઝ ખૂબસૂરત પાર્ક ઉસકે આસપાસ હસીનો જમીલ દરખ્ત ઔર ફૂલ, પાની, કુર્સિયાં ઔર સાયોંકા ઈન્તિઝામ કર રખા હે, દૂર દૂર તક રાસ્તે ઔર આમદો રફતકી સહૂલતે બના દી

હૈં, વુઝૂ ઓર હાજતે બશરિયહ (માનવીય જરૂરત) કે લિયે મુનાસિબ ઈન્તિઝામ ભી હે ઓર આનેવાલા હુજૂમ ઈન તમામ ચીઝોસે ઈસ્તિફાદા ભી કર રહા હે, લેકીન વહ યહાંસે કયા લેકર જા રહા હે કે યહાં કોન આરામ ફરમા હૈં ?

કોઈ ઉનકે સામને બયાન કરનેવાલા નહીં, ઈસ સિલસિલેકા કોઈ તઆરૂફ, રિસાલા પેમ્ફલેટ નહીં. ન હી ઈસ મિશનકે કોઈ જાનશીન ઉલમા, તલબા, મદરસે યા દર્સગાહ.

હાં ! યે વહી ઈમામ બુખારી હૈં જિનકી રિવાયાતે હદીષકો માલિકે કાઈનાતને પૂરે આલમમે ઈમ્તિયાઝ બખ્શા હે.

વહી ઈમામ જિનકી મજિલસમે જબ શાગિદ હાઝિર હોતે હોંગે તો કભી સમાઅતે હદીષકે લિયે હાઝરી દેતે હોંગે.

કભી કિરાઅતે અલશૈખ કે લિયે.

કિતને લોગ સિફ દુઆ યા મુસાફહા યા ઝિયારત કે લિયે હાઝરી દેતે હોંગે.

તાલિબાને ઉલૂમે નુબુવ્વતકા હુજૂમ (ભીળ) હર વકત પરવાનાવાર ઉન પર નિષાર રહા હોગા.

લેકીન આજ યે મકામ તમાશાગાહ હે ઓર બસ.

બસ ઈસ મંઝરકો મેં અલ્ફાઝમે બયાન કરને સે કાસિર હૂં, જેસે હી હમ ઈમામ બુખારી (રહ.) કે મઝાર પર પહૂંચે, ખુદાએપાકકી કસમ! અન્વારકી બારિશ હો રહી હે ઓર જેસે હી હમ દાખિલ હૂએ સબકે દિલ કાંપને લગે, સબસે પહલા જુમ્લા હઝરત મવલાના રહમતુલ્લાહ સાહબકી ઝુબાનસે ઝોરસે નિકલા કે "યે વહ અઝીમ ઈન્સાન હે, જિસકા પૂરી ઈન્સાનિયત પર એહસાને અઝીમ હે" હમ સબ વહાં બેઠ ગએ, ખાદિમને દરવાઝા બંદ કર દિયા.

ઈમામ બુખારી (રહ.)કે મઝાર પર દર્સે બુખારી

વહાં હઝરત દા.બ. ને સહીહ બુખારી શરીફકી તિલાવત શુરૂઆ કી સબસે પહલે ખુતબાકે બાદ જબ સનદ પળહી ઓર સનદમે ઈસ જુમ્લે પર પહૂંચે

بالسند المتصل منا الى الامام الهمام الحافظ الحجة امير المؤمنين في

الحديث ابى عبد الله محمد بن اسماعيل

તો સબકી રોનેમેં ચીખે નિકલ ગઈ, સબ રોને લગે, ફિર હઝરતને બુખારી

શરીફ કી ઈબારત પળહના શુરૂઆ કી, પહલે આયત ઓર પહલી હદીષ આપને તિલાવત કી, સબ સાથી રો રહે થે.

હદીષકી તિલાવતકે બાદ હઝરત દા.બ. ને પુરઝોર વ પુરકેફ દુઆ શુરૂઆ કી ઓર ઉસ દુઆમેં સબ રો રહે થે, બહૂત સારી ચીઝે માંગી, ખાસ એક યે બાત કહી ગઈ, એ અલ્લાહ તઆલા ! જિસ સરઝમીનસે પૂરી દુનિયાકો ઉલૂમ ઓર મઅરિફતકી દોલત નસીબ હૂઈ, એ અલ્લાહ ! આજ યે સરઝમીન ઈલ્મ વ હિદાયત વ મઅરિફત કી પ્યાસી હે.

એ અલ્લાહ ! ફિર યહાં યે દિન દિબા દીજિએ કે મદારિસ, મસાજિદ, ખાનકાહે આબાદ હો જાએ, ઓર કાલલ્લાહ વ કાલરસૂલકી સદાએ ફિરસે યહાં ગૂંજને લગે.

હમકો જિતના વકત અંદર રહનેકી ઈજાઝત મિલી થી વહ વકત ખત્મ હો ગયા, હમ બાહિર આએ ઓર ફિરસે તાલા લગ ગયા.

વાકિઆ યે હે કે ઈમામ બુખારી (રહ.) કે મઝાર પર હાઝરી યે અલ્લાહ તઆલાકે ઉન બરગુઝીદહ બંદોંકી કરામત થી, વરના હર કિસીકે લિયે વહ દરવાઝા ખુલતા નહીં હે, અલહમ્દુલિલ્લાહ! હમારે લિયે દરવાઝહ ભી ખુલ ગયા ઓર બુખારી શરીફકી તિલાવત ભી હૂઈ ઓર દુઆ ભી હૂઈ, હમ દેર તક ઈમામ બુખારી (રહ.) કે મઝારકે સામને બાહિરવાલી જાનિબ કુર્સી પર બેઠકર ઝિક્રો તિલાવત કરતે રહે.

ઈમામ બુખારી (રહ.) કે મઝારકે ઈલાતેકી મસ્જિદમે

ફિર મઝારકે કરીબ એક બળી મસ્જિદ હે, વહાં હાઝરી હૂઈ, વહાં પર મવલાના રહમતુલ્લાહને આહિસ્તા સે હઝરત દા.બ. સે દરખ્વાસ્ત કી કે હઝરત ! આપકી જો આલી સનદ હો, ઈસ મોકઅ પર ઉસ સનદ સે હમેં ઈજાઝત મરહમત ફરમાએ તો "મુસલસલ બિલઅવલિયત" વાલી હદીષ પળહ કર હઝરતને સબકો આલી સનદસે ઈજાઝત મરહમત ફરમાઈ.

ઓર સનદ ઈસ તરહ બયાન ફરમાઈ (મવલાના મુફતી) અહમદ ખાનપૂરી અન મવલાના મુફતી અબ્દુલ ગની કાવી અન હાફિઝ અબ્દુરહમાન અમરોહી (અલ મઅરૂફ બહી બાબા અબ્દુરહમાન) અન શાહ ફઝલુરહમાન ગંજમુરાદાબાદી અન શાહ અબ્દુલ અઝીઝ દહેલ્વી

બુખારા શહરમેં મરગીનાનકે જિસ સાહબકી મુલાકાત હૂંઈ થી, જો મવલાના રહમતુલ્લાહ સાહબકે મકબૂલ રિસાલા "અન્નૂર" કે કારી હેં, વહ ઔર દૂસરે બહૂત સારે હઝરાત ઉનકી વસાતત (ઝરીએ-વાસ્તે) સે મુલાકાતકે લિયે આ ગએ, ઉન હઝરાતને મુલાકાત કી ઔર અર્ઝ ક્રિયા કે યે મજમઅ ઈસ તરહ જમઅ હો રહા હે, વહ મુનાસિબ નહી હે ઈસ લિયે કે યહાં હુકૂમતી અમલા (સરકારી કાર્યકરો) ગૈરમુતઆરિફ (અજનબી) અફરાદ પર ગહરી નિગાહેં રખતા હે.

યૂં ઈસ મકામ પર હાઝરીકી સઆદતસે બહરહવર હોકર નિહાયત શાદમાં વ ફરહાં (ખૂશ) થે, લેકીન સાથ હી મવજૂદહ સૂરતેહાલ પર અફસોસ થા. મસ્જિદમેં નમાઝસે ફારિગ હોકર ઝરા આરામ કરને બેઠે, મસ્જિદમેં બેઠ કર પાંચ, દસ મિનટ ખૈરખબર લે કર અબી આપસમેં ગુફતગૂ હી કર રહે થે કે ઉનકે કિસી રફીકને ઉનકો કુછ ઈશારહ ક્રિયા, ઉન્હોને બતાયા અબ હમારા યહાં બેઠકર ગુફતગૂ કરના મુનાસિબ નહી, ઈસકી યહાં કાનૂનન ઈજાઝત નહી, સિર્ફ સિયાહત (સફર) કે લિયે યહાં આ સકતે હેં, કોઈ મજલિસ નહી જમા સકતે, ઈસ લિયે ફવરન ઉઠકર મુન્તશિર હો જાના યાહિએ, કયૂંકે આપ લોગ મુસાફર હેં ઔર હમ લોગ મકામી ઈસ લિયે એહતિયાત કરની યાહિએ, યુનાંચે ફવરન યે મજલિસ બરખાસ્ત હો ગઈ.

એક નવજવાન લડકીકા વાકિઅહ

હમને મસ્જિદકે બાહિર એક નવજવાન લડકી દેખી, લગતા થા કે કિસી કાલેજકી લડકી હોગી, એક દમ MODERN અંદાઝકી, અધૂરે – નાકિસ બારીક કપળોમેં, દેખનેકી ભી હિમ્મત ન હો, ઈત્તિફાકિયહ નઝર પળ ગઈ, આપકો હેરત હોગી કે એસી લડકી મસ્જિદકે દરવાઝે પર જિતની ચપ્પલેથી ઉનકો સીધા કર રહી થી ઔર સબકો સલામ કર રહી થી.

યે મંઝર દેખકર ખ્યાલ આયા કે એ અલ્લાહ તઆલા! ઉનકે દિલમેં ઈસ્લામકી અઝમત તો કુછ બાકી હે, ખુદા કરે કે યહાં સિયાસી, હુકૂમતી પાબંદીયાં ખત્મ હો જાએ ઔર સહીહ નિહજ સે મેહનત હો તો ઈન્શાઅલ્લાહ ઈમાની બહાર દો બારહ આ સકતી હે.

ઈમામ સાહબકી તરફસે ઝિયાફત (મહેમાની)

ઈસ દૌરાન હમારે રહબર સાહબને યહાં કે મુફતીએ આ'ઝમ સાહબસે જો ઉસ ઈહાતાકી મસ્જિદકે ઈમામ થે, ઉનસે હમારી મુલાકાત કે લિયે વકત હાસિલ કર લિયા થા, યુનાન્ચે હમ મુફતીએ આ'ઝમ સાહબકે દફતરમેં પહૂંચે ઈસ હાલમેં કે વહાંસે કુછ લોગ નિકલ રહે થે, રહબરને બતાયા કે યે લોગ નિકાહપ્વાની કે લિયે આએ થે. દુલ્હન મગરિબી ઈસાઈ તર્ઝકા લિબાસ પહને હૂએ હેં ઔર એક દો મસ્તૂરાત ઉસકે ઈસ યવગા (એક કિસમકા લંબા લિબાસ) ઉઠાએ હૂએ થી, રહબરને બતાયા કે ઈસસે યે નેકફાલ લિયા જાતા હે કે જિન્હોને દુલ્હનકા યવગા (જુબ્બા) ઉઠાયા, ઉન લડકિયોંકા નિકાહ જલ્દી હો જાએગા.

મુફતીએ આ'ઝમ સાહબને નિહાયત ગર્મજોશી સે ખૂશ આમદીદ કહા, અપની કુર્સી સે ઉઠ કર વહ હમસે મિલે, તઆરૂફ હુવા, સલામ વ દુઆ હૂઈ, રિવાયતી કહવહ સે ઉન્હોને ઝિયાફત ફરમાઈ, ગુફતગૂ કે દૌરાન ઉન્હોને યે શઅર સુના દિયા કે

સમરકંદ સયકલ રૂએઝમીન અસ્ત બુખારા કુવ્વતે દીને ઈસ્લામ અસ્ત

કહવહસે ફારિગ હોકર ઉન્હોને બહૂત ઈસ્રાર ક્રિયા કે ઉનકે સાથ હમારા કાફલા ગ્રુપ ફોટૂ બનવાએ, હઝરાત મવલાના મુફતી અહમદ સાહબ ખાનપૂરી દા.બ.ને મઅઝિરત યાહી, ઈસ પર વહ અપની કુર્સી પર તશરીફ લે ગએ અપની મેઝસે ચંદ ફોટૂ નિકાલ કર દિખલાને લગે કે ફલાં ફલાં ઈસ્લામી મુલક કે ઈન ઈન ઉલમા વ મશાહીરકે મેરે સાથ ફોટૂ હેં આપકો ભી એઅતિરાઝ નહી હોના યાહિએ, લેકીન હમ લોગોંને નિહાયત મઅઝિરતકે સાથ તસ્વીરકશી સે એહતિરાઝકા મવકફ દોહરાયા, ઈસ પર વહ અપને મુતાલબેસે દસ્તબરદાર હો ગએ.

ઈમામ બુખારી (રહ.)કે મઝારકે કરીબ મ્યુઝિયમ

કિતાબોમેં પળહા થા કે વહાં એક બળા મ્યુઝિયમ હે, હમ મ્યુઝિયમ દેખને ગએ, ઉસમેં કુર્આન મજીદકે બહૂત મુખ્તલિફ નુસ્ખે થે, જો દુનિયાકે મુખ્તલિફ નામવર ઉલમા ઔર મુસલમાન બાદશાહોં ઔર વઝીરોંને હદિયાકે તૌર પર ભેજે થે, ફલાં મુલકસે યે નુસ્ખા આયા, ફુલાં મુલકસે યે નુસ્ખા આયા.

જબ હમ યે નુસ્ખે દેખ રહે થે તો એક અજબ બાત હૂઈ, વહ મેં આપ હઝારતકો બતાના ચાહતા હૂ કે મર્દ, ઔરત, જવાન, બૂળહે, બચ્ચે સબ ઉસકો હાથ લગાતે, ઉનકો ચુમતે, બૂસા લેતે, અપની આંખોસે લગાતે, ઉસસે ઝયાદહ કુછ નહી કર પાતે હૈં, ઉન બીચારોકો કુઆન પળના હી નહી આતા, કુઆન મજહકી તઅલીમકા કોઈ માહોલ નહી, ન કોઈ મકતબ, ન કોઈ મદરસા, ન કોઈ ઈન્કિરાદી કુઆન મજહકી તઅલીમકા માહોલ, આજ ઉસ મુલકમેં કુઆને મજહકે નુસ્ખે બહૂત કમ હૈં ઔર વહ નુસ્ખે ભી પળને કે લિયે નહી, વહ સિર્ફ ઝિયારત, દીદાર, ચૂમને ઔર હુસૂલે બરકત કે લિયે રખે જાતે હૈં.

વહાં પર કઅબતુલ્લાહકે ગિલાફકા એક ટુકરા ભી હે, જો સઉદી હુકૂમતને એઅઝાઝન ભેજા થા, વહ ભી વહાં લગા હુવા હે, વહા" રવઝએ મુબારક" કી તસ્વીરે ભી લગી હૂઈ હૈં, મેં આપકો કયા બતલાઉ, હમારે યહાં ઘર ઘરમેં ગુંબદે ખિઝરાઅકી તસ્વીરે હોતી હૈં, મુવાજિહા શરીફકી તસ્વીરે હોતી હૈં, હમારે યહાંકા બચ્ચા બચ્ચા ઉસકો જાનતા હે, કે ગુંબદે ખિઝરા હે, યે મુવાજિહા શરીફ હે, વહાં યે ચીઝે ભી નાદિર (અનોખી) સમઝી જાતી હૈં.

જહાં "મુવાજિહા શરીફ" ઔર "જાલી મુબારક" કી તસ્વીરે થી, વહાં બહૂત સારી ઉઝબિક ઔરતે ઔર મર્દ ભીડ લગા કર પૂછ રહે થે, યે કિસ ચીઝકી તસ્વીર હે ? ઉનકો અંગ્રેઝીમેં બતાયા ગયા કે યે "મુવાજિહા શરીફ" હે, ફિર વો પૂછતે હૈં : યે મુવાજિહા શરીફ કયા હે ? જબ ઉનકો સમઝાયા ગયા તો વહ મારે ખૂશીકે ફવરન અપને મોબાઈલમેં ઉનકી તસ્વીરે લેને લગે, યે વહ મુબારક જગા હે, જહાં હઝરત નબીએ કરીમ (ﷺ) આરામ ફરમા હૈં.

યે બાત જબ આકર મેંને હઝરત દા.બ. કો સુનાઈ તો સબકો રોના આ ગયા કે યા અલ્લાહ ! આજ જહાં ઈમામ બુખારી આરામ ફરમા હૈં, વહાં લોગોંકો ગુંબદે ખિઝરા ઔર મુવાજિહા શરીફ ઔર રવઝએ મુબારકસે ભી ના-વાકિફિયત હે, લોગ ઉસસે ભી બે-બબર હૈં, યા અલ્લાહ! આજ હમારે શઆઈર અપનોમેં કેસે અજનબી હો ગએ હૈં.

ફિર હમ ઈમામ બુખારી (રહ.) કે મઝાર કે ઈહાતે સે બાહર નિકલે કે અબ હમકો આગે જાના થા, લેકીન ચૂંકે યહાં કાફી દેર હો ગઈ થી, તકરીબન ૩ સાહે

ત્રીન ઘંટે હો ગએ થે ઔર ખાનેકા તકાઝા થા ઈસ લિયે સોચા કે એક ઔર ઝિયારત કર લેતે હૈં.

ખ્વાજા ઉબૈદુલ્લાહ અહરાર (રહ.)કે મઝાર પર

ઈમામ બુખારી (રહ.) કે મઝારસે નિકલ કર સમરકંદ શહરમેં આએ, વહાં સિલસિલએ આલિયા નકશબંદીયાકે એક બહૂત બળે બુઝુર્ગ "ખ્વાજા ઉબૈદુલ્લાહ અહરાર (રહ.)" કી ખાનકાહ ઔર મઝાર હે, (ઉનકા એક અજબ વાકિઅહ ભી હે, જો અખીરમેં હઝરત દા.બ. કે બયાનમેં આએગા હમ ઉનકે મઝાર પર પહૂંચે ઔર હઝરત (રહ.) કી ખાનકાહવાલી મસ્જિદમેં હમને ઝોહરકી નમાઝ અદા કી.

મઝાર પર ઈસાલે ધવાબ, દુઆએ મગફિરત વગૈરહ ક્રિયા, અજબ રૂહાની પુરકૈફ મંઝર થા, બડા ઈત્મીનાન ઔર સુકૂનકા માહોલ થા, પુરાને અંદાઝકા એક હોઝ વહાં હે, લગતા એસા હે કે બહૂત કદીમ દૌર સે યે હોઝ ચલા આ રહા હે, યહાં મસ્જિદ ભી બિલકુલ કદીમ દૌરકી મઝબૂત લકળીયોંકી બની હૂઈ ઔર ખાનકાહ વ મદરસા બળે વસીઅ પુરસુકૂન માહોલમેં વાકિઅ હે.

ખ્વાજા ઉબૈદુલ્લાહ અહરાર (રહ.)કા એક વાકિઅહ

હઝરત મવલાના ઝૂલફિકાર સાહબ દા.બ. ને"ખ્વાજા સાહબ" કા એક વાકિઅહ નકલ ક્રિયા હે, વહ યે હે કે આપ સિલસિલએ નકશબંદીયા કે કિબાર (બડે) મશાઈખમેં સે થે, આપકો અલ્લાહ તઆલાને દુનિયાકા માલ વ દૌલત ઈતના અતા ક્રિયા થા કે આપકે ઊંટ , ઘોડે સોને ચાંદીકી કીલોંસે બાંધે જાતે થે, મવલાના જામી જબ બયઅતકે ઈરાદે સે હાઝિર હૂએ તો મહફિલકી યે શાનો શવકત ઔર તુમ્તરાક(શાનો શૌકત) દેખકર થોડી દેર કે લિયે ઉનકે દિલમેં તરદુદ (શક) પેદા હુવા, આપ (રહ.)ને ફરમાયા : સોને ચાંદીકી મેખેં ઝમીનમેં લગાનેકે લિયે હે, દિલોંમેં લગાનેકે લિયે નહી હોતી.

આપ (રહ.) ફરમાયા કરતે થે કે : અગર મેં પીરી-મુરીદી કરતા તો દુનિયાસે કિસી પીરકો કોઈ મુરીદ ન મિલતા, મગર મુઝે તો બુલંદ મકસદ યા'ની સુન્નતકે ઈહયાકે લિયે પેદા ક્રિયા ગયા હે, વકતકે સલાતીન ભી આપકી

ખિદમતમે ઢાઝિર હોતે થે.

આપ(રહ.) કી કબ્રકે કરીબમે એક શાહી મસ્જિદ બની હૂંઈ હે.

(લાહોર સે તા ખાકે બુખારા વ સમરકંદ : સફહા : ૯૧)

વહાં પર એક કુતુબખાના થા, ઉસમે ઉઝબિક ઝુબાનમે તરજમા ક્રિયા હુવા કુર્આન મજ્હદ થા, ઉઝબિક ઓર અરબી ઝુબાનકી લુગાત ભી વહાં પર દસ્તિયાબ થી, મવલાના રહમતુલ્લાહ સાહબને વહ ખરીદ લી ઓર બંદાને ભી વહાંસે ઉઝબિક ઝુબાનમે કુર્આન મજ્હદકા તરજમા લિયા.

ઝા'ફરાનસે લિખી હૂંઈ યાસીન શરીફ

વહાં પર એક અજીબ ચીઝ દેખી કે યાસીન શરીફ એક પતલે કાગઝ પર ઝા'ફરાનસે લિખી હોતી હે, જો વહાં બહૂત ઝિયાદહ તઅદાદમે રખી હૂંઈ થી, મેને પૂછા યે કયા ચીઝ હે ? બતાયા કે યાસીન શરીફ ઝા'ફરાનમે લિખી જાતી હે, લોગ ઈસકો ખરીદતે હે, ઘર લે જાતે હે ઓર પાનીમે ઘોકર ઉસકો પીતે હે, ઈસકો બહૂત મુતબરક સમજતે હે, હમને ભી યાદગારકે તૌર પર કુછ અદદ ખરીદ લી.

લિખી હૂંઈ યાસીન શરીફ પીનેકી બરકત

જલાલૈન શરીફકે હાશિયેમે એક રિવાયત લિખી હે કે જો આદમી સૂરએ યાસીન શરીફ લિખ કર ઉસકો પી લેવે ઉસકે પેટમે એક હઝાર દવાએ (શિફા) એક હઝાર નૂર, એક હઝાર બરકત, એક હઝાર રહમત દાખિલ હોગી ઓર હર બીમારી ઓર ખોટ નિકલ જાયેગી.

બુખારી પુલાવ

વહાંસે ફારિગ હોકર હમ શામકા ખાના ખાને કે લિયે એક રેસ્ટોરંટમે પહૂંચે, ઉસ દિન સમરકંદમે "બુખારી પલાવ" કી અજીબ દઅવત થી કે વહાં સમરકંદમે બુખારી પુલાવકા અંદાઝ બળા નિરાલા હે, એક બળે તશતમે યાવલ ફેલાએ હૂંએ હે.

યાવલકો હમારે હિન્દુસ્તાની અંદાઝકે મુકાબલેમે કુછ કમ પકા કર કુછ કચ્ચા રખા જાતા હે, ફિર ઉસ પર બળે જાનવર કે ગોશત કે બળે બળે ટુકળે ઓર છોટે જાનવરકે ગોશત કે ચંદ ટુકળે બેહતરીન ગલે હૂંએ રખ દિએ જાતે હે, ફિર

આલૂ કી તરહકી એક સબ્જી હોતી હે, વહ ખાસ અંદાઝમે કાટ કર ચારો તરફ જમાઈ જાતી હે ઓર મુખ્તલિફ સબ્જિયાં ઉસકે હુસ્ન ઓર લઝઝતકો બળહાતી હે, સાથમે ખાસ કિસમકા દહી જિસમે ખટ્ટાપનકા નામોનિશાન નહી હોતા, ઉસમે ભી કુછ મસાલે મિલાએ હૂંએ હોતે હે, ઉસકે સાથ જો લુત્ફકો બળહાનેવાલી ચીઝ થી, વહ યે કે પૂરે પૂરે ટમાટરમે ઉપર સે ઝરાસા સૂરાખ કર કે ખાસ કિસમ કે હરે મસાલે ભર કર ઉસકો ઉબાલ દિયા જાતા હે ઓર આઠ દસ ઈસ તરહકે ટમાટર એક પ્લેટમે રખકર પેશ કિએ જાતે હે, ઉસ ખાસ મસાલેકે સાથ ઉબાલનેકી વજહસે ઈસમે સે નિકલનેવાલા પાની ઓર વહ ટમાટર દોનો હી બહૂત લઝીઝ મઅલૂમ હોતે હે, ઈસ તરહ પુરતક્લ્લુફ દઅવત સે મહઝુઝ (ખુશ) હૂંએ.

ખાતે વકત યે નિચ્ચત રહી કે અલ્લાહ તઆલા ઈસ ગિઝાસે હાસિલ હોનેવાલી કુવ્વતકો અપને દીનકી ખિદમતમે ઈસ્તિઅમાલ કરને કી તૌફીક અતા ફરમાએ. જિસ્મકા હક ભી અદા હો ઓર અલ્લાહ તઆલાકે બંદોકે હુકૂકકો ભી હમ અદા કરે.

ખાતે ખાતે ઈમામ બુખારી (રહ.) કે તઝકિરે ચલતે રહે, જબ ખાનેકે લિયે હોટલ પર પહૂંચે તો દેખા કે વહાં અંગૂર કે બેલો સે છત બનાઈ ગઈ હે, વહાંકે હોટલોમે આમ તોર પર ઈસ્તિકબાલિયામે અંગૂર કે બેલોંકી છત હોતી હે ઓર જો ખુલે રેસ્ટોરન્ટ હોતે હે, જિસમે પુખ્તા છત ન હો, વહાં ખાસ કર અંગૂરકી બેલોં કો ફેલા કર સાયા ઓર છત બનાઈ જાતી હે, આપ મુબાલગા સમઝેંગે, લેકીન સચ્ચી ખાત યે હે કે અંગૂરકી બેલમે પત્તે કમ થે ઓર ખોશે ઝયાદહ થે, ઈસકે નીચે બેઠકર " !બુખારી પલાવ" ! ઈમામ બુખારી (રહ.) કે મઝારસે આ કરકે ! વહ ભી સાહબે બુખારી (હઝરત મુફ્તી અહમદ સાહબ ખાનપૂરી દા.બ.) કી દઅવત !!! વહ મંઝર વાકિઅતન બળા હી અજીબ વ પુરસુરૂર થા.

સાહિબે બુખારી ઓર ઉનકી તરફસે દઅવત

મેને દૌરએ હદીષ શરીફકે સાલ બુખારી શરીફ જિલ્દ અવ્વલ મુકમ્મલ હઝરત શૈખુલ હદીષ મવલાના ઈકરામ અલી સાહબ ભાગલપૂરી (રહ.) સે પળ્હી ઓર જિલ્દ પાની મુકમ્મલ મુશ્ફિકી હઝરત મુફ્તી અહમદ સાહબસે

પળનેકી સઆદત હાસિલ હૂંઈ ઓર ઈસી સાલ સન હિજરી ૧૪૩૪ મેં ફિર તદરીસકે સાથ બુખારી શરીફ (જિલ્દ અવ્વલ અઝ શુરૂઅ તા જુઝઅ ૧૦ ખત્મ સફહા : ૩૭૬ ઓર જિલ્દ ધાની અઝ કિતાબુલ મગાઝી તા કિતાબ ફઝાઈલુલ કુર્આન) શૈખુલ હદીષ હઝરત મુફ્તી અહમદ સાહબ ખાનપૂરી દા.બ. સે પળને કી સઆદત હાસિલ હૂંઈ, આજ દઅવત હઝરતકી તરફ સે થી જો હમારે લિયે બળી સઆદત થી.

કબ્રસ્તાને મુહમ્મદીન

દઅવતસે ફારિગ હોનેકે બાદ મશવરેમેં એક કબ્રસ્તાનમેં જાના તય હુવા, આપ લોગોંકો મઅલૂમ હે કે સમરકંદમેં એક કબ્રસ્તાન હે, જિસ કે તઝકિરે હમ કિતાબોંમેં પળહેતે હૈં, "કબ્રસ્તાને મુહમ્મદીન" ઉસકે મુતઅલ્લિક મશહૂર હે કે ઉસમેં ઉસ દૌર કે "મુહમ્મદ" નામકે મુહદિષીન, મુફ્સિસરીન ઉલમાકો દફન ક્રિયા જાતા થા.

ઉસમેં દફન હોનેકે લિયે દો શર્તે થી :

(૧) ઉનકા નામ મુહમ્મદ હોના ચાહિએ.

(૨) વહ અપને ઝમાનેકે મશહૂર મુહદિષ, મુફ્સિસર ઓર ફકીહ હોને ચાહિએ.

ઈસ શર્તકી વજહસે ફિકહ હનફીકી મશહૂર કિતાબ "હિદાયા" કે મુઅલ્લિક અલ્લામા બુરહાનુદીન મરગીનાની (રહ.) તક કો ઉસ કબ્રસ્તાનમેં જગા ન મિલ સકી ઓર ઉનકો કબ્રસ્તાનસે બાહર એક જગા દફન ક્રિયા ગયા હે, ઉસ કબ્રસ્તાનકે બારેમેં તહકીક કી તો બતાયા ગયા કે તકરીબન ૪૦૦ મુહમ્મદ નામ કે મશહૂર ઉલમાકો ઉસમેં દફન ક્રિયા ગયા હે, હમકો વહાં જાના થા, જબ વહાં જાકર દરયાફત ક્રિયા તો બતાયા કે અબ વહ કબ્રસ્તાન નહી હે.

આપકો હૈરત હોગી કે જબ હમ ઉસ કબ્રસ્તાનકે ઈલાકેમેં ગએ, ઉસકા નામ હે, "ચકારદીઝા" તો વહાં જાકર પતા ચલા કે કમ્યૂનિસ્ટોંકી હુકૂમત આને કે બાદ ઉન ઝાલિમોંને ઉસ કબ્રસ્તાન પર બુલડોઝર ચલા દિયા ઓર ઉન તમામ મુહદિષીનકી કબ્રોં કો મિટા કર ખત્મ કર દિયા.

બા'ઝ મુહદિષીનકી કબ્રોં પર મુસલમાનોંને ચાલાકી કર કે વહાં અપને મકાન બના દિએ ઓર મકાનકે કમરોંમેં ચંદ કબ્રોં બાકી બચ ગઈ, વરના પૂરે કબ્રસ્તાનકો કમ્યૂનિસ્ટોંને મિટા કર ખત્મ કર દિયા.

ઈમામ તિરમિઝી(રહ.)કે મઝાર પર

ઈમામ અબૂ મન્સૂર માતુરીદી (રહ.) અકાઈદકે મશહૂર ઈમામ હૈં, ઉનકા મઝાર બિહમ્દિલ્લાહ! વહાં સલામત હે, ઉનકી પેદાઈશકી તારીખ તો મઅલૂમ નહી હો સકી, અલબત્તા ઉનકી વફાત સન હિજરી ૩૩૩મેં હૂંઈ હે, યે ઈલ્મે અકાઈદ કે બળે ઈમામ માને ગએ હે, ઉનકા મઝાર ભી સલામત હે, જિસ પર ઈસ વકત ગુંબદ ઓર ચારોં તરફ બેહતરીન બાગીચા બના હુવા હે, હમેં નમાઝ ભી પળહની થી, લિહાઝા જબ હમ વુઝૂ કરને કે લિયે પહૂંચે તો બિલા મુબાલગા બરફ પિગલા કર જો પાની નિકલતા હૈં, ઈતના ઠંડા પાની વહાં પર થા. ઈસ ઠંડે ઠંડે પાનીસે હમને વુઝૂ ક્રિયા ઓર હમને વહાં અસરકી નમાઝ બા— જમાઅત અદા કી.

ઈમામ અબૂ મન્સૂર (રહ.) કી કબ્ર કે ઈઈ ગિઈ બહૂત સારે પથ્થર રખે હૂએ થે, તકરીબન ૨૪ – ૨૬ કે કરીબ પથ્થર રખે હૂએ થે ઓર પથ્થરોં પર તારીખે પેદાઈશ ઓર વફાત કે સાથ અકાબિર ઉલમાકે નામ લિખે હૂએ થે, બતાયા ગયા કે કમ્યૂનિસ્ટોંને જબ ઉસ કબ્રસ્તાનકો ખત્મ ક્રિયા તો કબ્રોં પર જો પથ્થર લગે હૂએ થે, ઉનમેં સે કુછ પથ્થર બાદમેં લોગોંકો મિલ ગએ, વહ પથ્થર ઉઠા લાએ ઓર ઈમામ અબૂ મન્સૂર માતુરીદી (રહ.) કી કબ્ર કે ઈઈ ગિઈ રખ દિએ. કહતે હૈં કે ઈમામ મન્સૂર (રહ.) કે મઝારકો ભી કિસી મુસલમાનને વહાં અપના મકાન બના કર મહફૂઝ કર દિયા થા.

હઝરત કુષુમ બિન અબ્બાસ (રદિ.) કે મઝાર પર

ફિર વહાંસે ફારિગ હોકર હમ આગેકે મઝારકે લિયે નિકલે "શાહઝિન્દહ" યે શાહ ઝિન્દહ કોન હે? યે નબીએ કરીમ (ﷺ) કે ચયાઝાદ ભાઈ ઓર મુફ્સિસરૂલ ઉમ્મત હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન અબ્બાસ (રદિ.) કે ભાઈ હઝરત કુષુમ બિન અબ્બાસ (રદિ.) હૈં, સન હિજરી ૪૫ મેં ઉનકી શહાદત હૂંઈ, યે વહ મુકદ્દસ ઈન્સાન હે જો ઈસ ઈલાકામેં સબસે પહલે ઈસ્લામકી દઅવત લેકર તશરીફ લાએ, ઉનકી બરકતસે ઉસ પૂરે ઈલાકેમેં ઈમાનો ઈસ્લામકી બુનિયાદ પળી, ઈદકે દિન વહ નમાઝ પળહ રહે થે ઓર દૌરાને નમાઝ કાફિરોને શહીદ કર દિયા, ઈસ લિયે વહાં શાહઝિન્દહ કે નામસે ઉનકો પહચાના જાતા હે ઉનકા

મઝાર એક ઊંચે ટીલે પર હે, હમ હઝરત કુષુમ બિન અબ્બાસ (રદિ.) કે મઝારવાલે ટીલે પર આહિસ્તા આહિસ્તા યજ્ઞ કર ગએ, મુઝે બહૂત ફિક થી કે હઝરત દા.બ. કેસે ઉપર આએંગે ? લેકીન અલહમ્દુલિલ્લાહ ! હઝરત દા.બ. ભી આહિસ્તા આહિસ્તા ઉપર તશરીફ લે આએ, ખાનદાને રિસાલતકી નિસ્બતકી બરકાત ઓર હઝરત કે કલ્બમે ઈશ્કે નબવી!! કે ઈસ કદર ઝુઅફ(કમઝોરી) ઓર બુખ્તાપે કે બા-વજૂદ આહિસ્તા આહિસ્તા તશરીફ લે આએ.

હઝરત કુષુમ ઈબ્ને અબ્બાસ (રદિ.)કે મુતઅલિક રિવાયત હે કે યે રસૂલલ્લાહ (ﷺ) કે દફનમે શરીક થે ઓર સબસે આખિરમે કબ્રે મુબારકસે નિકલનેવાલે ભી યહી થે, દરવાજે કે એક જાનિબ એક બળે પથ્થર પર આપકા નામ લિખા થા ઓર સાથ હી યે હદીષ ભી લિખી હૂઈ થી:

عن رسول الله ﷺ اشبه الناس بي خلقا و خلقا

(હઝરત કુષુમ બિન અબ્બાસ (રદિ.) હુઝૂર (ﷺ) સે અખ્લાકમે ઓર શકલો સૂરતમે સબસે ઝિયાદહ મુશાબેહ થે.)

આપ (રદિ.) કી કબ્રે મુબારક પર જબ પહૂંચે તો અન્વારાતકા આલમ કુછ ઓર હી થા, કબ્ર પર લિખા હુવા થા

لَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ قُتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمْواتًا

(આપ હરગિઝ મુદ્દા શુમાર ન કરે ઉન લોગોકો જો કતલ કર દિએ ગએ અલ્લાહ તઆલાકે રાસ્તેમે)

યહી વહ જગહ થી જહાં હમારે અકાબિરીન બાયઝીદ બુસ્તામી (રહ.) ઓર અબૂલ હસન બરકાની (રહ.) જેસે હઝરાત મુરાકબા ક્રિયા કરતે થે ઓર કરીબમે એક મસ્જિદ ભી બની હૂઈ હે.

જહાં હઝરત કુષુમ બિન અબ્બાસ (રદિ.)કા મઝાર હે, વહ ભી એક બંદ જગહ હે, લેકીન અલ્લાહ તઆલાકે ઈન બરગુઝીદહ બંદોંકી બરકતસે યાબી આ ગઈ ઓર વહ કમરા ભી ખુલ ગયા, હમ કમરેમે દાખિલ હૂએ, વહાં હઝારો ઈન્સાન તફરીહકે લિયે, ઝિયારતકે લિયે આતે હે, લેકીન વહ કમરા નહી ખુલતા, હમ મઝારકે અંદરૂની હિસ્સેમે બેઠે, ઈસાલે ષવાબ ક્રિયા, ફિર મેને આહિસ્તા સે મવલાના રહમતુલ્લાહ સાહબસે દરખ્વાસ્ત કી કે હઝરત ! ઈસ જગા આપ દુઆ

કરવા દીજિએ તો મવલાનાને દુઆ કરવાઈ ઓર હમ વહાં સે બાહર નિકલે.

ઉનકા મઝાર તકરીબન દસ મંઝિલકી ઊંચાઈ પર બના હુવા હે ઓર વહાં તયમૂરી ખાનદાન ઓર દૂસરે ઉલમા ઓર મશાઈખીનકે મઝાર હે.

વહાંસે જબ નીચે ઉતરે તો દેખા કે વહાં પુરાને અંદાઝકે બયતુલખલા, ગુસલખાને, પુરાને મટકે વગેરહ કી યાદગાર બાકી હે, પાની ગરમ કરનેકા પુરાને ઝમાનેમે જો તરીકા થા, વહ ભી વહાં મવજૂદ હે. હઝરત મવલાના રહમતુલ્લાહ સાહબ મુઝસે મુસ્કુરાતે હૂએ ફરમાને લગે કે હિદાયા પળાનેવાલે હઝરાત હિદાયાકી ઈબારત સે ઉસકો તતબીક (સરખાવે) દે, યે પુરાને ઝમાનેકે મટકે વગેરહ રખ્ખે હૂએ હે.

હઝરત સઈદ બિન ઉસ્માન (રદિ.)

હઝરત સઈદ બિન ઉસ્માન બિન અફફાન (રદિ.) યે ભી વહ મુબારક ઈન્સાન હે જિનકી બરકત સે ઉસ ઈલાકેમે ઈસ્લામ પહૂંચા.

હઝરત સઈદ બિન ઉસ્માન બિન અફફાન (રદિ.)કા મઝાર ઈસ વકત રેગિસ્તાનમે કિસી જગહ વાકેઅ હે.

આપ નવાસએ રસૂલ ઓર સચ્ચિદા રૂકય્યા (રદિ.) કે ફરઝંદે અરજમન્દ થે આપ ઈબ્તિદાઅમે બુખારા તશરીફ લાએ, ફિર કુછ અરસેકે બાદ સમરકંદ હિજરત કર ગએ, યહાં બહૂત સે લોગોને આપસે દીને ઈસ્લામકી રોશની પાઈ, સમરકંદ કે મુજાફાત (ઉપનગર) મે આપકા ક્રિયામ રહા, એક મરતબા આપકે ઘરસે સો ગઝ કે ફાસ્લે પર કુફફારને મોકઅ પા કર આપકો શહીદ કર દિયા, આપકી કબ્રે મુબારક આપકે ઘર હી મે બનાઈ ગઈ, કરીબ હી એક આલીશાન મસ્જિદ તા'મીર કરવાઈ ગઈ જિસકે ઈદગિદ ઊંચી દીવારવાલી ફસીલે(કોટ) હે.

તયમૂર લંગ

ઓર ઉસી સમરકંદ શહરમે તયમૂર લંગકા મઝાર ભી હે, અમીર તયમૂર લંગકી તારીખે પેદાઈશ સન હિજરી ૬૩૭ મુતાબિક ૧૩૩૬ ઈસ્વી હે, અમીર તયમૂરકો બચપન હી સે સિપાહીયાના કારનામો ઓર મદાના ખેલોંકા શોક થા, ઉસકો હર જગહ કામિયાબી મિલી, ઉસકા રાઝ યે થા કે વહ એક શુજાઅ તરીન સિપાહી, બલંદ હોસલા ઈન્સાન, મુસ્તકિલ મિઝાજ, જફાકશ ઓર મુશિકલ

પસંદ શખ્સ થા, દૂસરોસે ઝિયાદહ મુતહરિક ઓર બા-અમલ થા ઓર ઈતની મુતવાઝિન સિકાત વ કિરદારકા હામિલ થા કે વકત કે તકાઝે પર પૂરા ઉતરતા થા.

મશહૂર મગરિબી મુહકિકક સરપરસી સાઈફસ કા તયમૂર કે બારેમો ખ્યાલ યે હે કે ઝમાનએ તારીખમે કિસી ઈન્સાનને અપને ઝોર સે ઐસે કારનામે અંજામ નહીં દિએ, કોઈ દૂસરા શખ્સ ઉસકે મકામ તક નહીં પહૂંચ સકતા, બા'ઝ અવકાત તો ઉસકી કામ્યાબીયાં ઈન્સાની તાકતસે બલંદ નઝર આતી હૈં.

તયમૂરકા હમઅસર મુઅરિબ શરીફુદીન ઉસકે બારેમો લિખતા હે કે શુજાઅત ઓર ઉલુલ અઝમીને ઉસે ચીન સે લેકર યુનાનકી સરહદો તક પૂરે એશિયાકા માલિક વ સરતાજ ઓર શહેનશાહ બના દિયા થા.

અમીર તયમૂરકી વફાત ૧૭ શાબાન ૮૧૦ હિજરી બરોઝે ચહાર શંબા (બુધવાર) રાત કે વકત હૂઈ થી.

દોલત લંગળેકે ઘર આઈ

એક ખતરનાક લડાઈમે ઉસકી ટાંગ ઝાઈઅ હો ગઈ થી, તબસે વહ લંગળા હો ગયા થા, ઉસ પર હિકાયતે લતીફમે એક બહૂત લતીફ હિકાયત લિખી હે, કે અમીર તયમૂર લંગ જબ હિન્દુસ્તાન પહૂંચા તો ઉસને ગવૈયોકો બુલાયા ઓર કહા : મેને બળે બુળહોસે સુના હે, કે ઈસ શહરમે માહિર ગવૈયે રહતે હૈં, યે સુનકર એક નાબીના ગવૈયા અમીરકે પાસ ગયા ઓર ગાના શુરૂઆ કિયા, અમીર બહૂત ખૂશ હુવા ઓર ઉસકા નામ પૂછા, ગવૈયેને કહા મેરા નામ "દોલત" હે, અમીરને કહા કે દોલત ભી અંધી હોતી હે ? ગવૈયેને જવાબ દિયા અગર દોલત અંધી ન હોતી તો લંગળે કે ઘર ન આતી, અમીરને જવાબ બહૂત પસંદ કિયા ઓર ઉસકો બહૂત ઈન્આમ દિયા.

તયમૂર નામકી કપરત

ઉઝબેકિસ્તાનકે સફરમે યે દેખા કે બહૂત સારે બચ્ચોકે નામ તયમૂર હોતે હૈં ઓર વહાં તયમૂર નામ રખના બહૂત અચ્છા સમજા જાતા હે ઓર તયમૂર લંગ કા મઝાર ભી હમને બાહર સે દેખા.

ઈમામ દારમી (રહ.)

શામ કાફી હો ચુકી થી, આફતાબ ગુરૂબ હોને જા રહા થા, હમને તય કિયા થા કે અબ યહાંકી ઝિયારતોમે ઈમામ દારમી (રહ.) કી ઝિયારત બાકી રહ જાતી હે, ગાડીવાલેસે બાત કરકે હમ ઈમામ દારમી (રહ.) કે મઝારકી જાનિબ આગે બળ્હે, સમરકંદ શહરસે બિલકુલ બાહિર દેહાતમે ઈમામ દારમી (રહ.) આરામ ફરમાં હે, જહાં તકરીબન બીસ કિલો મીટરકા સફર તય કરકે હમ પહૂંચે ઓર આપકે મઝારકી ઝિયારત કી.

યહાં કતબહ પર લિખા હે,

امام محمد بن عبد الله بن عبد الرحمن بن مفضل بن اجرام الدارمي

السمرقندی ولد ۱۸۱ هـ ۷۹۸م هومن شيخ مسلم والبخارى والترمذی

وهو مقدم عند المحققين على سنن له وهو مقدم عند المحققين على سنن له

જહાં પર આપ આરામ ફરમાં હે, વહાં એક અજબ મંઝર થા, અંગૂરકી બેલો, નાસપતી ઓર બહૂત સારે ફલોકે ખેત, એક છોટાસા ખૂબસૂરત દેહાત. હમ શામકે વકત વહાં પહૂંચે, વહાં હેરતકી બાત યે મઅલૂમ હૂઈ કે ઉસ મઝારકે ઈદગિદ જો ચંદ મકાનાત હે, વહાં ઈમામ દારમી (રહ.) કે ખાનદાનકે લોગોકે મકાનાત હે ઓર ઉન્હીકે ખાનદાનકે લોગ વહાં આબાદ હે.

વાકિઆ યે હે કે ઉન લોગોને મુહદિષ ઈમામ દારમી (રહ.) કે ખાનદાનકે અફરાદ હોનેકા હક અદા કર દિયા, જબ હમ વહાં પહૂંચે તો ન કોઈ જાન પહચાન, ન પહલે સે કોઈ ઈતિલાઅ, હમ ઈમામ દારમી (રહ.) કે મઝારકે પાસ જાકર બેઠે, ઈસાલે ધવાબ વગૈરહસે ફારિગ હૂએ, ઈતનેમે તો ઉન્હોને હમારી મેઝબાનીકી તૈયારી કર ડાલી, અજબ મેઝબાની થોળી દેરમે તો બહૂત બળી મિકદારમે તાઝે તાઝે, મીઠે મીઠે અંગૂર વહ લોગ તોળ કર લે આએ, નાસપતી ઓર દૂસરે બહૂત સારે ફલોકા ઢેળ હમારે સામને લાકર રખ દિયા, ઈતની બળી મિકદારમે કે હમ ખા નહીં સકતે.

જબકે ઉન બીચારોકી ગુરબતકા હાલ યે થા કે ઉન્હોને જો કપળે પહને હૂએ

થે, ઉન પર ભી પેવન્દ લગે હૂએ થે ઓર ગઘેકી સવારી ઓર પુરાને અંદાઝકે મકાનાત થે, ઈમામ દારમી (રહ.) કે મઝારકે બાહર ઠંડે પાનીકે ચશમે જારી થે, હમને વહાં વુઝૂ ક્રિયા, ફિર હમ સમરકંદ શહરકી તરફ વાપસ આએ.

ફકીહ અબૂલ લયષ ઓર અલ્લામા મરગીનાની (રહ.)કે

મઝાર પર

મગરિબકી નમાઝકા વકત કરીબ થા, હમને હમારે સફરકે નાઝિમસે કહા : કે હમને સુના હે કે ફકિહ અબૂલ લયષ સમરકંદી (રહ.) કા મઝાર ભી યહાં પર હે?તો બહૂત તલાશ વ જુસ્તજૂ ઓર કઈ ગલીયોંમે ગાડી ઘુમાનેકે બાદ હમ એક મસ્જિદ પર પહૂંચે, ઈતનેમે મગરિબકી નમાઝકી જમાઅત ખત્મ હો ચુકી થી.

બતાયા ગયા કે યહી ફકીહ અબૂલલયષ સમરકંદીકા મઝાર હે ઓર યે ઉનકી મસ્જિદ હે, વહાં જાકર હમને સબસે પહલે મગરિબકી નમાઝ બા—જમાઅત અદા કી બાદમે મઝાર પર હાઝરી હૂઈ ,વહાં દુઆ, ઈસાલે ધવાબ વગૈરહસે ફારિગ હૂએ, ફકીહ અબૂલલયષ સમરકંદસે ઉઠનેવાલી એક એસી શખ્સીયત હે, જિન્હોંને "તંબીહુલ ગાફિલીન" કિતાબ લિખકર ગાફિલ દિલોંકો જગા દિયા. જિનકા તકવા લોગોંમે બહૂત મઅરૂફ હે.

એક મરતબા સફર પર રવાના હૂએ તો ઉનકે સામાનસે ઝિયાદહ ઉનકે પાસ મિટ્ટી કે ઢેલે થે, કિસીને પૂછા કે આપ ઈતના બોઝ કયૂં ઉઠાએ ફિરતે હૈં, ઉન્હોંને જવાબ દિયા કે : યે મુઝે અપની તહારત કે લિયે ઈસ્તિઅમાલ કરને હોતે હૈં ઓર મેં નહીં ચાહતા કે કિસીકે ખેતસે બગૈર ઈજાઝતકે મિટ્ટીકા ઢેલા ભી ઉઠાવું. (લાહોર તા બાકે બુખારા વ સમરકંદ: સફહા : ૯૦)

ઓર યહી કરીબમે સાહિબે હિદાયા અલ્લામા મરગીનાની (રહ.) કા મઝાર ભી બતાયા જાતા હે વહાં ભી હાઝરી ઈસાલે ધવાબ ઓર દુઆએ મગફિરતકી સઆદત હાસિલ હૂઈ, આજ સમરકંદકી તમામ ઝિયારતોંસે હમ ફારિગ હો ચુકે થે ઓર તાશકંદકે લિયે હમે રવાના હોના થા.

સમરકંદસે તાશકંદ

સમરકંદસે તાશકંદ જાનેકે લિયે રાત દેરસે હવાઈ જહાઝમે હમારા ટિકટ

બના હુવા થા, તાશકંદકી ફ્લાઈટ કે લિયે હમ ઐરપોર્ટ પહૂંચે, હવાઈ જહાઝ તાખીર સે થા, કાફી રાતકો હમ તાશકંદ પહૂંચે.

હઝરત દા.બ.કી તહજુદ

હઝરત દા.બ.કી અજીબ હાલત બયાન કરૂં, તાકે છોટોંકા હોસલા બળહે ઓર અમલકી તૌફીક હો, બુધકે રોઝ સમરકંદકી પૂરે દિનકી મુસલસલ મશગૂલિયાત ઓર થકાન, ફિર રાત દેરસે તકરીબન દો બજે તાશકંદ પહૂંચે, તમામ હઝરત અપને અપને કમરેમે ચલે ગએ, અલ્લાહ તઆલાકી ઉસ બંદા પર મહેરબાની હે, કઈ મરતબા મુલક વ બેરૂને મુલકમે હઝરત દા.બ.કે સાથ એક કમરેમે રહનેકી સઆદત હાસિલ હૂઈ, ઈસ પૂરે સફરમે હર જગા હોટલકી તરતીબ ઈસી તરહ થી, બંદેકો હઝરતકે સાથ દો આદમીવાલે કમરેમે રહનેકા મોકઅ મિલા ઓર હઝરત મવલાના રહમતુલ્લાહ સાહબ, ભાઈ આબિદ ઓર ભાઈ સાજિદ એક સાથ તીનવાલે કમરેમે હોતે ઓર હઝરત મવલાના ઈબ્રાહીમ સાહબ ઓર મવલાના મહમૂદ સાહબ ખેરવાંવાલે એક સાથ દોવાલે કમરેમે હૂતે.

જબ હમ ઈન્તિહાઈ થક કર ઓર બિલકુલ ચૂર હોકર હોટલકે કમરેમે પહૂંચે, સાથ હી, ઝહનમે સુબહકા ફિક્ર થા કે કલ " મરગીનાન" કા સફર કેસે હોગા ? બંદાને નિહાયત થકાવટકી વજહ સે ઝરૂરિયાતસે ફરાગતકે બાદ બિસ્તર પર લેટનેકી તૈયારી કર લી, બલકે બંદા તો અપની આદતકે મુતાબિક બિસ્તર પર લેટ ભી ગયા, લેકીન યે મંઝર દેખ કર હૈરત હૂઈ કે ઈસ કદર થકાન કે બા—વજૂહ હઝરત મુસલ્લે પર બળે હો ગએ ઓર તહજુદકી નમાઝકી નિચ્ચત બાંધ લી, દિલમે આયા કે એ અલ્લાહ ! યે આપકે કેસે બંદે હૈં, બુખડાપા હે, ઝુઅફ હે, થકાન હે, ફિર ભી રાતકે વકત આરામ કે બજાએ મુસલ્લે પર આ ગએ, બસ અલ્લાહ હમ સબકો રાતોંકી ઈબાદત પર એસી ઈસ્તિકામત નસીબ ફરમાએ.

નમાઝ સે ફરાગત કે બાદ બહૂત હી શફકતસે ઈશાહ ફરમાયા : કે કાફી દેર હો ચુકી હે, સુબહે સાદિક સે કબ્લ આંખ ખુલે ન ખુલે, ઈસ લિયે કે અબ સિર્ફ દો હી ઘંટે સુબહે સાદિકમે બાકી હે ; ઈસ લિયે તહજુદ અદા કર લી, સુબહે સાદિકકે બાદ ઉઠકર ફજર પળહ લેંગે.

हजरत दा.भा.का तहज्जुदके लिये अेक तरीका

अेक बेरूनके सफरके दौरान जब रात डम कमरेमें आराम के लिये गअे तो अेक अज्जुब भात ईशाद इरमाई : के जब सफरमें रातके वकत देर डो जाती डे और अस्फार और मजालिसकी कषरतकी वजड से थकान भी डो जाती डे तो रात सोते वकत पानी जियादड पी लेता छूं, ताके पेशाबका तकाजा डो और आंभ भुल जाअे और तहज्जुदकी नमाज छूटने न पाअे, बंदाने जब ये भात सुनी तो दंग रड गया, अे अल्लाड ! डम तेरे केसे बंदे हूं के जियादड सोनेके लिये तहबीरें अपनाते हूं और ये आपके मुब्लिस बंदे तहज्जुद और ईबादतमें कभी न आअे, ईसके लिये तदाबीर अपनाते हूं.

वैसे तो सफर व डजरमें बकषरत मुशाडिदड किया के सुब्डे सादिकसे तकरीबन ढाई तीन घंटे पडले बेदार डोना, जरूरियात से फारिग डोकर तवील तहज्जुद, फिर ईन्डिरादी तवील हुआ, गिरयाजारी फिर १२ तस्बीडका जिके जडरी, फिर मस्नून वजाईइका अेडतिमाम और सुब्डे सादिक डोते डी डो सुन्नत अदा करना और इवरन मस्जिद जाना, डजरत दा.भा. का ये मअमूल सालडा साल से रडा डे.

यडं पर में डजरत दा.भा. का अेक और अमल डतलादूं

हजरत दा.भा.का सफरमें कियामके लिये मस्जिद या महरसा

पसंद इरमाना

डजरत दा.भा. इरमाते हूं : के किसीका जाती मकान केसा भी डो, कितनी भी वुसअतवाला डो और साडिबे मकानके डिलमें कितनी भी वुसअत कयूं न डो, लेकीन दूसरे लोगोंको वडं आने जानेमें तकलीइ डोती डे, ईसी तरड कुछ भास लोगों से कुछ भास लोगोंको नाराजगी भी डोती डे. जिसकी वजड से ईस्तिफादड और ईफादड डोनोंमें कभी आती डे, जबके मस्जिद, महरसा आम जगा डे, कोई भी आ जा सकता डे, ईस लिये बेरून ममालिकके अकषर व बेशतर अस्फारमें पडलेसे डिदायत डोती डे के मस्जिद या महरसामें कियाम तय किया जाअे, जब उन्दुलुसका सफर डुवा तो वडं भी कुरतुभा शडरमें अेक रात डोटलमें गुजारी, बाकी अशबीलयामें अेक मुसल्ला मिल गया वडी डो रोज

कियाम किया, जिसकी तफसील ईन्शाअल्लाड उन्दुलुसके सफरनाममें आअेगी, डालांके वडं भी पडले अेक डोटल कियामके लिये तय थी, लेकीन बंदाने वडं पडूंय कर डजरत दा.भा. के मिजाज और तबीअतके अेअतिबार से उसको रद करवा दिया, जिसमें कुछ पैसे भी जाबतेके मुताबिक डोटलवालोंने वापस नडी दिये, लेकीन तुर्कीके पडले सफरके मोकअ पर मुकम्मल कियाम पांयों दिनोका ईस्तंबूलके तबलीगी मरकज" मस्जिदे सलाम" में रडा और रोजाना इजरके बाद ईशराक तक डममें से किसीका बयान मरकज पर डोता, डालांके मरकज शडर से काई दूर डे, अभी गयानाके अेक सफरमें डमारें मेजबान मुइती रमजान साडबने अपने मकानमें अेक शानदार डुजरेंमें डजरत दा.भा. के कियाम का ईन्तजाम किया था, फिर उनको राजी करके दाडल उलूमकी मस्जिदमें मुन्तकिल डो गअे और वडी कियाम इरमाया, अगरये भुभारा और समरकंदके सफरमें दिली याडत और कोशिश के भावजूद मस्जिद, महरसाका कियाम नामुम्किन रडा, बादिले नापवास्ता डोटलोंमें डी कियाम करना पणा.

भुमेरातका दिन, साडिबे डिदायाके दियार (शहर)में

आजके दिन ये तय था के साडिबे डिदाया अल्लामा भुरडानुदीन मरगीनानी (रड.) का गाव देपनेके वास्ते "मरगीनान" जाना डे, वाकई उस दिनका सफर डमारें लिये बणे ईम्तिडानका सफर था; ईस लिये के रात तकरीबन डो बजे डम अपनी डोटल पर पडूंये और सुब्डमें इजरकी नमाज पणड कर मरगीनानकी तरफ रवानगी छूँ, कल सफरसे थके डारे बिलकुल यूर डो गअे थे और आज फिर सुब्ड सवरे सफर.

"इरगाना" की तरइ

तकरीबन ताशकंद से ४०० किलो मीटर की दूरी पर "मरगीनान" का ईलाका वाकेअ डे और ताजिकिस्तानकी बोर्डरके ईलाकेमें या'नी उजबेकिस्तान का बिलकुल सरडदी ईलाका, "इरगाना" वाकेअ डे, इरगाना पूरे जिलअका नाम डे, मरगीनान डोटासा शडर डे, जैसाके डमारें यडं तालुका डोता डे, फिर जैसाके डमारें यडं बडे शडर वसीअ डोते जा रडे हूं और उसमें अतराइकी आबादी

ભી ઝમ્મ(મિલ) જાતી હે, ઈસી તરહકા કુછ મંઝર યહાં ભી હે ઓર રિશ્તાન એક દેહાત હે, જહાં પર સાહિબે હિદાયા અલ્લામા બુરહાનુદીન (રહ.) પેદા હૂએ.

ખૂદ સાહિબે હિદાયાકે હમવતન બાદશાહ બાબરને સાહિબે હિદાયાકે ગાવ કા નામ" રુશ્દાન" બતાયા હે. (ઝફરુલ મુહર્રિસલીન : સફહા : ૧૭૭)

ફજરકે બાદ હમ ફરગાનાકી તરહ નિકલે, સુહાની સુબ્હ, ખૂશગવાર હવા, સાફ ફિઝા, શફફાફ મોસમકે દૌરાન ફરતે ભરતી હૂઈ ગાડીમેં સભી સાથીયોને હઝરત દા.બ.કે હુકમ સે બાદે ફજરકી તસ્બીહાત, તિલાવત ઓર અઝકાર વ મઅમૂલાત પૂરે કિયે ગોયા બાતિની ઓર ઝાહિરી દોનોં તરહ કે પુરસુકૂન ઓર ઈતમીનાન બખ્શ માહોલને સકીનતકા સમાં પેદા કર દિયા, કાફલેવાલે અપને અપને મઅમૂલાતસે ફારિગ હોતે હી યકે બાદ દીગરે સભી આરામ ઓર તમાનીનત વ સકીનતસે લુત્ફ અંદોઝ હોતે રહે, ઈસ દૌરાન આફતાબકી શુઆએ (કિરને) ભી અપના જલવહ બિખેરતી હૂઈ માહોલકો મુનવ્વર કરતી ગઈ, ગાડીને હમવાર મેદાનકો અલવિદાઅ કર દિયા ઓર ફિર નિહાયત હસીન વ જમીલ પહાળીયોકા સફર તય કરના શુરૂઅ કર દિયા.

એક દરિયા (Rezak say) નામી સળકકે કિનારે નઝર આયા, ઉનકી ઝુબાનમેં દરિયાકો "સાઈ" કહતે હૈં ઓર ઉસકે બાદ ખૂબસૂરત સુરંગસે ગાડીકા ગુઝર હુવા, વહ સુરંગ અપની બનાવટ, સફાઈ ઓર ખૂબસૂરતીમેં કાફી દિલકશ થી, ઉસકા રખ રખાવ બહૂત હી ઉમદહ થા, રોશનીકા આ'લા ઈન્તિઝામ, ગંદગીકા નામોનિશાન નહીં, ઉસકી લયક નામી ટનલકી લંબાઈ ૮૦૦ મીટર લિખી હૂઈ થી, બતાયા ગયા કે યહાં કરીબમેં "ઉઝબેકિસ્તાન"કી સરહદેં કઈ ઈલાકોં સે મિલતી હૈં, દાઈ તરફ તાજિકિસ્તાન હે ઓર બાઈ તરફ કિરઝિગિસ્તાન ઓર ચારોં તરફ પહાળ, પથ્થર સબ્ઝહ ઓર દરખ્ત સબ મિલ કર એક ખૂબસૂરત નઝારહ પેશ કરતે થે, એક દો ઘંટે કે બાદ નિહાયત ઉમ્દહ તર્ઝ પર સજે હૂએ એક બાઝારસે ગુઝરના હુવા, કસ્બા (TOWN) કી તરહ યહાં નિહાયત સલીકે સે આરઝી દુકાનોંકી કિતારેં લગી હૂઈ થી ઓર દુકાનોંમેં ઓરતે સોદા સલફ બેચ રહી થી.

હમારે દિયારમેં જેસે સુબ્હકે વકત બેકરી, રોટી, નાન, પાયે વગૈરહ દુકાનોં

પર નુમાયાં નઝર આતે હૈં, ઈસી અંદાઝ સે યહાં પર "શીરમાલ" નુમા એક ઉમ્દહ ઓર ખૂબસૂરત રોટી તકરીબન સભી દુકાન પર સજી હૂઈ થી.

હમારે રહબરકી હિદાયતકે મુતાબિક રાસ્તેમેં એક જગા હમ લોગ ઝરૂરિયાત સે ફરાગત ઓર નાશ્તે કે લિયે ઉતરે, દુકાનોં પર બેઠી નીમ બરહના (અર્ધ નગ્ન) મસતૂરાત શાયદ હમારે ઈસ્લામી વઝઅ કતઅકો દેખકર નિહાયત મુહબ્બત ઓર અકીદતસે અસ્સલામુ અલયકુમ કહને લગી, લેકીન તઅજજુબ ઉસ વકત હુવા, જબ એક દો ખાતૂનને હમસે સુવાલ કિયા "અરબસ્તાન" યા'ની કયા આપ લોગ અરબી હૈં, હમારે એક સાથીને જવાબ દિયા અરબસ્તાન નહીં ; દેહલી – હિન્દુસ્તાન, તો સલામ કરનેવાલી ઉન ઓરતોને ફવરન મુસ્કુરાતે હૂએ કહા "નમસ્તે, શાહરૂખખાન" તહકીક કરને પર રહબરને બતલાયા કે હિન્દુસ્તાની ફિલ્મોંકો દેખને કા ચૂંકે યહાં કાફી ઝિયાદહ રિવાજ હે, ઈસ લિયે હિન્દુસ્તાનકે નામ સે ઉન્હોંને ફિલ્મોંમેં દેખા હુવા "વહાંકા નમસ્તે ઓર વહાં કે ફિલમી હીરોં કે નામ " આપકો ખૂશીમેં બતલા રહી હૈં.

યે મુઆમલા નિહાયત ફિકમંદીકા થા, લિહાઝા હમને ફારસી ઝુબાનમેં જિસકો વહ કદરે સમઝતી થી, ઉનસે કહા "અસ્સલામુ અલયકુમ" સલામે ઈસ્લામ અસ્ત લેકીન નમસ્તે સલામે કુફફાર અસ્ત. તો વહ શર્મિદગીકે સાથ નિહાયત નદામતકા ઈઝહાર કરને લગી.

સાહિબે હિદાયાકે હુજરેમેં

બૈર ! યહાં હમ લોગ નાશ્તે સે ફારિગ હોનેકે બાદ તકરીબન મઝીદ દો ઘંટેકા સફર તય કરકે "મરગીનાન" પહૂંચે યહાં પર કસ્બાનુમા(કસ્બા જૈસા) એક દેહાતમેં સળક સે ઝરા ફાસલે પર એક મુખ્તસર સા કમરા હે, જિસ પર આલીશાન ગુંબદ બનાયા ગયા હે, એક સાહબ ડયૂટી પર મુતઅથિન થે જો ઉસ કમરેકે ગાઈડ ઓર નિગરાં હૈં, ઉનકે સામને ટેબલ પર રહલ હે જિસ પર છોટે સાઈઝકી મતબૂઆ સૂરએ યાસીન રખી હૂઈ હે, ચારોં તરફ સચ્ચાહોં ઓર ઝાઈરીન (મુલાકાતીઓ) કે બેઠને કે લિયે બેન્ચ લગે હૂએ હૈં.

જી હાં! યે વહ કમરા હે જિસમેં આલમે ઈસ્લામકે અઝીમુશ્શાન ફકીહ અલ્લામા બુરહાનુદીન મરગીનાની (રહ.)ને "હિદાયા" નામી વહ માયએ નાઝ કિતાબ લિખી હે, જિસસે ઉસ વકતસે લેકર આજ તક ઉમ્મતે મુસ્લિમાકે

ફકડાઅ ઈસ્તિફાદા કર રહે હૈં ઓર અરબ વ અજમમે ઈસ્લામી અદાલતોમેં ઉસકે જુઝઈય્યાત કે મુતાબિક ઈસ્લામી કાઝી ઓર જજ ફેસલે સાદિર કરતે હૈં.

હિદાયા કિતાબ લિખનેકા વાકિઅહ

યે કિતાબ "સાહિબે હિદાયા" ને ઈસ હાલમેં લિખીકે મુસ્તકિલ હર રોઝ રોઝહ રખતે ઓર ઘરવાલોંકો ભી ઉનકે રોઝા રખનેકા ઈલ્મ ન હોતા, ઘરસે વકતે મુતઅયિના પર દો પહરકા ખાના આતા, જો કોનેમેં રખા જાતા ઓર અલ્લામા મવસૂફ બાદમેં બિલકુલ ચૂપચાપ કિસી ફકીરકો દે દિયા કરતે, ઈસ તરહ સે રોઝહ રખનેકા ઈલ્મ ઉનકે ઘરવાલોં તક કો ભી નહીં હુવા. તા હમ શાગિર્દ ઓર ખુદામ એસી બાતોં સે વાકિફ હોતે હી હૈં

(અય્યામે મમ્નૂઆ કો છોળ કર) ૧૩ સાલ તક મુસલસલ રોઝે રખે

જામિઅહ ડાભેલકે એક તાલિબે ઈલ્મકા રોઝાકે સાથ

હિદાયા પળહના

હમારે યહાં બારડોલીમેં હઝરત મવલાના ગુલામ મુહમ્મદ દેસાઈ સાહબ(રહ.) થે, તવીલ અરસે તક ઉન્હોંને દીની ખિદમત અંજામ દી, હઝરત શૈખુલ હદીષ મવલાના મુહમ્મદ ઝકરિય્યાહ સાહબ (રહ.) કે ખલીફા થે, ઉનકે એક સાહબઝાદે અઝીઝમ મવલાના મિસ્બાહ સાહબ મુકીમ હાલ લેસ્ટર બરતાનિયા ઝમાનએ તાલિબે ઈલ્મી સે હી નેક તબીઅત હે, જબ ઉન્હોંને સુના કે સાહિબે હિદાયા (રહ.) ને ૧૩ સાલ રોઝે રખ કર કિતાબ લિખી તો ઉન્હોંને ખૂદ અઝમ કર લિયા કે મેં ભી રોઝહ કે સાથ હિદાયા કિતાબ પળૂંગા ઓર ઉસ પર અમલ કિયા, યે તો એક વાકિઅહ હે જો ઈલ્મમેં આયા, એસે ન જાને કિતને વાકિઆત હોતે હોંગે.

આજ ભી ઈસ કિતાબકી ચારોં જિલ્હોં સે પૂરે આલમે ઈસ્લામ કે કુતુબખાને મુઝયન હૈં, મદારિસમેં લાખોં ઉલમા ઓર તલબા દિન - રાત પળહતે પળહાતે હૈં, અદાલતોમેં ઈસકે હવાલે દિએ જાતે હૈં, લેકીન યા અસફા (હાય અફસોસ) જિસ જગા પર યે કિતાબ લિખી ગઈ, ઉસ કમરેમેં બેઠે તો અંદાઝહ હુવાકે રહબર શાયદ ઈસ કિતાબકે નામ સે ભી વાકિફ નહીં ઓર વહાં કે મુન્તઝિમીન

ઈસ મકામ પર સય્યાહોં (વિદેશી યાત્રીઓ) કી રહબરીકા ફરીઝા અંજામ દે રહે હૈં, લેકીન કિતાબ ઓર સાહિબે કિતાબ કે બારેમેં ઉનકે પાસ મઅલૂમાત તક નહીં.

અલબત્તા ઉસ કમરેકે દરવાઝે પર અંગ્રેઝી ઓર મકામી ઝુબાનમેં સાહિબે હિદાયાકા નામ ઓર ઉસ કમરેમેં કિતાબ લિખે જાનેકા ઝિક્ર થા.

ઝમી ખા ગઈ આસ્માં કેસે કેસે

વહાં પર અજબ અન્વાર મહસૂસ હો રહે થે, મેંને આહિસ્તા સે હઝરત મવલાના ઈબ્રાહીમ સાહબ પાંડોર દા.બ. સે દરખવાસ્ત કી કે હઝરત ! ઈસ જગા તો આપ હી દુઆ કરવાએ તો હઝરત મવલાના ઈબ્રાહીમ સાહબને ઉસ હુજરેમેં દુઆ કરવાઈ.

અલ્લાહ તઆલાકે નેક બંદોંકી મુતબર્ક જઘોં પર દુઆ

કુર્આન મજીદમેં હઝરત મરયમ (અલૈ.) કા વાકિઅહ તફ્સીલ સે મવજૂદ હે, ઉસમેં યે ભી હે કે હઝરત મરયમ (અલૈ.) જિસ હુજરેમેં બેઠ કર અલ્લાહ તઆલાકી ઈબાદત કરતી થી ઓર વહાં બે—મોસમ ફલ અલ્લાહ તઆલાકે ગૈબી ખઝાને સે આતે હૂએ હઝરત ઝકરિય્યા (અલૈ.)ને દેખે તો ઉસી જગા આપને અલ્લાહસે અવલાદકી દુઆ માંગી.

هُنَالِكَ دَعَا زَكَرِيَّا رَبَّهُ قَالَ رَبِّ هَبْ لِي مِنْ لَدُنْكَ ذُرِّيَّةً طَيِّبَةً إِنَّكَ سَمِيعُ الدُّعَاءِ
(પારહ : ૩ / સૂરએ આલિ ઈમરાન : ૩૮)

તરજુમા : વહી દુઆ કી ઝકરિય્યાને અપને રખ સે, કહા એ મેરે રખ ! અતા કર મુઝકો અપને પાસ સે અવલાદે પાકીઝહ, બેશક આપ દુઆઓંકો સુનનેવાલે હૈં.

કુર્આન મજીદકે ઈસ વાકિએ સે યે બાત મઅલૂમ હૂઈ કે અલ્લાહ તઆલાકે નેક બંદોંકી ઈસ તરહ કી ઈબાદતગાહ યા કિસી ઓર યાદગાર જગા પર પહૂંચે તો અલ્લાહ તઆલાસે દુઆ કરના ચાહિએ, વહ કુબૂલ હોતી હે, લેકીન બસ ઉસકો અલ્લાહ તઆલા સે માંગને તક હી મહફૂદ રખે, વહાં દૂસરી રુસૂમાત, ખુરાફાતકા સિલસિલા શુરૂઅ ન કિયા જાવે, હમ ફરગાના ઓર મરગીનાન વગૈરહ સે ફારિગ હો કર વાપસ તાશકંદકે લિયે રવાના હૂએ.

મરગીનાનસે તાશકંદ

હમ વહાંસે જલ્દી જલ્દી તાશકંદ પહૂંચે, ઈસ લિયે કે ઉસ દિન શામકો હઝરત મવલાના ઈબ્રાહીમ સાહબ ઓર હઝરત મવલાના રહમતુલ્લાહ સાહબકી દેહલી કે લિયે રવાનગી થી ઓર અભી "મુસ્હફે ઉષ્માની" કી ઝિયારત બાકી થી, ઈસ લિયે બહૂત તેજીસે હમારી ગાડી ચલ રહી થી, અલહમ્દુલિલ્લાહ! પાંચ સવા પાંચ બજે બેહતરીન નશીબ વ ફરાજવાલે (ચઢાવ – ઉતાર) પહાળી ઈલાકેકા તવીલ સફર કર કે હમ તાશકંદ પહૂંચે ઓર સીધે મુસ્હફે ઉષ્માનીકી ઝિયારતકે લિયે Hazrat Al imam Complex પહૂંચે.

"મુસ્હફે ઉષ્માની" કી ઝિયારત

મુસ્હફે ઉષ્માની એક બહૂત બળે કમરેમ્ રખા ગયા હે, વહાં હર વકત દો ડાકટર થર્મામીટર લિયે હૂંચે મુકરર હે ઓર ઉસ કમરેમ્ ગરમી ઓર સરદીકા ટેમપ્રેચર નાપતે રહતે હૈં, ચૂંકે ઈતના કદીમ નુસ્ખા હે કે કહી આબોહવા સે ઉસકો નુકસાન ન પહૂંચ જાએ ઈસ લિયે મુસ્હફે કે નુસ્ખેકે વાસ્તે જો ઝરૂરી હરારત (ગરમી) વ બૂરૂદત (ઠંડી) હોની ચાહિએ ઉસકો નાપતે રહતે હૈં.

બૈર ! આજકે દૈરમ્ યે એહતિમામ હો રહા હે, સદીયોં તક ઉસકી હિફાઝત બારી તઆલાને ઝાહિરી એહતિમામકે બગૈર મહઝ અપની કુદરતે કામિલાસે ફરમાઈ હે, હમ ઉસ કમરેમ્ દાખિલ હૂંચે, કમરે કે બિલકુલ વસ્ત (બીચ)મ્ "મુસ્હફે ઉષ્માની" કા વહ નુસ્ખા રખા હુવા હે, વસીઅ ખતકા લિખા હુવા ઓર વહી પુરાની તર્જકી અરબીકા, અલહમ્દુલિલ્લાહ! હમને ઉસકી ઝિયારત કી, ઉસકે અતરાફ (આસપાસ)મ્ ઓર ભી બહૂત સારે કુર્આનકે તરાજીમ ઓર નુસ્ખે રખે હૂંચે હૈં, હમને ઉનકી ભી ઝિયારત કી.

ઘોડેકા ગોશત

ઝિયારતસે ફારિગ હોકર હમ બાહર નિકલે ઓર અસરકી નમાઝ અદા કી, અભી તક દો પહરકા ખાના બાકી થા, ભાઈ અબ્દુરહમાનને વહાંકી એક ઈસ્લામી હોટલમ્ ખાનેકા નિઝામ બનાયા થા, તહકીકસે પતા ચલા કે યહાં હલાલ ગોશતકા ઈન્તિઝામ હે, અન્વાઅ વ અકસામકે ઉઝબેકિસ્તાનકે ખાનોંકા

ઈન્તિઝામ ક્રિયા ગયા થા, એસે યહાંકે લોગ ખાનેમ્ મિર્ચ મસાલા બિલકુલ ઈસ્તિઅમાલ નહી કરતે, કચ્ચી સબ્જીયાં ભી બ—કષરત ઈસ્તિઅમાલ હોતી હૈં, દહી ઓર સોડાવાટરકા ઈસ્તિઅમાલ આમ હે, ટમાટર ભી ખૂબ ખાએ જાતે હૈં, દૂસરી સબ્જીયોંકી તરહ યહાં કે ટમાટર ભી લઝીઝ ઓર ઉમ્દહ હોતે હૈં, હમારે ઈલાકેમ્ જેસે દેસી ટમાટર હોતે હૈં, ઈસસે ભી કઈ ગુના લઝીઝ વહાંકે ટમાટર હોતે હૈં, ઉસકો કાટ કર કે રોટીકે સાથ બે—તકલ્લુફ ખાયા જાતા હે ઓર સાલિમ ટમાટરકો ઉપરસે ઝરા કાટ કર ફિર ઉસમ્ પોદીના ઓર દૂસરી સબ્જીયાં પીસ કર ટમાટરકે અંદર ભર દી જાતી હે, ફિર ઉસકો ખાસ તરીકે સે ઉબાલ કર યા ભૂન કર પેશ ક્રિયા જાતા હે, જિસસે વહ બળા લઝીઝ મઅલૂમ હોતા હે.

વહાં જબ હોટલ પર પહૂંચે તો ભાઈ અબ્દુરહમાન સાહબને બતાયા કે યહાં શરઈ તરીકે પર ઝબહ ક્રિયે હૂંચે ઘોડેકા ગોશત ભી મિલતા હે, ગુઝિશતા સાલ સન હિજરી ૧૪૩૦મ્ તદરીસકે સાથ સાથ હઝરત મુફતી સાહબ (દા.બ.) સે બુખારી શરીફ દો બારહ પળહનેકા મોકઅ મિલા તો દૈરાને દર્સ સુના થા કે રૂસકે મુલ્કોમ્ આજ ભી ઘોડોંકા ગોશત ખાયા જાતા હે.

અલગઝ જબ હમને ઉસ હોટલકે બારેમ્ સુના કે યહાં ઘોડેકા ગોશત ભી હે તો યે ચીઝ હમારે લિયે બિલકુલ નઈ થી, તો મેંને સબસે પહલે જલ્દીસે હઝરત મુફતી સાહબ (દા.બ.) કે કાનમ્ આહિસ્તાસે પૂછા કે હઝરત! યહાં ઘોડેકા ગોશત મિલ રહા હે, ઈજાઝત હો તો એક પ્લેટ મંગવાએ, હઝરતને ખૂશીકે સાથ ફવરન ઈજાઝત મરહમત ફરમાઈ કે ઝરૂર મંગવાઓ, પહલે કભી ખાનેકા ઈત્તિફાક નહી હુવા હે, બહૂત સી હલાલ ચીઝોં જિસકો પહલે ખાનેકા ઈત્તિફાક નહી હુવા, ઉનમ્ સે એક યે ભી હે, જબ વહ પ્લેટ તૈયાર હો કર આ ગઈ તો મેંને સબ અકાબિરસે અઝ ક્રિયા કે યે ઘોડેકા ગોશત હે, સબકો ચખના હે તો સારે અકાબિર અચંબેમ્ પળ ગએ, સબસે પહલે હઝરત મવલાના રહમતુલ્લાહ સાહબને મુઝસે ફરમાયા : હઝરતસે પૂછા ભી ? મેંને બતાયા, જી ! હઝરત દા.બ. કી ઈજાઝત સે મંગવાયા હે, તબ હઝરત દા.બ.ને હઝરત શૈખ ઝકરિય્યા (રહ.) કી આપબેતીકે હવાલેસે ભી ઈજાઝતકી બાત ઈશાદ ફરમાઈ ઓર સબ હઝરાતને ફિર ઉસકો ખાયા.

વહાં દેખા ગયા કે નલી સે નિકલનેવાલા બળે જાનવરકા ગદૂદ કચ્ચા ખાયા

જાતા હે ઓર ઉસકો ઈતના શાનદાર, સજાવટકે સાથ પેશ ક્રિયા જાતા હે કે દેખનેમે ઘાસ, કસ્ટરકી બની હૂંઈ મઅલૂમ હોતી હે ઓર લોગ ઉસકો બળે ઝોકો શોક કે સાથ ખાતે હે, હમારે સામને ભી ઉસકો પેશ ક્રિયા ગયા.

દૌરાને સફર મસાઈલ બતાનેમે એહતિયાત

હમારે હઝરત (મ.ઝી.)કા મઅમૂલ યહી હે ઓર હમે તાકીદ ભી ફરમાતે હે કે જિસ મુલકમે જાએ, વહાં ઈખ્તિલાફી ઓર નિઝાઈ (વિવાદાસ્પદ) કિસમકે મસાઈલકે સિલસિલમે કોઈ સુવાલ કરે તો ઉસકો જવાબ ન દિયા જાએ, યૂંકે આમ્મતન ઈસ તરહ કે સુવાલકા મકસદ સહીહ નહી હોતા, મસાઈલમે હમારી રાય મઅલૂમ કરના ઓર અગર રાય સાઈલ(સુવાલ કરનેવાલે) કે મિજાઝ કે મુવાફિક હે તો ઉસકો હમારી તરફ મન્સૂબ કરકે ઉસકી ખૂબ તશદીર કરના ઓર ફરીકે મુખાલિફકો નીચા દિખાનેકી કોશિશ કરના હોતા હે, ઈસ લિયે એસે મસાઈલમે એહતિયાત યે હે કે સાઈલકો યે જવાબ દે દિયા જાએ કે મકામી ઉલમાસે રુજૂઅ કરે ઓર બા'ઝ મરતબા યે ભી મુનાસિબ હોતા હે કે ઈસ તરહ જવાબ દિયા જાએ કે આપ અપના સુવાલ લિખ કર દે, હમ વતન જાકર દારૂલ ઈફતાસે ઉસકા જવાબ રવાના કરેંગે, ઈસ સિલસિલકે બા'ઝ બળે ઉલમાકે સુવાલાત ઓર ઉસ પર હઝરતકા નિહાયત મુઅતદિલ, નસીહત આમેઝ જવાબ વગૈરહ કે વાકિઆત ઈન્શાઅલ્લાહ આઈન્દહ યૂરોપ, કેનેડા, બારબાડોસ, વગૈરહ કે સફરનામેમે નકલ કરૂંગા.

હાં ! અગર અહલે ઈલ્મ હે તો તન્હાઈમે ઈલ્મી લિહાઝસે કુછ મુઝાકરહ કરના ચાહે તો ઈસ તરહ કે મુઝાકરોમે કોઈ હરજ નહી હે ઈસી તરહ ગેરઈખ્તિલાફી ઓર ગૈરનિઝાઈ મસાઈલમે કોઈ સુવાલ વાકઈ સુવાલ હી હો ઓર અંદાઝા ભી હો કે સાઈલકા મકસદ કોઈ ફિત્ના યા ફસાદ નહી હે તો ફિર જવાબ દેનેમે કોઈ હરજ નહી હે.

તાશ્કંદસે દેહલી

વહાંસે ફિર હઝરત મવલાના ઈબ્રાહીમ સાહબકા કાફલા એરપોર્ટ કે લિયે રવાના હુવા, હઝરત મુફતી સાહબકી મઈય્યતમે હમારે બરતાનિયાકે એક સાથી ભાઈ આબિદકે સાથ હમ લોગ વહાંસે હોટલ પહૂંચે, યૂંકે હમકો જુમ્આકે દિન

ભી વહી તાશ્કંદમે ક્રિયામ કરના થા ઓર જુમ્આકે દિન વહાંસે યૂરોપકે લિયે હમારી રવાનગી થી.

તાશ્કંદકી શબેજુમ્આ

હઝરત મવલાના ઈબ્રાહીમ સાહબ દા.બ. કે કાફલેકો એરપોર્ટકી તરફ અલવિદાઅ કરકે હમ મગરિબકી નમાઝ એક મસ્જિદમે પળહ કર હોટલમે અપને કમરેમે પહૂંચ ગએ, હોટલકે કરીબ કોઈ મસ્જિદ ન હોનેકી વજહસે ઈશાકી નમાઝ બા-જમાઅત હોટલ હી મે અદા કી ઓર આરામ ક્રિયા.

સુન્નત કિરાઅતકા એહતિમામ

હમારે હઝરતકો મસ્નૂન કિરાઅતકા બળા એહતિમામ રહતા હે, ઈસ લિયે આપકી ચાહત યે હોતી હે કે જુમ્આકે દિનકી ફજરકી નમાઝમે પહલી રક્અતમે સૂરએ સજદહ ઓર દૂસરી રક્અતમે સૂરએ દહર પળહી જાએ, અઈમ્મએ મસાજિદ ઓર અહલે મદારિસકો ભી ઉસકી તરફ તવજજુહ દિલાતે હે કે સુન્નત કિરાઅતકા એહતિમામ કરો ; ઈસ લિયે માશાઅલ્લાહ તાશ્કંદકી ઉસ હોટલમે જહાં હમ મુકીમ થે, વહાં પૂરા ઈત્મીનાન થા ઓર બરતાનિયાકા સફર તો જુમ્આકી નમાઝકે બાદ થા ; ઈસ લિયે જુમ્આકી ફજરમે જબ બા-જમાઅત નમાઝ પળહી ગઈ તો ઉસમે મસ્નૂન કિરાઅતકા એહતિમામ હુવા. અલહમ્દુલિલ્લાહી અલા ઝલિક

હાં! જબ દૌરાને સફર નમાઝકા મોકઅ હો ઓર સફરકી કશ્ગૂલીકા માહોલ હો ઉસ વકત મુખ્તસર કિરાઅત પર ઈકતિફા કરના ચાહિએ.

તાશ્કંદમે જુમ્આકી સુબહ

ફજરકે બાદ આરામ, નાશ્તા, ગુસ્લ વગૈરહ સે ફારિગ હોકર સામાનકે સાથ હોટલસે નિકલે, યૂંકે જુમ્આકી નમાઝસે ફારિગ હોકર સીધા એરપોર્ટ પહૂંચના થા, રાસ્તેમે એક જગા ફલોકી બળી મંડી થી, ઉસ ફલોકી માર્કેટકે દરવાજેકે પાસ ગાડી રુકવા દી ગઈ, હઝરત ગાડીમે બેઠે હૂએ અપને અઝકાર વ અવરાદ, તિલાવત ઓર મઅમૂલાતમે મશ્ગૂલ થે, ભાઈ અબ્દુરહમાન, ભાઈ આબિદ ઓર બંદેકો ભી ઉસ ફલોકી મંડીમે લે ગએ, વહાં તાઝહ ફલ ઓર ખુશ્ક મેવોંકે અંબાર લગે હૂએ થે, ફલોકી સાઈઝ, રંગ ઓર તાઝગીકો દેખ કર બારબાર

जमानसे भे-ईफ्तियार सुब्हानल्लाह, अल्लहुमुविल्लाह निकल रहा था, के जब दुनियामें ईस कहर अजबो गरीब इल पेदा किये गये तो जन्नत के इल और मेवे कैसे होंगे, ताजह आलूबुभाराकी साईज उमारे यहाँके मुतवस्सित (हरमियानी) साईजके पपीते के बराबर होती थी, उसमेंसे भा'ज इल अल्लाह तआलाकी कुदरतका अजूबा उजरत दा.ब. को दिभानेके लिये गाडीमें साथ ले आये और कुछ भुशक मेवे भी भरीद लिये. *فَتَبَارَكَ اللَّهُ أَحْسَنَ الْخَالِقِينَ*

ताश्कंदका निराला जुम्मा

उम जुम्माके दिन ताश्कंदमें रहे और वहाँ अेक मस्जिदमें उमने जुम्माकी नमाज अदा की, वह जुम्मा भी जिंदगीका यादगार जुम्मा था, सात मिनटमें ईमाम साडबने भुत्बा और नमाज सभ पण्डा दिया, दोनों भुत्बे भी हो गये, और नमाज भी हो गई, ईमाम साडबने पडली रकअतमें *إذا جاء نصر الله* पण्डा और दूसरी रकअतमें *قل اعوذ برب الناس* पण्डा और सात मिनटमें नमाज और भुत्बा सभ हो गया, मजमअ वहाँ जियादह था, माशाअल्लाह ! जुम्माके हाजिरीनमें से तकरीबन तमाम ही लोगोंने जुम्मासे कबल और बादकी सुन्नतोंका अेडतिमाम किया, सुन्नतोंका ये अेडतिमाम भणी अख्शी बात थी जो उमारे यहाँ नहीं है.

जुम्माकी नमाजके बाद भाई अब्दुर्हमान साडबने अपनी जाती गाडी से उमें अेरपोर्ट तक पहुंचाया, वहाँसे उम भरतानियाके लिये रवाना हो गये.

कुछ भास भास बातें

हज और दाण्डी (दाटी)

नवजवानोंको आज तक वहाँ कानूनी तौर पर उजकी ईजाजत नहीं है, दाटी रभनेकी भी ईजाजत नहीं है, बुण्डापेमें उनको उज और दाटीकी ईजाजत मिलती है, ईस लिये वहाँ सिई बुण्डे लोग दाडीवाले नजर आते हैं,

ईमाम बुभारी (रह.)की निरबतसे हाजुयोको इईदह

अभी हरमैन शरीफ़ेनमें जो तवसीआत के काम चल रहे हैं, उसके पेशेनजर सईदी हुकूमतने मुप्तलिक मुल्कोंसे आनेवाले हुज्जाजकी तअदादमें कमी की है ; लेकीन ईस मुल्ककी तअदादमें कमी नहीं की और साथमें ये जुम्मा भी कडा गया के उजरत ईमाम बुभारी (रह.) की निरबतसे ईस मुल्ककी उजकी वीजाकी भिकदार वही जारी रहेगी, अल्लाह तआलाके नेक भंढोंकी निरबत भणी गिंयी नेअमत है, अल्लाह तआला उम सभको उसकी कहर और लाज रभनेकी तौईक नसीब इरमाअे. आमीन

औरतोंके लिबासका हाल

औरतोंके लिबास बहुत अजबो गरीब है, "उम उस मुल्कमें जाकर औरतोंका लिबास देभ कर ये नहीं कल सकते के उम किसी मुसलमानों के मुल्कमें आये हैं" लगता अैसा है के यूरोप के किसी शहरमें घूम रहे हैं.

औरतोंके ग्राहिरी लिबासकी तीन हालत और ईमानी गैरत

बताया गया के जब ईस्लाम उस मुल्कमें आया तो पडले बुरकअ आम था, इर वह बुरकअ भ्त्म हुवा और धीलेधाले औरतोंके लिबास आये, इर अेक दौर आजका दौर आया के भिलकुल नाकिस, अधूरे और भारीक कपणे. उमारी मुसलमान भडनको देभकर ये इेसला करना मुश्किल है के ये कोई मुसलमान लडकी रास्ते पर जा रही है, या कोई और औरत, अलभत्ता औरतोंमें अेक बात ये देभी के जब वह दाण्डीवालोकें देभती हैं तो सलाम भी

કરતી હૈં, કપળે ભી સમેટ લેતી હૈં ઓર ઈકરામન એક તરફ ખળી હો જાતી હે, યે ઈમાની ગૈરતકી અલામત હે, બસ દુઆ ઓર દઅવતકી મેહનતકે ઝરીએ ઉનમેં દીનકો ઝિંદહ કરનેકી ઝરૂરત હે.

કબ્રો પર તસ્વીર ઓર ઘોડેકે બાલ ઓર પંજેકા નિશાન

મઝારાત ઓર કબ્રસ્તાનોમે એક નઈ ચીઝ દેખી જો ઉસસે પહલે કિસી જગા દેખને નહીં મિલી કે જિસ આદમીકો કબ્રમેં દફન કિયા ગયા હે, ઉસકા PHOTO (તસ્વીર) ભી ઉસ કબ્ર પર લગાયા જાતા હે. બા'ઝ બા'ઝ કબ્રો પર ઘોડેકી દુમ કે બાલ ભી લટકે રહતે હૈં, પૂછને પર બતલાયા ગયા કે યે ઈસ બાત કી અલામત હે કે યે કિસી મર્દકી કબ્ર હે.

બા'ઝ કબ્રો પર "પંજે" કે નિશાનાત ભી બને હૂએ હૈં ઓર યે ઈસ્લામ કે "અરકાને ખમ્સા" કી તરફ ઈશારહ હે કે સાહિબે કબ્ર ઈસ્લામકે પાંચો બુનિયાદી અરકાન તૌહીદ, નમાઝ, રોઝહ, ઝકાત, હજ કે પાબંદ થે ઓર યે કામિલ ઓર મુકમ્મલ મુસલમાન થે.

ખાનેમે સાદગી

ઉઝબેકિસ્તાનકે મુસલમાનોકે ખાનેમે હમને બહૂત સાદગી દેખી, અલબત્તા રોટીયાં વહાં બહૂત ડીઝાઈનવાલી હોતી હૈં, ઓર સલાડકે સાથ, ફલકે સાથ ભી રોટી ખાઈ જાતી હે, સીધા સાદા ઉનકા ખાના હે.

અમાનતદારી

ઉસ મુલ્કમેં અલ્લાહ તઆલાને અમાનતદારીકી અજબ સિફત રખી હે, અમાનતદારીકી બાત યે કે લાખો સોમો (રૂપિયો)કા વહ મુઆમલા કરતે હૈં લેકીન વહ ગિનનેકો નામુનાસિબ સમઝતે હૈં, લોગ નોટોકે બંડલકે બંડલ હવાલે કર દેતે હૈં, લેકીન કોઈ ઉસકો ગિનનેકી પરવા નહીં કરતા, મકામી આદમીને બતાયા કે યહાં ગિનના ઐબ હે, યહાં એક નોટ ભી આપકો કમ નહીં મિલેગા, અમાનતદારી યહાં આમ હે.

ફલ ઓર પાની

ઉસ મુલ્કકો અલ્લાહ તઆલાને ફલોંકી અજબ નેઅમતોસે નવાઝા હે, પાની ભી બહૂત અજબ, જિતના ખાવો, હઝમ હો જાતા હે. હમ લોગ નાશ્તા કરતે

હૂએ યે નિચ્ચત કરતે કે ઝિયાદહ ખાલો પૂરા દિન હમકો ચલના હે, દો પહરકો ખાનેકી ઝરૂરત ન પળે, લેકીન દો —ચાર ઘંટોં કે બાદ હર સાથી કુછ ન કુછ ખાને કી તલબ ઝાહિર કરતા, સહીહ બાત યે હે કે ઉસ મુલ્કમેં બહૂત અજબ હાઝિમ પાની, હાઝિમ આબોહવા હમને પાઈ, યહાં સોડા વાટર પીનેકા ભી આમ રિવાજ હે, ખાનેકે મોકઅ પર આમ તૌર પર સોડા વાટરકી બોતલેં ઝરૂર પેશ કી જાતી હૈં, બતાયા ગયા કે ઉસ મુલ્કમેં બા'ઝ જગ્હોં પર કુદરતી તૌર પર ઝમીનસે હી ઐસા સોડેકી તરહકા પાની બળી મિકદારમેં નિકલતા હે, જિસકો બોતલોંમે ભર કર બેચા જાતા હે, યે ચીઝ સાઉથ અફ્રીકાકે સફરમેં હમારે ડાભેલ, સિમલક કે મશહૂર ખાનદાન "મિયાં" લોગોંકે મશહૂર "મિયાં ફાર્મ"મેં હે કે વહાં ભી કુદરતી પાની ઈસ તરહકા બરઆમદ (ઉપલબ્ધ) હોતા હે, ઈન્શાઅલ્લાહ ઉસકા તઝકિરહ અફ્રીકી મુલ્કોંકે અસ્ફારમેં હોગા.

ઉસ મુલ્કમેં જો ફલ દેખે દુનિયામેં ઐસે ફલ — ફૂટ બહૂત કમ જગ્હોં પર નઝર આએ, અનાર ઈતને બળે બળે ઓર રસ સે ભરે હૂએ, દબાવો તો નિયોળ કર તુમ્હારા ગ્લાસ ભર જાએ ઐસે અનાર, આલૂ ઈતને બળે કે હમારે યહાં જો સેબ હોતા હે ઉસસે ભી બળે બળે. અંગૂર હમારે યહાં કે જામુનસે ભી બળે, અલ્લાહ તઆલાને ઉસ મુલ્કકો ફલોંકી કષરતસે નવાઝા હે, ડ્રાઈ ફૂટ ભી બહૂત ઝિયાદહ, માશાઅલ્લાહ ! ઉસ મુલ્કકે લિયે અલ્લાહ તઆલાકી અજબો ગરીબ નેઅમત હે.

દુઆકા એહતિમામ

હઝરત મવલાના રહમતુલ્લાહ સાહબ કશ્મીરી (મ.ઝી.)ને હમારે હઝરત દા.બ. કો ઓર હમ સબ હઝરાતકો સુના કર એક બાત કહી કે "હઝરત ! આપ ઈસ મુલ્કમેં દુઆકે લિયે તશરીફ લાએ હૈં"

મવલાના રહમતુલ્લાહ સાહબ બાર બાર હમારે હઝરત દા.બ. કો યે કહ રહે થે કે " આપ તો ઈસ મુલ્કકે મુસલમાનોંકો દુઆ દેને કે લિયે તશરીફ લાએ હૈં" ઈસ મુલ્કકે મુસલમાનોંકે લિયે આપકી દુઆ હો જાએ, અલ્લાહ તઆલા કલ ઈસ મુલ્કકો ફિરસે ઈમાન, ઈસ્લામકી હકીકી દોલતસે માલામાલ ફરમાદેંગે ફિરસે અલ્લાહ તઆલા વહ દિન દિખાએંગે કે ઈસ મુલ્કમેં ઈમામ બુખારી

(૨૬.) ઔર અબૂલ લયૂષ સમરકંદી પેદા હોંગે, કાઝી ખાન ઔર અલ્લામા બુરહાનુદીન મરગીનાની પેદા હોંગે ઔર ઈન સબકી બુનિયાદમેં આપકી દુઆએ બા-બારકતકા પાની હોગા, ઈસ લિયે આપ ઈનકે લિયે દુઆ કરકે જાએ.

હઝરત ફકીહુલ ઉમ્મત હઝરત મુફ્તી મહમૂદ હસન સાહબ નવ્વરલ્લાહુ મરકદહૂકી બરકતકા એક વાકિઅહ

ફિર હમારે હઝરત ફકીહુલ ઉમ્મત હઝરત મુફ્તી મહમૂદ સાહબ નવ્વરલ્લાહુ મરકદહૂકા એક વાકિઅહ ઉન્હોને સુનાયા કે જબ હઝરતકા કશ્મીરકા દોરહ હુવા તો જિન જિન બસ્તીયોમેં હઝરતકો લે ગયા, ઉન તમામ બસ્તીયોસે અલ્લાહ તઆલાને શિર્ક, બિદઆત, રુસૂમાત, નસ્રાનિયતકો ખત્મ ફરમા દિયા ઔર અલહમ્દુલિલ્લાહ ! વહાં દીની માહોલ કાઈમ હો ગયા.

હઝરત શૈખુલ ઈસ્લામ મદની (૨૬.)

એસી હી બરકતકા વાકિઆ હમારે યહાં ભરૂચ જિલઅકે મુતઅલિલક હુવા, જબ શૈખુલ ઈસ્લામ હઝરત મવલાના સયિદ હુસૈન અહમદ મદની (૨૬.)કા સફર હુવા તો હઝરત ભરૂચ જિલઅકી જિન બસ્તીયોમેં તશરીફ લે ગએ, વહાંસે બિદઆત, રુસૂમાતકા ખાતિમા હો ગયા ઔર દેહાત દેહાતમેં સેંકડોં ઉલમા ઔર હુફ્ફાઝ તૈયાર હો ગએ ઔર બહુત સારે મદારિસ વ મકાતીબ કાઈમ હો ગએ.

અલ્લાહવાલોકે કદમકી બરકત

યે અલ્લાહવાલોકે કે કદમોંકી બરકત હે, કિસીને સચ ખાત કહી " જબ કિસી ઈલાકેમેં કોઈ સરકારી વઝીર જાતા હે તો વહાં રાસ્તે ઠીક હો જાતે હે ઔર જબ કિસી ઈલાકેમેં કિસી અલ્લાહવાલેકા ગુઝર હોતા હે તો રાસ્તે પર ચલનેવાલે ઠીક હો જાતે હે " કિસી જગહ કોઈ દુન્યવી બાદશાહ પહૂંચતા હે તો લોગ ઝાહિરી હાલાત બદલનેકી ઉમ્મીદે કાઈમ કરતે હે, લેકીન જહાં રૂહાનિયતકે બાદશાહ અલ્લાહ તઆલાકે અવલિયા જાતે હે, વહાં દિલોંકી દુન્યા બદલ જાતી હે.

હાલાતકા ખુલાસા

વાકિઆ ઔર હકીકત યે હે કે યે સફર બળા હી પુરઈબ્રત રહા કે યા અલ્લાહ ! જિસ મુલકસે પૂરે આલમકો ઉલૂમ નસીબ હુએ :

આજ વહ મુલક કલિમા કલિમાકે લિયે તરસ રહા હે

કુર્આન મજીદકી તઅલીમકે લિયે તડપ રહા હે.

ન વહાં કોઈ મકતબ હે.

ન વહાં કોઈ મદરસા હે.

ઔર કહા જાતા હે કે યે મુસલમાનોં ઔર વહ ભી "હનફી સુન્ની" મુસલમાનોં કા મુલક હે.

વાકિઆ યે હે કે બહૂત દુઆઓંકી ઝરૂરત હે, અલ્લાહ તઆલા વહાં એસી હુકૂમત કાઈમ ફરમાદે યા અહલે હુકૂમતકો યે તૌફીક અતા ફરમાદે કે દીની તઅલીમકે સિલસિલેમેં પાબંદીયાં ખત્મ હો જાએ, ફિરસે વહાં મકાતિબ, મસાજિદ, મદારિસ આબાદ હો જાએ ઔર વહાંસે પૂરે આલમકો ઈલ્મ વ હિદાયતકી રોશની નસીબ હો, અલ્લાહ તઆલા વહ દિન બહૂત જલ્દી દિખાએ ઉસકી દુઆએ હમ કરે.

નેઅમત પર શુફ

ઉન સબસે હમ મુસલમાનાને હિન્દ ઈબ્રત હાસિલ કરે કે અલ્લાહ તઆલાને હમારે ઈસ મુલકકો જો નેઅમતે અતા ફરમાઈ કે જાબજા (દરેક જગ્યાએ) મદારિસ, મસાજિદ, ઉલમા, અલ્લાહ તઆલાકે નેક બંદે, ખાનકાહ ઔર દઅવતો તબ્લીગકી મેહનત, વલ્લાહ ! યે સબ અલ્લાહ તઆલાકા બહૂત બડા એહસાન હે, હમ ઈન નેઅમતોંકી શુક્રગુઝારી કરે :

لَيْنُ شَكَرْتُمْ لَأَزِيدَنَّكُمْ وَلَا يُنْكِرْتُمْ إِنْ عَدَايَ لَشَدِيدٌ

અલ્લાહ તઆલા હમેં કભી એસે બુરે દિન હમારે મુલકમેં ન દિખાએ, બલકે પૂરે આલમમેં ભી કિસી મુસલમાનકો ન દિખાએ.

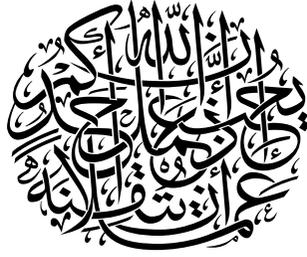
وَتِلْكَ الْآيَاتُ نُدَاوِلُهَا بَيْنَ النَّاسِ

દિન ઔર હાલાતકો પલટનેમેં દેર નહી લગતી, અલ્લાહ તઆલા હમારી નસ્લોંકે ઈમાનકી હિફાઝત ફરમાએ ઔર મસાજિદ, મદારિસ, મરાકિઝ, ખાનકાહ, અલ્લાહ તઆલાકે નેક બંદોં સે મુહબ્બત ઔર ઉનકી મજલિસકી બહાર, જો હમ હમારે મુલકમેં દેખ રહે હે, અલ્લાહ તઆલા ઉસ બહારકો બાકી રખે, નઝરે બદસે બચાએ, બુરે ઈન્કલાબસે બચાએ ઔર અલ્લાહ તઆલા

રૂહાની, ઈલ્મી, દીની નેઅમતોંકી સહીહ કદર કરનેકી તૌફીક અતા ફરમાએ.

કારિઈનસે ગુઝારિશ હે કે અપની દુઆઓંમે ઉઝબેકિસ્તાન ઓર રૂસસે આઝાદ હોનેવાલે મુસલમાનોંકા ભી કુછ હિસ્સા લગા લીજિએ કે અલ્લાહ તઆલા ઈમાન વ ઈસ્લામકી બહારકો કાઈમ કરનેકી કોઈ શકલ પેદા ફરમાએ.

وآخر دعوانا ان الحمد لله رب العالمين

હઝરત દા.બ. કા ખિતાબ

અભી આપ સારી તફ્સીલાત સુન ચુકે વાકિઆ યે હે કે હમ લોગોંકે લિયે બડી ઈબ્રતકા મકામ હે ઓર હમ અપને યહાં જિસ માહોલકો દેખ રહે હેં વહ હમારે અકાબિરીન ઓર બુઝુર્ગોંકી મેહનતોંકા નતીજા હે, હમ ઈસકી કદર કરે, ઈસ લિયે ઉસકો બાકી રખને કે લિયે જિસ નોઅકી મેહનતેં કરની પળે હમ ઉસમેં કમી ઓર દરેગ ન કરે ઓર ઉસકો બાકી રખને કે લિયે જિતની ભી કુરબાનીયાં દેનેકી ઝરૂરત પળે હમ કુર્બાનીયાં દે, વરના આપને હાલાત સુને કે સારી દુનિયાકો ઈલ્મે હદીષકી એસી કિતાબે જહાં સે મિલી વહાં ઉસકો કોઈ જાનનેવાલા ભી નહી હે, ઈસ લિયે અલ્લાહ તઆલાને હમકો જો મોકઅ દિયા હે ઉસ મોકઅસે ફાઈદહ ઉઠાનેકી કોશિશ કરે, જો સલાહિયતેં ઓર કુવ્વતેં દી હેં, હમ ઉસકો દીન – મિલ્લત ઓર ઈસ્લામકી હિફાઝત વ ઈશાઅતકી ખિદમતમેં ઝિયાદહસે ઝિયાદહ લગાએ, ઈસી પર અલ્લાહ તઆલાકી તરફ સે નવાઝા જાતા હે.

બહર હાલ યે સારી બાતેં આપકે સામને આચુકી, આપકો અઝીઝે મુહતરમ મુફતી મહમૂદ સાહબ સલ્લમહૂને જિસ વાકિએ કે મુતલિલક કહાં હે, વહ વાકિઅહ " હઝરત ખ્વાજા ઉબૈદુલ્લાહ અહરાર (રહ.) કા હે" વહાં ભી મેંને ઝુબાની સુનાયા થા.

હઝરત હકીમુલ ઉમ્મત (રહ.) કે મવાઈઝમેં પળહા થા કે એક આદમી હઝરત ખ્વાજા ઉબૈદુલ્લાહ અહરાર (રહ.) કી ખિદમતમેં ઝિયારત વ મુલાકાત કી નિયતસે હાઝિર હુવા, યે સમઝ કર કે યે બળે અલ્લાહવાલે હે, લેકીન ચૂંકે હઝરત ખ્વાજા સાહબ બડે માલદાર થે, વહાં ઉન્હોંને માલકી રેલપેલ ઓર શાહાના ઠાઠમાડ દેખ કર કહા :

ن مَرَدَسْتُ أَيْ كَيْدُنِيَا دَوَسْتُ دَارِد

યા'ની અલ્લાહવાલા વહ નહી જો દુનિયાકો દોસ્ત રખતા હો.

ઓર અપના ઈરાદા મુલતવી કરકે વાપસીકા ઈરાદહ કર લિયા; લેકીન નમાઝકા ચૂંકે વકત હો ગયા થા ઈસ લિયે ઠહર ગએ ઓર વહ હમારે – તુમ્હારે જેસે લોગ નહી થે, થોડી દેર વહાં લેટ ગએ, નીદ આ ગઈ તો ખ્વાબમેં ખ્વાજા

ઉબૈદુલ્લાહ અહરાર (રહ.)કો દેખા ઓર ખ્વાબમે ખ્વાજા સાહબ (રહ.)ને કહા : ભાઈ ! તુમ કયા કહ રહે થે ? બોલો ! તો ઉન્હોને વહી જુમ્લા દોહરાયા :

ન મર્દસ્ત આં કે દુન્યા દોસ્ત દારદ

તો ઉસ પર ખ્વાજા સાહબ (રહ.) ને દૂસરા મિસ્રઆ કહા :

અગર દારદ બરાએ દોસ્ત મીદારદ

અગર દુન્યાકો દોસ્ત રખતા ભી હે, તો દોસ્ત (હકીકી દોસ્ત અલ્લાહ તઆલા) કે ખાતિર રખતા હે.

જબ બેદાર હૂએ ઓર હઝરત ખ્વાજા સાહબકી ખિદમતમે હાઝિર હૂએ તો વહી વાકિઆ બેદારીમે પેશ આયા. બહરહાલ હમારે અકાબિરને હમકો નિયતકી દુસ્તગીકા જો સબક સિખલાયા હે, વહ ઉસ વકિઆસે પતા ચલતા હે.

ઈમામ બુખારી (રહ.) કો જબ ઈમામ દારમી (રહ.)કી વફાતકી ઈતિલાઅ હૂઈ, સન હિજરી ૨૫૪ યા ૨૫૫ મેં ઈમામ દારમીકી વફાત હૂઈ ઓર ઈમામ બુખારી (રહ.) સન હિજરી ૨૫૬મેં ઈન્તિકાલ ફરમા ગએ તો ઉન્હોને એક શઅર કહા થા :

ان تبق تفجع بالأحبة كلها

وفناء نفسك لا ابالك افجع

ગોયા ઈમામ બુખારી (રહ.) અપને આપકો મુખાતબ હો કર યૂં ફરમા રહે થે કે તૂ ઝયાદહ ઝિન્દહ રહા તો તુઝે તમામ દોસ્તોંકી જુદાઈકા ગમ ઉઠાના પળેગા, જો આદમી તવીલ ઉમ્ર પાતા હે તો ઉસકો ઈન ચીઝોં સે વાસ્તા પળતા હે, મુઝે યાદ આ ગયા કે હઝરત મવલાના ઈબ્રાહીમ સાહબ દેવલા દા.બ., જો હમારે બુઝુર્ગ હેં તો ઉનકે સામને ઉનકે લડકોં, લડકિયોંકા ઈન્તિકાલ હુવા તો એક મરતબા ફરમાયા જો લમ્બી ઉમ્ર પાયેગા ઉસકો યે સબ તો ભુગતના હી હે, તો બહર હાલ

ان تبق تفجع بالأحبة كلها

وفناء نفسك لا ابالك افجع

મિશકાત શરીફ પળહાને કે ઝમાનેમેં ઈમામ દારમી (રહ.) કા તઝકિરહ પળહા

થા, ઉસ વકત સે યે શઅર ઝહનમેં હે ઓર વાકિઅહ યે હે કે મૌત બળી દર્દનાક હે; ઈસ લિયે હર આદમીકો મૌતકી તૈયારી કરની ચાહિએ.

બહર હાલ યે તમામ વાકિઆત ઓર અહવાલ હમારે લિયે બડી ઈબ્રતકા મોકા હે, અભી મેં દો ચાર દિન પહલે હદીષકે સબકકે લિયે સૂરત ગયા, વહાં મવલાના અહમદ સાહબ લાટ દા.બ. સે મુલાકાત હૂઈ તો મવલાનાકે સામને ઈસ સફરકા મુખ્તસર તઝકિરહ હુવા તો મવલાનાને ભી ફરમાયા કે અલ્લાહ તઆલાને હમારે મુલક હિન્દુસ્તાનકો બળી નેઅમતોંસે નવાઝા હે ઓર જો લોગ પૂરી દુનિયાકા સફર કરતે હેં ઓર હાલાતકો અપની આંખોંસે દેખતે હેં તો વહ લોગ સાફ લફઝોંમે ઉસકા એઅતિરાફ કરતે હેં કે અલ્લાહ તઆલાને હમકો ઈસ મુલકમેં દીનકી નિસ્બતસે જો નેઅમતેં અતા ફરમાઈ હેં, વહ દુનિયામેં કહી ભી હાસિલ નહીં.

યે અલ્લાહ તઆલાકા ફઝલો કરમ હે, ઉસકી હમેં કદર કરની ચાહિએ ઓર ઉસકો બળહાને લિયે હમેં અપની કોશિશોં ઓર મેહનતોંકો બળહાના ચાહિએ, અલ્લાહ તઆલા હમ સબકો ઉસકી તૌફીક વ સઆદત નસીબ ફરમાએ.

પેશે ખિદમત

અલહમ્દુલિલ્લાહ બંદેકા મઅમૂલ હે કે અપની હર એક કિતાબકા ષવાબ અપને અકાબિરમેં સે બારી બારી એક એક કો ઈસાલ કરતા હૂં.

અલ્લાહ તઆલાકે ફઝલો કરમ સે યે જો સફરનામા તૈયાર હુવા હે, ઉસકા પૂરા ષવાબ બંદેકે ઉસ્તાઝે મુહતરમ હઝરત મવલાના ઈબ્રાહીમ બિન મુહમ્મદ કાવી (રહ.) કી રૂહકો ઈસાલ કરતા હૂં.

મહૂમ યકુમ જૂન સન ઈસ્વી ૧૯૪૮મેં ગુજરાતકે ઝિલહ ભરૂચ કે તારીખી ગાવ કાવીમેં પેદા હૂએ, ઓર ૫ સફર ૧૪૩૬ હિજરી, મુતાબિક ૯ ડિસમ્બર ૨૦૧૪ ઈસ્વી સુબહ ૮ બજે ડાભલે મહમૂદનગરમેં વફાત પા ગએ.

انا لله وانا اليه راجعون

જામિઆ ડાભેલમેં તઅલીમો તદરિસ : તઅલીમ ઓર ૪૫ સાલા તદરીસ મિલા કર મજમૂઈ ૫૪ સાલ એક હી જગા ડાભેલમેં મુકીમ રહે.

બંદેકો દરજએ ફારસી અવ્વલમેં પૂરા સાલ ઈમ્તિહાન દેનેકી સઆદત હાસિલ હૂઈ ઓર ઉસકે બાદ દૂસરે સાલ મુકમ્મલ દરજએ અરબી અવ્વલ મહૂમસે પળહનેકી સઆદત હાસિલ હૂઈ.

દરસી ખુસૂસિયાત : (૧) સર્ફ વ નહ્વકી ઈબ્તિદાઈ કિતાબે બહૂત હી મેહનતસે પળહાતે, મુશ્કિલ બાતે બાર બાર સમજાતે, એક એક કાઅદેકી કઈ કઈ મિષાલે દેતે, બોર્ડ પર લિખ કર ભી સમજાતે, દૌરાને દર્સ તલબાસે ભી બુલવાતે જિસકા એક અહમ ફાઈદહ યે હોતા કે જમાઅતમેં તકરીબન એક ધુલુષ (તિહાઈ) તલબાઅકો સબક ઉસી વકત યાદ હો જાતા.

(૨) સર્ફ, નહ્વ, મન્તિકકી કઈ કઈ કિતાબોંકા મુતાલઆ કર કે દરસી કિતાબકી તરતીબ સે સબકકા પૂરા ખુલાસા તલબાકો કાપીમેં લિખવાતે, જિસમેં કઈ કઈ કિતાબોંકા ખુલાસા આજાતા, યુનાન્યે કિતાબુસ્સર્ફ, કિતાબુન્નહ્વ, તયસીરુલ મન્તિક, ઈલ્મુસ્સૈગાકી કાપિયાં તલબામેં ઓર મુદરિસીનમેં બહૂત હી મકબૂલ હે.

(૩) મદરસાકે મુતઅથિના અવકાત સે આમ તૌર પર આધા ઘંટા પહલે તશરીફ લાતે ઓર આમ તૌર પર તમામ તલબાકા સબક પૂરા પૂરા સુનનેકા એહતિમામ ફરમાતે.

(૪) ફિકહકી કિતાબોંમે કભી કભી તલબાકી સમઝ ઓર જિસ્મકે સાથ ઝહની હાઝરીકા ઈમ્તિહાન લેને કે લિયે બા'ઝ મકામાત પર કિતાબકી ઈબારત કા તરજમા ઝરાફત કે અંદાઝમેં ફરમાતે. મઘલન કુદૂરીમેં કિતાબુલ ઈજારહ મેં એક જગા ઈબારત હે :

ومن استاجر رجلا ليضرب له لبننا استحق الاجرة اذا أقامة عند أبي حنيفة

ઈસકા તરજમા યૂં ફરમાતે, એક આદમીને કિસી શખ્સકો ઉજરત પર બુલાયા, તાકે વહ ઉસ બુલાનેવાલેકો ઈટ મારે તો વહ ઉજરતકા હકદાર બન જાએગા, જબકે વહ ઉસકો ખળા કર કે મારે.

ફિર બાદમેં સહીહ તરજમા ઓર મતલબ સમજાતે.

(૫) સબકમેં તલબાકી તરબીયતકી ગર્ઝસે અકાબિર અસ્લાફકે વાકિઆત ખૂબ સુનાતે, ખુસૂસન જુમએરાતકે દિન તલબાકો કુછ ન કુછ ઝરૂર સુનાતે, જિસકી બરકતસે તલબામેં અપની ઈસ્લાહ ઓર હુસૂલે ઈલ્મમેં મુજાહદાકા પાકીઝા જઝબા પેદા હોતા.

(૬) મવલાના સબકમેં બહૂત પાબંદીસે તશરીફ લાતે, રુખ્સત (છુટ્ટી) તો નાદિર તરીન વાકિઅહ હોતા. આમ્મતન આપકી" રુખ્સત ઈત્તિફાકી" કા અકધર હિસ્સા બાકી રહતા.

(૭) રોઝાના દર્સકે ઈખ્તિતામ પર મજલિસકે ખત્મવાલી દુઆ ઝરૂર પળહતે :

سبحان ربك رب العزت عما يصفون وسلام على المرسلين والحمد لله رب العالمين

ઈસ સિલસિલેમેં એક રિવાયત બંદેકી નઝરસે ગુઝરી, અલગ અલગ તફસીરમેં ઈમામ બગવી કે હવાલે સે હઝરત અલી (રદિ.)કા યે કોલ મન્કૂલ હે કે જો શખ્સ યે યાહતા હો કે કિયામતકે રોઝ ઉસે ભરપૂર પેમાને સે અજ (બદલા ઓર ષવાબ) મિલે ઉસે યાહિએ કે વહ અપની હર મજલિસકે અખીરમેં યે દુઆ પળહ લે. (તફસીર ઈબ્ને કધીર, મઆરિફુલ કુર્આન : ૭/૪૮૮)

ઈસ દુઆકે મુતઅદિલક એક રિવાયત યે ભી હે કે અલ્લામા કુર્તુબીને અપની સનદસે હઝરત અબૂ સઈદ ખુદરી (રહ.) કા યે કોલ નકલ કિયા હે કે મેંને આં હઝરત (رضي الله عنه) સે કઈ બાર સુના કે આપ (رضي الله عنه) નમાઝ ખત્મ હોને કે બાદ યે આયત તિલાવત ફરમાયા કરતે થે. (સૂરએ સાફફાત : ૧૮૦, ૧૮૧, ૧૮૨, તફસીર ઈબ્ને કધીર, મઆરિફુલ કુર્આન: ૭/૪૮૮)

(૮) ફરમાતે કે સબકમેં આનેવાલી કોઈ મુશ્કલ ઈબારત યા મસ્અલે કે હલ કે લિયે હર તરહકી કોશિશકે બાદ અગર કોઈ મસ્અલા સમજમેં ન આવે તો દો રકઅત સલાતુલહાજત પળહ કે અલ્લાહ તઆલાસે દુઆ કરો, ઈન્શાઅલ્લાહુ તઆલા વહ મસ્અલા હલ ફરમાદેંગે.

ઈસ સિલસિલામેં બંદે કો ખૂબ તજરબા હુવા જો યહાં લિખતા હૂં :

કે "ઝુહૂરે મેહદી " કી તાલીફ કે ઝમાનેમેં એક હદીષકો હૂંઠને કી સખ્ત ઝરૂરત પેશ આઈ, કઈ જગહોં પર ઈસકો ઈબને માજહકે હવાલે સે દેખા, લેકીન ઈબને માજહમેં મુતઅદિદ જગા પર તલાશકે બાવજૂદ વહ રિવાયત નહી મિલ સકી, કઈ દિનોંકે બાદ દો રકઅત નમાઝ પળહ કર બંદેને ઈબને માજહ હાથમેં લી ઓર બગેર તઅયીન કિતાબ ખોલી તો ઉસી સફહા પર વહ રિવાયત મિલી ઓર વહ રિવાયત યે હે ولا مهدي الا عيسى ابن مريم (ઈબનેમાજહ:૩૦૪)

(૯) સબકમેં તલબાકો કભી કભી ઝહની તાઝગી કે લિયે લતાઈફ ભી સુનાતે, ઉસમેં સે એક આપકે સામને અર્જ કરતા હૂં, એક સાહબ કિસીકી બકરિયાં યરાને ગએ હૂઅ થે, તો ચંદ બકરિયાં ગુમ હો ગઈ, તો માલિકકો ઈતિલાઅ દેનેકે લિયે બકરીકી મેંગનિયાં જમઅ કરકે કિસી કે હાથ બકરીકે માલિકકો રવાના કી ઓર સાથમેં યે કહલવાયા :

" હમારે ઉનસે જાકર યે કહના જિનકે હમ હૂં (યા'ની હમારે શેઠ સાહબ સે) ઉનકે વહ યલે ગએ જિનકે યે હે (યા'ની બકરિયાં ગુમ હો ગઈ ઓર યે ઈનકી મેંગનિયાં હૂં)"

(૧૦) ઈબ્તિદાઈ દરજાતકી તદરીસકે લિયે આપ અપને ઉસ્તાઝ મવલાના આદમ સાહબ મહૂમકી એક બાત સુનાયા કરતે થે કે શુરૂઅકે દરજાત યે બુનિયાદ હે, લેકીન બહૂતસે મુદરિસીનકી નઝર કિતાબકી તરક્કી પર લગી રહતી હે, જિસકી વજહસે ઈબ્તિદાઈ દરજાતમેં જૈસી મેહનત હોની ચાહિએ વૈસી નહી હોતી, ઈસકા એક હલ યે ઈશાદ ફરમાતે હે કે દો તીન ઝહીન તલબા કો સોમ – ચહારૂમ તક પળહા કર ફિર સે શુરૂઅ દરજાતમેં દાખિલ કિયા જાએ, ઓર સોમ – ચહારૂમ તક દો બારહ પળહા કર ઉનકો ઈબ્તિદાઈ દરજાતકા મુદરિસ બના દિયા જાએ તો વહ તરક્કી કી હિર્સ કે બગેર ઈબ્તિદાઈ દરજાતકો પળહાએગા ઓર ઉસસે તલબાકી બુનિયાદ મઝબૂત હોગી.

મહૂમ અગરચે દવરએ હદીષ તક પળહે હૂએ મુકમ્મલ આલિમ થે ઓર અહલે મદરસેકી તરફસે કઈ મરતબા તરક્કીકી પેશકશ ભી હૂઈ, લેકીન ફિર ભી પૂરી ઝિંદગી ઈબ્તિદાઈ દરજાતકી કામિયાબ ઓર મકબૂલ તદરીસમેં ગુઝારી.

(૧૧) અપને ઉસ્તાઝ મવલાના આદમ સાહબ મહૂમ કે હવાલેસે સુનાતે થે કે એક મરતબા કિસી જગા ઘોડાગાડીમેં સવાર હો કર કહી જાના હુવા, વહ ગાડીવાલા રઝાખાની થા, જો હમારે લોગોંકો બિલા વજહ "વહાબી" કહતે ઓર સમઝતે હે, તો વહ હમારે સાથીયોંકો તનઝન (મહેશાંમાં) સુનાતે કે લિયે ઘોડેકો તેઝ યલાતે વકત કોળા મારતા ઓર બોલતા :

"ઓ વહાં-બડે"

તેઝ યલ, તો ઉસ પર મવલાનાને સાથિયોંસે કહા યે યૂં બોલ રહે હે "વહાબને" યાની વહાં જન્નતમેં બડે.

(૧૨) અલ્લાહ તઆલાને કુદરતી તૌર પર મહૂમકો બારુઅબ ચેહરા વ લેહજા અતા ફરમાયા થા ઈસસે તલબાકો ભી ખૂબ ફાઈદહ હુવા ઓર ખાસ કર જામિઅહ ડાભેલમેં ખાનકાહે મહમૂદિયાકે વારિદીન, સાદિરીન (આનેવાલોં)કો મઅમૂલાતે ખાનકાહકી પાબંદી કરવાનેમેં ઓર નિઝામકે ઈસ્તિહકામમેં બળા હી ફાઈદહ રહા, મહૂમ ખાનકાહે મહમૂદિયા કે ફઅઆલ, ફિક્મંદ મુન્તઝિમ રહે ઓર હઝરત શૈખલ હદીષ મુફતી અહમદ સાહબ ખાનપૂરી (મ.ઝી.) કો ઉનકી ફિક્કોંકી વજહ સે બળી આસાની રહી.

(૧૩) હાથકી તસ્બીહ (મુઝકિરહ) બનાને કે ભી બળે માહિર થે, ખાનકાહ કે વારિદીન ઓર સાદિરીનકો અપને હાથકી તૈયાર કી હૂઈ તસ્બીહ કે હદિયેસે મહઝૂઝ ફરમાતે.

(૧૪) મહેમાનનવાઝી ભી બળી અજબ કી થી, મહૂમકી પહલી અહલિયા કે ઈન્તિકાલકે વકત હમ સબ તલબા તઅઝીયતકે લિયે કાવી પહૂંચે તો તલબાકી ચાહત કે મુતાબિક કાવીકી મશહૂર "લહમન તરિય્યન" કી અન્વાઅ વ અકસામ સે ઝિયાફત ફરમાઈ થી, ઘર પર મુલાકાતકે લિયે જાનેવાલા કોઈ ભી શખ્સ મખ્સૂસ મુખ્તસર યા મુફ્સલ ઝિયાફતકે બગેર વાપસ નહી જા સકતા થા, દરિયાઈ લેપટે (મછલીકી એક કિસમ) ખાસ એહતિમામસે અહલિયા (ખાલાજાન) સે પકવા કર સાલમેં દો ચાર મરતબા બંદેકે લિયે ભેજનેકા બળા એહતિમામ ફરમાતે, મહૂમકા અપને તલામિઝહકી ચાહતોં કો પૂરા કરનેકા યે

અજીબ એહતિમામ થા.

(૧૫) મેરે મુશિદ હઝરત અકદસ મુફતી અહમદ સાહબ ખાનપૂરી દા.બ. કી ઝુબાનસે કિસી બુઝુર્ગકી બાત સુની કે વહ ફરમાતે થે :

" હમારે બળોને હમારી જિતની કદર કી ઈતની હમારે છોટોને ભી હમારી કદર નહી કી" ઉસ પર મેરે મુશિદે અવ્વલ હઝરત અકદસ ફકીહુલ ઉમ્મત મુફતી મહમૂદ હસન ગંગોહી નવ્વરલ્લાહુ મરકદહૂને ઈતના ઈઝાફા ફરમાયા :

" તાકે છોટો કી નાકદરી બરદાશત કર સકે"

વાકિઅતન હમારે અકાબિર અસાતિઝહ જિતના હમારે સાથ શફકત વ મુહબ્બત કા મુઆમલા ફરમાતે હૈં વહ વાકઈ બહૂત હી બળી બાત હે ઓર હકીકતમેં ઉનકા બળાપન હે કે અપને છોટો પર ઈસ કદર શફકત ફરમાતે હૈં.

ઉસ્તાઝી હઝરત મવલાના ઈબ્રાહીમ સાહબ કાવી મર્હૂમ કો યે ભી મઅલૂમ થા કે મુઝે નલીકા ખિયળા બહૂત પસંદ હે, રમઝાનકે તીસરે અશરેમેં એક મરતબા મર્હૂમને બળે એહતિમામ સે ચંદ નલિયોંવાલા ખિયળા એક પ્લેટમેં મેરી તરફ આગે બળહાયા, નલિયાં ચૂસ કર મેં દસ્તરખ્વાન પર રખ રહા થા, અત્રાફમેં દૂસરે રુફકાઅૂ ભી દસ્તરખ્વાન પર થે તો ઉસ્તાઝે મુહતરમને ઈર્શાદ ફરમાયા કે ચૂસી હૂઈ નલિયાં સબ અપને સામને મત રખો, ઈઘર ઉઘર ભી નલિયાં એક-એક દો-દો રખ દો.

ફિર ઈર્શાદ ફરમાયા ઈતની સારી નલિયાં એક જગહ કોઈ દેખેગા તો વહ કહેગા કે ઓ ...હો... ઈતની સારી નલિયાં ઈસ એક આદમીને ચૂસી, ઉસમેં નઝરેબદ કા ખતરા હે.

અલ્લાહુ અકબર ! "ઈસ કદર શફકત ઓર ઉસમેં ભી ઈતના બારીક એહતિયાત" અલ્લાહ તઆલા હમારે મુશિદક અસાતિઝહકો ઉનકી શફકતોંકા આબિરતમેં બેહતરીન બદલા અતા ફરમાએ.

અસાતિઝહ ઓર મુરબ્બી હઝરાતકો યાદ રખો

(૧) હમેં અપને મુશિફકીન, મુરબ્બીન, મુહસિનીનકો હમેશા અપની દુઆઓમેં યાદ રખના યાહિએ.

(૨) ઉનકે લિયે ઈસાલે ષવાબકા ખુસૂસી એહતિમામ કરના યાહિએ.

(૩) અલ્લાહ તઆલા વુસ્તત દે તો ઉનકે લિયે કુરબાની ભી કરની યાહિએ.

(૪) જબ મોકઅ મિલે તો ઉનકે લિયે નફલ તવાફ ઓર ઉમરહ કરના

યાહિએ.

(૫) ઉનકે લિયે સદકએ જારિયહકા કોઈ કામ કરના યાહિએ.

(૬) ઉનકી ઈલ્મી અમલી મીરાષકો ખૂબ આગે બળહાના યાહિએ.

(૭) જિસ તરહ દીનકી યે અમાનત પૂરી દિયાનતદારીસે પૂરી મેહનતોંસે ઉન્હોંને હમ તક પહૂંચાઈ, હમેં ભી ઉમ્મતકી મવજૂહહ ઓર આનેવાલી નસ્લોં તક પહૂંચાનેકા એહતિમામ કરના યાહિએ.

મેરે મુશિદે અવ્વલ હઝરત અકદસ મુફતી મહમૂદ હસન ગંગોહી નવ્વરલ્લાહુ મરકદહૂ હમ તલબા ઓર હઝરાતે મુદરિસીનકો ખાસ તૌર પર ફરમાયા કરતે થે કે રોઝાના સુબહમેં કમ સે કમ તીન મરતબા સુરએ ઈખ્લાસ ઓર તીન મરતબા દુરૂદ શરીફ પળહ કર જો કિતાબેં હમ પળહતે-પળહાતે હૈં ઉનકે મુસન્નિફીન ઓર અઈમ્મહકો ઈસાલે ષવાબ કર દેના યાહિએ ઓર ઉનકે લિયે દુઆએ મગફિરત ભી કરના યાહિએ તો ઉનકી રૂહાનિયત હમારી તરફ મુતવજૂહહ હોગી ઓર ઉનકે લિખે હૂએ ઉલૂમસે ઈસ્તિફાદહ કરના હમારે લિયે આસાન હો જાએગા.

હઝરત મર્હૂમકે જનાઝેમેં શિરકત કે લિયે દાઈ ઈલલ્લાહ હઝરત મવલાના અહમદ લાટ સાહબ દા.બ. ભી તશરીફ લાએ થે, જામિઅહ ડાભેલકે મત્બખ (કિચન)કે પાસ જનાઝેકે ઈન્તિઝારમેં તશરીફ ફરમાતે થે, મેં મુલાકાતકે લિયે હાઝિર હુવા તો સબસે પહલે મર્હૂમભાઈ મવલાના મુહમ્મદ સાહબ જિનકો મવલાના લાટ સાહબ અપને બેટેકી તરહ રખતે થે ઓર ચૂંકે ભાઈકે ઈન્તિકાલ કે બાદ મવલાનાકી પહલી હી મુલાકત થી ઈસ લિયે ભાઈકે સિલસિલેમેં કુછ બાતચીત કી ઈસકે બાદ વહાં મવજૂહ કુછ રઈસ હઝરાતકો ખિતાબ કરકે હઝરત મવલાના લાટ સાહબને ઈર્શાદ ફરમાયા: એ સાથિયોં ! તુમ કહ રહે હો ઈન્વેસ્ટમેન્ટ કરો, દેખો ! ઈસકો ઈન્વેસ્ટમેન્ટ કહતે હૈં કે મવલાના ઈબ્રાહીમ સાહબ દુનિયા સે ચલે ગએ, લેકીન શાગિદોં કી એક જમાઅત તૈયાર કર કે ગએ, કોઈ શાગિદ શેખુલ હદીષ હે, કોઈ મુફતી હે, કોઈ કયા હે, સબ લોગ અપની અપની જગા દીની કામોમે લગે હૂએ હૈં ઓર અપને ઉસ્તાઝકે લિયે સદકએ જારિયહ બને હૂએ હૈં.

ઉસ્તાઝ મહૂમકે લિયે બહૂત કુછ લિખનેકા દિલ યાહતા હે, લેકીન ઈન્ડી બાતો પર ઈકતિફાઅ કરતા હૂં.

મુઆરિખે જામિઆ, મેરે ખ્વાજા તાશ મુફતી અબ્દુલ કય્યૂમ રાજકોટીને એક મુફસ્સલ મઝમૂન લિખા હે ઓર જિનકો મેં "ફરીદુ અસ્રુહૂ વ વહીદુ દહરીડી" કહા કરતા હૂં એસે મેરે રફીક મુહતરમ મુફતી ફરીદ કાવી સાહબને જામિઅહ ઉલૂમુલ કુઆન, જંબુસરકે તરજુમાન "અલ બલાગ"મેં એક મઝમૂન ગુજરાતી ઝબાનમેં લિખા હે ઉન દોનો મઝામીનમેં ભી બહૂત સારી તફ્સીલાત આપકો પળ્હને કો મિલેગી.

બન્દહ અપને ઈસ સફરનામેં કા ઈન્તિસાબ (અર્પણ) ઉસ્તાઝ મહૂમકી તરફ કરતા હે ઓર ઉસકા ધવાબ મહૂમકી રૂહકો ઈસાલ કરનેકી સઆદત હાસિલ કરતા હે, બંદે કી આદત હે કે અપની કિતાબોં પર આમ તૌર પર અપને અસાતિઝહ હી સે દુઆઈય્યહ કલિમાત લિખવાતા હે, સાલે ગુઝશતા રજબકે મહીનેમેં "ખુત્બાતે મહમૂદ" કી પાંચવી જિલ્દ છપને જા રહી થી તો ઉસ્તાઝ મહૂમસે બંદેને દુઆઈય્યહ કલિમાત કે લિયે દરખ્વાસ્ત કી આં મહૂમને ખૂશી સે ઉસકો મંજૂર ફરમાયા જો ખુત્બાતકી પાંચવી જિલ્દકી ઝીનત હે, ઉસ વકત કિસકો અંદાઝા થા કે બહૂત જલ્દ હી હમસે રુખ્સત હોને વાલે હેં.

ذَلِكَ تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ

اللَّهُمَّ اغْفِرْهُ وَارْحَمْهُ وَأَدْخِلْهُ الْجَنَّةَ

મુઅલ્લિફકી દીગર તાલીફાત

- (૧) ખુત્બાતે મહમૂદ - ૫ જિલ્દ
- (૨) દીની બયાનાત - ૪ જિલ્દે (ગુજરાતી)
- (૩) મસ્નૂન વઝાઈફ (ઉર્દૂ, ગુજરાતી)
- (૪) જુહૂરે મેહદી (ઉર્દૂ - ગુજરાતી- હિન્દી- અંગ્રેઝી)
- (૫) અરફાતકી દુઆએ ઓર આ'માલ (ગુજરાતી)
- (૬) મુન્તખબ મસ્નૂન દુઆએ
- (૭) ખાસ ખાસ ફઝીલતોવાલી મસ્નૂન દુઆએ (ઉર્દૂ-ગુજરાતી- હિન્દી)
- (૮) મુખ્તસર સીરતે નબવી(સલ.) (હિસ્સા અવ્વલ જૂનિયર સ્કૂલ, હાઈસ્કૂલકે તલબાકે લિયે)
- (૯) બયઅત (ઉર્દૂ - ગુજરાતી)
- (૧૦) અહમદિયા કાદિયાની જમાઅતકા તઆરૂફ
- (૧૧) મબાદિયાતે હદીષ (હઝરત મુફતી અહમદ સાહબકી ખૂદ નવિશત કાપીકી તરતીબ)
- (૧૨) માહે રમઝાનકો વુસૂલ કરનેકા જામેઅ મુખ્તસર નુસ્ખા (ગુજરાતી)
- (૧૩) ઈદુલ અદહા મસાઈલ વ ફઝાઈલ
- (૧૪) મિરઝા ગુલામ અહમદ કાદિયાનીકી શખ્સીયતકા તઆરૂફ (ગુજરાતી)
- (૧૫) મિરઝા ગુલામ અહમદ કાદિયાની કે મુતઝાદ દા'વે (ગુજરાતી)
- (૧૬) કાદિયાની ગેર મુસ્લિમ (દેવબંદી, બરેલ્વી, ગેરમુકલ્લિદ ઓર જમાતે ઈસ્લામીકે ઉલમાકે ફતાવા) (ગુજરાતી)
- (૧૭) ખત્મે નુબુવ્વત કુઆન વ હદીષકી રોશનીમેં (ગુજરાતી)
- (૧૮) આસાન હજ (ગુજરાતી)

- (૧૯) હર મુસલમાન મર્દ , ઔરત ઔર બચ્ચોં કે લિયે યકીની ફાયદેવાલી મસ્નૂન દુઆએ (ગુજરાતી – અંગ્રેઝી)
- (૨૦) ઈસ્લામકા અમન ઔર શાંતીકા પયગામ (ગુજરાતી – હિન્દી)
- (૨૧) હજ કે પાંચ અધ્યામ (ગુજરાતી)
- (૨૨) મુંબઈસે મક્કા મુકર્મા (ગુજરાતી)
- (૨૩) ઝિયારતે મદીના મુનવ્વરહ (ગુજરાતી)
- (૨૪) મુખ્તસર અરફાતકે આ'માલ ઔર દુઆએ
- (૨૫) મકતબકે બચ્ચોંકે લિયે મુન્તખબ મુસ્નૂન દુઆએ
(ઉર્દૂ—ગુજરાતી—હિન્દી)
- (૨૬) તઝકિરએ કારિયાને બારડોલી (ઉર્દૂ)
- (૨૭) હઝરત શૈખુલ હિન્દ ઔર રેશમી રૂમાલ (ગુજરાતી)
- (૨૮) મુસલમાનોંકા ખઝાના (ગુજરાતી)

